

ROBERT GAILLARD

I-A ÎNGHIȚIT PĂDUREA

ROBERT GAILLARD

I-A ÎNGHIŢIT PĂDUREA

Traducere din franceză de
MARCEL PETRIŞOR

GILBERTEI ŞI LUI LUCIEN SAILLET,
CU PRIETENIE.

R.G.

„Ce-i pământul care-i ţine? Habar nu au. Şi nici cine sunt ei înşişi, nu ştiu. Au destulă bătaie de cap cu procurarea hranei, cu lupta împotriva frigului, cu foamea şi cu fiarele. Ignorând nu numai legile, ci chiar ideea de lege, imaginaţia lor neliniştită le populează lumea cu puteri necunoscute, vreri arbitrare, capricioase, tiranice.

Teama, odraslă infirmă a ignoranţei, le domină zbuciumata viaţă.

ALBERT BAYET

CUPRINS

PARTEA ÎNTÂI

GENEZA UNEI AVENTURI

Lachenal, care mă ascultase cu multă răbdare şi curtoazie, sorbindu-şi nehotărât paharul de whisky, încetă să bea când terminai de vorbit şi-şi aprinse o ţigară.

— Bun, îmi spuse el glacial, cu tonul omului de afaceri obişnuit să tranşeze lucrurile fără ocolişuri. Deci: mi-aţi fost recomandat de prietenul nostru Paquet. Prietenii prietenilor mei sunt şi prietenii mei, de acord, şi apoi suntem şi compatrioţi, aşa că până aici totul e în ordine. Numai că mi-aţi vorbit de Iquitos, de Amazon şi de Maranon. Or, aceasta-i altceva. Iquitos e la o distanţă de cel puţin trei mii cinci sute de kilometri de Oceanul Atlantic, undeva în Brazilia, în plină junglă, şi se pare că nu ştiţi că pe Maranon nu urci cum ai coborî pe Amazon. De altfel, voi, europenii, cam confundaţi cu bună ştiinţă cele două fluvii care, ce-i drept, nu sunt decât acelaşi lucru, pentru că unul îi urmează celuilalt. Dar Maranonul e practic neexplorat…

Începu apoi să rânjească, îşi goli paharul dintr-o sorbitură şi luă o ţigară de foi. Ne aflam în holul hotelului Ambasador din Quito, unde îl chemasem. Nu-l mai văzusem până atunci, dar aveam prieteni comuni şi fusesem asigurat că puteam conta pe dibăcia lui pentru a-mi atinge scopurile.

— Dar nu, îmi spuse el în cele din urmă, dând din cap, povestea dumneavoastră cu căutarea albilor sălbatici nu ţine. Trebuie să fie altceva la mijloc. V-aş ruga, însă, să-mi spuneţi adevărul, şi pe de-a-ntregul, altfel, dacă doriţi neapărat să fiţi discret, ar fi bine să uităm chiar de pe acum că ne-am întâlnit.

— Totuşi, ce-aş putea să vă spun mai mult decât ceea ce ştiu şi că, hai să zicem, asta nu-i cine ştie ce. Aşa că, ori mă credeţi şi mă ajutaţi, ori, de nu, o să mă adresez altcuiva.

Se gândi o clipă şi, în cele din urmă, surâse.

— Nu cumva e vorba de ceva mine de aur, câmpuri de topaze sau de faimoasele oraşe incaşe pierdute în junglă? Pentru că, în fiecare an, se găsesc zeci de sărăntoci amăgiţi care pornesc la drum cu astfel de gânduri. Şi apoi cine mai ştie de ei. S-au încrezut, de cele mai multe ori, în câte un escroc care le-a vândut cine ştie ce pretinse documente istorice amăgitoare, făcându-i să-şi ia lumea în cap, ademeniţi de fel de fel de fantasme. Şi ce s-a ales de ei? Hrană la peşti, dacă nu i-au mâncat triburile jivaros.

— Dar eu n-am astfel de ambiţii, domnule Lachenal. Nu doresc decât un singur lucru de la dumneavoastră: negoţul de piei cu cei din Iquitos şi Peru v-a făcut să cunoaşteţi persoane care ar putea să mă însoţească în regiunea situată de-a lungul Maranonului, între râurile Pastaza şi Santiago; cu alte cuvinte, aş vrea, prin dumneavoastră, să găsesc un ghid.

— Dar de ce nu vă luaţi unul de aici, din Ecuador?

— Paul Paquet mi-a zis că nu, pentru că triburile jivaros din Ecuador sunt cam agitate. Şi, apoi, ar trebui să traversez o porţiune de pădure virgină de vreo 150.000 de kilometri pătraţi şi, deci, să organizez pentru aceasta o adevărată expediţie. Or, cu ce? Aşa c-ar fi mult mai simplu să mă duc la Iquitos şi să urc pe Maranon până la râurile de care v-am pomenit. În felul acesta, cercetările mele ar fi mai bine delimitate.

— Într-adevăr, e o explicaţie logică. Fie! Şi dacă aveţi vreun secret, păstraţi-l! Iar dacă motivul invocat e adevărat, vă spun că ceea ce vreţi e o copilărie. Dar ce mă priveşte asta pe mine!? Am, într-adevăr, nişte cunoştinţe la Iquitos, aşa că o să le scriu. Şi o să vedeţi la faţa locului care dintre cele trei persoane pe care le voi înştiinţa vă va conveni.

Se ridică şi începu să-şi încheie haina.

— Dar unde o să-i găsesc pe aceştia?

— Când socotiţi că o să ajungeţi la Iquitos?

— Cel mult peste opt zile.

— Atunci nu vă mai bateţi capul. O să vă întâmpine ei, aşa că vă urez numai noroc.

Lachenal a spus că e o copilărie. Dar nici eu nu-mi fac iluzii. La urma urmei, da, mă angajez într-o aventură cam nebunească, fără un motiv prea temeinic, bazat doar pe trăncăneli, vorbărie goală şi o frântură de legendă ca atâtea altele din regiunile păduroase.

Dar să socotim. Mai întâi de toate, călătoria pare dură. Sunt două căi pentru a ajunge la Iquitos. Prima e cea mai pitorească. Configuraţia geografică a Perului este atât de bizară, opunând călătorului fel de fel de dificultăţi, încât această ţară, în timpul unui conflict cu unul din vecinii nordici, a găsit mai practic să-şi expedieze trupele prin Pacific, canalul de Panama şi Atlantic, decât pe uscat, în linie dreaptă. Se şi obişnuia, pe atunci, să se spună la Lima că mai uşor ajungi din acest oraş în Siberia decât la Iquitos!

Pe vechiul drum însemna să iei trenul până la Huanuco, trecând prin Oroya şi Cerro de Pasco, la înălţimi de 3000 şi 4843 metri. La Huanuco, apoi, trebuia să aştepţi trecerea problematică a vreunui camion care aprovizionează Pucalipa sau transportă lemne coborâte pe râuri şi fluvii. Pucalipa este poarta pădurii virgine, la opt sute de kilometri de Lima, dar şi la o distanţă de aproape opt zile şi mai bine de mers, dacă aveai norocul să nu fii blocat în drum de vreo avalanşă. La Pucalipa trebuia să găseşti o *lancha* cu motor, cu care să cobori apoi pe Ucayali până la Iquitos. Aceste *lanchas,* ce-i drept, nu sunt rare, dar de la căpitanii lor metişi te poţi aştepta deseori ca în cursul călătoriei să le trăsnească prin cap să-ţi mărească preţul transportului sau să te abandoneze, pur şi simplu, pe o *playa,*[1] în plin infern verde, fără arme şi fără mâncare… Iar, după anotimp, călătoria

poate dura de la trei la cincisprezece zile, în funcţie de ploile mai puţin abundente sau torenţiale.

Cu atât mai rău pentru aspectul pitoresc, de care, bănuiam, că urma să am parte pe săturate şi încă pe Maranon! Aşa că voi lua avionul de la Limatambo la Iquitos.

În DE-4, care zbura peste Anzii acoperiţi de zăpezi şi peste pădurea virgină, numită aici *selva* – ce cuvânt savuros pentru a desemna o invenţie infernală a naturii! – mă preocupa cel mai mult chestiunea ghizilor.

Această *selva* se şi vedea prin hublou o înspumare fără sfârşit, desfăşurându-şi covorul uriaş de verdeaţă întunecată şi împestriţată cu puncte gălbui, care nu erau orhidee, cum s-ar fi putut crede, ci nişte paraziţi vegetali pe arborii uriaşi. Urma apoi reţeaua hidrografică Huallaga şi Ucayali, cu acele *cochas*[2]*,* şi *redes*[3], toate acestea, văzute din cer, părând o imensă împletitură, o împletitură – capcană chiar şi pentru om.

Iată apoi şi Requena, o mizerabilă aşezare de vreo douăzeci de colibe, în care nu se zărea ţipenie de om, ceea ce nu împiedicase însă ca numele să-i fie însemnat pe harta mea cu litere îngroşate. Şi, nu mult după aceea, Iquitos.

Iquitos, cuvânt magic până acum vreo douăzeci de ani. Numele unei stranii capitale, capitala cauciucului şi a celor mai noi miliardari, situată pe Amazon, la patru mii de kilometri distanţă de Para (Belen) pe Atlantic, şi la o mie cinci sute de kilometri est, spre *Tierras Incognitas*[4], Iquitos, în plină pădure virgină, în plină sălbăticie a teribililor jivaroşi, vânători de capete…

Şi dacă Lachenal, luându-mi proiectul drept o copilărie, sau crezând că-i o glumă din parte-mi, ca să mi-o plătească, nu mi-o fi găsit niciun ghid?

Simţeam că mă cuprinde descurajarea, cu atât mai mult cu cât, pentru a zecea oară, îmi evocam circumstanţele care mă făcuseră să pun la cale, pe

baza datelor îngrozitor de superficiale, această întreprindere nebunească…

Când bătusem, în acea dimineaţă, la uşa biroului său din Tungurahua Guayaquil, prietenul meu Paul Paquet, un important prospector, tăietor şi exportator de lemn exotic, era într-o foarte proastă dispoziţie.

Trăgea dintr-un trabuc negru, scoţând fum de parcă ar fi fost locomotivă. Tocmai primise cu avionul o scrisoare din Ambato. De la şeful său de echipă, care-l anunţa ceva neplăcut. Şi, cum îmi promisese în ajun că mă va lua cu el într-o plimbare la Isla Puna, m-am pomenit, deodată, că-mi spune că n-o mai face.

— E posibil să plec la Quito, dintr-un moment în altul, mi-a explicat el sec. Şi nu sunt sigur că mai pot face ceva. Vicepreşedintele Arosamena e pe cale de a pregăti o lovitură de stat, pentru a-l doborî pe preşedintele Velasco Ibarra, vechiul său tovarăş şi complice, şi mă întreb dacă voi mai găsi pe cineva acolo cu care să mai am ce vorbi.

— Dar de ce te nelinişteşte afacerea asta?

— Nu citeşti ziarele! Se vede. Nu eşti de aici. Uite, citeşte.

Îmi întinse un exemplar din „Comercio“, din Quito, care zăcea pe masă, datat 19 octombrie 1961, şi unde un articolaş încadrat cu roşu, îmi atrase atenţia. Tradusei repede:

„*O delegaţie de jivaroşi din secţia Zarambiza, cantonul Limon-Andaza, s-a prezentat la redacţia ziarului nostru pentru a ne anunţa că era venită în capitală să ceară o întrevedere cu preşedintele republicii, dr. Jose Maria Velasco Ibarra.*

Triburile jivaros, într-adevăr, pretind să le fie respectate drepturile dobândite în 1944, prin care li se acorda un teritoriu indigen rezervat. Însuşi Dr. Velasco semnase decretul 335, publicat în «Registrul oficial» nr. 37, din 14 iulie, prin care li se rezervau anumite teritorii diverselor triburi

jivaros, mai ales maronilor, celor din Santiago, Zarambiza şi Niza.

Or, de mai bine de doi ani, colonii au pus stăpânire pe aproape toate aceste teritorii, în ciuda apărării şi rezistenţei triburilor jivaros, pretextând că acestea nu-şi exploatează pământurile şi că nici măcar nu trăiesc pe ele. Triburile jivaros protestează însă că le sunt necesare ca terenuri de vânătoare. Ba, mai mult, colonii uzurpatori au întrebuinţai diverse mijloace de co*nstrângere, chiar brutale, pentru a-i forţa să lucreze ca peoni, ca animale de povară sau ca sclavi.*

Or, în ţelul acesta, se va ajunge, neapărat, la război. Represaliile, atât dintr-o parte, cât şi din alta nu fac decât să impună o întorsătură şi mai crudă faptelor. Pentru a nu da naştere la acţiuni şi mai grave, triburile jivaros îşi cer, cu insistenţă, drepturile. Ele semnalează totodată, că un mic grup dintre ai lor a fost atacat recent de albi, bărbaţii fiindu-le ucişi şi femeile răpite".

— Păi bine, i-am zis eu, atunci de ce te plângi? Bănuiesc, după cât te ştiu, că ai niscai exploatări forestiere sau ceva prospectări de esenţe preţioase prin teritoriile acelea interzise. Numai că iată-i acum pe aceşti jivaroşi, temuţii vânători de capete, obişnuiţi să-şi facă singuri dreptate, să-i mănânce şi pe coloni şi pe misionari, venind chiar în capitala Ecuadorului să se supună decretelor şi legilor. Aceşti sălbatici puşi pe răzmeriţe să fi devenit, oare, brusc, cetăţeni paşnici? Îi transformaţi în oi?

I s-a suit sângele în obraz, Paquet fiind violent din fire, şi nu ştiu ce l-a reţinut să nu mă insulte.

— De treizeci de ani, de când sunt aici, rupse el tăcerea, e posibil să mă fi comportat ca o canalie… hai, de două sau trei ori. Dar niciodată n-am pătruns pe teritoriile triburilor jivaros. Am găsit

destul lemn primprejur, destul în orice caz să-mi umplu depozitele şi să-mi satisfac comenzile.

— Păi, în acest caz, n-ai nimic de-a face cu decretul 335 din „Registrul oficial” nr. 37, din 14 iulie 1944. Te speli pe mâini şi gata.

— Biet european! exclamă el cu dezgust. În Occidentul vostru nu înţelegeţi o iotă din ceea ce se petrece în acest colţ de lume.

— Le cam amesteci, Occidentul cu SUA, şi ai face bine să-mi explici.

A răsuflat puternic, aprinzându-şi o ţigară, ceea ce dovedea o destindere vădită a nervilor.

— Aceşti jivaroşi se află pe deplin în drepturile lor. Numai că, din nenorocire, există şi coloni strecuraţi printre ei. La început, aceşti coloni nu-i prea stânjeneau; câţiva arbori în plus sau în minus nu înseamnă distrugerea pădurii care, şi aşa, trebuie zilnic curăţată de uscături. Dar, în cele din urmă, colonii s-au cam dedat la abuzuri. Şi, cum nu aveau mână de lucru, au angajat nişte sălbatici din aceştia care, de bună credinţă fiind, nu se îndoiau de atotputernicia decretului preşedintelui Velasco Ibarra. Astfel s-au văzut, chiar de a doua zi, dezarmaţi şi puşi să taie copaci, crengi şi trunchiuri de lemn de trandafir. Or, un indian zarambiza în plus sau în minus în trib nu prea conta şi nu se întâmplase nimic din această pricină. Pe urmă, colonii au văzut că trecuseră luni de zile şi nu avuseseră nicio femeie care, în treacăt fie zis, putea face atâtea, chiar şi dacă ar fi cârpit numai haine vechi. Şi, apoi, femeile zarambiza, pentru bărbaţii în călduri, gata să sară pe pereţi, puteau fi o supapă. Or, atunci, s-au pus pe vânătoare de femei. Cum însă o zarambiza, fie ea oricât de neînsemnată, face totuşi cât o capră, iar capra înseamnă carne şi se numără într-o turmă… s-a ajuns uşor la primele gâlcevi şi încăierări. Idioţii aceştia de coloni ar fi putut face avere, fiind atât de simplu să tai copaci, să-i aduci la Babahoyo şi apoi să-i transporţi pe apă, până aici.

— Bine, dar idioţii ăştia de coloni sunt concurenţii tăi! Concurenţi serioşi, nu-i aşa?

— E în Amazonia loc pentru toată lumea şi eu nu mă tem de nimeni. Nu uita, apoi, c-aş putea duce o viaţă de miliardar la Paris, până la adânci bătrâneţe, fără să mai fac ceva.

— Chiar dacă n-aş şti-o, tot aş fi bănuit că-i aşa.

— Da, dar nu-i va împiedica să-mi pună mie în spinare toată afacerea. O vor face sigur, mai ales dacă Arosamena o s-ajungă la putere. Deşi, fie vorba între noi, mă doare-n cot!

— Şi atunci de ce atâtea probleme?

— Pentru că aceşti coloni uzurpatori nu există decât în mintea triburilor jivaros…

Şi, cum zâmbeam sceptic, făcu o mişcare bruscă cu mâna.

— Ceea ce există însă, într-adevăr, e o clică împotriva căreia nu se poate face nimic. Albi, da, dar să nu-i numim coloni, tăietori sau prospectori de păduri, pentru că trăiesc ca sălbaticii… ale căror obiceiuri şi comportamente le-au copiat întocmai.

— Ei, Paul, citeşti prea multe romane de aventuri.

— Dimpotrivă, mă mulţumesc doar cu scrisorile contramaistrului meu din Ambato. E un om cu picioarele pe pământ, care, de altfel, de mult se ocupă cu studierea acestei clici… Uite, dacă vrei să ştii mai exact, că nu-i niciun secret. Dar nu citi primele rânduri că-s inutile pentru tine, începe doar de aici…

Mi-a întins scrisoarea cu un semn furios de unghie făcut pe ea şi unde scria:

După informaţiile culese la Shell Mera şi la Arapicos este vorba de nişte albi, deghizaţi însă în sălbatici şi foarte bine dotaţi cu arme de foc. Se deplasează cu o rapiditate extraordinară, în aşa fel încât triburile andoas şi şapras, care au avut şi ele de a face cu ei, i-au numit „apatrizi“. E cert că

mulţi sunt blonzi şi cu ochi albaştri. Unii au chiar barbă, ceea ce i-a surprins foarte tare pe cei din triburile jivaros, care-s imberbi. Nu se ştie însă de unde au venit.

Se zice c-ar fi vorba de o bandă de aventurieri atraşi în această regiune de zvonuri cu privire la existenţa unor mine de aur datând din vremea primelor cuceriri şi care, negăsind nimic aici, ar fi devenit sălbatici. Alţii spun c-ar fi vorba de o *asociaţie de bandiţi zvârliţi din Ecuador, din Brazilia, din Peru, şi chiar şi din Columbia, datorită faptului că s-ar fi fixat, la început, într-un loc în care limitele teritoriale dintre Peru şi Ecuador constituie tot timpul obiect de litigiu, putând astfel trece, după caz şi ameninţare, când într-o parte* când *într-alta a frontierei mobile. Numai că, în momentul definitivării ei, nu se ştie cine i-ar mai stânjeni, când nimeni nu are curajul, nici măcar acum, să se aventureze sub paralela 2.*

Am auzit însă din gura unui vameş c-ar putea fi vorba de foşti soldaţi nemţi, criminali de război, cum li se spune, care s-ar fi refugiat în selva *pentru a scăpa de justiţia ţărilor învingătoare. Nu ştiu însă mare lucru despre aceasta, deşi jandarmul afirmă că şi locotenentul său crede la fel, necutezând, totuşi, să le raporteze şefilor, de teamă să nu fie luat drept neserios, sau să provoace iar un conflict între acei gringos*[5] *şi ţara noastră. Nu ştiu ce să vă mai spun, mi jefe*[6]*, decât că mă tem că în curând nu vor mai fi posibile exploatările în valea Pastaza, din pricina lipsei mâinii de lucru. Peonilor noştri le e frică, atât de aceşti albi, cât şi de represaliile triburilor jivaros din această regiune, care, după cum ştiţi, se liniştiseră. Iar cei căsătoriţi ne-au şi părăsit, de teamă să nu li se fure nevestele. Aşa că, în curând, n-o să mai avem decât celibatari în vârstă sau văduvi, care cine ştie dacă vor mai putea mânui maceta, gata fiind s-o şteargă şi ei, la cea mai mică încăierare.*

N-ar fi mai bine, oare, să ne reluăm exploatările din nord?

Vă aştept aşadar instrucţiunile, asigurându-vă de tot devotamentul meu.

Eugenio Flores.

Când i-am înapoiat lui Paul Paquet scrisoarea, l-am văzut că mă priveşte cu ochi iscoditori.

— Ei, acum ştii şi tu cam tot atât cât mine, îmi zise. Aşa că nu e cazul să mergi azi la Isla Puna. Eu însă, în mod sigur, am să plec la Quito…

În Ecuador, relieful e atât de fantezist, încât se călătoreşte cu avionul, ca la Paris cu taxiul.

— Dar, ia spune, tu, care eşti ca un localnic, crezi, într-adevăr, în această poveste cu albi sălbăticiţi?

— Păi, ce să-ţi spun, bătrâne. Eu, ca om de afaceri, nu cred deloc în ceea ce-i scris decât dacă scrisul îi aparţine lui Eugenio Flores. De douăzeci de ani lucrez cu el şi nu mi se pare a fi un visător.

În timp ce mă gândeam, îl văd că ridică receptorul, cheamă o secretară şi o întreabă:

— La ce oră aş putea avea un loc în avionul Guayaquil-Quito?… Da, e urgent… Pentru cine?… Sigur că pentru mine, ce Dumnezeu! Pentru mine, Paul Paquet. Personal… Perfect. Reţineţi! După aceea s-a uitat la ceas. Sunt dezolat, dragă, nu mai am timp decât să mă duc să mă schimb şi să-mi fac valiza. Plec peste o jumătate de oră.

Şi cum m-a văzut că tac, meditativ, absent, mă scutură de braţ, surâzând. Om de acţiune cum era, după ce luase o decizie, îşi revenise complet. Râdea chiar.

— Ştii, mi se pare c-ai început să cloceşti ceva, îmi zice. Am ghicit, banda asta de derbedei te interesează… Da, te-nţeleg! Treizeci, patruzeci de inşi care să se desprindă de era atomică, de civilizaţia tranzistorului, pentru a se întoarce la epoca de piatră; ăsta da subiect de roman, nu?

— Zici tu. Numai că n-ajunge. Şi, dacă nu mergem la Isla Puna, aş avea chef de un drum până la Ambato.

— Vrei adresa lui Flores? Uşor de tot, Avenida Albornoz, aproape de fluviu.

— Aş putea să capăt şi eu un loc în avionul Guayaquil-Ambato?

— Foarte uşor, îmi spuse el, ridicând din nou receptorul.

ÎN PLINĂ CONFUZIE

Când deschisei uşa antrepozitului, Eugenio Flores era aşezat la un fel de birou, în faţa unei sticle de *refresco,* pe jumătate goală, preparându-şi cu grijă o *bulifarra,* punând delicat între două felii de pâine jambonul învelit în salată de *achiote,* ceapă tocată cu ardei, ca şi cum ar fi fost vorba de cine ştie ce fel de bucate alese.

Mi-l imaginasem mare, uscăţiv, tăbăcit de soarele ecuatorului şi pârlit ca un corsar. Când colo, mic şi gras, dar bine legat. Purta o cămaşă de bumbac, în carouri, complet descheiată, lăsând să i se vadă pieptul puternic fără pic de păr, un torace foarte dezvoltat, care-i dădea aerul unui *serrano,* adică al unui muntean, om al Anzilor. Pe cap purta o pălărie mare de pai alb, plină de pete, şi dată pe spate. Fruntea şi buzele-i şiroiau de sudoare, căldura părând însă că nu-l stânjeneşte câtuşi de puţin, pentru că omul muşcă din sandviş cu poftă, înainte chiar de a mă privi.

— *Buenas tardes*[7]*,* zise el în cele din urmă, cu gura plină.

I-am explicat că eram prieten cu Paul Paquet şi că, deoarece îi citisem scrisoarea, eram la curent cu neplăcerile pe care le aveau. Mă ascultă tăcut şi, evident, mai interesat, parcă, de *butijarra* lui decât de ceea ce-i spuneam eu; apoi, după ce înghiţi şi ultima îmbucătură, goli şi ceea ce mai rămăsese în sticlă, ştergându-şi dinţii cu limba.

— Mă întreb de ce v-o fi trimis şeful, îmi zise, în cele din urmă, cu calm. N-o să puteţi face nimic în plus decât mine, deoarece nu-i deloc momentul ca cineva să-şi plimbe cizmele pe lângă râul Pastaza. Triburile jivaros sunt în plină fierbere şi n-o să ajungeţi mai departe de Mera. Dar, poate că aveţi cine ştie ce ordine şi eu mă amestec unde nu-mi fierbe oala! Aşa că o să vă ajut pe cât o să-mi stea în putinţă.

L-am lămurit, spunându-i că n-am nicio misiune din partea lui Paquet, că eram doar intrigat de povestea cu albii deveniţi sălbatici, sperând să aflu din gura lui mai multe despre ei.

Din păcate nu ştia nimic. În orice caz, nimic mai mult decât ceea ce-i scrisese patronului.

— Cel ce v-ar putea spune mai multe, îmi zise el, ar fi jandarmul Castillo, dar care, din păcate, nu-i aici. S-a dus la Puyo pentru vreo opt zile, iar de aici la Puyo sunt cam o sută de kilometri. V-aş putea împrumuta o camionetă, iar acolo o să găsiţi de dormit, dar nu şi de mâncare.

— Mulţumesc, i-am zis, dar pot să vă întreb ceva? De cât timp se aude despre oamenii ăştia?

— De vreo doi ani.

Se ridică şi se îndreptă spre un mic frigider, de unde scoase două sticle de berc. Le destupă de un cui încârnit şi bătut în tocul uşii, apoi îmi întinse una, din cealaltă bând el.

Magazia mirosea a lac, a sevă proaspătă de lemn exotic tăiat în bucăţi. Într-adevăr, pe o masă lungă şi îngustă erau câteva eşantioane numerotate. Berea era proaspătă şi-i mulţumii.

— Uite, reluai eu discuţia, scoţându-mi pachetul cu ţigări din buzunar, cum i-o fi venit jandarmului Castillo ideea că aceştia ar putea fi nişte soldaţi din fosta armată germană, acuzaţi de crime de război?

— Cred că Ciungul i-a băgat asta în cap.

— Dar Ciungul cine mai e?

— Un fel de beţiv. Nu vă sfătuiesc să vă duceţi la el. La ora asta ar fi şi inutil; e criţă şi, de altfel, nu ştie nimic. E vorba de un nebun, care s-a angajat în armata franceză în 1940. Cânta la trompetă şi, totuşi, şi-a pierdut un braţ. Dar cum primeşte o pensie, trece aici drept erou. Toţi îi dau de băut ca să le povestească cum şi-a pierdut braţul smuls de o schijă în Vosges.

— Deci, în cele din urmă, zisei eu iritat de eşec, povestea asta cu albii n-ar fi decât invenţia unui nebun beţiv?

— Ba deloc! Castillo povesteşte că cei ce i-au văzut i-ar spus că se furişează mai abili decât boa şi că sunt mult mai disciplinaţi decât soldaţii noştri. Iar Ciungul pretinde că se pricepe şi că numai nişte militari exersaţi i-ar putea încercui pe suspicioşii jivaroşi, surprinzându-i şi retrăgându-se fără nicio pierdere.

— Dar dumneata, *senor* Flores, dumneata ai vreo părere despre originea şi rolul acestor oameni?

— Nu asta mă preocupă pe mine, zise el, ci numai ravagiile pe care le fac şi bătaia de cap pe care ne-o dau.

După aceea, continuă şi mai pornit.

— Pe mine nu mă miră asta; într-un fel am prevăzut-o… Sunt ani de când lucrez pe aici şi chiar altă dată, când eram mult mai la sud, înaintea protocolului subscris de noi în 1942, adică înaintea invaziei armate din Peru. Ştiţi, am văzut fel de fel de aventurieri, care mai de care mai ţicniţi, pornind în căutarea unui aşa-zis oraş Inca, mai mare decât Cuzco, care ar fi fost oraşul de aur, cu totul de aur, şi-n care Atahualpa, împăratul incaş, şi-ar fi ascuns comorile atât de râvnite de conchistadori. Alţii căutau mine de aur şi de argint, cunoscute doar de indieni care, tăinuindu-le faţă de spanioli, le-ar fi făcut să dispară, ca să nu fie constrânşi să meargă acolo să lucreze…

Aşa că, *senor,* toţi aceştia, care veneau şi plecau şi pe care nu-i mai vedeam, s-ar fi putut să devină sălbatici, formând chiar o comunitate. Ar fi fost pentru ei, de altfel, singura cale de a supravieţui în pădure şi de a le face faţă celor din triburile jivaros! Şi nu m-ar mira deloc să fie ăştia cei ce atacă acum…

— Dar dacă cred ce scrie în jurnal, că aceşti jivaroşi invocă legea, atunci sunt nişte oameni civilizaţi!

— Cei din Ecuador da, dar asta nu-i împiedică, dacă au ocazia, să mai taie şi câte un cap. Mai

există însă alte douăzeci şi cinci sau treizeci de triburi jivaros şi cele de pe Maranon sunt cele mai periculoase.

— Paquet mi-a spus că aceşti agresori albi acţionează cu o rapiditate extraordinară. Ştiţi cumva în ce regiune stau când nu „operează”?

— Am o hartă, o să vă arăt pe ea. Şi, după ce deschise harta pe masă, îmi spuse: Urmăriţi-mi degetul. Mă aplecai pe deasupra umărului său. Uite, vedeţi aici Iquitos, pe Amazonul care curge spre ocean, adică spre vest. La est, acelaşi fluviu se numeşte Maranon… Şi degetul său lăţit, cu unghia neagră, urmări linia sinuoasă şi groasă trasată cu albastru pe hartă. Uite, aici aveţi, cam la cinci sute de kilometri de Iquitos, râul Pastaza, care se varsă în Maranon şi, mai încolo cu încă vreo sută de kilometri, spre est, râul Santiago. Între ele vedeţi fluviul Marona. Buuun! Şi acum, spre nord, vedeţi frontiera Ecuadorului? Ei bine, blestemaţii ăştia cam pe aici navighează, dac-aş putea spune astfel, în acest patrulater format de Pastaza, Santiago şi malul stâng al Maranonului. Se ridică surâzându-mi şiret. Deci, pe puţin cinci mii de kilometri pătraţi de pădure virgină, în plin teritoriu al neîmblânzitelor triburi jivaros; ici tribul arabella, colo andoa, la sud şapra şi ebero, la est aguaruna. Şi numai un singur punct militar: Borja, aproape de vărsarea lui Santiago, aşa că cine să vă protejeze? Să găseşti vreo treizeci de hoţi în această junglă, e ca şi cum ai vrea să ucizi un ţânţar cu o *sarbacană* de la treizeci de metri. Unde mai pui că un ecuadorian nu are voie să pătrundă pe teritoriul Perului fără paşaport şi viză.

— Dar pe semne că nici nu prea există multe puncte vamale pe aici, îi spusei eu, râzând.

— Da, dar nu uitaţi că tocmai atunci când fugi de un vameş dai peste un batalion întreg!

— Cred că astea-s vorbe de contrabandist înrăit!

— Mda, dar nici prea nebun ca să sfideze o bandă de sălbatici care, în fond, poate că nici nu

prea sunt atât de sălbatici. Nu ziceaţi, parcă, dumneavoastră, c-aţi vrea să mergeţi acolo?

Era subtil metisul şi abia atunci am înţeles cum putuse sta douăzeci de ani în slujba lui Paul Paquet. Trebuia să-i schimb părerea.

— Nu. Acum nu mai vreau.

— Nu ştiu cine vă trimite, conchise el cu şiretenie. *Ministerio de Fomento*[8]*,* sau *Direccion del Instituio de Colonizacion?* De altfel, e tot una pentru mine… Un sfat însă nu vă ocupaţi de ăştia… Să trăiască fiecare liber, înţelegeţi?

— Liber? Liber ca să-şi asasineze aproapele?

— Da, pentru că legea *selvei* nu-i tot una cu cea de aici, *senor*… Şi, mai devreme sau mai târziu, după obicei, ea îşi înghite aleşii.

— Bine, bine, *senor* Flores, dar vă repet că n-am nicio misiune oficială, însă mă întreb ce-ar zice patronul dumneavoastră, Paquet, dacă v-ar auzi vorbind astfel? Parcă nu tot aşa-i spuneaţi şi în scrisoare…

— Ooo! *mi jefe*? Dar, *senor,* el gândeşte ca mine, zău aşa…

IQUITOS

La prima vedere, de la trei sute de metri înălţime. Iquitos e un mare oraş, un eşichier colosal, cu străzi care se întretaie numai în unghiuri drepte, despărţind pâlcuri de case joase, unele cu acoperişuri roz, altele învelite cu tablă ondulată, pe care însă şi ploile şi vântul le umpluseră de rugină.

Ici şi colo, smocuri de bananieri sau de cocotieri; în jur, marea, de fapt, imensul Amazon, care pare o mare nemişcată, cenuşie. Avionul D.C.-4 descrie o curbă, înghite distanţa care-i separă de sol, aşezându-se uşurel pe pistă, pentru a se îndrepta, fără grabă, spre clădirile aeroportului minuscul.

Iquitos, capitala cauciucului, a junglei, a aventurii. Câţi îndrăzneţi or mai fi plecat de aici cu atât amar de ani înainte, cu secole chiar, în toate părţile, după comori problematice, ba chiar himerice, mine de aur, lemn preţios, pietre scumpe, piei, mereu spre necunoscut, spre aventura violentă, crudă, înfruntând moartea pe care n-o căutau, dar de care nici nu se temeau?!

Şi nu sunt atâtea morminte ale celor din Iquitos în cimitirul oraşului câte în *selva,* numai că pădurea nu le înseamnă, şi, în timp, pământul înghite scheletele, dacă nu cumva vreo fiară a făcut mai înainte această treabă.

„I-a înghiţit pădurea“, cum spunea Eugenio Flores.

O să-mi amintesc multă vreme ce bucuros era vecinul meu, un militar, când, în sfârşit, ne-am văzut iar la sol. S-a sculat primul în picioare, cu servieta în mână, cu chipiul sub braţ, şi-a fost primul la ieşire, numai că, acolo, în faţa uşii deschise, ceva l-a făcut să dea înapoi, un fel de mână puternică, invizibilă. Ca şi cum s-ar fi aflat în faţa unei guri de cuptor încins.

Orice călător, de oriunde ar veni el din Peru, cu avionul sau pe fluviu, trebuie, obligatoriu, să treacă prin vamă. Fără îndoială că mai există încă o contrabandă intensă între această ţară şi Brazilia, numai că nimeni, bineînţeles, n-are nimic de declarat; de altfel, nimănui nu-i pasă de asta în schimb, paşapoartele sunt răsfoite, studiate, cântărite, adulmecate şi apoi restituite, cu chiu cu vai, ca şi cum celui ce le înapoiază i-ar părea rău de ceva.

În timp ce se desfăşurau aceste formalităţi şi pentru mine, am zărit, cu coada ochiului, undeva. În fundul încăperii, un fel de tejghea care aducea a bar. Se vindeau acolo mai ales flori tropicale, orhidee în ghivece. Din păcate, mureau după câteva ore de zbor. În braţele celor ce le purtau. Se găseau, de asemenea nelipsita coca-cola, băutură universală, şi bere, care costă de trei ori mai mult decât o orhidee.

Nu trecusem însă de rampa vamei că mă şi simţii apucat de braţ. Era un tânăr cu ochi migdalaţi, cu pomeţi proeminenţi şi faţa aproape de chinez, care îmi zise într-o franceză prea puţin inteligibilă:

— *Senor, senor* Lachenal m-a rugat să vă stau la dispoziţie.

Lachenal era prietenul care de la Quito, se şi pusese să-mi caute ghizi.

— Dar cum naiba m-aţi recunoscut ca prieten al lui *senor* Lachenal? Doar nu-mi scrie pe frunte!

— Simplu. L-am prevenit pe vameş să-mi facă semn când vă va citi numele.

— Bun! Mi-e sete, haide la bar să vorbim.

M-a urmat, bucuros de invitaţie, şi iată-ne instalaţi în faţa unor sticle de bere, aduse probabil direct din cutiile în care fuseseră ţinute îndelung, afară, la soare.

— Mă numesc Ling, începu chinezul, şi sunt peruvian de patru generaţii. Uitaţi buletinul.

Ghicesc însă mai mult ce vrea să spună şi mă grăbesc să-i zic:

— Dacă aţi vorbi spaniola, ne-ar fi mai uşor.

— *Para servirle*[9]*,* da, *senor,* dar mai bine v-aş ruga să rămânem la franceză; am nevoie să-mi perfecţionez această limbă şi nu prea am ocazia s-o vorbesc.

— Bine, s-a făcut. Îl examinez şi mi se pare foarte firav, dar la chinezi este ceva obişnuit. Ochii îi sticlesc de inteligenţă şi este vioi ca un peşte.

— Domnule Ling, îi zic eu, uitându-mă pe buletinul său; probabil că nu ştiţi despre ce e vorba, căci domnul Lachenal nu cred să vă fi spus ceva despre proiectul meu.

— Ba da! Totul e gata. Am dat dispoziţii şi plecăm când vreţi.

— Bravo! Atunci n-aţi pierdut timpul! Dar, după câte vedeţi, n-am venit aici decât cu această mică valiză. Şi probabil că o să-mi trebuiască un echipament mai potrivit pentru pădure.

— Nu-i nevoie! Aveţi grijă doar de filme pentru fotografii, ajunge atât.

Îl privii mirat şi-l văzui scoţând din buzunarul cămăşii o hârtie, pe care o despături cu grijă şi mi-o întinse.

— Alegeţi acel *servicio* care vă convine cel mai mult, *senor.* Tarifele sunt înscrise pe margine.

Ceea ce mi se oferea era „o mare excursie amazoniană” de o zi – cu barca cu motor – pe râurile Itaya şi Nanay, cu vizite la jaguaşi, „indieni”, specifica pliantul, „cu contract special pentru Amazone service Co.“

— Dar ce-i acest Amazone service Co? l-am întrebat.

— Agenţia mea de voiaj, *senor.* Nu vă speriaţi însă de jaguaşi. I-am pacificat şi încartiruit în „Backer’s Farmhaus“; o să vă vândă *sarbacane,* arcuri, săgeţi de fabricaţie proprie şi o să se lase şi fotografiaţi pentru câţiva *soles.*[10]

Era gata să izbucnesc de furie, dar, împins de curiozitate, mă mai uit prin prospect.

Era vorba de *servicio 2,* preţul 450 de *soles* de persoană, adică 6 dolari. *Servicio 3* oferea şi o noapte de stat în „Baker's Farmhaus", costând însă, în plus, 100 de *soles* de persoană, 175 cu pensiune şi un hamac. *Servicio 4* însemna un voiaj în *lancha,* adică într-o barcă cu motor, însoţită de un „explorator expert" şi de vânători indieni. Preţul, 50 dolari de persoană, durata „Safariului" 5 zile!

— Dar cine-i exploratorul? întreb eu.

— Eu, *senor, para servirle!*

Furia-mi dispăruse şi-mi venea să râd.

— Doamne! Domnule Ling! îi zic, e o confuzie la mijloc. Dumneavoastră îmi oferiţi un spectacol gata aranjat, şi nu mă îndoiesc, aranjat cu grijă, aşa cum se montează şi „înconjurul lumii în 80 de zile" pe scena teatrului Chatelet din Paris. Numai că eu n-am venit aici ca să fac fotografii de serbare câmpenească. Eu vreau să urc pe Maranon, până la râul Pastaza şi poate chiar până la Santiago. Aşa că n-avem ce mai discuta.

Rămas cu gura căscată, domnul Ling mă socotea, probabil, nebun.

— Dar n-o să găsiţi pe nimeni care să vă însoţească până acolo. Zău pe nimeni. Acum zece ani, poate, dar azi, toţi ghizii se ocupă de turism.

— O să găsesc eu ceva.

L-am văzut apoi gândindu-se.

— Dar nici nu cred, reluă el, că militarii din Borja ar fi dispuşi să vă ia cu ei. În *selva* e mare mişcare acum. Se tem de spioni, adică spioni în solda Columbiei şi, mai ales, a Ecuadorului. Aşa că nu cred c-o să vă dea autorizaţie să navigaţi până unde vreţi dumneavoastră să mergeţi pe Maranon.

— Hârtiile mele sunt în regulă!

Făcu mutre.

— Da, dar ştiţi, *senor,* aici, hârtiile… Chiar de aţi avea o scrisoare de la preşedintele Manuel Prado, nu ştiu dacă aţi putea face ceva cu ea!

— Ei, şi totuşi sunt inşi care circulă pe Maranon!

— Desigur! Pentru comerţ… Şi nişte indieni care merg şi vin… De aceea sunt cunoscuţi.

— Şi n-aş putea şi eu să-l însoţesc pe vreunul?

Nu mi-a răspuns şi am achitat consumaţia, dând să plec, cu sacul în mână.

— Să chem un taxi, *senor?* Aţi fi bun să mă lăsaţi şi pe mine pe Caile Lima?

— Bine.

Ieşim şi domnul Ling se îndreaptă cu pas sigur spre o maşină galbenă, o maşină mare, americană, a cărei portieră mi-o şi deschise ca să intru.

— Hotel „Turistas”! strigă el şoferului.

Portiera trosni şi şoferul demară atât de brusc, încât domnul Ling se rostogoli peste mine, oprindu-mi-se pe genunchi, ca un motan. Se redresă disperat la gândul c-aş fi putut interpreta gestul ca pe un fel de profesiune de credinţă obişnuită doar la bucătarii chinezi. Încerc să-l asigur că nu, şi-i ofer o ţigară. Îşi reveni şi, în timp ce în dosul geamului defilau cocioabe acoperite cu frunze gri, care putrezeau sub alternanţa ploilor şi a soarelui după perdelele de bananieri, mă întrebă surâzând:

— Totuşi, ce-ţi fi căutând la Borja?

Nu era cazul să-i fac confidenţe domnului Ling. Ce-mi era el decât un străin pe care n-aveam, probabil, să-l mai văd vreodată? Şi-am minţit.

— Mă duc la triburile jivaros, să caut capete din acelea mumifiate, *zenzas,* cum li se spune, nu-i aşa? Aş vrea să duc un stoc mai mare în Europa. Sunt foarte căutate acum acolo, sunt mulţi amatori…

Domnul Ling înţepenise; era livid. În cele din urmă, îmi suflă la ureche:

— Nu mai spuneţi aceasta în Peru, *senor*... E interzis! O să vă bage la puşcărie…

— Până acum câţiva ani, e drept, se vindeau multe la Iquitos, ba personalul medical de la spital făcea şi false, din ţeste de maimuţă, dându-le apoi turiştilor americani, cu câte 40 de dolari bucata. O dublă escrocherie de altfel!

— Azi e interzis. In-ter-zis! Chiar şi numele! Închisoare curată. Or, aici, când te duci la *carcel*[11] nu mai ştii când şi dacă mai ieşi de acolo… Vocea i se stinsese şi abia că mai putui prinde nişte sunete: Ce noroc pe dumneavoastră, *senor,* că mi-aţi spus mie şi nu altcuiva asta!

Iată primele case adevărate ale oraşului, prima stradă; pustie, ce-i drept, dar e amiază.

Domnul Ling îl lovi apoi pe şofer pe umăr cu o vioiciune şi o grabă din cele mai neaşteptate, că şi cum ar fi descoperit brusc că am o boală contagioasă:

— *Aqui, no mas!*

„Aici, nu mai departe”. Şi a coborât, după ce m-a salutat cu mii de temenele, fericit că scăpase de o povară atât de apăsătoare.

— Mai mergem până la „Turistas“? m-a întrebat şoferul.

— Desigur.

GHIZI AMAZONIENI

De-abia sfârşisem cu înscrierea în registrul hotelului, a numelui, vârstei, calităţii, domiciliului permanent şi a numărului de paşaport, când portarul mă anunţă că mă aştepta cineva în hol.

Mă întorsei şi zării un ins înalt, deşirat şi atât de slab că mă făcu să mă gândesc la un păianjen hidos. Era în zdrenţe, cu un pantalon numai găuri, mai ales în fund şi la genunchi. Gioarsa asta de om trebuie să fi fost alb de origine, deşi acum culoarea-i devenise indefinită. Purta o cămaşă de bumbac, cu carouri mari, multicolore, dar spălăcită, deschisă larg la piept, nu din cauza temperaturii ecuatoriale, ci pentru că nu mai avea nici urmă de nasturi; îşi înnodase pulpanele pe buric. Pe cap purta o pălărie de pai, atât de ponosită şi de ruptă, încât îţi venea să crezi că, într-o zi cu vânt, toţi câinii trăseseră de ea; era ca o frunză putrezită de bananier. Un păr lung, aspru, îmbâcsit cu sudoare şi murdărie, îi cădea pe umeri. În picioare purta nişte cizme, crăpate şi ele pe toate părţile, şi care, din lipsă de tocuri, îl făceau să umble ca Charlie Chaplin, cu degetele vizibil rânjite în afară. Ceea ce se mai distingea din faţa lui, de după nişte mustăţi de mongol şi o barbă fuior, aducea mai degrabă a smochină uscată. Ochii-i dispăruseră de tot în două pungi ridate şi striate, cu vinişoare violete. Se vedea bine că sunt înclinaţi. Pesemne că-i metis, dar ce fel de metis şi ce rase se încrucişaseră într-însul, e greu de spus.

De îndată ce văzu că-l observasem, se-ndreptă spre mine, cu pas lent, obosit, ca un automat, cu braţele imense şi slabe, ca nişte tentacule ce-i coborau din umeri-i flasci, cu mâini inerte, ale căror degete păreau vreascuri atârnânde. Înclină uşor capul, ca să mă salute, fără a-şi atinge însă borul pălăriei, nici măcar cu un deget, şi bine făcu, nu de alta, dar nu cumva să-l spulbere.

— *Senor,* eu sunt Bismarck, ghidul, la ordinele dumneavoastră.

Îl măsurai îndelung, înainte de a-i răspunde şi observai că avea nişte fălci flasce, ca nişte picături de ulei, şi ochii inexpresivi, fixaţi undeva, pe cine ştie unde.

Desigur, bietul Bismarck se abrutizase şi cu alcool şi cu coca-cola. În duhoarea pe care o răspândea, recunoşteai pe cea de *aguardiente,* ţuică din trestie de zahăr, ieftină, dar tare ca vitriolul.

— Cine v-a trimis?

— *Senor* Lachenal.

— De unde ştiaţi că sunt aici?

— La Iquitos nu-i decât un hotel pentru *caballeros*[12]*, senor,* îmi zise el, linguşitor.

Holul hotelului era împodobit cu o splendidă canapea de piele, înconjurată de plante verzi, crescute-n ghivece, în timp ce afară suratele lor se bucurau din plin de climatul tropical.

— Luaţi loc, domnule Bismarck, îi zic eu.

Omul dădu din cap negativ, cu putere, privind în acelaşi timp şi spre portar nu era nicio îndoială că acesta îl bruftuluise pentru că îndrăznea să-şi vânture zdrenţele pe catifeaua salonului. Deodată zării, şi nu fără stupoare, că-n părul slinos al nenorocitului – care de altfel nu era deloc antipatic – sclipeau câteva fire albe.

— Câţi ani aveţi, domnule Bismarck?

— Cam şaizeci şi şase spre şaptezeci.

— Cum? Şi mai faceţi pe ghidul la vârsta asta? Mai colindaţi şi acum *selva?*

— Da, *senor.*

Fără îndoială că Lachenal îşi bătuse joc de mine recrutându-mi în acelaşi timp şi pe domnul Ling şi pe această dărâmătură de Bismarck. Numai că Bismarck mai adăugă:

— Ce să fac? Mă lupt şi eu cu foamea, *senor.*

Aveam şi de ce să dau din cap; după aceea, mi-am zis că, în fond, cu câteva monezi pe care i le

voi dărui, îl voi face să uite neplăcerile pe care aveam să i le produc.

— Cred, dragă prietene, i-am spus, că n-o să ne putem înţelege. Lachenal, pe semne, nu v-a explicat ce aştept eu de la un ghid. Este vorba de o lungă călătorie pe Maranon, apoi de străbaterea pădurii printr-un loc pe unde cred că-i destul de primejdios pentru persoane care nu mai sunt la prima tinereţe.

— Sunt numai oase, domnule, şi n-am avut niciodată zdrelit vreun mădular.

— Nu mă îndoiesc. Dar umblaţi de mult prin *selva?*

— Păi, dacă-s născut în ea, domnule. Am început exploatarea cauciucului, cu Otoniel Vela, în 1913, pe urmă am luptat cu oamenii lui Lopez împotriva brazilienilor, care voiau să-i fure arborii, şi cu fraţii Soldan. Cu Carlos Sharp şi Jose Allende.

Toţi cei înşiraţi de el, Otoniel Vela, Lopez, Soldan, Sharp, Allende erau nişte străini pentru mine. Cu toate acestea le-am reţinut numele. Dacă, după cincizeci de ani petrecuţi în pădurea virgină, Bismarck reuşise să supravieţuiască, însemna, totuşi, că avea ceva într-însul. Şi pentru el garanta doar toată Gotha cauciucului amazonian!

Mă scotocii prin buzunare.

— Vă rog, aveţi aici 5 *soles* pentru deranjul dumneavoastră, dar, din diferite motive, nu cred că ne vom putea înţelege.

Luând biletele cu un aer indiferent, îmi zise:

— Găsiţi că-s prea bătrân, nu-i aşa? Dar vă asigur, domnule, că numai eu şi El Germano cunoaştem *selva* cum trebuie.

— Regret, totuşi.

— Eu regret, domnule.

Făcu stânga-mprejur, îndreptându-se spre uşa batantă a hotelului. Nu-i trecuse pragul, când mă şi repezii după el.

— Bismarck! Se opri, fără ca pe faţă să i se vadă nici cea mai mică urmă de speranţă. Dar, nu cumva aţi auzit vorbindu-se de nişte albi întorşi la starea de sălbăticie, care i-ar ataca pe indieni, răpindu-le femeile?

— Ba da, domnule.

Întinse apoi mâna-i lungă spre Amazon, arătându-mi în depărtare celălalt mal, la vreo şapte kilometri.

— Acestea sunt triburile mayorunas şi mayorubos, care trăiesc pe râul Javari. Pot să vă conduc la ei…

Pentru o clipă crezusem că Bismarck avea să-mi dea firul Ariadnei, care să mă ducă la sălbaticii căutaţi, când colo, totul se prăbuşea din nou. Se petrecuse iar o confuzie.

— Nu, mulţumesc, îi zisei. Şi numai bine, domnule Bismarck.

— Cum vreţi dumneavoastră, domnule.

Şi se îndepărtă; ţeapăn, fără ca măcar să-şi îndoaie genunchii, ca şi cum ar fi fost pe nişte picioroange.

***

Hotelul „Turistas” din Iquitos n-avea, din ceea ce ar fi trebuit să aibă, decât preţurile. Făcea parte din genul celor dependente de guvern, împestriţând cu amplasarea lor toată harta Perului, ca nişte mici drapele ale strategilor din birouri.

„Apă caldă, apă rece, sală de baie, aer condiţionat, telefon“, erau ofertele propuse de publicitate. În câteva secunde mi-am dat seama că apa era într-adevăr caldă, dar numai sub acţiunea temperaturii exterioare; că cea rece, pentru un gâtlej uscat, era inexistentă, iar baia, cu pereţii scorojiţi şi instalaţia metalică ruginită, nu avea decât un duş banal. Aerul condiţionat nu funcţiona; telefonul se afla la capătul unui coridor care nu se mai sfârşea.

Luându-mi în primire camera şi resemnându-mă să-mi potolesc setea la aşa zisul robinet „rece“, mă

simţii cuprins, deodată, de o cumplită descurajare. Planul meu începuse prost, ajunsesem într-un impas, ce sfârşea la Iquitos, de unde n-aveam decât să fac stânga-mprejur ca să-mi găsesc un alt subiect de investigare.

Mă dusei la geamul acoperit de apărători împotriva ţânţarilor, făcute din plase metalice, şi-l deschisei, căci aerul era sufocant. La numai douăzeci de metri în faţă, maiestuosul Amazon îşi rostogolea apele de culoarea puroiului. Malecon sau Avenue Tarapaca – adică zăgazul sau, mai exact, malul apei, căci nici măcar nu te mai ducea la vechiul port Belen – se întindea, împodobit, ici şi colo, cu câte un mic scuar în formă de semilună, cu stâlpi în parte dărâmaţi. Dincolo de el, se zărea înşiruirea întunecată a arborilor giganţi din pădurea virgină. Şi cum era anotimpul ploilor, nivelul fluviului crescuse, iar cursul i se iuţise, judecind după dificultăţile urcuşului micilor ambarcaţii.

În momentul în care am închis fereastra, am auzit bătând la uşă. Era băiatul de serviciu de pe etaj.

— Sunteţi chemat la telefon, domnule.

Mă gândeam, mai întâi, c-ar fi putut fi o greşeală, apoi mi-am spus că domnul Ling găsise, poate, între timp, ceva pentru mine. M-am repezit pe culoar spre aparatul de pe perete, jumătate de lemn, jumătate de ebonită, model 1900.

— Domnul Walter vă cheamă în hol, zice că vine din partea domnului Lachenal.

— Cobor; spuneţi-i să mă aştepte.

Şi când păşeam de pe ultima treaptă a scării, un bărbat înalt, elegant, cu veston, pălărie de fetru, cămaşă albă şi cravată în dungi, se îndreptă spre mine.

— Scuzaţi-mă, îmi zise el într-o franceză ireproşabilă, că n-am putut veni să vă aştept la aeroport. Acum câteva zile, un hidroavion din Manaos a căzut în Napo şi s-a scufundat la vreo

douăzeci şi cinci de metri adâncime. Or, cum mă plimbam pe acolo, cu nişte turişti americani, am observat câteva epave, am sesizat autorităţile şi mi s-a cerut ca azi dimineaţă să însoţesc persoanele însărcinate cu cercetările.

— Sunteţi gata scuzat, domnule…

— Walter.

— Walter, perfect. Dar cu ce s-au soldat acele cercetări?

— Din păcate, scafandrul, care a făcut trei scufundări, nu a putut vedea decât schelete, prin hublouri. Peştii *piranas,* domnule… şi au renunţat.

După aceea a schiţat un gest de resemnare, care spunea multe despre voracitatea acestor peşti.

— Sunteţi francez, domnule Walter?

— German. Dar am trăit la Paris.

Într-o clipă mi-am făcut socoteala că omul vorbea germana, franceza, spaniola şi, fără îndoială, şi engleza.

— Sunteţi poliglot. Ceea ce-i, de altfel, foarte util pentru un ghid.

— Mai ales când cunoaşte, ca mine, cea mai mare parte a dialectelor jivaros.

Mi-am cercetat atent interlocutorul. Să fie oare acesta salvatorul meu? Un german vorbind limba jivaro? Mă surprindea. Ba, mai mult, un ghid ultraelegant, pe care mi l-aş fi putut imagina scos din vitrina unui croitor de pe bulevardul Operei, iată ceva ce mă punea pe gânduri. Avea un chip energic, marcat de câteva riduri, ochi limpezi, cu reflexe metalice, şi un păr blond, încărunţit.

— Ce-ar fi să mergem la bar să bem un pahar? îmi propuse el. Ne-ar crea o mai bună dispoziţie pentru discuţie.

ÎN FINE. PASĂREA RARĂ

Cum se naşte încrederea? Walter n-avea deloc, ca domnul Ling, aspectul unui vagabond al junglei şi, cu atât mai puţin, ceva din nenorocitul deşeu uman care era Bismarck. În acest bar cu pereţi tapisaţi cu şorţuri de indieni jaguas, cu panoplii cu *sarbacane,* cu arcuri şi săgeţi de lemn de *chonta* şi cu vitrine pline cu animale sălbatice, împăiate, el avea degajarea şi ţinuta unui gentleman.

Nu băusem nicio sticlă de bere, că mă şi hotărâsem să nu-i ascund nimic.

M-a ascultat atent, fără ca măcar să surâdă, decât doar când am terminat, şi m-a întrebat:

— Ce numiţi dumneavoastră criminali de război?

I-am vorbit de lagărele de exterminare, de Ouradour-sur-Glane, de procesul de la Numberg.

— Dar cum de nu ştiţi toate astea? l-am întrebat şi eu. Sunteţi doar german. N-aţi făcut războiul?

— Nu. Trăiesc aici, în aceste păduri, de douăzeci şi cinci de ani.

— Dar, ce naiba, doar aţi auzit vorbindu-se?

— Puţin. N-am mai citit un jurnal de zece ani.

O ezitare, apoi un nou surâs:

— Mda; totuşi, dacă n-ar fi fost acest război, probabil că nici eu n-aş fi pe aceste meleaguri. Dar, permiteţi-mi să vă mai spun că pe aici există o vorbă: *Mi vida es para mi.* Ceea ce înseamnă că viaţa e o problemă personală şi că nu e nevoie s-o faci publică. Ba, deseori, discreţia este chiar o datorie.

— Ţin să remarcaţi însă că nu v-am pus întrebări indiscrete.

— Să zicem că v-am luat-o înainte. Dar aş vrea să aflu ce alt proiect, mai real, vă trece prin cap?

— Şi eu vă răspund: *Mi vida es para mi.* N-am nicio altă intenţie.

— Mă întreb, de ce vă poate interesa o mână de fugari? Nişte nenorociţi, fără îndoială, de vreme ce şi-au ales cea mai mizerabilă soartă. Trebuie să existe două infernuri cel al morţilor, unde, probabil, vom merge şi noi, cei mai mulţi şi, apoi, cel al viilor, posibil de evitat, deoarece, trăind, se poate alege. Or, jungla este infernul celor vii.

— Bun! Dar nu-i treaba noastră să filosofăm. Pe mine, oamenii aceştia mă interesează. Aş vrea să-i văd, să mă apropii de ei, să le vorbesc. Au un destin aparte, or tocmai cu aşa ceva se fac cărţile cele mai bune.

— N-aţi avea decât de câştigat punându-vă imaginaţia la lucru.

— Mulţumesc de sfaturi. Dar n-aţi vrea să câştigăm mai întâi ceva timp? Aşa că acceptaţi sau nu să mergeţi cu mine?

— Păi aceasta-i meseria mea, domnule, dar tot ea mă face să vă şi avertizez o să vă fie foarte greu, o să întâmpinaţi o groază de primejdii şi pentru ce? Pentru un fleac. Căci, după mine, oamenii de care vorbiţi nici nu există, sau poate doar în imaginaţia câtorva care au fost terorizaţi de o bandă de indieni sălbatici. Aceşti jivaroşi, din Ecuador, sunt, de fapt, nişte degeneraţi care, pentru a-şi masca înfrângerea de către alte triburi, au inventat povestea cu albii sălbăticiţi. Asta-i părerea mea. Dar dumneavoastră o s-o daţi în bară, parcă aşa spun francezii, nu? Totuşi, dacă insistaţi să preferaţi unei plimbări comode, tip „Farmhaus“, o excursie în adevărata *selvă,* atunci sunt omul care vă trebuie, fiindcă asta mi-e meseria!

— Dar meseria dumneavoastră va fi şi aceea de a mă ajuta să-i găsesc pe aceşti oameni, cu orice preţ.

— Bineînţeles. O să mă port ca şi cum aş crede şi eu în existenţa lor.

— Atunci să facem socotelile.

— Nimic mai simplu cheltuielile vă privesc, şi nici nu sunt prea mari. Iată însă ce vă propun eu

dacă reuşim, nu-mi datoraţi nimic, pentru că şi pe mine mă interesează acest gen de compatrioţi, iar dacă nu, atunci o să-mi daţi cinci dolari pe zi.

Mai scump decât prevăzusem, sau, cel puţin, nu mă aşteptasem la un astfel de târg care, gândindu-mă bine, era totuşi cinstit. Walter căuta şi el o satisfacţie în această aventură, asumându-şi toate riscurile, alături de mine.

— S-a făcut, zic. Când plecăm?

Aplecându-se pe lângă masă se mulţumi să mă examineze din cap până-n picioare.

— Cizmele-s bune. Vă mai trebuie, însă, un pantalon şi o cămaşă de bumbac, de preferinţă în carouri, pentru a nu fi luat drept un *tender foot,* un ageamiu, un novice. Şi, mai ales, o pălărie care să vă apere de ploaie, de soare, şi cu care să şi puteţi pescui. De rest mă ocup eu, chiar şi de pălărie. Aşa că aveţi toată după amiaza la dispoziţie pentru cumpărături. Iar mâine dimineaţă ne întâlnim pe Malecon, în faţa Ministerului de Război, *Comandancia General de la Division de la Selva.* Mai bine să fim în regulă şi cu actele.

— Dar, Doamne, suntem! Ce are însă *Comandancia* cu călătoria mea la Borja?

— Păi, nu-i aşa! Trebuie să faceţi şi o declaraţie, în care să indicaţi drumul pe care vreţi să-l parcurgeţi. E foarte uşor să te pierzi în pădure şi-i mai bine să-ţi iei măsuri de precauţie, ca să se ştie pe unde să te caute, în caz de… De altfel, pentru mine aceasta are mai puţină importanţă eu nu intru în socoteală. Persoana mea nu contează în Oriente, cum se spune pe aici prin departamentul Loreto dar dumneavoastră sunteţi străin şi-ntr-o zi ambasada s-ar putea întreba ce vi s-a întâmplat. Nu vă faceţi griji însă. Formalităţile mă privesc pe mine, dumneavoastră n-aveţi decât să vă prezentaţi.

M-a lăsat să plătesc, ceea ce am şi făcut cu plăcere; aflasem pasărea rară. Îmi venea să strig

„Trăiască Lachenal!”, omul care mă făcuse să-l găsesc. Dar când să iasă, Walter se întoarse.

— Uitasem, îmi spuse el încet. Pesemne că o să luaţi cu dumneavoastră şi un aparat de fotografiat; încercaţi însă să nu fie nici prea mare nici prea greu. Indienilor nu le place să fie fotografiaţi. Ei cred că, o dată cu poza, li se fură şi sufletul şi-n cazul acesta s-ar putea să vă şi omoare. Aşa că va trebui să-l puteţi ascunde foarte bine.

Îmi făcu apoi un semn cu mâna şi se îndepărtă. Berea rece îmi tăiase orice poftă de mâncare. Căldura era înăbuşitoare şi hotărâi să fac un duş, apoi să trec la siestă.

Aceasta mă împiedică să vizitez oraşul – ceea ce aveam să regret, deşi nu fără o compensaţie, după cum o să explic ulterior. Mă trezii târziu, tot toropit de căldura ecuatorială, doborât de arşiţă şi îmbibat de umiditatea atotstăpânitoare.

Walter se înşelase: n-aveam ce să cumpăr; toate veşmintele pe care mă sfătuise să le procur le aveam într-un sac uşor de voiaj, de genul celor pe care le iei în avion şi care poartă numele companiilor aeriene. Îl cumpărasem la *mayorista* din Lima, uriaşul talcioc al oraşului, dar era cu totul nou.

Am ieşit, totuşi, în noapte şi am reuşit să găsesc, într-o încurcătură de străzi pustii, un mic restaurant *criollo*[13], unde binevoiră să-mi dea un *ceviche,* făcut din peşte crud, marinat în suc de lămâie şi aromatizat cu bucăţi de ceapă. Din nenorocire, la ceapă s-a mai adăugat însă şi un fel de iarbă care avea miros de urină de pisică, acel *culantro,* făcându-mă să-mi dau farfuria la o parte după primele înghiţituri. Am mai cerut o a doua sticlă de bere dar mi s-a spus:

— *No hay!*

„Nu mai avem“, *No hay!* Doamne! De câte ori nu auzisem aceste cuvinte. Nu cunoşteam încă precaritatea aprovizionării la Iquitos şi, de fapt,

nici nu mă neliniştem, fiind cu gândul numai la apropiata-mi plecare.

Cum însă nu fusese fixată nicio oră precisă, pentru întâlnirea mea cu Walter, ca să mergem la *Comandanda,* în ciuda dorinţei mele de a pleca iute, hotărâi să mai zăbovesc. Iar dacă ghidul se va nelinişti de întârzierea mea, va şti unde să mă găsească, cu atât mai mult cu cât birourile Ministerului de Război erau şi ele pe Malecon, la mai puţin de treizeci de metri de hotelul „Turistas".

Cam pe la unsprezece dimineaţa după ce fumasem întruna, scriind câteva epistole, mă gândii să ies, presupunând fie că Walter mă aştepta la locul fixat, fie că, în cazul în care s-a răzgândit, m-a lăsat baltă. Dar când să plec, auzii bătăi în uşă. Deschizând, spre surprinderea mea, mă pomenii în faţa unui personaj pe care nu-l cunoşteam.

Tipul se puse pe râs scoţându-şi pălăria enormă, de pai împletit, cu borurile răsfrânte.

— Nu-i prea bine cotat pe aici, îmi spuse el, faptul ca un bărbat să-i facă o vizită unui alt bărbat singur. Dacă ar fi fost o femeie, treacă-meargă, s-ar mai fi închis ochii, dar aşa, a trebuit să mă strecor pe furiş.

Întotdeauna când Walter voia să dea o turnură familiară sau vulgară declaraţiilor sale, căpăta un uşor accent teuton, destul de dezagreabil, mărturisesc. Ba, într-o zi, m-a făcut să şi izbucnesc de furie – pe nedrept – clar acest mod al lui de a se exprima, acest accent, îi adăoga un mister de care n-avea deloc nevoie.

— Bine că v-aţi strecurat uşor, i-am zis. Vă aştept de trei ore. Şi acum, ce facem?

Drept răspuns, îmi aruncă pe pat un pachet înfăşurat într-o cuvertură, pe care nici nu-l observasem.

— Cum s-ar zice, de acum înainte sunteţi patronul meu, aşa că vă datorez explicaţii în legătură cu cheltuielile făcute. Nu protestaţi,

deoarece nu ne cunoaştem suficient de bine pentru a ne trata ca prieteni… Unui sentiment căruia i-ar trebui, ca să se nască, zece luni de intimitate, în pădure îi ajung doar câteva zile.

— Sper, domnule Walter, dar unde vreţi să ajungeţi? Şi apoi când facem vizita la *Comandancia?*

— Uite ce-i, domnule, trebuie să fiţi pus la curent cu situaţia. Din jurnalul „El Comercio", sosit recent de la Lima cu avionul, am aflat că revoluţia care a izbucnit acum câteva zile, la Quito, a căpătat o nouă întorsătură. Bătrânul Velasco, cel care se jurase că nu va părăsi preşedinţia, şi-a luat tălpăşiţa, nu se ştie unde, iar prietenul său Arosamena s-a instalat în locul lui.

— Bine, dar nu văd ce legătură are acest fapt cu proiectele noastre, îi zic.

— Ah! nu vedeţi? Ei bine, aflaţi că Arosamena şi-a sărbătorit preluarea puterii printr-un discurs de o rară violenţă, în care a declarat nule şi neavenite toate acordurile de la Rio. Trebuie să vă mai precizez că, în urma acestor acorduri de la Rio, Ecuadorul a consimţit să-şi retragă frontierele, cedând Perului un teritoriu de vreo 230.000 de kilometri pătraţi. Ei bine, Arosamena a zis că Ecuadorul este o ţară amazoniană şi că acest teritoriu, anexat pe nedrept la Peru, ar trebui să-i revină Ecuadorului într-un fel sau altul. Adică, altcum spus, prin forţa armelor.

— Şi vreţi să ziceţi că între cele două ţări a izbucnit războiul?

— Nu încă, pentru că noul preşedinte nici nu s-a instalat prea bine. Dar ameninţările i-au fost luate în serios la Lima, aşa că vor apărea trupe peruviene pe aici, pentru a contracara o eventuală tentativă de invazie ecuadoriană.

Începeam să-mi dau seama că acest conflict era cel mai neplăcut lucru care mi se putea întâmpla.

— De fapt, reluă Walter, aţi făcut bine că nu v-aţi prezentat la *Comandancia.* Nu numai că nu v-ar

fi lăsat să circulaţi pe Maranon, dar aţi fi avut şi neplăceri, fiind luat drept spion ecuadorian.

— Dar ştiţi bine că eu nu-s spionul nimănui.

— Aveţi viza Ecuadorului, presupun, şi asta ajunge. Toţi cei ce au chef să se perinde pe Maranon vor fi luaţi de acum înainte drept spioni.

Slobozii o înjurătură, bătând cu piciorul în pământ.

— Atunci s-a spulberat totul!

— Dacă plecaţi cu o astfel de stare de spirit, ar fi mai bine să rămâneţi locului, scumpe domn! În *selva*, prima calitate este tenacitatea, iar a doua, răbdarea.

— Aveţi vreo idee?

— Vedeţi vreun inconvenient dacă mai luăm cu noi încă o persoană?

— Depinde de ins.

— Un bătrân *cauchero*[14], care, acum vreo douăzeci de ani, mânuia milioane. Prăbuşirea afacerilor cu cauciuc l-a ruinat, dar el e un încăpăţânat şi a ajuns să vâneze *lagartos*[15], pentru a le vinde pieile. Locuieşte aproape de Barranca, adică prin inima regiunii în care vreţi să mergeţi. A sosit aici acum trei zile, cu o încărcătură de piei şi de nuci de *tagua,* din care se fac nasturi de *corozo.* De îndată ce şi-a lichidat stocul s-a îmbătat cumplit, aciuindu-se o zi şi două nopţi în braţele unei mici negrese ieftine. Între timp, unul i-a furat vasul pe care-l ancorase de un butuc, în vechiul port din Belen.

— Şi v-a cerut să-l repatriaţi? Un beţiv!

— După ce ai petrecut un an în pădure, ai dreptul, când vii în oraş, la anumite compensaţii. Îl cheamă Tomas Carranza şi-l cunosc toţi cei din armata de aici. Pe el îl lasă să treacă…

— Şi pe noi?

— Ei, gândiţi-vă, îi dau vasul meu, pe care ar putea să-l piloteze până la vărsarea râului Itaya. După aceea n-am avea de ce ne mai teme de

militari. L-aş pilota eu. Şi până acolo am sta pitiţi sub *techo,* acoperişul de palmier al vasului.

— Şi dacă ne prind?

— Ei. Atunci o să spuneţi că mergeţi la pescuit şi chiar să şi juraţi că-i aşa! În calitate de străin, nu aveaţi de unde să cunoaşteţi legile stranii din orient… Şi, apoi, ce riscaţi la urma urmelor? Cincisprezece zile de arest? Tocmai cât ar avea nevoie ambasada ca să intervină pe lângă autorităţile competente din Lima.

— Bine, dar astfel de riscuri vom avea tot timpul pe parcurs?

— De aici până la Borja nu sunt decât vreo două-trei posturi militare. Dar eu şi Carranza o să ne descurcăm. El o să spună că ne-a tocmit să-l ajutăm la lucru.

— Nu-mi prea place!

— Atunci, domnule, îmi pare tare rău. Dar găsiţi dumneavoastră un alt mijloc!

— Scuzaţi-mă, când plecăm?

— În noaptea asta. Uşurel… Iar acum, uitaţi-vă repede la ce v-am adus pentru călătorie şi să coborâm la bar, unde ne aşteaptă Carranza, ca să ne ofere whisky.

UN TOVARĂŞ BIZAR

Desculţ, cu un pantalon de pânză kaki, suflecat, cu *guayabera* descheiată până la buric, cu o sfoară în loc de centură, Tomas Carranza se străduia, la bar, să transforme în alcool venitul pieilor sale, ceea ce-l făcea să-şi ridice cotul cu o regularitate deconcertantă, dând pe gât duşcă după duşcă. Era de talie mijlocie, spătos, musculos, cu un cap rotund, cu ochi negri şi sinceri. Părea cam de vreo patruzeci de ani. De fapt se apropia de cincizeci.

Prima impresie fu totuşi bună. Era un tip simpatic. Dar mă gândeam că dacă o să continue să bea whisky cu atâta uşurinţă, deşi se ţine încă pe picioare, la noapte n-ar mai fi în stare să conducă vasul.

Pentru întâia oară realizam straniul situaţiei Iquitos, în inima pădurii (căci pădurea sălbatică începe de fapt de după ultimele case, iar peretele vegetal se înalţă la douăzeci de metri de ultimele dărăpănături), un hotel care se vrea de lux, un bar aproape şic, şi în el un om zdrenţăros, cu aspect de hamal şi de cerşetor în acelaşi timp, dar cu un mare teanc de *soles* în buzunar.

Alături, gentlemanul care mă primise în ajun, cu totul transformat, luându-şi în serios meseria de ghid, adică purtând o mare pălărie din fibre de *chambira,* cu borurile uriaşe, răsucite jur împrejurul capului – de ce, aveam să aflu mai târziu – cu cizme uzate, pantalon strâns, cămaşă în carouri.

Astfel îmbrăcat în costum de călător prin *brusă,* Walter nu era deloc lipsit de eleganţă, ceea ce îmi sporea şi mai mult încrederea în el.

— Lasă sticla! îi porunci Tomas barmanului cu vestă albă, zvârlindu-i pe tejghea patru bilete de o sută de *soles*.

Apoi, întorcându-se spre mine:

— Îmi pare bine de cunoştinţă. Îmi fac plinul, aşa că mă scuzaţi. Acesta e primul bar de la Manaos încoace, primul după două mii de kilometri spre vest, şi ultimul înainte de Pacific, dacă înţelegeţi ce vreau să spun.

Izbucni apoi în râs, umplu paharele, şi şi-l goli pe al lui.

— Mi-am acostat vasul la pontonul Lavandieres, îi explică liniştit Walter, şi aş avea nevoie de tine la încărcat.

Carranza ridică sticla la înălţimea ochilor, ca şi cum ar fi vrut să-i aprecieze conţinutul rămas, umplu iar paharele şi-l goli pe-al său.

— Ăsta-i ultimul! Eu, băieţi, mi-am făcut plinul… La ce oră, Walter?

— Vii cu mine.

Tomas acceptă, se întoarse apoi căutându-şi sombreroul şi, descoperindu-şi-l pe o masă din spatele lui, şi-l înfundă pe cap cu o lovitură de pumn, care nu-i strică prea mult forma. După aceea, Walter mi se adresă iar:

— Nu vă preocupaţi de nimic, o să am eu grijă de toate. Ştiu ce ne trebuie. Luaţi numai minimul de bagaje; dacă vom avea de mers pe jos, ar fi greu şi stânjenitor. Ceea ce v-am lăsat în cameră e minimul indispensabil. Ne întâlnim la „Domino”. Dar, Doamne! Staţi, că nu ştiţi unde se află. Luaţi-o pe prima stradă la stânga, cum ieşiţi, apoi prima la dreapta. După vreo cincizeci de metri, pe dreapta, daţi peste ceva ce aduce a mic bistrou parizian, mai puţin veselia şi bucuria de a trăi. E „Domino”. Inutil să intraţi; o să mă aşteptaţi afară şi, dacă ajungeţi cam pe la nouă şi jumătate, mă găsiţi acolo.

Ridică apoi un braţ.

— *Amigo, hasta luego!*[16]

I-am văzut pe cei doi depărtându-se, Tomas uitându-şi restul, poate chiar intenţionat, şi târându-şi pe podea tălpile picioarelor sale goale,

cu degetele răsfirate, în timp ce Walter îşi zornăia pintenii, cu un aer de mare senior.

Eu, în schimb, aveam impresia că sunt ţinut oarecum în afara „loviturii” la care aş fi avut, totuşi, dreptul să particip, fiindcă, la urma urmelor, finanţam totul. Mi-am aprins una din ultimele ţigări turnându-mi în pahar tot ceea ce mai rămăsese pe fundul sticlei şi întrebându-l pe barmanul care stătea ţeapăn şi rigid în tunica-i albă:

— Aveţi ţigări de tutun negru?

— *No hay!*

— Atunci, americane?

— *No hay!*

— Dumnezeule! Numai să se fi gândit măcar Walter la tutun. Dacă nu, ce-o să-i mai audă urechile lui, cel ce pretinde că le prevede pe toate!

M-am întors apoi în cameră, pentru a-mi face bilanţul echipamentului. Şi, în coletul pe care mi-l pusese Walter pe pat, am găsit:

1) Un *poncho* multicolor, aparent inutil, ţinând seama că ne aflam atât de aproape de ecuator, dar care servise, totuşi, la împachetatul celorlalte obiecte. Acest *poncho* e un fel de pătură cu o gaură la mijloc, pe unde e trasă pe cap; s-ar putea ca această cuvertură să fie însă folositoare în timpul nopţilor umede; în orice caz este deasă, din păr de lama, impermeabilă şi caldă.

2) Un musticar din tarlatan.

3) O *maceta,* cu teacă de piele, nou nouţă, cu eticheta de garanţie pe lamă, teaca fiind şi ea un obiect artizanal indian, iar oţelul, bineînţeles, german.

4) Un satâr de şaizeci şi cinci de centimetri, ascuţit ca briciul, uşor, suplu, armă şi unealtă în acelaşi timp. De fapt, o *maceta* de fabricaţie englezească, de felul celei pe care o folosesc nemţii în Guyana.

5) Un cuţit lat, bine ascuţit, uşor curbat în teaca lui de mâner de corn sculptat, de fabricaţie

guatemaleză (de ce oare?) pentru tăiatul cărnii.

6) Un Colt de 45, din oţel brunat, cu încărcătorul său şi cu opt gloanţe; cam prea greu, după părerea mea.

7) Un sac de făină, impermeabilizat printr-o baie de latex proaspăt, uscat la aer.

8) O mapă de plastic, cât un portofel, pentru hârtii, hărţi şi documente, dată şi ea cu latex şi putând fi purtată la centură.

Obiectele mele personale nu erau nici ele numeroase: un aparat automat de fotografiat, Foca, o hartă a Orientului şi câteva filme, în ambalaje tropicale, pe care le pusei în mapa-portmoneu. Un carnet de note şi un pix cu câteva rezerve. S-ar părea că nici cerneala nu se şterge, dar, în acest climat, mai poţi fi sigur de ceva?

Reuşesc să înghesui carnetul, harta şi filmele în săculeţul. Din plastic. Îmi mai rămăseseră un slip, o cămaşă, o pereche de espadrile, sau *alparagatas* – acestea nepermiţând, în umiditatea pădurii, a humusului cald, vâscos, şi a lichenilor, lunecarea pe diverse rădăcini cum s-ar fi întâmplat cu ghetele din piele. Ba, mai mult, seara, la focul de bivuac, puteau fi uscate fără a se scorţi, ca să te roadă a doua zi; nemaipunând la socoteală faptul că se curăţă foarte uşor de mucegaiul care se prinde de feţele lor.

Am pus totul în sacul de făină impermeabilizat, aparatul Foca vârându-l în sân, sub cămaşă, în mica trusă Limaperu, pe care o cumpărasem în piaţa *mayorista,* din Lima.

Era un bagaj sumar, dar destul de complet după ce mă gândisem mai bine, chiar mă şi întrebasem ce aş mai fi putut lua în plus? O puşcă? Poate. Existau de toate felurile, de toate calibrele în vitrinele din Iquitos, dar dacă Walter nu se gândise la ea, însemna că o considerase de prisos.

Walter mă mai gratificase şi cu o pălărie ca a lui, pe care am găsit-o pe singurul scaun din cameră, o pălărie din fibre de *chambira,* împletite cu mâna.

Era imensă, cu o panglică verde de prins sub bărbie, dar prea grea şi-mi strângea fruntea; dacă o pun, însă, îmbrăcat şi cu o cămaşă în carouri roşii, negre şi albe, par un căutător de aur proaspăt scos dintr-un film de la Hollywood. Oricum, o raţiune oarecare o fi având el de mi-a dat-o. Am pus apoi totul la loc şi am coborât pentru a înghiţi ceva, căci nu mâncasem de dimineaţă, din pricina temperaturii.

În trecere, aruncai o privire termometrului din holul în care nu era aer condiţionat. Arăta 105° Fahrenheit, adică ceva mai mult de 40° Celsius. De aceea şi eram lac de sudoare.

Mi-am achitat apoi nota. Această plecare, la o oră atât de insolită, nu surprindea pe nimeni, sau, cel puţin, aşa mi se părea.

Am mai dat pe gât un *churrasco* insipid şi tare, am reurcat în cameră să mă echipez, ieşind apoi pe o uşă care dădea spre Malecon sau Avenue Tarapaca, fără să mă vadă cineva, în căutarea „Dominoului”.

Aventura începuse.

TRISTA PLECARE

Walter mă aştepta, cu o ţigară în gură, proptit de vitrina unui fotograf. De îndată ce mă văzu, se îndreptă spre mine.

— Aţi picat la ţanc! Bravo! Să vă uşurez de povară? Ştiţi, mă preveni el râzând, e un ajutor excepţional pe care vi-l acord, pentru că de îndată ce ne vom vedea pe vapor, fiecare îşi va purta de grijă. Desigur, „unul pentru toţi şi toţi pentru unul”, dar, mai înainte de orice, fiecare pentru sine.

Aprobai, mormăind.

— Nu pretind nicio favoare…

— V-am avertizat doar, pentru că nu prea păreţi obişnuit cu astfel de regiuni. V-aţi gândit bine? Mai aveţi timp să vă răzgândiţi.

Ridicai din umeri.

— E departe de aici debarcaderul dumneavoastră?

— *Aqui, no mas,* cum se spune prin aceste locuri, adică aici…

Walter devenise foarte peruvian, căci acest „aici“ al peruvianului însemna, de multe ori, destul de departe.

Un sfert de oră mai târziu, ne aflam în faţa unei scări monumentale, cu vreo sută de trepte din beton, din josul cărora urca spre noi o duhoare de canal, de putreziciune şi de noroi.

Era vechiul port, „portul nativ”, Belen. O puzderie de cocioabe acoperite cu frunze de palmier destul de stricate. Nicio lumină, doar luna ivindu-se o clipă printre doi nori.

— Atenţie! îmi strigă Walter.

Scara de beton se terminase, continuându-se cu nişte buşteni necioplıţi, puşi în pantă abruptă, lunecoşi din pricina umezelii, a noroiului şi a algelor. De vreo douăzeci de ori era gata să cad, dacă nu m-aş fi ţinut de braţul ghidului.

Neamţul mă conduse printr-un labirint de cocioabe sordide şi de grămezi de gunoaie, într-o putoare care-mi întorcea maţele pe dos.

— Nu cred că-s un om deosebit de delicat, îi zic, dar Doamne, ce poate puţi în aşa hal? E o duhoare care nu se asemuie cu nimic, şi am văzut doar în viaţa mea destule haznale şi latrine de lagăr, dar aşa ceva n-am mai pomenit!

— Eu nu simt nimic, îmi spuse el, sec. După douăzeci de ani petrecuţi pe Amazon, mirosul ţi se perverteşte. Băgaţi însă de seamă unde călcaţi.

Fluviul, fără nicio unduire şi fără niciun clipocit, sclipea la câţiva metri de noi. Şi, în penumbră, zării o ambarcaţie cu un acoperiş de fibre. Cum însă curentul o îndepărtase uşor, i se distingea forma, asemănătoare cu aceea a unui trabuc tăiat longitudinal în două. Ba şi cu un fus, un fus de vreo doisprezece metri, ascuţit şi foarte strâmt chiar şi acolo pe unde era mai lat.

— În fine, strigai eu, nu fără ironie, dar cu satisfacţie: *aqui, no mas!*

În acelaşi timp, o masă întunecată, aidoma unui câine uriaş, ţâşni dintr-o colibă şi mi se aruncă printre picioare. Alunecai şi mă prinsei de braţul lui Walter, dar călcâiul celălalt mi se afundă în glod şi căzui pe spate. Şi, în timp ce mă căzneam să mă ridic, zării o altă umbră, aceea a unui bărbat gol până la brâu care, înarmat cu o bâtă, lovea zgomotos într-un trunchi de lemn, suduind cumplit.

— *Shugshi-ashco! Shugshi!*[17]

Credeam că omul e nebun; apoi lemnul în care lovea cu atâta frenezie se zvârcoli cumplit, sări, se căţără şi se azvârli cu un plescăit sonor în fluviu.

— Dar era un crocodil! exclamai eu, stropit de noroi din cap până în picioare.

— Ei da, zise Walter. Sper că porcul ăsta nu v-a făcut prea mult rău… vedeţi, aceste colibe nu au uşă şi zeci de familii trăiesc în ele, împreună cu porcii lor. Din când în când, câte un caiman – sau

cum îi spunem pe aici, un *lagarto* – mai intră prin ele, ca să înşface câte un porc, târându-l în fluviu să-l mănânce.

— Şi de ce n-a încercat să-l omoare?

— Pentru că omul n-a avut la îndemână o armă potrivită. Dar cum vă simţiţi?

— Să zicem că mai degrabă miros urât.

— O să vă aruncaţi în apă şi, într-un sfert de oră, veţi fi şi uscat. De altfel, o să plouă şi, oricum, o să vă ude.

Sosisem. Tomas era acolo, aşezat la provă. Luă îndată pachetul pe care Walter i-l întinse fără să-i spună nimic, apoi eu dădui semne c-aş fi vrut să fac baia prevăzută.

— Nu, nu, îmi zise ghidul, aşteptaţi să ajungem în mijlocul fluviului. Aici e prea murdar, aşteptaţi să ajungem la apă limpede.

Şi Tomas, întinzându-mi mâna, iar Walter ţinându-mă de braţ, mă ajutară să urc. Mi se dădu apoi un loc pe ceva rece şi tare, un bidon mi se pare.

Carranza desfăcu frânghia şi cu lovituri uşoare de vâslă se desprinse de mal. Noroiul care era pe mine începuse să se solidifice sub forma unei cruste. Tremuram de scârbă, urmărind mijlocul fluviului, care nu părea să se apropie.

— Ei bine, mă întrebă dintr-odată Tomas, amabil, cum vi s-a părut oraşul Iquitos?

— Nu l-am vizitat, răspunsei iritat fără voie dar cât am văzut din el m-a scârbit, pentru totdeauna.

— Ca şi pe mine, zise Carranza; când sunt într-însul, nu pot să-l sufăr, dar cum ajung acasă, n-am decât un singur gând, să-l revăd cât mai repede!

— Ei, îndată o să vă puteţi bălăci, interveni Walter; un sfat însă aruncaţi-vă în apă îmbrăcat şi ieşiţi repede înapoi, pentru că aici e plin de ticăloşii ăştia de peşti carnivori. Aşa că, gata? Vă ţin de curea şi, la cea mai mică muşcătură, făceţi-mi semn.

Numai că eu m-am îmbăiat fără să fi simţit nici cea mai neînsemnată atingere a vreunui peşte.

***

Cerul se întunecase şi luna nu mai era decât o pată fosforescentă, în dosul unei pulpane de nori negri. Malurile nu se mai zăreau, fără îndoială pentru că ne aflam în mijlocul fluviului şi că cel puţin doi sau trei kilometri ne despărţeau de fiecare dintre ele.

— Ne apropiem de râul Nanay, mă anunţă Walter. E un loc unde le cam place patrulelor militare să se vânture, pentru că nu le paşte nicio primejdie. E momentul să ne ascundem sub *techo.* Şi să aprindem o ţigară.

— Apropo de ţigări, aţi făcut ceva provizii?

— Am avut eu grijă. Dar, vedeţi când vă strecuraţi sub acoperişul bărcii, încercaţi să nu stâlciţi pachetele.

Pe cât putui mă aşezai, într-o poziţie foarte incomodă, e drept, iar o clipă mai târziu, neamţul veni lângă mine.

— Vă simţiţi bine? mă întrebă el.

— Ca un prizonier medieval închis într-o celulă nu prea înaltă, ca să nu se poată ridica în picioare, şi nici prea lată, ca să nu se poată întinde; doar pe diagonală; dar mi-e frică să nu strivesc ţigările.

— Ei, e tocmai ceea ce vă spuneam; nu prea sunteţi obişnuit cu astfel de călători. Hai, puţină răbdare! Martirajul n-o să dureze. Mai sunt două *rios* de trecut Nanay şi Itaya, care se varsă, ca să spunem aşa, în ceea ce se numeşte Iquitos. Pe aici îşi fac militarii rondul, pentru că, în zona asta, nu-s sălbatici. După aceea, drumul o să fie liber şi, ceva mai târziu, o să pornim motorul.

Tăcu apoi şi ne pomenirăm învăluiţi într-o linişte în care nu se mai auzeau decât plescăiturile vâslelor lui Tomas, lovind apa; fiecare din mişcările sale scutura barca ce-şi revenea îndată, dând impresia că luneca pe o suprafaţă lucie şi netedă. Cum mă cam agitam, pentru a-mi

dezanchiloza membrele, numai ce-l simţii pe Walter punând mâna pe mine:

— Pssst! Ascultaţi…

Era zgomotul zvâcnit al unui motor care spărgea liniştea nopţii. Tomas ne anunţă:

— *La lancha de la Comandancia…*

Apoi se puse să cânte, fără a înceta să mişte vâslele. După aceea, zgomotul motorului crescu, se apropie şi se opri, în cele din urmă complet.

— Unde mergi astfel? îl întrebă un ostaş, cu o voce mânioasă. Nu poţi opri când ţi se face semn?

— Nu v-am văzut, le spuse Tomas.

— Dar trebuie să ştii că asta nu-i oră de navigaţie. Eşti în regulă cu actele?

— Actele? Ce acte? zise Tomas. Mi-am dat seama după voce că făcea pe beatul. Credeţi că am timp de pierdut? Mă aşteaptă nevestele la Barranca.

— Oh! dar staţi că m-am prins, îl recunosc! strigă un alt soldat. Domnule locotenent, e Tomas Carranza, *malero,* bătrânul *cauchero…* Cel căruia i s-a furat barca, pe când era la negresa Constanţa…

— Ah, da! Barca furată! Dar atunci ce-i cu ambarcaţia asta?

— Am cumpărat-o, *senor teniente!*[18] Trebuia să mă întorc cumva acasă… M-a costat şi ultimul sfanţ.

— De la cine ai cumpărat-o?

— De la El Germano, *teniente.*

— Bine, şterge-o, dar nu ştiu dacă tot aşa de uşor o să scapi şi de cei de la Nauta.

— Oh! Dar la Nauta îi cunosc pe toţi şi, apoi, şi ei mă cunosc pe mine.

Motorul ambarcaţiei militare se ambală, iar valurile ne clătinară o clipă. Carranza se puse din nou pe vâslit. Noi nu suflam o vorbă.

După aceea, într-un târziu:

— Hei, băieţi! exclamă bucuros Tomas, cred că acum puteţi ieşi să fumaţi o ţigară; eu o să pornesc motorul.

CÂND OR SĂ MĂ OMOARE?

N-aş putea spune ce mă trezise strigătele puternice ale papagalilor sau urletele maimuţelor? Iar cum adormisem habar n-aveam. În orice caz, Tomas şi Walter îmi respectaseră somnul. Pe semne că mă legănasem în zgomotul sacadat şi regulat al bătrânului motor Johnston. Dar visasem ceva urât, ceva ce însă se spulberă de îndată ce zării chipurile prietenoase ale celor doi.

Eram întins pe fundul bărcii soarele răsărea şi eu, ridicat pe o rână, le-am spus:

— Scuzaţi-mă, nu sunt încă obişnuit cu căldura toridă care mă covârşeşte.

— *„Senor,* dormit-aţi oare, bine?" mă întrebă Walter. Citatul nu-i tocmai exact, continuă el, dar e din „Eviradnus", de Victor Hugo, dacă nu mă înşel. Ne cunoaştem şi clasicii.

— Cred că încă visez, îi răspunsei, privindu-l cu ochi mari.

— Vă miră că auziţi vorbindu-se de Victor Hugo în junglă? Dar peste tot pe aici sunt nume celebre, de la Orellana la Benjamin Constant, trecând prin Aguirre şi Manuel Prado.

— Benjamin Constant?

— Ei da! La frontiera braziliană. Un sat care n-a avut niciodată mai mult de zece case şi, dacă am fi rămas ceva mai mult la Iquitos, v-aş fi făcut chiar şi cunoştinţă cu un necăjit care se născuse în acest prăpădit de Benjamin Constant.

— Văd că ai chef de vorbă, interveni Tomas. Te referi la Bismarck! Hm! Bătrânul meu prieten Bismarck! Mă gândesc la toate mingile alea de cauciuc care i-au trecut prin mâini, ca-n cele din urmă s-ajungă, nenorocitul, la sapă de lemn, cerşetor şi smintit! Era şi firesc; de altfel fierbea ceaiul cu suluri de bancnote[19], ce să mai vorbim! Grozav tip şi câte nu-i datorez!

— Apropo de ceai, am putea să ne gândim şi la cafea? sugeră Walter.

— La următoarea *playa,* spuse Tomas.

Aveam impresia unei conversaţii pregătite dinainte şi de atunci începu să mă obsedeze numele de Bismarck.

De ce oare îl eliminasem fără să fi încercat să-l sondez mai adânc? Câte lucruri interesante n-aş fi auzit de la el?

Walter se ghemui lângă mine, suflându-mi la ureche:

— Adevăratul text al poetului sună, de fapt, aşa: „Doamnă, îi spuse el, dormit-aţi oare bine?” Vă miră probabil că cineva, care n-a mai citit un ziar de zece ani, să-şi aducă aminte de aşa ceva, hm? Imaginaţi-vă însă că am învăţat această frază pe când eram elev de liceu la Strasbourg. Îmi şi spusesem, de altfel, atunci Walter, când vei fi însurat, şi-ţi vei găsi nevasta în patul ei, sau al tău, cu un altul, fii elegant şi întreab-o politicos: „Doamnă, dormit-aţi oare bine?“ N-am avut însă ocazia, pentru că nu m-am însurat, şi, totuşi…

Îmi întinse o ţigară, mi-o aprinse, apoi privi malurile ca şi cum ar fi urmărit ceva. Dar, ceea ce îmi spusese, mă făcuse să mă gândesc, încetul cu încetul, la ceea ce visasem.

Reieşea din toate că mă înhăitasem cu două canalii hotărâte să-mi vie de hac. În chip stupid, şi pentru că de fapt nici nu-mi ceruse, nu-i dădusem niciun avans lui Walter, aşa că, într-un fel, îi eram dator cu ceva. Unul făcea pe omul rasat, cultivat, în timp ce, celălalt, cu aerul lui nevinovat, voia să-mi trezească şi anumite suspiciuni. O maimuţăreală de fapt, dat fiind că maimuţele n-au niciodată o faţă ascunsă a gândului. Mă împiedicaseră să fac o declaraţie de plecare în faţa autorităţilor, de care mă şi ascunseseră. Aşa că nimeni nu ştia că eu mă aflam pe Maranon, iar celor doi le venea tocmai bine să mă devalizeze şi

să-mi arunce cadavrul în apă, unde să fiu apoi devorat de peşti. Perfect!

— El Germano! îl strigă Tomas, văd o *playa* pe stânga.

— Păi, atunci preiau cârma, spuse Walter, iar tu pregăteşte ancora.

Scârbit, aruncai ceea ce-mi rămăsese din ţigară. Va să zică acela-i locul unde au hotărât să mă omoare! Şi eu să mă las dus de ei ca un idiot! Numai că nu ştiu cu cine au de-a face! N-o să le fie prea uşor.

Mă strecurai apoi sub *techo* unde-mi lăsasem Coltul, în ajun, când mă întinsesem, ca să nu-mi zdrobească coastele, şi-l găsii unde-l pusesem. Încărcătorul era la locul lui. „Numai să nu fi fost încărcat cu gloanţe oarbe!“ Îl luai, totuşi, cu grijă şi-l vârâi sub cămaşa de mult uscată. Tomas îmi văzu însă gestul.

— Văd că avem un om prudent cu noi şi asta-mi place.

— Totuşi, puteţi lăsa sub acoperiş instrumentul acesta stânjenitor, îmi zise Walter. Aici n-ai de ce te teme, suntem prea aproape de oamenii civilizaţi sau de cei care au astfel de pretenţii.

Fireşte, mă făcui că nu pricep, şi ne apropiarăm de malul pe care începea să scânteieze o mică fâşie de nisip roşu, puţin înclinată şi bătută uşor de valurile stârnite de barca noastră.

„Ei, şi-n cele din urmă, Lachenal ştie că totuşi m-a dat pe mâna lui Walter, iar o anchetă rapidă ar putea lesne dovedi că nu aranjasem nici cu domnul Ling şi nici cu Bismarck, şi că, deci, numai Walter mă putuse lua cu el.“ Gândul acesta mă mai linişti şi mă întrebai dacă şi El Germano judecase la fel. Oricum, însă, aveam să-i împrospătez eu memoria.

— Mă gândesc, spusei, ce-ar zice prietenul nostru Lachenal dacă ar şti unde suntem?

— Păi, ce să zică, dacă el însuşi v-a dat pe mâna mea? Şi asta în cazul că se mai gândeşte la dumneavoastră…

— Sunt sigur că ne urmăreşte cu gândul. E un foarte bun prieten, ştiţi?

Walter dădu indiferent din umeri.

— Prietene, nu poţi urmări pe nimeni cu gândul în pădure. Doar câţiva indieni cu ierburile şi vrăjitoriile lor, dar asta-i altceva. Ştiţi, când cineva s-a hotărât să traverseze *selva,* nimeni nu se mai ocupă de el. Iar dacă reuşeşte, este salutat, spunându-se „Iată un norocos care vine de departe!“. În caz contrar, adică dacă nu se mai întoarce, doar atât se zice: „L-a înghiţit pădurea!“ Asta-i vorba noastră, a pădurenilor de pe aici… Hei, fii atent, Tomas, acostez!

Prora bărcii pătrunse adânc în nisip, făcându-mă să mă clatin. Pe urmă auzii plescăitul ancorei pe care o zvârlise Tomas la pupă. Barca oprindu-se, Walter sări pe nisip nemaifăcând însă niciun gest ca să mă ajute. L-am ajuns din urmă totuşi. Îl priveam pe furiş, îngândurat. Bucuria de a străbate *selva* cu piciorul mi-o stricasem la gândul că, probabil, picasem într-o cursă.

Carranza ne ajunse din urmă, cu un mic trepied de metal şi o cutie de conserve goală, care avea un fel de mâner, făcut din sârmă. Pe urmă, aprinse cu grijă un fel de cubuleţ alb, cât o bucată de zahăr, spirt solidificat, numit *meta,* aşezat pe o piatră.

Flacăra albastră dată de el era destul de puternică. Puse să fiarbă trei pahare de apă, grijuliu măsurate şi scoase dintr-un butoiaş învelit cu trestie. Apoi bătrânul *cauchero* se duse la barcă să caute un săculeţ cu pâinişoare, încă proaspete şi moi. Muiate în cafea, care semăna mai degrabă cu o supă groasă decât cu o băutură, erau excelente.

Şi, după ultima înghiţitură, Walter se întoarse spre mine, surâzându-mi ambiguu.

— Aventura dumneavoastră, îmi spuse, îmi aminteşte de cea a unui biet ins… Scuzaţi-mă, cineva cam ca dumneavoastră, un mâzgălitor de hârtie, da, un jurnalist, mi se pare. Arzând de dorinţa de a deveni celebru, inventase ceva ce

trebuia să-i facă numele cunoscut în ziarele din întreaga lume adică o dispariţie în pădure, cu ocazia unei explorări şi regăsirea lui după aceea, peste câteva luni. Pe atunci nu lipseau ghizii din Iquitos. Şi omul, nu ştiu cum s-a întâmplat, dar a dat peste insul cel mai şiret şi mai al dracului, care i-a spus să nu se preocupe, de nimic că va face el totul. Doar un singur lucru i-a cerut nenorocitului să-şi şteargă orice urmă, ca să nu mai existe nicio bănuială cu plivire la subterfugiu. Bineînţeles, trebuia să dispară şi cel mai mic indiciu al şmecheriei puse la cale. Iar idiotul, potrivit sfatului ghidului, a mers până-ntr-acolo încât şi-a retras şi fondurile pe care le avea în bancă… A urmat plecarea. Cu o barcă cu motor ca asta. Plecarea, zic, după ce nenorocitul le scrisese tuturor prietenilor că el urma să facă o mare călătorie de explorare pe Amazoane, printre triburile sălbatice…

— Îmi amintesc de ghidul ăsta, interveni Tomas, mi-l amintesc bine, se numea Manana, căci, datorând bani la toată lumea, chiar înainte de a-i cere ceva, se repezea la tine strigând: *„Manana, manana!“,* adică mâine, mâine…

— Şi idiotul, mă pomenii spunând, cu gura uscată, ca iasca, ce-a păţit?

— În principiu, conform aranjamentului, ar fi trebuit să fie găsit sau cel puţin eliberat, două sau trei luni mai târziu, fără să i se fi întâmplat nimic rău; şi bine hrănit de sălbatici, dar prizonier… adică ceva fără niciun risc. Numai că cine l-a mai găsit?

— L-a înghiţit pădurea! zise Tomas. Cât despre Manana, mi s-a spus acum vreo doi-trei ani, că devenise *verdulero*[20] la Lima. Da, ţinea acolo o mică prăvălie de zarzavaturi şi fructe. Dar să-şi achite datoriile, nici poveste, canalia! Ce mai, acum e bogătaş!

— Cert e, adăugă Walter, că şi-ar fi putut plăti creditorii! Dar ce să mai vorbim, a reuşit şi

lovitura i-a adus câteva milioane…

— Câteva milioane, hm, protestă cu o bunătate prefăcută Tomas. Nimeni nu i le-a numărat, după câte ştiu. Ce averi nu mi s-au atribuit şi mie, pe vremea cauciucului!

— Ehe! Dacă erai prevăzător, ai fi fost şi tu acum zarzavagiu la Lima!

— Aş putea să fiu oricând, protestă Tomas, dar îmi iubesc prea mult colţul ăla de pădure ca să-l părăsesc.

— Dar tu, oare, o să-ţi achiţi datoriile înainte de a te retrage? se interesă Walter, râzând.

— Eu n-am aşa ceva. Sau, cel puţin, nu-mi amintesc. Iar dacă da, n-au decât să-mi spună creditorii… Asta-i!

— Walter, am zis eu, asta mi-aminteşte că noi nu ne-am făcut socotelile. Şi, după cum ne-am înţeles, cheltuielile expediţiei mă privesc pe mine. Or, până acum nu mi-ai spus ce-ţi datorez!

El Germano făcu o mutră dezamăgită.

— Pariez, zise el, că aţi luat cu dumneavoastră o grămadă de dolari.

— Oo! nu, fii liniştit… sau, regret că te dezamăgesc, adăugai cu un surâs reţinut, dar jur că grămada nu-i prea mare.

Proasta dispoziţie neaşteptată a lui Walter i se manifestă atunci printr-o serie de gesturi. Se ridică, se scutură nervos, îşi trase pantalonii, îşi aşeză şapca, iar când, crezând că părăsim locul, vrusei să sting micul cubuleţ de *meta,* care continua să ardă inutil, urlă la mine:

— Nu-l atingeţi! E foarte nociv. S-ar putea spune, apoi, că v-au otrăvit indienii. Or, asta-mi trebuie. Las' să-l stingă Tomas. Şi ascultaţi ce vă spun nu pot fi tot timpul în spatele dumneavoastră, ca să vă pândesc gesturile nesăbuite. Nu uitaţi că aici totul e ucigător şi fiţi atent!

I-aş fi obiectat cu plăcere că acest *meta* nu prea venea din pădure, dar era foarte mânios. După aceea se întoarse brusc spre mine:

— Nu v-am cerut nimic, răspunse el, pentru că Tomas a suportat toate cheltuielile. Nu v-am spus-o, dar el e bancherul nostru. Asta-i. Hai, Tomas, e timpul să ne îmbarcăm, ar trebui să fim peste două ore la Tamshiyaeu…

Să înţeleg oare din asta că Tomas fusese obiectul unui mic şantaj din partea ghidului meu?! Un şantaj în favoarea mea, cel puţin pentru moment? Căutai să văd reacţia lui Carranza, dar nu observai pe chipu-i decât indiferenţă; îşi aranja trepiedul, cutia de conserve şi cele două pâinişoare care-i rămăseseră. Aducându-mi aminte cum îşi cheltuise banii la barul din hotelul „Turistas“, mi-am zis că, în loc să fie o canalie a dracului, nu era, poate, decât un biet ins care, din pricina izolării, nici n-avea ideea valorii banilor, pierzând acest obicei în singurătatea pădurii. Un fel de boem al *selvei.*

Şi, când ne întoarserăm la barcă, o bandă de *araşi* lătrători trecu peste noi, răspunzându-le maimuţe invizibile din hăţişuri, cu urlete de copii biciuiţi. Motorul porni îndată.

Eram bine şi sănătos. Mi se păruse că trăisem un coşmar şi mă ruşinam că-mi bănuisem prietenii.

Dar, de fapt, nu-i cunoşteam şi nu ştiam despre ei decât că erau doi aventurieri. Walter, care împinsese barca spre larg, încălecă bordul sărind şi el în ea. Eu eram lângă *techo.* Se apropie de mine şi-mi arătă o floare cât pumnul, cu petale negre, şi cu sepale galbene şi albe.

— O orhidee, îmi zise el. Şi, după spusele poetului columbian Rivera „efemeră ca omul, veştejindu-se precum iluziile sale.”

VULTURII

Se spune că primul kilometru din *selva* se aseamănă cu alte sute care-l succed. E fals însă. Nu e decât o iluzie. Nimic nu e mai schimbător ca pădurea şi râurile sale şi totuşi, peisajele lasă o impresie de monotonie care influenţează insidios sufletul călătorului.

Numai că trebuie să ştii să priveşti, şi asta presupune o întreagă ucenicie ba, mai mult, trebuie să ignori zgomotele, strigătele animalelor enervante, mai ales când te apropii de maluri. Dar te obişnuieşti repede, tot aşa cum uiţi vacarmul marilor oraşe.

Despăturindu-mi harta Esso, „Nor-Oriente“, pentru a socoti cât drum parcursesem de la Iquitos, simţii o bucurie intimă văzând scris într-o buclă a fluviului, cu litere mari, numele de Tamshiyacu.

Îmi imaginam Tamshiyacu, dacă nu ca un centru de aprovizionare pentru aşezările de pe Ucayali, ca Sequena şi Requena, cel puţin o aglomerare mai importantă, unde Walter să poată cumpăra ceea ce ne-ar mai lipsi.

Am început să aştept cu îngrijorare apariţia, pe malul drept al fluviului, a acestui oraş mândru.

— La dracu! exclamă, deodată, Walter, iată o insulă care nu exista acum opt zile, sunt sigur! Tu, Tomas, ai văzut-o venind la Iquitos?

— Oh! Nu. Am trecut pe malul de nord, zise Tomas.

Mă aplecai din nou pe hartă.

— Totuşi, obiectai cu, sunt aici două insuliţe foarte bine marcate.

— Dacă te-ai lua după hărţi, zise El Germano, te-ai rătăci în fiecare zi. A dumneavoastră nu-i rea, dar am şi eu una, făcută de armată şi-i mult mai bună, cu toate erorile sale. V-aţi fi putut-o procura de la Iquitos, în schimbul a vreo douăzeci de *soles.*

Vreau să spun însă că această insulă s-a format în mai puţin de o săptămână.

— Dar cum e posibil aşa ceva?

— Nimic mai simplu. Nivelul fluviului oscilează, de la un anotimp la altul, cu vreo douăzeci de metri. În vremea ploilor, cursul devine atât de năvalnic şi atât de violent, că bucăţi întregi de pădure sunt smulse şi mutate dintr-un loc în altul. Arbori întregi, cu rădăcini cu tot, sunt împinşi de la un mal la celălalt. Şi, dacă, dintr-un motiv sau altul, vreun copac îşi prinde rădăcinile de o stâncă, ori de un altul înţepenit mai dinainte, devine obstacol pentru toate aluviunile care se îngrămădesc astfel peste el şi se întăresc acolo. Dacă arborele este prins la mijlocul curentului, se va forma o insulă, iar dacă s-a înţepenit în mal se va schimba şi cursul fluviului… aşa că harta mai trebuie şi ea revizuită.

— Da, zise Tomas, curbele acestea, numite *llociladas*[21], formează nişte meandre atât de instabile, încât fluviul le poate schimba într-o noapte, dacă arborele care-i este armătură îşi rupe ancorajul. Aşa că imprudenţii care şi-au construit acolo casa, acel *hato,* aranjându-şi şi *chacra,* ferma, alături, se pomenesc măturaţi dintr-odată, cu teren cu tot.

Ce spunea el mă făcea să mă gândesc la perturbări aproape cataclismice şi, totuşi, de necrezut, dacă te uiţi la cursul lin al Maranonului, cu apele lui noroioase, de culoarea puroiului, strălucind sub soarele torid.

În fine, Walter anunţă Tamshiyacu şi fără a mai spune ceva, cei doi se schimbară la cârmă.

Căutai atunci şi eu să văd „faimosul” oraş şi nu zării decât vreo douăsprezece cocioabe, asemănătoare celor din portul Belen, din bambus şi acoperite cu frunze cenuşii de palmier. În faţa lor, se întindea o vastă *playa* de nisip galben, complet pustie. Deasupra acoperişurilor se zăreau buchete verzi de frunze late şi înalte de bananier.

— Dar nu s-ar spune că-s locuite, exclamai eu.

— Stăpânii sunt la *chacras,* adică la fermele lor, sau poate la vânătoare. Nu suntem atât de importanţi pentru ei, încât să-i fi făcut curioşi. Asta-i explicaţia.

Sperasem într-o escală, dar El Germano făcu o manevră şi ne îndepărtarăm de *playa.* Atunci apăru un câine pe mal, alergând ca din puşcă şi se opri la marginea apei, după ce se proţăpi cu toate patru labele în nisip, lătrând din răsputeri.

Păsări se ridicară stoluri de pe crăci, scoţând strigăte ascuţite. Păsări mari, negre, cu zbor greoi, dar în stare să ajungă până în înaltul cerului.

— *Gallinazos,* spuse Walter, gunoierii Amazonului. Binecuvântaţi fie că mănâncă toate stârvurile. Fără ei ar bântui o groază de epidemii.

— Adică vulturi, observai eu.

— Dacă vreţi, consimţi Walter. Vulturi foarte asemănători cu acei *zopilotes* mexicani. Lor le revine treaba purificării; fără ei am naviga numai printre spurcăciuni. Slavă Domnului că-nghit totul.

— Şi să-ncerci să omori vreunul, bombăni Tomas de la prora bărcii; ajungi sigur la puşcărie. Dacă ar valora aur şi tot nu le-ar purta atâta grijă guvernul!

El Germano izbucni în râs.

— Păi dac-ar fi atât de valoroşi i-ar vârî într-o casă de bani şi atunci n-ar avea decât să se ducă naibii cei atinşi de holeră şi ciumă!

— Ei bine, află totuşi că, într-o zi, am făcut un masacru printre ei, bombăni Carranza.

Puţin mai târziu, păsările negre, după ce se rotiră îndelung, în înălţimi, se lăsară ca o masă pe coroana unui copac de la marginea râului. Era un copac mare şi zdravăn, cu frunze late, dantelate şi verzi, ca smălţuite. Îl recunoscui. Faimosul arbore de pâine, care le dădea celor ce scăpau de holeră şi ciumă posibilitatea de a exista şi de a lupta împotriva foametei.

Atunci auzii, ca un murmur, vocea lui Tomas:

— *Tristeza del pobre en el arbol del pan, pero bendito el arbol que calma el hambre del pobre.*

Şi cum un anumit sens al frazei îmi scăpa, privii din nou spre cârmaciul nostru.

— Este vorba de un vechi proverb jivaro, îmi explică el, fără chef. Asta înseamnă că vulturii – mâncători de stârvuri – cocoţaţi pe un arbore de pâine, reprezintă întreaga tristeţe a săracilor mâhniţi că cineva a murit, poate chiar tot satul, şi că, deci, nu se mai poate merge la cules; pe de altă parte, proverbul blagosloveşte şi arborele care dă pâine săracului…

— Ei, bine, întrebă Walter, s-ar zice că nu prea aveţi poftă de mâncare? Vă simţiţi rău? Barca nu se prea leagănă, totuşi.

— Nu râdeţi, spusei eu, grav. De obicei îmi place să ştiu ce mănânc, sau, cel puţin, dacă-i carne sau peşte. Dar amestecul ăsta nici nu-ţi dai seama ce-i.

— E *charqui*[22], spuse Tomas, surprins şi cu gura plină. Nimic altceva decât *charqui,* şi am pus-o la fiert…

Eram instalaţi la vreo şase metri de barca înfiptă în mâlul uneia din acele *llociladas* ale fluviului, pe malul căruia mişunau lipitori mai lungi ca mâna.

— *Charqui!* insistă Walter; dacă aşa zice Tomas. Dar, dac-ar fi să spui că asta-i carne sau peşte e cu totul altceva. Aici, în această Americă, am creat o limbă destul de aparte; nu ştiu dacă v-aţi dat seama. Spaniola evoluează. Pardon, voiam să spun castiliana. De exemplu, Tomas, pentru a spune da, în loc să zică „şi", îmi răspunde „ja". Or şi *charqui* ar trebui să însemne carne uscată, sărată sau afumată, dar tot atât de bine poate însemna peşte; după caz, dacă vreţi.

— Păi, dumneavoastră aţi făcut cumpărăturile, aşa că ar trebui să ştiţi! observai eu. Dimineaţă, doar, am avut nişte franzeluţe proaspete, şi acum vreţi să ziceţi că nu ştiţi ce mâncăm?

Îşi încrucişă braţele, cu un aer comic.

— O să vină şi ziua când, într-adevăr, nu vom şti ce mâncăm. Acum încă mai putem ghici sau cel puţin putem face nişte ipoteze, aşa că să profităm de ele!

Tomas îşi încrucişă picioarele sub el, fără a înceta să mestece, şi spuse deodată:

— Walter, eu cred că-i *paiche*[23] afumat. Dar poate că micuţului nu-i place aşa ceva…

— Tomas, eu nu sunt „micuţul”, ba cred că, sunt ceva mai în vârstă decât voi!

— Cum? Nu vă simţiţi *chiquito* în această pădure? Eu da, şi de când vieţuiesc aici!

— Destul, interveni Walter, destul Tomas!

— Mii de scuze, *senor,* spuse Tomas, cu un aer nedumerit. Dar la noi *chiquito* e o vorbă de alintare… Luaţi numai o bucăţică de *charqui,* pe Sfântul Iosif, şi o să mă duc să caut o sticlă cu *pisco*,[24] ca s-o fac să lunece mai bine, nu-i aşa, Walter?

Dar Walter nu-l asculta. Părea visător. Sub pălăria sa mare, care-i umbrea pielea arsă de soare şi obrajii bărboşi, îi vedeam ochii albaştri, aţintiţi într-un anume fel asupra fluviului.

— Scumpe domn, spuse el, cu o politeţe prea rafinată pentru a fi de bun augur, în afară de Lachenal, aţi mai prevenit mulţi prieteni de călătoria asta?

Mă simţii din nou pus în gardă, dar, din păcate, prea târziu; revolverul rămăsese în barcă. Îi răspunsei evaziv:

— Să zicem că nu, dar cred că Lachenal a vorbit multora despre asta, zău.

— Mă tem numai să nu fiţi cam prea delicat pentru călătoria asta şi acum încă ne-am mai putea întoarce. Tomas, sunt sigur, n-ar refuza să mai piardă o zi sau două. Iar dumneavoastră nu v-aţi face de râs.

Mi s-a tăiat răsuflarea, înainte de a-i răspunde:

— Ştiţi, domnule Walter, ce caut şi, dacă socotiţi că voi eşua, mi-ar fi totuna nereuşita sau întoarcerea. Numai că ar trebui să nu uitaţi un lucru, o dată pentru totdeauna că dacă nu mă voi mai întoarce la Iquitos, ca idiotul acela despre care mi-aţi vorbit şi cu care vi se pare că semăn, după cum aţi şi spus-o, de altfel, n-ar fi, în mod sigur, atât de uşor pentru voi ca pentru Manana…

Walter sări brusc în picioare. Era livid ca un om pe moarte. Făcu câţiva paşi spre barcă, se opri şi

lovi furios într-un ciot, care zbură în fluviu. Întors cu spatele, în veşmântul său ponosit de junglă, avea totuşi o ţinută impresionantă, făcându-mă să cred că nu-i prea apreciasem până atunci statura la justa-i valoare.

După aceea se întoarse, fără a se apropia.

— Tomas, poţi să bei o raţie de *pisco* cu domnul. Una însă, nu două. Eu o să dorm. Trebuie. Mâine trec la cârmă la ora cinci.

Mă simţeam fericit că găsisem mijlocul de a pune lucrurile la punct, că le dădusem de înţeles că nu eram un prost şi, pe scurt, că eram în gardă. Însă prin toate acestea nu reuşisem decât să-l jignesc, să-l insult grav pe Walter. Şi nu-mi prea venea bine.

Dar, oare, această indignare a ghidului meu nu era şi ea o fentă? Un joc de scenă? Ceva menit să-mi adoarmă neîncrederea? Căci, aflându-ne încă în apropierea aşa-ziselor locuri civilizate, şi-ntr-un moment în care militarii trebuiau să-şi întărească supravegherea fluviului, n-aveam de ce mă teme de tovarăşii mei. Pe viitor, trebuia să fiu cu ochii în patru.

Îmi făceam un raţionament simplu dacă, într-adevăr, căzusem pe mâna a doi bandiţi, nu era bine să merg prea departe. Walter nu m-ar fi condus unde voiam. M-ar fi făcut să dispar pe drum, mult înainte de Barranca. Dacă, printr-un miracol, aş fi reuşit să scap de intenţia lor criminală, proiectul meu tot ar fi eşuat.

Cerul era cenuşiu şi fără viaţă. Pădurea se liniştise. Deodată mi-am amintit ceea ce-mi spusese Walter când căzusem în noroi la Belen o să plouă. Şi nu plouase. Era un fel de prezicere care se realizează rar, poate, dar ţăranii noştri din Franţa nu se înşală deloc asupra timpului ori o astfel de eroare era cu atât mai gravă pentru cei ce cutreierau *selva.* Unui ghid nu-i era îngăduit aşa ceva. De unde şi concluzia că nu era un adevărat ghid. Apoi, ciudata-i concepţie în ceea ce priveşte

remunerarea. Dacă era să fiu suprimat, ce-ar fi pierdut el din moment ce-mi lua totul?

Mă gândeam să alerg la barcă, să-l trezesc pe El Germano şi să-i spun:

— Aveţi dreptate. Mai bine mă fac de râs. Duceţi-mă înapoi la Iquitos şi vă voi despăgubi pe amândoi.

Cu revolverul în mână, la nevoie!

Dar, în acel moment, Carranza mă apucă de braţ.

— Priviţi, îmi spuse, priviţi, dar nu vă mişcaţi… Acolo, la doi metri de degetul piciorului meu… vedeţi? Nu-l speriaţi! *Pobrecito!*[25]

M-am gândit întâi la vreun şarpe; dar, în loc de reptilă, văzui un splendid fluture albastru, cu aripi irizate, mari, îndreptate mândru spre cer, căci se aşezase pe o piatră, pe care părea c-o miroase ca pe-o floare.

— După cum vedeţi, se odihneşte, zise Tomas. Şi, nefericitul nu va mai trăi decât câteva ore. Se numeşte *la mariposa azul.*

Era un specimen splendid; aripile, aproape paralele, erau mai transparente decât cel mai fin porţelan.

Găsise vreo firimitură din care se hrănea, pe pietricica aceea, căci îl vedeam mişcându-şi foarte vioi trompa.

— E mascul, spusei eu.

— De unde ştiţi? Aş putea, tot atât de bine, să spun că-i femelă.

— Numai în caz de dimorfism sexual, dar ăsta e mascul, se vede după antenele sale scurte, în formă de pieptene.

Dacă n-aş fi fost răvăşit de atitudinea lui Walter, aş fi izbucnit în râs, privind aerul uluit al lui Tomas. Aşa, m-am mulţumit doar să-i explic:

— Când eram tânăr am făcut multă entomologie şi am şi acum, în Franţa, o colecţie de câteva mii de lepidoptere, hai, să spunem de *mariposas.*

— Ca ăsta?

— Sigur că nu ca ăştia, pentru că specia lui nu există în Europa.

— Dar la Paris sunt fluturi?

— Prin împrejurimi, da. Mulţi chiar, la Fontaineble… de exemplu. Parisul e ca Lima.

— Ei, află, că *mariposa azul,* spuse el ferm, vine tocmai de la Lima. Se ştie, pe aici, că acest fluture trăieşte în oraşe până în ziua când simte nevoia să întâlnească, în pădure, un mascul sau o femelă, după sex, ca să se reproducă. Apoi moare.

— Şi crezi că acest fluture a zburat ca avionul, pe deasupra pădurii, de la Lima până aici?

— Sigur. Întrebaţi-l şi pe Walter.

Mai târziu, un savant american mi-a confirmat aceasta. Atunci însă mă îndoiam, mă îndoiam că Tomas ştie mai mult decât mine, şi, cu toate că n-aş fi putut păstra fluturele, mi-a venit în gând să-l prind.

— Nu-l atingeţi! urlă Tomas. Lăsaţi-l în pace. Omorâţi toţi ţânţarii, toţi acei *toritos,* dar nu fluturele ăsta. Prea mult s-a căznit s-ajungă până aici.

— Dar peste câteva clipe îl va înghiţi o pasăre!

— Da, dar lăsaţi-l să se descurce singur. E legea pădurii. Nu ucizi decât pentru mâncare sau apărare, adică o luptă împotriva propriei morţi. Am cunoscut pe unul care zicea că-i olandez şi care se amuza prinzând tot felul de insecte prin pădure, cu o plasă. Dacă n-ar fi dat peste baraca mea din *selva,* într-o zi când pescuisem mult, ar fi murit de foame, cu toate colecţiile lui de lăcuste şi de *zancudos*[26]. Noroc că n-am ştiut cu ce se ocupa, c-ar fi trebuit să-l las să crape de foame!

— Eşti un tip ciudat, Tomas: nu ucizi un fluture, dar masacrezi vulturii care sunt atât de utili.

— Uite-l c-a plecat! spuse Carranza bucuros.

Mariposa azul îşi luase zborul. Zigzaga peste fluviu, se apropia de barcă, se depărta, bătea frenetic din aripi şi Tomas îl privea uluit. Bietul fluture zbura de parcă ar fi vrut să atragă atenţia

vreunei păsări insectivore. În fine, dispăru şi, odată terminat spectacolul, prietenul meu se ridică.

— Cred că avem dreptul la o duşcă de *pisco,* îmi zise. Hai, şi după aceea o să pornesc motorul.

— Walter pare supărat.

— Doarme, pentru că noaptea următoare va sta de veghe. Nu mai e mult până la Nauta.

Când să ne urcăm în barcă se opri şi mă lovi amical în piept:

— Nu-mi reproşaţi c-am ucis *gallinazos.* Şi dumneavoastră aţi fi făcut la fel, dacă i-aţi fi văzut cum rupeau din bătrânul încă viu! *Selva* era dură, *senor,* în vremea aceea cumplită, adică prin 1923-24. Aveam vreo doisprezece sau treisprezece ani… Dar cea mai mică crestătură într-un arbore îţi aducea doi pumni de aur; bune vremuri, totuşi!… O să vă povestesc eu, cândva, şi o să vedeţi…

EXPLICAŢII

Când Walter ieşi de sub *techo,* mânia-i dispăruse şi părea că nu-mi mai poartă pică. Voiam sări cer scuze şi-mi alcătuisem mai multe fraze pentru a-mi justifica suspiciunile şi comportamentul; dar niciuna nu mă satisfăcea. Erau atât de stângace şi de complicate, încât mi se părea c-ar fi fost total lipsite de sinceritate.

— *Amigo,* mă rugă el cu blândeţe, vreţi să-mi daţi o mână de ajutor? Mă grăbii; cel mai indicat mod, de fapt, să-i arăt că şi mie „îmi trecuse”.

Era vorba de scoaterea unui sac impermeabil din barcă, ce-mi păru foarte greu şi plin cu obiecte metalice. Walter îl deschise, deznodându-i sfoara care-l lega la gură, şi luă din el un pat de puşcă, apoi două ţevi îngemănate; o obişnuită armă de vânătoare, pe care o montă cât ai clipi din ochi.

— Cartuşele sunt la fundul sacului, mă preveni el. Daţi-mi-le.

Le descoperii fără greutate şi i le întinsei. Încărcă puşca, vârând două pe ţeavă, şi-o puse pe fundul bărcii, pe suportul care ne proteja picioarele de apa pătrunsă înăuntru. Priveam arma cu coada ochiului departe de a fi nouă, după scrijeliturile de pe lemnul şi oţelul ei brumat.

— Pentru o şedere mai îndelungată în pădure, crezu El Germano nimerit să-mi explice, se preferă, de obicei, *escopeta* vulgară, care funcţionează cu *fulminantes*[27] prinse pe un suport, pe care se abate cocoşul. Mecanismul e dintre cele mai simple dacă se rupe resortul, poate fi înlocuit cu o liană elastică. Există, întotdeauna, un mijloc de a o drege, în timp ce armele de lux ruginesc repede, se ancrasează, necesitând reparaţii de specialist armurier. Numai că noi n-o să lipsim prea mult.

După aceea scoase dintr-o cutie metalică o undiţă cu cârligele gata montate.

Îmi surâse, desfăşurând firul.

— Vom încerca să nu vă lăsăm să muriţi de foame, mă anunţă el. Nu vă place *charqui,* să vedem ce zic peştii de el, poate că lor o să le placă.

Şi, spunând aceasta, vârî o bucăţică în undiţă.

— E bizar, zise el, în timp ce indienii din nordul şi sudul ţinutului Ucayali utilizează acest tip de undiţă, cei de pe Maranon şi Amazon nici n-o cunosc. Nu pescuiesc decât cu harponul.

Aruncă apoi firul îngreunat cu plumb, care se cufundă îndată în apă. Să fi fost oare un mijloc de împăcare definitivă? Scosei şi eu un pachet din buzunar.

— O ţigară, Walter?

— Mulţumesc.

Luă apoi una, o duse la buze şi i-o aprinsei, în timp ce el tot scutura undiţa s-o încerce. Mă întorsei după aceea spre Tomas, care stătea la cârmă, să-i ofer şi lui alta, dar mă refuză. Prefera să mestece tutunul său din ierburi. Şi, în timp ce-şi pregătea porţia, punând cârma sub braţ, murmură:

— *Coca*[28] ne astâmpără necazul precum Sfânta Fecioară îi alină pe cei nenorociţi.

Imediat după aceea, Walter smuci undiţa. Şi, când o scoase din apă, în cârlig se zbătea un peşte.

Era ceva hidos, negru, având culoarea ţevii de puşcă, cu capul enorm, în formă de semi-stea, despicat de o gură înţesată cu dinţi ascuţiţi ca ferestrăul.

— Un *pachito,* anunţă Walter. Nu e renumit pentru gustul cărnii lui, dar e bun de mâncat.

Aspectul animalului nu avea nimic atrăgător, doar atât că mă făcu să-mi amintesc că şi plătica de la noi e suculentă, savuroasă, fără ca vreodată să fi dobândit cine ştie ce premiu de frumuseţe. Walter tăie o bucată din steaua care-i slujea de cap *pachitoului* şi, punând-o în cârlig, zvârli iar undiţa în apă.

Maranonul trece drept unul dintre fluviile cele mai bogate în peşte din lume, dar, fie că viteza

bărcii era prea mare, fie din alte motive, nu mai prinse nimic vreme de-o oră. În sfârşit, scoase o nouă pradă.

— Un *corochama;* peştele cel mai obişnuit; e plină de el piaţa, la Iquitos, coşuri întregi.

Avea un cap triunghiular, o burtă plată, spate piramidal, nefiind cu nimic mai arătos ca primul, cu care avea să se întâlnească în fundul bărcii, după ce Walter îl ucise, ca indienii, muşcându-l de ceafă.

Atunci Tomas, tuşind, ne spuse cu o voce cavernoasă, abia perceptibilă:

— Uitaţi-vă la mal.

Privii într-acolo.

Un om se ţinea drept, imobil, pe malul apei, instalat pe rădăcina uriaşă a unui arbore care se înălţa spre cer.

Fără enorma-i statură, cu muşchii săi impresionanţi, noduroşi, cu extraordinara virilitate ce transpira din întreaga-i făptură, l-aş fi luat drept o dansatoare, gătit cum era, cu fusta-i din fibre galbene, asemenea unui „tutu“, cu brăţări din aceleaşi fibre şi cu aceleaşi ornamente şi la picioare.

Pe cap avea un turban, tot din fibre. Trupul şi-l sprijinea pe un fel de baston, de cel puţin trei metri lungime, o *sarbacană* de fapt. **În** bandulieră purta o teacă de bambus, plină de *virotes,* sau săgeţi de *sarbacană,* iar pe aceasta era fixată o sferă, un dovleac scobit, probabil, cu un orificiu minuscul care lăsa să se întrevadă un fitil de bumbac. Era materialul cu care se înfăşurau săgeţile ca să devină etanşe pe ţeava *sarbacanei.*

Ne urmări cu privirea, neclintindu-se, şi trecurăm atât de aproape de el încât i-am fi putut vorbi fără să strigăm măcar. Pe urmă, barca noastră se depărtă, lăsându-l în urmă, ca şi cum nici nu ne-ar fi băgat în seamă.

Ceva mai târziu, Walter spuse, de parcă ar fi vorbit cu el însuşi:

— Un jagua. Aici este graniţa teritorială a tribului său. De acum intrăm pe teritoriul altora, al cocamilor. Există tot timpul un diferend între aceste două populaţii; nici nu-i de mirare, pentru că mereu se ceartă şi-şi fură femeile!

— Ăştia-s acei jaguaşi pe care-i arătaţi turiştilor la „Farmhaus?“ îl întrebai.

Râse:

— Aceeaşi rasă, acelaşi popor, numai că aceştia sunt absolut sălbatici şi, dacă nu sunt vânători de capete, de bună seamă ucigaşi de oameni sunt.

Walter zvârli din nou undiţa în apă şi, ceva mai târziu, prinse un peşte fără solzi, roşu şi galben, a cărui vedere îl făcu să bombăne. L-ar fi aruncat în mod sigur în fluviu, dacă Tomas nu l-ar fi împiedicat.

— Un *torre!* exclamă bătrânul *cauchero.* Păstrează-l, El Germano! Am o idee. O să le joc o farsă militarilor din Nauta!

Walter trebuie să fi ghicit despre ce farsă era vorba că râse uşor, punând peştişorul alături.

După ce strânserăm o grămadă de lemne uscate pentru focul de tabără, şi după ce Tomas le aprinse cu o bucată de vată îmbibată cu benzină, scoasă din rezervorul motorului, tot el se puse să pregătească o mâncare, căreia cu greu i s-ar fi putut da vreun nume, dar pe care o boteză, totuşi, *churrasco,* după principiul că limba castiliană, în pădure, poate avea toate sensurile posibile numai pe cel nimerit nu. Totuşi, am păstrat ca amintire reţeta acestui *churrasco* peşte şi orez fierte împreună cu o lingură de grăsime, sau mai exact cu *manteca,* botezată şi aceasta, la rândul ei, cu numele de unt.

Din nefericire, lipsa de gust a mâncării n-a putut fi compensată prin sărare, deoarece sarea adusă de la Iquitos, nefiind pusă într-un sac impermeabilizat cu latex, se topise în contact cu apa de pe fundul bărcii şi ne lipsea. Un necaz pe jumătate doar,

deoarece, după explicaţia lui Walter, aveam să găsim alta la Nauta.

Atunci, de fapt, mă gândii că pofta nu are nicio legătură cu foamea. Ea provine din dispoziţia organelor şi a simţurilor noastre, de a găsi plăcere şi în mâncare, vederea agreabilă a unui fel de bucate trezind tocmai această dispoziţie. Or, foamea pe care o simţeam eu era o nevoie, o necesitate a întregii mele făpturi. Şi trebuia să mi-o potolesc, prin orice mijloc, numai că acel *churrasco* nu-mi fu de niciun folos. Aşa că, în zilele care urmară, iar flămânzii; dar fără să simt nicio poftă de asemenea hrană.

Totuşi, cu burta plină şi mirat cum îmi primea stomacul hidoşenile de peşti pe care le vâram în el, lucrurile şi prietenii de drum îmi părură altfel.

Tomas era, într-adevăr, un primat, fără niciun gând ascuns. Obişnuit cu viaţa aspră, sclav al servituţilor sale, sau poate sclav pur şi simplu, fără ca măcar să-şi dea seama, al celui ce reprezenta inteligenţa şi subtilitatea şi care cunoştea, tot atât de bine ca şi el, secretul *selvei.*

Walter, adică inteligenţa respectivă, „deloc lipsit de fineţe pentru un neamţ”, mă gândii eu, să se fi crezut oare obligat să-şi etaleze cunoştinţele literare şi cultura din pricina mea? Sau ca să-mi arate, deşi nu era decât un ghid, că putea şi el să se ridice cel puţin până la nivelul unui client erudit?

Soarele apunea cu o rapiditate extraordinară la acea latitudine. Şi ajunsesem chiar să mă gândesc că dacă el nu încearcă să facă nimic împotriva mea, acum, când ar fi fost momentul potrivit, condiţiile fiind favorabile, înseamnă că n-avuseseră niciodată vreun gând ascuns. Mă aflam, deci, într-o siguranţă relativă, când trebui să dau o luptă teribilă. Un roi de ţânţari se abătu peste noi într-un număr atât de mare, încât crezui că-mi luase foc tot trupul.

— Tomas, trebuie să aducem plasele de ţânţari! porunci Walter.

Şi Tomas fugi la barcă.

Ţânţarii erau enormi şi atacau întruna. Le auzeai zumzăitul, dar era imposibil să ghiceşti din care parte atacau. Erau *zancudos,* înarmaţi cu o trompă atât de lungă, încât ar fi putut fi luaţi drept nişte păsări cu gâtul lung, cocori sau berze, putând străpunge şi cel mai gros veşmânt.

Tomas reveni cu plasele.

— O să vă petreceţi noaptea sub *techo,* îmi propuse Walter. Noi o să dormim aici.

— Dar credeam că o să vegheaţi… spusei eu… de aceea aţi plecat şi-aţi dormit în barcă.

— Văd că doriţi explicaţii! spuse el cam plictisit. Ei, bine, să ştiţi că, de fapt, îmi pusesem în gând să continui să navighez o parte din noapte, pentru a nu trebui să dau socoteală militarilor din portul Nauta. Din nefericire însă pe aici sunt cam multe *voragines* – adică vârtejuri – primejdioase pentru barca noastră… Ziua le putem ocoli, noaptea însă nu. Mai privi o dată spre Carranza, înainte de a continua. Tomas îi cunoaşte pe militari. Şi, cum am stabilit, noi suntem angajaţii săi. Este versiunea pe care o vom spune şefului de post, pentru că nu putem trece decât ziua prin Nauta.

— Ne vor întreba cum am părăsit Iquitos şi n-o să le putem arăta o hârtie.

— Iar noi le vom răspunde că navigăm de patru zile şi că, atunci când am plecat, nu era nicio interdicţie de a circula pe fluviu.

— La toate ai răspunsuri, Walter, bravo!

El ridică din umeri şi mă prinse de braţ.

— Veniţi, vă conduc la barcă.

Simţeam că voia să-mi spună ceva, să-mi facă o confidenţă. Şi, ajuns la barcă, se opri înaintea mea.

— N-aţi remarcat, îmi spuse el, brusc, cum anumite peisaje sau mai ales atmosfera ne influenţează impresiile într-un mod insidios, dar durabil? Uite, eu îmi aduc aminte, e mult de atunci… Făcusem o călătorie de la Strasbourg la

Aix en Province. Ei bine, la Avignon, am simţit, deodată, când treceam peste un pod, că schimbasem pământul, ţara. Aerul nu mai avea acelaşi miros.

— Toată lumea are această senzaţie, îl asigurai eu, mai ales cei ce circulă în maşină.

— Ei bine, aici e la fel. Încă n-am crezut ca vraja pădurii o să aibă asupra dumneavoastră un efect atât de rapid. Dar, Doamne, ce v-a trecut prin cap? De ce v-aţi temut? De mine? De Tomas?

— Vă rog să mă iertaţi domnule Walter, dacă v-am jignit!

— Nu-i vorba de asta. Nu trebuie să vă temeţi de umbre. Nu vă lăsaţi pradă imaginaţiei. Păstraţi-vă sângele rece. Ce o să vă faceţi când o să vă aflaţi în faţa sălbaticilor pe care-i căutaţi?

— Lecţia îmi prinde bine şi o merit fără-ndoială.

Râse apoi tare şi-mi întinse mâna:

— Odihniţi-vă. De acum încolo intrăm în adevărata junglă! Haosul, singurătatea. Aşa că, pentru Dumnezeu, ţineţi-vă bine şi, dacă vă frământă ceva, spuneţi-mi!

Îmi strânse din nou mâna.

Mă simţeam chinuit de remuşcări, căindu-mă că judecasem un om care-şi găsise atât de potrivit cuvintele ca să se justifice, condamnând în acelaşi timp, în voie, şi atitudinea mea. Eram însă despovărat de teamă.

Totuşi, ezitai o fracţiune de secundă înainte de a-i sugera:

— Oare e necesar să ne oprim la Nauta? Nu putem scăpa pe zi, fără să fim văzuţi? Că, slavă Domnului, fluviul e lat. Dacă ne interpelează, o să răspundem. De ce să ne temem, dacă argumentele ne sunt valabile? Să-ncercăm, cel puţin.

Walter dădu negativ din cap:

— Nu, pentru că, în afara postului de gardă, mai e acolo şi o misiune catolică. Şi poate că de la preoţi o să obţinem ceva informaţii despre albii sălbatici pe care-l căutaţi. S-ar putea. Ei au antene

peste tot şi ştiu totul, ca indienii. Şi, apoi, Tomas nu trece niciodată pe acolo, fără a li se spovedi.

LOCOTENENTUL NU-I BĂIAT DE TREABĂ

Am fi putut trece de Nauta fără a fi interpelaţi. Iar dacă nu ne-am fi prezentat la post, cred c-ar fi refuzat să ne şi vadă. Dar noi am fost cei ce am forţat garda, în plină zi, spre a constata cât de binevenită ne era vizita.

Câteva colibe plutitoare, solid ancorate cu liane de arbori, înfruntau curentul, suportând fără pagube capriciile creşterii şi retragerii apelor. De fapt, aceste „construcţii lacustre" sunt singurele în stare să lupte împotriva creşterilor spontane, irezistibile, ale apelor, şi a descreşterilor, tot atât de imprevizibile.

Câţiva metri de diguri separau malul de aşezarea propriu-zisă. Postul, înconjurat de o palisadă putredă, era construit din ceva „dur", adică din văiugă uscată şi amestecată cu paie. Doi soldaţi, şezând pe pământ, departe de puşti, cu capul în piept, cu chipiul tras pe ochi, picoteau. Căldura era zdrobitoare şi ţânţarii bâzâiau în stoluri strânse.

La apropierea noastră, unul dintre militari dădu să se ridice să-şi aranjeze ţinuta, în timp ce privi spre armă. Ezitând, renunţă s-o facă, de parcă gestul i-ar fi depăşit puterile. Celălalt se ridică şi, întorcându-ne spatele, se îndepărtă cu un aer dezgustat.

— *Buenos dias!*[29] exclamă vesel Tomas.

— *Buenos dias!* răspunse sentinela mofluză. Ce doriţi?

— Ce, nu mă mai recunoaşteţi? Carranza, Tomas Carranza.

— Ba da, dar cei doi cine sunt?

— Peonii mei. Mâna de lucru găsită la Iquitos pentru ferma mea.

Soldatul ne măsură bănuitor. Iar minciuna îmi păru atunci enormă. Cine să creadă că Walter şi cu mine am fi putut doborî copaci, ara pământul unei *chacra,* planta *yucca* şi creşte porci?

— Unde este locotenentul? întrebă Tomas, stârnindu-mi furia.

— Îşi face siesta, spuse militarul.

— Ei bine, intervenii eu iute, nu te teme că n-o să-l deranjăm, nu-i aşa, Walter?

Mai târziu, uşa postului se deschise şi în prag apăru silueta unui om de statură mică, bine legat, în cămaşă, cu pantaloni de călărie şi cizme de piele galbenă. Avea un ten de culoare verzuie, de măsline macerate în saramură, cu o mustaţă neagră, tăiată pe buză. Ochii mici, negri şi strălucitori, de metis, ne măsurau, fără mânie sau simpatie, în timp ce cu o mână îşi mângâia patul unui revolver cu butoi, din tocul de piele al centironului.

— Locotenentul Rafo, îl prezentă Tomas. *Buenos dias, senor teniente!*

— Ah! exclamă Rafo. Tomas Carranza! Te întorci de la Iquitos?

— *Şi, senor teniente,* ba chiar şi cu personal pentru ferma mea.

— Doi, care, probabil, vor să moară de foame; constată Rafo, dând din umeri. Numai că nu cred c-o să mai puteţi pleca de aici!

— N-o să mai putem? Dar ştiţi bine că mă duc la Barranca, *senor teniente!*

— Ba nu, decât dacă aveţi vreun ordin din partea comandantului.

— Cum, dar eu locuiesc la Barranca, ştiţi doar!

— Da, dar eu nu pot face nimic. Aşa că n-aveţi decât s-o luaţi la stânga-mprejur şi să vă întoarceţi la Iquitos. Ăsta-i ordinul şi gata!

— Dar ce se întâmplă? întrebă Tomas, cu o mutră tâmpă.

— Ce să fie, război… sau cam aşa ceva… Asta-i tot ce ştiu.

— S-avem iertare, domnule locotenent, interveni Walter, cu o voce elegantă. Vorbeaţi de război? Dar de când? Nu ni s-a spus nimic la Iquitos.

— Când aţi plecat de acolo?

— De patru zile.

— Ei da, atunci e clar! Radioul meu merge mai repede. Zău că e război. Hai, intraţi.

Era o cameră îngustă, cu lut pe jos şi trei ferestre mici, cocoţate sub tavan, acoperite cu plasă de sârmă împotriva ţânţarilor. Pe o masă plină de hârtii, într-o valiză, larg deschisă, un aparat de radio emiţător-receptor, un aşa-zis *„talkie-walkie“.* La perete, un rastel de arme Mauser, iar pe jos, o cutie fără capac, plină de cartuşe.

Walter scoase din buzunar un pachet de ţigări Inca şi-i oferi una ofiţerului, care se repezi s-o ia. Şi, după ce o aprinse de la bricheta mea, se aşeză pe un scaun de lemn, cu cotul pe masă şi cu barba sprijinită-n palmă.

— Ăştia-s ticăloşii de *recutuchas* ecuadorieni, nemernicii! exclamă el. Au uitat săpuneala pe care le-am tras-o acum douăzeci de ani. De n-ar fi cerut pace am fi ajuns până la Quito. Dar, de data asta, n-o să le mai meargă. Nu ne vom opri decât la Quito! Trebuie lichidaţi, o dată pentru totdeauna!

— Sigur, opinie Walter, cu diplomaţie. Dar nu cumva credeţi, domnule locotenent, că, totuşi, suntem numai în stadiul de ameninţare? Armata peruviană este doar imbatabilă, iar ecuadorienii o ştiu foarte bine. N-or să îndrăznească.

— Norocul lor… proferă ofiţerul ameninţător, deşi păcat, căci cu prilejul acesta i-am fi şters de pe hartă.

— Probabil că aşteptaţi întăriri, se hazardează Walter, fără ca locotenentul să fi priceput ironia din vocea lui.

— Întăriri! Aş! Hrană aştept, spuse Rafo, pocnind din limbă. Că ăştia ne lasă să murim de foame şi de sete. În perioada marilor ploi, ştiţi bine că-n pădure vânatul e rar… Dar dacă, într-adevăr, e război, cu atât mai mult vor trebui să ne hrănească, şi încă din belşug.

— Dar o sticlă de *pisco* nu v-ar face plăcere, şi aşa tot aşteptaţi? întrebă, politicos, Tomas.

— Dacă-i alcool de contrabandă, o să închid ochii… Numai să-mi dai sticla discret… Ştii cum sunt oamenii…

Nu era greu de înţeles, mai ales că nu ţinea s-o împartă cu tovarăşii săi. Tomas se îndreptă spre barcă şi, între timp, eu îndrăznii să-l întreb de ceea ce mă ardea:

— Şi în caz de conflict, ce o să facă indienii sălbatici din regiune?

Locotenentul ridică braţul spre cer:

— Nu cred că o să ne omoare mai mulţi oameni decât acum.

— Vă pricinuiesc pierderi?! exclamă Walter, cu mânie disimulată.

Rafo păru jenat de mărturisirea sa neştiind cum s-o dreagă.

— Adică, explică el, peste tot sunt imprudenţi… Dar cert e că cei din neamul cocamilor nu încetează cu iscoadele. Aici, însă, la Nauta, în principiu, nu-i nicio primejdie. Dar dacă cobori sau urci pe fluviu în uniformă, te pomeneşti cu o ploaie de săgeţi asupră-ţi. Şi n-auzi nimic, fiindu-ţi imposibil să ştii unde se ascund aceşti ticăloşi trăgători…

Am înţeles însă ceea ce nu îndrăznea nenorocitul să spună; ameninţaţi de asemenea pericole, nu părăseau postul decât pentru chestiuni de serviciu, deşi, de fapt, acest post nu servea decât la expunerea vieţii ocupanţilor lui. Mai târziu aveam să înţeleg că prezenţa lor nu era, totuşi, atât de inutilă, deoarece câteva expediţii punitive, de o destul de mare anvergură, le dăduseră sălbaticilor să înţeleagă că n-aveau de a face cu nişte momâi.

Între timp, Tomas reveni cu o sticluţă de alcool, prevăzută, probabil, de cei doi prieteni ai mei pentru cumpărarea eventuală a conştiinţelor amazonice. Ofiţerul o luă, fără a se grăbi, ca pe ceva fără valoare, şi, strecurând-o într-un sertar,

murmură un imperceptibil mulţumesc. Doar indianul din el salvă aparenţele, nevoind să lase impresia unui tip atât de uşor coruptibil; trebuia să-şi păstreze obrazul nepătat.

— Sunt dezolat că vă spulber proiectele, dar nu aveţi ce face. Aşa că, hotărâţi-vă, ori rămâneţi aici, ori vă întoarceţi la Iquitos. Oricum, de semnalat eu tot trebuie să vă semnalez prezenţa la *Comandancia.*

Eram din ce în ce mai furios; intrasem singur într-o cursă pe care am fi putut-o evita atât de uşor!

Acum eram prinşi. Cât însă aveau să ne ţină pe loc, căci de întors nici gând să ne întoarcem!

Walter spuse:

— Intenţia noastră, venind aici, era să vizităm, mai ales, misiunea catolică. Primul lucru, deci, pe care aveam să-l facem; după aceea urma să mai vedem noi.

Rafo aruncă o privire spre ceasul pe care-l purta la mână.

— Reveniţi înainte de ora şase, ca să-mi spuneţi ce aţi hotărât. Am aici un radio emiţător şi va trebui să întreb superiorii, ca să-mi spună dacă vă las să plecaţi sau vă reţin.

Mă întorsei atunci furios spre ghidul meu şi-i spusei în franceză:

— Am încurcat-o. La *Comandancia* or să afle că Tomas ne-a luat clandestin şi-i vor porunci comandantului să ne aresteze!

— Nu vă faceţi griji, îmi răspunse Walter, cu o pronunţie care mă scoase din sărite.

Numai Rafo se ridicase, fixându-şi privirea spre mine.

— Din ce ţară veniţi dumneavoastră? întrebă el. Şi ce faceţi aici? Dar mai întâi arătaţi-mi actele!

Iată-mă suspect! Or, cum veneam din Ecuador, într-o clipă aveam să devin spion! Îi aruncai paşaportul pe masă.

— O să vă percheziţionez vasul, ne mai spuse Rafo, ameninţându-ne, fără a se mai ocupa de hârtiile mele. Şi vai de voi dacă o să găsesc acolo ceva compromiţător.

— Situaţia vă dă, probabil, multe drepturi, domnule locotenent. Scotociţi-ne barca şi faceţi-ne cât mai multe neplăceri, dar păzea de urmări! Acest *caballero* e cetăţean francez şi prin Peru se obişnuieşte să se spună că aici un francez e ca la el acasă. Aşa că, ce o să vi se întâmple când se va plânge la ambasada lui de ceea ce i-aţi făcut?

— Datoria mea e să depistez spionii.

— Bravo! i-am spus lui Walter, în franceză. Gata! Am încurcat-o! Şi habar n-am dacă e sau nu o închisoare în Nauta, dar ceea ce ştiu e că acest sejur forţat o să mă coste cinci dolari pe zi!

— O să-i scădem la decont, deşi am putea considera că acest neprevăzut face parte din inconvenientele călătoriei. Oricum însă e preferabil să fii prizonierul militarilor decât al sălbaticilor. Dar ăsta mai multe zice decât face, o să vedeţi.

— Dă Doamne!

— Ia spune-mi, Rafo, interveni deodată Tomas, cu o voce fermă, dar destul de dezinvoltă, ce-ar fi să trecem şi la altele? M-am oprit la Nauta ca să-l văd pe părintele Clemente şi să-i dau ceva. Aşa că acum o să mă duc la misiune cu prietenii mei şi o să mai ai timp să reflectezi până atunci. O să-ţi aminteşti că eu sunt Tomas, om prea cunoscut pe aici, care a adus servicii tuturor mărimilor de prin locurile astea. Or, aşa ceva nu se uită-n pădure.

Mut, cu sprâncenele încruntate, ofiţerul începuse să-mi frunzărească paşaportul. Îl închise apoi fără a spune un cuvânt şi-l puse alături de el.

— Apropo, întrebă din nou Tomas, mai are părintele Clemente papagalul acela mare?

— Acel *guacamaya?* Ei, asta-i! Să-l fi pierdut? Ţine la el! Dar de ce mă întrebi?

— Pentru că am prins un peşte *torre* şi am de gând să i-l ofer acestei nobile păsări, în chip de delicatesă!

Locotenentul izbucni în râs şi, apropiindu-se de Carranza, îl bătu amical pe umăr şi-i zise:

— Afurisit ce-mi eşti, tot timpul te ţii de şotii! Bine, hai, duceţi-vă şi spuneţi-i părintelui Clemente că o să-i mai aduc noutăţi când o să le primesc şi eu de la Iquitos.

BLOCAŢI LA NAUTA

— Srrrutt'… srrutt'… srrutt'…

Vocea gâjâită, o voce de ventriloc mai degrabă, era a papagalului părintelui Clemente.

O pasăre urâtă, cam cât o găină de pe la noi, în stare să zboare, nu de pe o creangă pe alta, ci de pe marginea unui butoi mâncat de carii, pe marginea unei ferestre, pe urmă de pe o streaşină pe acoperişul coteţului.

Erau şi găini în această misiune, găini de o specie foarte mică, viu colorate, ca fazanii, şi făceau nişte ouşoare cât degetarul, din care mâncarăm chiar în seara aceea.

— Srrutt'… srruttt'… srrutt'…

Îi răspunseră alte strigăte pătrunzătoare:

— Criii… criii… criii…

Erau ale unei maimuţici, legată cu un lanţ, de burtă. Gesticula, sărea, scălâmbăindu-se şi se repezea asupra papagalului, ori fugea de el, speriată, pe acoperişul de palmier al misiunii, de unde iar cobora, brusc, când îşi dădea seama că distanţa de cădere îi depăşea lungimea cozii, pentru a ronţăi din bambuşii clădirii.

În faţa acestui edificiu era o grădiniţă cu flori ce avea pe alei cedrii bătrâni şi viermănoşi, în scorburile cărora creşteau orhidee sălbatice, albe sau galbene împestriţate cu negru, roz bombon, cu corole foarte complicate, roşii, împodobite cu o inimă galbenă… toate acestea duhnind a mucegai…

— Crii, criii…

— Srrutt… srrutt'…

Tomas, care mergea înaintea noastră, împinse o poartă fără clanţă, atât de îngustă încât n-am fi putut intra alături pe ea, şi păşi în curte.

Strigătele animalelor răsunară şi mai tare şi văzurăm înăuntru alte maimuţe, sărind prin crengile copacilor, pe liane, dintr-un loc în altul.

Erau mici, cu capete de bătrâni şi mâini albe, ca şi cum ar fi purtat mănuşi.

O formă neagră apăru într-o deschizătură a primei căsuţe şi, în timp ce toate animalele amuţiră, ca şi cum ar fi vrut să fie atente la primirea care ni se făcea, exclamă:

— O, Doamne, iată-te întors, Tomas.

— Da, părinte Clemente… m-am întors şi nu fără a vă spune c-am făcut multe rele într-un atât de scurt timp. Dar am şi fost aspru pedepsit, mi s-a furat barca…

— Bietul de el! exclamă călugărul, încrucişându-şi braţele.

— Da, dar fiţi liniştit că am şi cuvenitele ostii pentru iertare. Şi nu cred că micuţa *quetchua* de la catedrală să fi făcut vreodată altele mai albe.

Părintele îi luă mâinile lui Tomas într-ale sale, despovărându-l de un mic pachet – pe care Carranza tocmai îl scosese din buzunar – îndreptându-se după aceea spre mine şi Walter, tot cu braţele deschise.

— Mi se pare, domnilor, spuse el, că, mulţumită dumneavoastră, Tomas, pierzându-şi vasul, va putea ajunge totuşi, din nou, la ai lui. Intraţi şi simţiţi-vă ca acasă…

Tomas izbucni în râs:

— Nu suntem nici de o oră la Nauta şi iată că ni s-a oferit de două ori până acum locuinţă pe gratis. Da, părinte, închipuiţi-vă că locotenentul Rafo are de gând să ne găzduiască la el, pentru o vreme, sau poate chiar pentru mai mult, după cum va primi ordine, de la Iquitos.

Carranza ştia foarte bine ce trebuia să spună în anumite momente, căci, ascultându-l, părintele Clemente se oţărî:

— Acest imbecil! Da; nu se mai poate cu el! Dar să nu băgaţi în seamă nici ce zice, nici ce gândeşte… Dădu apoi din cap compătimitor şi plictisit, înainte de a continua: Ei, şi toate acestea pentru că, fiind la Borja, acum câteva luni, acest

idiot de mulatru s-a îndrăgostit de o fată indiană din tribul şapra şi al cărei chip nu-l mai poate uita. Iar aventura, din pricina represaliilor, i-a costat pe ai noştri viaţa câtorva soldaţi.

Întorcându-se apoi spre Walter:

— Ştiţi doar bine, domnule, că răpirea unei femei dintr-un trib nu rămâne nepedepsită. Asta-l pune imediat pe picior de război. De aceea a şi fost mutat Rafo. Însă, pe Sfântul Iacob, c-o să-l spun episcopului, cum i-am şi promis de altfel.

Aceste cuvinte îmi încălziră sufletul. Cunoscând destul de bine Peru, pentru a-mi da seama câtă putere au călugării şi, mai ales, misionarii, în aceste ţinuturi, mă liniştii la gândul că aveam un apărător de primă mână în părintele Clemente, mai influent decât un ambasador şi poate chiar şi decât un ministru.

Mi-am pus în gând, pe loc, amintindu-mi că paşaportul meu era încă în mâinile ofiţerului, să câştig prietenia acestui preot, fără a face temenele, fără slugărnicie şi nici concesii.

Părintele Clemente, om cam de vreo şaizeci de ani, era aproape chel, doar cu o diademă de păr cărunt, tuns scurt; avea un nas coroiat, ca ciocul papagalului său *guacamaya,* o faţă slabă, ridată, cu ochi negri, puţin cam şterşi din pricina bătrâneţii. De statură mijlocie, dar gârbovit, cu mâini slabe, cu venele vizibile, purta o sutană încinsă cu o sfoară spălăcită de ploi şi soare, iar în picioare *alparagatos,* cu tălpile destrămate.

Şi, cum ne îndreptam spre căsuţă, omul ne arătă intrarea, spunând:

— Tomas, dumneata, care eşti mai mult sau mai puţin de-al casei, fă onorurile gazdei; o să-l previn şi pe fratele La Costa că avem o vizită.

Intrarăm într-o cameră destul de mare, cu lut pe jos, în mijloc cu o masă lungă, operă a „priceperii” monahale, iar, într-un colţ, un birou plin cu cărţi şi hârtii, cu un crucifix de lemn deasupra; jur-

împrejur numai rafturi cu cărţi. Tomas ne arătă câteva scaune grosolane, spunând:

— Luaţi loc. Trebuie să mă ocup de papagal.

— Şi ce-o să-i faceţi bietei păsări? întrebai eu.

Drept răspuns, Carranza trase cu ochiul spre Walter, care surâse, în timp ce în mâna bătrânului *cauchero* se vedea peştele *torre.*

— Aş fi curios să văd un papagal mâncând peşte, spusei eu.

— Un *guacamaya* mănâncă, tot ce-i pică-n plisc, afirmă Walter.

Dar numai ce dispăru Tomas, că părintele şi intră printr-o uşă din fundul încăperii.

— Fratele La Costa pregăteşte ceaiul, anunţă el. De altfel, o să-l vedeţi îndată. Dar unde-i Tomas?

— Se plimbă, spuse Walter.

Călugărul fu mulţumit de explicaţii şi se aşeză pe un scaun, în faţa noastră.

— Ar fi oare indiscret din parte-mi dacă v-aş întreba ce vă aduce pe Maranon, la Nauta?

Walter se grăbi să-i răspundă:

— Pentru locotenentul Rafo noi trecem drept oamenii lui Carranza, angajaţi să lucrăm cu el la Barranca.

— Şi v-a crezut?

— Mai mult sau mai puţin. Din Iquitos însă am plecat clandestin, altfel ne-ar fi trebuit un pretext să ne explicăm prezenţa. Dar, părinte, credeţi, într-adevăr, că va fi război între Ecuador şi Peru?

— Pentru Rafo a şi izbucnit; el e militar şi războiul e meseria lui. Dar nu, aşa ceva nu-i posibil. Ecuadorul şi Peru se ameninţă deseori şi chiar îşi mobilizează trupele. Desigur, oamenii lor de stat tună şi fulgeră, revendică să-i audă lumea, iar la urmă totul se uită şi lucrurile reintră pe făgaşul normal. Şi acum va fi la fel. Dar care-i adevăratul motiv al călătoriei dumneavoastră?

— O să vă spună prietenul meu, zise Walter, căci poate numai dumneavoastră o să fiţi în stare să-i daţi anumite indicaţii!

Îi povestii părintelui Clemente întreaga-mi istorie, fără să-i ascund nimic. El mă ascultă atent, foarte interesat şi chiar căzu pe gânduri, când fratele La Costa aduse ceaiul. Acesta nu avea mai mult de douăzeci şi cinci de ani, trăsături fine, dar o expresie foarte energică.

Ne salută grăbit, aşezându-se deoparte, pentru a nu ne întrerupe conversaţia.

— Albi deveniţi sălbatici!? murmură, gânditor, părintele Clemente.

— Credeţi c-ar fi posibil?

— Când ai trăit treizeci şi cinci de ani în pădure, eşti mai puţin dispus să te îndoieşti de tainele şi secretele ei; totuşi, nu trebuie să ai încredere în farmecele şi-n iluziile care se pot naşte aici. Dar iată că, de cinci ani, tot aud vorbindu-se de indieni blonzi. După spusele anumitor călători ar exista, într-adevăr, astfel de indieni, trăind în ţinuturile de la gurile Amazoanelor şi până la Iquitos. Ba, chiar li se atribuie şi o ferocitate aparte. Şi ar fi interesant, de ce nu, să se facă cercetări, numai că n-ar fi prea comode.

— Deci credeţi că sunt un pionier în acest sens?

— N-am spus asta. Pentru că nu am niciun temei să mă îndoiesc c-ar exista albi sălbăticiţi, şi asta din mai multe motive… Uite, am cunoscut şi eu câţiva. Acum vreo cincisprezece ani făceam parte dintr-o misiune în Madre de Dios, de pe Ucayali, şi aveam de-a face cu indienii cei mai temuţi, cu *machiguengas,* cei care, zice-se, se trăgeau din conchistadorii lui Orellana Ursua şi Aguirre. Şi aceasta pentru că aveau ochii albaştri, o piele albă, profil latin şi chiar barbă.

— Dar, exclamai eu, pădurea din Madre de Dios se află la mai bine de opt sute de kilometri, în linie dreaptă, spre sud!

— Tocmai, şi de aceea mi se pare imposibil ca nişte conchistadori să-şi fi lăsat urmaşii pe acolo, când drumul lor e bine cunoscut; trecea pe aici. Chiar pe la Nauta. Şi am probe în acest sens.

— Foarte interesant!

— Ba înclin să cred că alţi indieni, şi-n mod ceri metişi din albi, ca cei din neamurile mayos, mayorunas, mayorubos, sunt adevăraţi descendenţi ai trupelor lui Orellana şi Aguirre, căci ei s-au stabilit pe malul drept al Amazonului.

— Da, asta e şi ceea ce m-a lăsat să înţeleg un oarecare Bismarck, de la Iquitos.

— Îl cunoaşteţi pe Bismarck? Bătrânul explorator de păduri? Ei da, el ar putea să vă spună multe despre mayorunaşi, mult mai multe decât mine. Dar, dacă aţi avea timp, v-aş arăta relicvele pe care le-am strâns de prin împrejurimi…

— Timp, cred că da, ba, chiar mai mult decât am avea nevoie, cel puţin acum.

Şi, cum mă grăbeam să accept, întoarcerea lui Tomas produse o diversiune. Sosise ţinându-se de mâna la care avea un deget însângerat.

— Uite, părinte, exclamă el, uite ce mi-a făcut papagalul dumneavoastră! Bestia aia cu pene!

— N-o bârfi pe Florfina, Tomas, spuse aspru călugărul. Bine ţi-a făcut. N-ai învăţat doar că nu se cade s-o sâcâi? Sper că nu i-ai făcut vreun rău?!

Carranza bombăni ceva neînţeles, aruncându-se apoi pe ceaşca de ceai rece pe care o goli dintr-o înghiţitură.

Atunci văzurăm că venise şi soldatul care, când sosisem noi la post, dispăruse. Şi nu părea deloc mai treaz, mergea greoi, doborât de căldură. Îi dădu un plic misionarului, care-l desfăcu şi citi în linişte.

Militarul nu mai aşteptă, grăbit, fără-ndoială, să-şi continue somnul întrerupt.

— Sunt dezolat pentru dumneavoastră, zise părintele Clemente. Locotenentul Rafo refuză să vă lase să plecaţi. A primit ordine de la Iquitos să vă ţină aici. Şi, pentru moment, s-a mulţumit să vă reţină barca, să nu mai aveţi cu ce pleca.

— E nebun! exclamă Walter.

— Lăsaţi-mă să vă fac o propunere, continuă părintele. O să vă găzduiesc aici, la misiune, o zi, două, până când o să aranjez lucrurile cu locotenentul. Şi, o să fac în aşa fel, încât să nu regretaţi şederea la noi, conchise el, adresându-mi-se.

RELICVE STRANII

Ni s-au pus nişte hamace într-o încăpere a misiuni; hamace prinse cu liane de bârnele groase ale plafonului; şi cum plafonul nu era făcut decât din tablă ondulată, căldura zilei pătrundea în voie, nemaiavând pe unde ieşi.

De aceea, camera, supraîncălzită, mirosea a pânză de păianjen, a putregai, a gărgăriţe, a lut, a şobolan, duhori amestecate cu un fel de parfum dulceag de lemn exotic, de sevă uscată, ca cea a cutiilor de ţigări de foi. Credeam că mă sufoc, dar zărind lumină pe sub uşă, mă ridicai şi-l întâlnii afară pe părintele Clemente, fumând o ţigară.

— Uite, exclamă el, tocmai aranjam ceva pentru dumneavoastră… Dar ce v-a venit? Nu puteţi dormi? Ţânţarii? Digestie proastă?

Într-adevăr, camerele erau pline de ţânţari, care zumzăiau ca nişte motoraşe, aşezându-se pe tine cu neruşinare, cu picioruşele lor frânte, ca să te poată suge cât mai bine. În ceea ce priveşte mâncarea, nici poveste să-mi fi provocat vreo indigestie nişte ouşoare, nu mai mari decât unghia, o *camotă,* un soi de cartofi dulci, un pumn de orez nu prea fiert cu banane „porc” şi o băutură dulce, *chapo,* un fel de *chicha* sau bere de *plaianos,* numită pe acolo şi *plataniza.*

Văzui că misionarul pusese pe o pânză albă, pătată cu ulei, nişte bucăţi de metal ruginit, asemănătoare unor cutii de conserve, pe care căldura şi umiditatea solului pădurii le transformaseră în resturi nedefinite.

— M-aţi ispitit, părinte. Mi-am imaginat că aveţi atâtea lucruri să-mi spuneţi, or, cum am văzut că nu dormiţi…

— Nu, nu prea dorm, sufăr de treizeci de ani de insomnie. Veniţi să vedeţi!

Mă aplecai, fără entuziasm, spre rămăşiţele respective, pe care părintele le manevra ca pe nişte

moaşte sfinte.

— Astea ar preţui mai mult decât diamantele în orice muzee din lume, spuse el, calm. Căci, pe lângă valoarea istorică pe care o au, reprezintă, după părerea mea şi chiar după spusa altora, ceva aparte, un fenomen unic în *selva.* Şi păru că mai caută ceva primprejur.

— Dar lipseşte o piesă! îmi spusesem eu… Unde o fi oare armura gâtului?

Era încă foarte agil căci, dintr-un salt, ajunse în alt colţ al camerei, aplecându-se asupra unei casete mari de lemn, cu capacul ridicat. Răscoli apoi nişte pânză şi ornamente religioase, pe care le îngrămădi pe o mobilă. Pe urmă începu să salte, ca şi cum ar fi executat, fără muzică, un fel de dans barbar, din vremurile noastre, cu fâlfâit de sutană.

— Uită-te la netrebnicul ăsta de animal, exclamă el, oprindu-se. Pe legea mea, e vreun cuib acolo, şi ăsta e al treilea pe care-l omor de ieri încoa…

Era un scorpion mare, blond, pe care-l strivise cu talpa, dar care trebuie să fi avut stomacul gol, căci abia lăsase o pată umedă pe podeaua de lut. Nu murise, căci încerca zadarnic să-şi ridice temuta-i coadă şi cleştii ca de homar, aidoma unor pumni înmănuşaţi de boxer.

— Uite! spuse el, arătându-mi ceva ce semăna cu o cutie de conserve. Priviţi la coiful acesta minunat… Trebuie să vă spun că aşa se numea, coif, această parte a armurii care acoperea şi ceafa şi grumazul strămoşilor noştri luptători. Şi, acum, piesa mea, e aproape completă.

Încercă să strângă pe masă, pe cât îi era cu putinţă, diversele părţi ale acelui obiect. Cu câteva gesturi ajutătoare şi cu câteva descrieri pentru părţile ce lipseau, mă pomenii în faţă cu o armură a luptătorilor din vremurile de demult.

— Uite o apărătoare a bărbii, cu această gaură care trebuie să fi avut, cândva, şi un nit cu un cârlig prins de coif, ca să-l poată ţine. Pesemne că-

nvelea gâtul, bărbia şi obrajii, iar omul respira prin aceste găuri… În fine, în ceea ce priveşte viziera, vedeţi doar, ca şi mine, că n-a mai rămas mare lucru din ea. Dar destul ca să ne poată face să visăm la…

— Şi de unde aţi strâns toate acestea? îl întrebai eu.

— Le-am găsit aici, la Nauta. Nu foarte departe, cam la vreun kilometru, în pădure… Aţi ghicit despre ce poate fi vorba?

— Bănuiesc… dar nu îndrăznesc…

— Aşezaţi-vă şi ascultaţi! Această armură n-a putut aparţine decât unuia din acei conchistadori care porniseră să caute *El Dorado,* prin 1559, sub comanda lui Pedro de Orsua şi Lope de Aguirre. Atât doar că au urcat, probabil, pe râul Huallaga, pe care-l veţi întâlni pe malul drept al Maranonului. Mergeau spre vest şi, probă, aceste rămăşiţe; pesemne însă că s-au oprit şi aici, unde s-au şi masacrat, din pricina celor două femei care-i însoţeau. Doamne, ce or fi căutat nişte femei într-o asemenea expediţie?! Ce cutie de fier! Cine ştie ce craniu o fi conţinut? Poate pe cel al lui Orsua, al lui Lope de Aguirre sau al lui Fernando de Guzman? Ori pe cel al vreunui soldat…

— Da, într-adevăr, părinte, te pune pe gânduri. Să aibă oare aceste ruginituri mai mult de patru sute de ani?

— Da. Şi ce-i şi mai uluitor e că v-au emoţionat! Imaginaţi-vă că, acum vreo opt ani, a trecut pe aici un scriitor american, căutând nu ştiu nici eu bine ce; aur, desigur, sau mergând, ca şi dumneavoastră, spre est. Nu ştiu; omul nu mi-a prea făcut mărturisiri exacte, dar i-am arătat aceste obiecte şi i-am spus şi lui povestea lui Orsua şi Aguirre. Dar faptul nu l-a impresionat deloc. Şi, credeţi-mă, m-am informat din cele mai bune surse, intrând în relaţii cu cei mai mari specialişti şi istorici ai armurilor spaniole; am avut la îndemână chiar şi lucrarea unui compatriot de-al

dumneavoastră, Maurice Maindorn, despre istoria armelor, aşa că sunt în măsură să afirm că această armură datează din a doua jumătate a secolului al XV-lea. Cine altul decât un cuceritor ar fi putut-o aduce aici?

— Desigur, dar unde aţi descoperit-o?

— O să vă arăt. Într-un fel de tumul, ceva ce se cheamă pe aici *huaca,* adică mormânt şi templu în acelaşi timp; în orice caz un loc sacru pentru sălbatici. Şi, pentru că ăsta a fost în vremea aceea un adevărat tumul, indigenii nu l-au atins, l-au respectat.

— Dar cum oare de nu „l-a înghiţit pădurea” cum se spune pe aici?

— L-a înghiţit, dar nu l-a digerat. Şi l-am descoperit din întâmplare, dacă nu cumva o fi fost la mijloc şi mâna Domnului… A bântuit pe aici o furtună din acelea cum numai pe Amazon şi pe Maranon pot fi. N-am văzut nicăieri un cataclism asemănător. Arborii, aceşti giganţi de cincizeci de metri, şi groşi că nici cinci oameni nu l-ar putea cuprinde pe unul din ei, s-au rupt ca nişte chibrituri, fluviul a crescut cu vreo cinci sau opt metri în numai câteva ore, fulgerele brăzdau cerul, iar bambuşii, îndoiţi de vânt şi frecaţi unii de alţii, s-au aprins.

Tocmai după un astfel de incendiu am descoperit tumulul, câteva zile mai târziu, pe când căutam nişte porci care fugiseră în pădure, după ce le fusese spulberat coteţul. De altfel, aş fi dat toţi porcii din lume pentru aşa ceva. Un fier, de altfel, puţin obişnuit; credeţi-mă, a putut rezista la patru secole de umiditate, soare şi timp… Ceva ce nu se explică şi ce nu se mai găseşte decât prin mormintele egiptene. Ştiu că pe la noi şi prin împrejurimile Limei mai avem încă imense *hua*cas în care se găsesc mii de mumii încă intacte şi care pot avea mai mult de cincisprezece secole. Dar totul se pare că a fost pregătit şi amenajat pentru

lunga călătorie… care să le ducă apoi la profanare, devenind obiectul cercetătorilor şi al lacomilor.

— Condiţii speciale, poate, i-am sugerat eu.

— Dumnezeu ştie întotdeauna ce facem, spuse el; chiar şi când scopurile îi sunt ascunse.

— Şi, îl întrebai cu voce stinsă, care i-ar fi fost intenţiile făcându-vă să descoperiţi aceste resturi?

Respiră profund.

— Pe atunci eram foarte bolnav. Ajunsesem chiar să urăsc pădurea şi climatul acesta; aspiram la o viaţă citadină şi speram o parohie pe care o socoteam pe drept meritată, după eforturile depuse de la Madre de Dios şi până aici, ferindu-mă să devin ţinta vreunui sălbatic sau victima unui canibal. Am iubit, zău, *selva* şi am detestat-o apoi, când Prea-Înaltul mi-a dat această lecţie.

Şi cum tăceam, el continuă:

— Citesc îndoiala în ochii dumneavoastră, pentru că nu înţelegeţi. Şi nu ştiţi încă ce-i aceea *selva.* De fapt, acum zece ani, v-aş fi spus şi eu ceea ce se spune de obicei, şi anume că atunci când ai trăit ani şi ani aici, cum trăiesc eu în acest climat, pricepi că în junglă nu se poate nimic salva, nici măcar pulberea morţilor. Pentru că aici, în această pădure ecuatorială, morţii nu au morminte egiptene, nici *huacas* preincaşe ca să-i protejeze. În junglă nu se poate păstra nimic. Copacul îşi ucide fratele, liana ucide copacul şi copacul liana, peştele distruge alt peşte, ba chiar şi propriii pui, boa, tigrul ucid crocodilul, iar acesta îi ucide pe amândoi. Trebuie să mănânci ca să trăieşti, şi să mănânci ca să nu fii mâncat. Ceea ce face viaţa extrem de trecătoare… Şi ce rămâne, de altfel, din carcasa care a cuprins viaţa? Nimic, totul se duce, se dizolvă, dispare, se pulverizează. Şi, repet, nu rămâne nicio urmă!

— Iertaţi-mă, părinte, am zis eu, şi, totuşi, v-aş putea obiecta că rămâne acest lut. Arborele moare şi putrezeşte amestecându-se cu pământul, iar dacă arde, cenuşa-i îngraşă pământul hrănitor a tot ce

trăieşte. De aceea aş putea spune că moartea nu-i veşnică, ea pregăteşte viaţa sau alte vieţi.

— „Din pământ suntem făcuţi şi-n pământ vom merge!“ Ştiu. Asta-i pentru a ne umili şi a nu uita că suntem trecători. Şi, totuşi, nu cred că păcătuiesc afirmând că expresia e prea succintă. Pulberea aceasta nu-i totuşi pulbere, aşa cum suntem obişnuiţi să credem, iar dacă ar fi altfel, ar trebui să credem în metempsihoză!

— Părinte, iertaţi-mă, dar nu pricep.

— E simplu totuşi. Dacă toate aceste rămăşiţe n-ar fi fost sortite, în cele din urmă, decât să întreţină sau să nască viaţă, aş fi îndreptăţit să spun că jaguarul care a mâncat un om a devenit şi el puţin om. Or, aceasta e fals: el a asimilat doar o substanţă străină care-l constituie pe el, aceea devenind carne de jaguar prin chimia asimilării.

— Da, dar unde ne duce totuşi raţionamentul dumneavoastră? Căci v-aş putea întrebă ce rămâne oare din omul devorat de fiară? Un pumn de excremente nenorocite care vor putrezi, se vor amesteca cu pământul sau vor fi şi ele înghiţite de insectele coprofage ale pădurii care, la rândul lor, vor face şi ele alte excremente şi mai infime. Or, astfel nu văd decât o diminuare continuă care, în cele din urmă, să ducă la dispariţia completă.

— Care tinde acolo, da, e adevărat, dar întotdeauna va mai rămâne ceva. Ceva impalpabil, invizibil, să zicem, căci avem ochi de văzut, dar suntem orbi. Eu nu cred în întoarcerea la neant; sau cel puţin după descoperirea acestor relicve. Dar iată ce voiam să spun. Când am pus mâna pe aceste rămăşiţe eram bolnav, disperat, dezamăgit. Toate marile eforturi depuse de misiunile noastre, pentru a-i scoate pe indieni din sălbăticie, la ce au dus în cele din urmă? Aproape la nimic, căci de îndată: ce nu i-am mai putut supraveghea, ei s-au întors la starea naturală, la idolatria şi chiar la canibalismul lor. Or, aceste ruginituri mi-au dat de gândit. „Nimic nu se pierde complet”, mi-au spus

ele. Şi probă suntem chiar noi înşine. Cel căruia îi aparţineau era, fără îndoială, un soldat, un lacom, un beţiv, care jefuia, viola, semănând moartea şi teroarea. Acţiunile sale erau, probabil, condamnabile. Dar el a acţionat… A trecut mări şi oceane, Anzii, apoi pădurile acestea pline de ape cu peşti, de insecte otrăvitoare, de fiare, şerpi şi sălbatici, ca să ajungă să moară şi să dispară aici. Or, după patru secole, te gândeşti că nimic nu se pierde complet şi că, de acum înainte, întreţinută, rugina noastră va mai dăinui încă multe secole cu mesajul ei. Iată ce mi-a dat încredere în misiunea pe care mi-am ales-o.

Fireşte, la un astfel de discurs, ar mai fi fost de făcut şi obiecţii, dar, lăsându-mă dus de gânduri, m-am pomenit în contemplarea rămăşiţelor vechiului luptător.

— La ce vă gândiţi? m-a întrebat părintele Clemente.

— La ceea ce au făcut aceşti oameni, la aventurile lor şi la ceea ce au trebuit să înfrunte.

— Au făcut ceea ce fac toţi cei ce abordează *selva:* luptă împotriva morţii. Or, în această luptă, credeţi-mă, puţini înving.

— Oamenii împotriva morţii, repetai eu, murmurând.

EXISTĂ FANTOME AICI

Tomas se învârtea cu picioarele goale pe pământul bătătorit, fâşâind cu un zgomot de furnicar, iar Walter, aşezat în faţa mea, la masa mare, cu pachetul de ţigări între noi, nu sufla un cuvânt. Toţi aşteptam demersul părintelui Clemente pe lângă locotenent şi-l simţeam pe ghid puţin stingherit; indiscutabil se gândea că îl uram, pentru că se oprise fără voia mea la Nauta. Ca să-i spulber această impresie, îi spusei:

— Am avut azi-noapte o discuţie atât de interesantă cu părintele Clemente, că nu voi regreta deloc această oprire.

— Dar dacă s-ar prelungi? zise el.

— Sper, totuşi, că părintele o să-i vie de hac acestui ofiţer încăpăţânat!

— Dacă nu-i va veni, interveni Tomas, vom şterge-o la noapte.

— Da, dar uiţi că barca-i păzită şi cât de primejdios e curentul, doar dumneata ai spus-o.

— Militarii dorm noaptea. Iar curentul o să-l înfruntăm cu riscuri, şi gata…

Ne întrerupse un zgomot de paşi. Walter stinse ţigara şi se ridică. În acelaşi timp, Rafo îşi făcu apariţia în faţa uşii.

— *Buenos dias senores,* spuse el, făcându-şi vânt cu chipiul viu ornamentat, cu fireturi aurii până şi pe cozorocul de carton fiert.

— Bună ziua, locotenente, spuse Walter Dar cum de sunteţi singur? Părintele Clemente s-a dus să vă întâlnească.

— L-am văzut şi de aceea şi sunt aici… Îmi permiteţi?

Intră în cameră şi luă o ţigară din pachetul lui Walter, de pe masă. Iar după ce şi-o aprinse de la a mea, amabil oferită, îşi aranjă părul de sub chipiu.

— Părintele Clemente v-a girat pe toţi trei, spuse el, lăsându-se molatec pe un scaun; totuşi, eu

aş vrea să vă pun o întrebare.

Se întoarse spre mine cu o privire aspră.

— Explicaţi-mi, vă rog, ce-i cu sacul acela de cartuşe Winchester în bagajul dumneavoastră?

— Cartuşe? Iată o noutate.

— Nu faceţi pe neştiutorul. M-aţi minţit! Părintele Clemente mi-a spus-o! Căutaţi… la drept cuvânt nu ştiu ce… Dar aceasta mă face să cred că e un bun pretext să intraţi în contact cu duşmanii noştri ecuadorieni şi să le daţi informaţii!

Mă uitai disperat la Walter; de ce oare nu-i spune ce este cu acele cartuşe?

— Păi, uite ce-i, domnule locotenent, interveni el. În cele din urmă, ştiţi bine că astea-s moneda de schimb obişnuită cu triburile sălbatice.

— Deci recunoaşteţi că furnizaţi arme indienilor, ca să tragă asupra noastră!

— Dacă nu le-aţi lua femeile, n-ar trage, probabil în voi, îi răspunse Walter, rece. Iar acum, ce să vă mai spun, domnule locotenent Rafo, decât că-s sătul de poveştile şi ameninţările dumitale. Şi dacă suferi… îi din pricina indiencei ăleia. Vindecaţi-vă sau daţi-vă demisia din armată şi duceţi-vă după ea!

Lucrurile luau o întorsătură proastă. Îmi pusesem toată nădejdea în demersul părintelui Clemente şi, văzându-l pe locotenent venind la noi, crezusem că totul fusese aranjat. Or, dimpotrivă, lucrurile se înrăutăţeau, pentru că acum avea un motiv în plus împotriva noastră; cartuşele Winchester.

Totuşi replica ghidului îi închisese gura şi omul rămase multă vreme fără răspuns, neîndrăznind nici măcar să mă înfrunte cu privirea, jucându-se continuu cu ţigara care, din tutun peruvian fiind, se consuma repede, urmând să-i ardă degetele.

— I-am făcut, totuşi, o promisiune părintelui Clemente, reluă el, dar nu ştiam că traficaţi arme! Ştiţi că aş putea să vi le confisc?

Atunci izbucni Carranza:

— Da, le poţi confisca, Rafo, dar fără aceste cartuşe prietenii mei riscă multe cu sălbaticii. Şi, apoi, eu voi pleca oricum. Nimeni n-o să mă poată opri. Iar la nevoie o să urc chiar înotând pe Maranon şi o să le spun triburilor cocamillas, eberilor şi celor din neamul şapra ce ai făcut. Şi ştii cum vor reacţiona? Or să vină aici să le caute, la postul tău, pricepi? Căci le aparţin lor, nu?

De data asta Rafo păru mişcat. Şi, după o scurtă ezitare, timp în care se albise la faţă, izbucni în râs:

— Afurisit mai eşti, Tomas! exclamă el. Îţi place să râzi de altul, dar nu admiţi să se râdă şi pe contul tău.

Scoase paşaportul meu din buzunar şi mi-l puse pe masă, cu un gest mânios.

— Iată-vă actele. Şi acum vă sfătuiesc să nu mai întârziaţi prin Nauta… Eu nu v-am văzut, nu v-am cunoscut…

Ceea ce denota că nu-i anunţase pe cei din Iquitos de prezenţa noastră la Nauta. Tipul era un mare mincinos şi un pişicher fără pereche.

— Şi acum ştergeţi-o, strigă el ştergeţi-o înainte de a nu mă răzgândi.

— Da, o să plecăm, anunţă Walter calm, dar dacă ne lipseşte ceva mâncare din barcă, o să fac o plângere împotriva voastră. Aşa că aveţi o oră să puneţi la loc tot ce ne-aţi luat.

— Nu lipseşte nimic. Vă mai şi obrăzniciţi? Dar hai, să trec şi peste asta. Însă, într-o zi, Tomas o să mi-o plătească.

— Ei, da, bine! Dar ce aud? Pe legea mea, mi se pare că vă certaţi.

Era părintele Clemente, care se întorcea de la *chacra* cu un coş plin cu fructe: *paltas,* ananaşi uriaşi: şi negri, *platanos* de fript…

— Glumeam, părinte, îl asigură iute, Rafo. Totul s-a aranjat şi acum vă părăsesc că serviciul mă cheamă!

Se eschivă prompt, dându-şi seama de bucuria care ne cuprinsese. Eram, în fine, liberi şi mai

auzisem încă o poveste; mă grăbeam s-ajung din nou pe fluviu, pentru că nu mai aveam niciun motiv să mă îndoiesc de cei doi tovarăşi de drum.

Ofiţerul nu făcuse mai mult de vreo douăzeci de paşi, când, deodată, se ivi iar în pragul uşii, îmbujorat la faţă.

— Părinte Clemente, ce i s-a întâmplat papagalului dumneavoastră?

Călugărul se învârti pe loc ca o sfârlează.

— Florfina? Ce-i cu ea? Ce are?

Vocea îi trăda teama.

— S-a albit complet, spuse Rafo jovial.

— De tot?

O privire aruncată spre Tomas mă făcu să pricep că acesta îşi regreta cumplit farsa. În ceea ce mă privea, credeam că pasărea fusese otrăvită, şi eram supărat, gândindu-mă că părintele o iubea nespus de mult.

Ieşise brusc şi, o clipă după aceea, alergam şi noi după el, auzindu-l cum se lamenta şi cum îi spunea păsării tot felul de drăgălăşenii, încurajând-o:

— Sărmană Florfina! Ce-i cu tine? Ce-ai mâncat? Unde ai fost? Vezi dacă ai mâncat iar ceva otrăvitor…!

Florfina avea o mină jalnică, amărâtă, părând, în starea în care era, că-şi pierduse şi vocea. Cu ghearele-i solzoase, prinse de marginea butoiului, mergea încolo şi-ncoace, dând din cap, neîntrerupându-şi gestul decât pentru a-şi vârî ciocul în pene, ca şi cum ar fi căutat să prindă cine ştie ce paraziţi de acolo.

Nu era albă, ci de un gri murdar, iar penajul său strălucitor şi luciu părea ca mâncat de molii.

— Florfina! Florfina! o implora misionarul, cu mâinile împreunate ca pentru rugăciune. Ce ţi s-a întâmplat? Doamne, ce o fi mâncat! Cine i-o fi făcut asta?

Tomas, lângă mine, cu ochii aplecaţi, încurcat, se juca în praf cu vârful piciorului gol şi murdar,

când auzi pasărea spunând, cu vocea-i cavernoasă:

— *Hay fantasmas aqui! Hay fantasmas aqui!*

— Hm! întrebă părintele Clement. Ce zice? Că sunt fantome pe aici? N-a mai spus niciodată aşa ceva! Niciodată… Fantome! Cine l-a învăţat asta?

— Ei bine, cred că am ghicit, spuse cu o voce acră locotenentul Rafo. Înţeleg acum de ce domnul Carranza se plimba ieri pe aici cu un peşte *torre* prin buzunar. Ştiţi, părinte, că acest peşte dă culoarea *pinto* şi *carate* celor care-l mănâncă, sau că decolorează penajul papagalilor care-i ating carnea?

Misionarul îl privi cu reproş pe Tomas, ţuguindu-şi buzele:

— Deci, Tomas, dumneata eşti autorul acestei isprăvi. Felicitări!

— Iertaţi-mă, părinte. Am vrut doar să glumesc cu pasărea. Asemenea glume se fac prin pădure, ştiţi doar, ca să se râdă de novicii care debarcă pe aici şi care vor numaidecât să-şi procure drept prieten un papagal…

— Sărmana Florfina, suspină călugărul. Şi era atât de mândră de penele sale!

— O să-i revină culoarea. Niciun *guacarnaua* n-a murit pentru că a mâncat *torre.* Daţi-i doar un pumn de orez fiert cu frunze de *oje* şi-n două zile va fi ca înainte!

Părintele se îndreptă spre casă, iar Rafo, decepţionat şi sperând, probabil, că misionarul va trece la represalii împotriva lui Carranza, făcu stânga-mprejur, întorcându-se la post. Ajuns în faţa cabanei, părintele Clemente se opri.

— V-am pregătit, pentru călătorie, o mică provizie de fructe din *chacra* noastră, spuse el. Aş fi vrut să pot face mai mult pentru dumneavoastră, dar, după cum vedeţi, nici noi n-avem decât strictul necesar.

Din pură politeţe şi fără a insista, am început să-i refuzăm oferta, dar pădurea nu era prea bogată în

alimente, iar noi trebuia să ne gândim şi la ceea ce ne mai aştepta.

— Şi acum să nu mai pierdem vremea, spuse Walter Tomas o să ne ducă proviziile la bord şi o să arunce o privire prin barcă, pentru a vedea dacă nu cumva acel idiot de militar ne-a furat ceva, apoi, cu bidonul de benzină în mână, o să ne întâlnim la *pulqueria.*

Ne despărţirăm de părintele Clemente şi de călugărul La Costa; primul era încă necăjit de nenorocirea frumoasei sale păsări. I-am promis că la întoarcere voi trece iar să-l văd. Era tot atât de curios de descoperirile pe care aveam să le fac, pe cât eram şi eu de interesat de documentele pe care mi le promisese. Dar vai, omul promite… împrejurările m-au împiedicat să-l mai întâlnesc.

Pulqueria este, în *selva,* un fel de băcănie, unde, în principiu, se vând de toate, dar în care nu se găseşte mai nimic, atât de rară şi grea este aprovizionarea. Se întâmplă, de fapt, aşa vasele care urcă pe Ucayali, de la Pucalipa, sunt uşurate de toată încărcătura lor la Iquitos, nemairămânând nimic pentru celelalte aşezări.

Pulqueria din Nauta era ţinută de un columbian, care venise cu vreo zece ani mai înainte, căutând aur pe fluviu. După câte ne-a povestit, aşteptându-l pe Tomas, nu putuse strânge mai mult de trei grame pe zi şi omul, prudent, a preferat să pună pe picioare un mic comerţ cu ceea ce-i mai rămăsese din economii, ca să nu piardă totul. De atunci o ducea şi el cum putea.

Faţa şi antebraţele îi erau, curios, însemnate cu nişte pete roz sau brune. Două din degetele mâinii stângi îi erau îndoite ca nişte gheare. Avea un nas roşu şi turtit, ca de beţiv. Totuşi, nici urmă de alcool în prăvălia sa. Atârnate la plafon, nişte bucăţi de peşte galben tocmai se uscau, răspândind un miros dezgustător. Într-un pocal de sticlă se lichefiau nişte bomboane, iar într-un altul nişte

bucăţi de şocolată, umplute cu cremă, deveniseră albe şi prăfuite. Băurăm un pahar de *chicha morada,* făcută din porumb violet, banane şi ananas, până ce negustorul ne umplu bidonul cu benzină. Ni se dădu apoi şi o bucată de sare gemă care, de data aceasta, fusese bine păstrată într-o pânză impermeabilă. Tomas le strânse pe toate, iar noi îl urmarăm spre barcă.

Pe drum îi spusei lui Walter:

— Am văzut destui bolnavi la leprozeria din Fort-de-France, unde îi îngrijea un prieten al meu, doctorul Montestrue, ca să pot spune că omul acesta e lepros.

— Printre diversele moduri de moarte sigură, furnizate de *selva,* îmi răspunse el pe un ton aproape vesel, există trei care se concurează: acel *carate* sau *pinto* despre care aţi auzit vorbindu-se, şi Tomas are dreptate că e o formă de sifilis care produce o discromie a pielii la oamenii de culoare; apoi *bocio,* sau guşa endemică, şi, în fine, lepra. *Selva* e plină de leproşi. De *carate* se tratează la spitalul din Iquitos, cu penicilină, bismut şi salvarsan, iar de lepră cu diamico-defendil-sulfon. Şi se pare că dau rezultate bune.

— Dar atunci omul ăsta de ce nu se îngrijeşte?

— Preferă, oricum, pădurea şi boala, decât spitalul timp de trei, patru sau cinci ani… Bizar, însă, că lepra pare să-i atace mai cu seamă pe pescarii de pe Maranon şi Amazon. Acum vreo zece ani, li s-a interzis, cu stricteţe, să-şi părăsească satul, de teamă să nu răspândească boala teribil de contagioasă. S-a produs un lucru ciudat nimeni n-a vrut să mai mănânce peşte. Or peştele e principala hrană a oamenilor de pe acest fluviu. Şi mulţi, de teama leprei, s-au lăsat să piară de foame. Din două motive. Primul: se spunea că anumiţi peşti – nu se ştia însă precis care – dădeau această boală. Al doilea se credea că pescarii, furioşi că fuseseră astfel, izolaţi de restul lumii, îşi frecau marfa de plăgi înainte de-a o vinde, în felul

acesta contaminându-i şi pe cei ce aveau s-o mănânce. Acest fapt s-a uitat cu timpul, dar numărul bolnavilor nici n-a crescut nici n-a scăzut…

Trecurăm prin faţa postului de gardă fără a mai întoarce capul. Locotenentul Rafo nu apăru deloc, iar santinelele sortite să-l păzească întoarseră şi ele capul ostil, ca să nu ne mai vadă. Pesemne că aşa fuseseră instruite.

PARTEA A DOUA

FURTUNĂ ÎN SELVA

Nauta rămăsese mult în urmă. Traversam şiraguri de insule care, după cum îmi imaginam, văzute din înaltul cerului, din avion trebuie să se asemene, pe suprafaţa strălucitoare a celui mai măreţ dintre fluviile pământului, cu un pumn de migdale risipite pe un platou de argint.

Uneori, malurile se apropiau atât de mult că ni se părea că trecem prin tunele de verdeaţă. Crengile se aplecau greoaie peste noi, atingându-ne acoperişul bărcii, iar înaltele ferigi arborescente se înclinau graţios, ca nişte gâturi uriaşe de păsări aplecate peste apă, ca să-şi astâmpere setea.

Şi nu ne mai atacau ţânţarii *zancudos,* ci cei *mantablancas,* anofele minuscule, care ne urmăreau într-un pâlc atât de dens, încât aveai impresia că ţi-ai fi putut mişca braţul prin el ca printr-o masă compactă. Nimic, nici chiar musticarul nu se putea opune invaziei, cu trompa lor străpungând şi veşmintele cele mai groase. Şi nu numai că aceşti *mantablancas* pişcau şi slobozeau venin în muşcătură, ci-şi lăsau şi ouăle sub piele, provocând dureri usturătoare, iritante, plăgile transformându-se, apoi, în ulcere, dacă nu aveai la îndemână medicamentul indicat.

Dar sub un soare de plumb, cu tot tumultul pădurii şi cu toate insectele, cum să nu sucombi de toropeală, într-o atmosferă de nouăzeci şi opt la sută umiditate?

Da, aerul pe care-l respiram era saturat, după cum spunea şi Walter, în procent de nouăzeci şi opt la sută cu apă! Pluteam în sucul nostru şi-n acel al aerului înconjurător, fiind atât de uzi, încât păream muiaţi în apă.

Năduşind, cămăşile ne erau lipite de corp, îmbibate de sudoare, năclăite, pline de sânge şi părându-ne grele ca un veşmânt de staniol.

În cele din urmă am aţipit şi am adormit apoi profund, cu capul sub *techo.*

Cu tot zumzetul, cu toate notele discordante şi sincopele din urletele diverselor fiare, *selva* respiră tot timpul într-un anumit ritm, adesea imperceptibil, un ritm pe care omul îl resimte sau suportă, căci pare a-i pătrunde prin toţi porii în trup, pentru a-i ajunge la creier.

Acest ritm îl adoarme, şi e o binefacere, pentru că atunci uită de usturimi, de monotonia şi lungimea drumului, în timp ce vremea lucrează pentru el.

M-am cufundat în somn ca şi cum m-aş fi lichefiat. Aveam impresia că mă dizolv în propria-mi sudoare şi-n umezeala din aer, ca o bucată de zahăr într-o ceaşcă de ceai. Înainte de a se dizolva, zahărul însă se dezagregă, operaţie deloc inofensivă; mie, la fel, zvâcnindu-mi inima şi slăbind apoi de tot, pentru ca după aceea să înceapă din nou să bată cu putere. Era o fază dureroasă, neliniştitoare, care se înnoia de trei patru ori, înainte ca trupul să se cufunde complet în această semi-moarte lichidă, în acest somn al pădurii.

Deodată, cineva lovi puternic într-un recipient de tinichea bidonul de benzină, mă gândii eu, tresărind, dar fără a ieşi din abrutizare. Apoi, două secunde mai târziu, iar o lovitură pe toba de metal; suspinai puternic pentru a-mi arăta nemulţumirea…

Şi iar o lovitură, mai grea, mai apăsată! Pesemne o nouă farsă de prost gust a lui *senor* Tomas!

Mă ridicai într-un cot şi strigai:

— Cine-i cretinul?…

Nu era niciun cretin, sau, dacă era vreunul, se afla undeva în cer. Cei doi tovarăşi se găseau prea departe de bidon pentru a-l fi putut lovi cu ceva. În schimb, ciocăneala se accentuase; de fapt, era ploaia. Ploaie? Potop tropical!… Ceea ce anunţase

Walter de două ori fără a se fi întâmplat până atunci. Întârzierea o făcea şi mai violentă.

Era ca o imensă pasăre care, pe la cinci după-masă, acoperea cu aripile-i negre şi fluviul şi pădurea, ca însăşi noaptea. O pasăre atât de greoaie, încât abia plutea, părând că ni se apropie de capete ca un condor temător, care nu se putea năpusti pe o pradă încă vie.

Răpăiala picăturilor enorme, calde, pe *techo,* pe rezervor, pe bord şi pe sacii de latex era asurzitoare şi cu atât mai impresionantă cu cât zgomotele pădurii dispăruseră brusc.

Maranonul părea că fierbe. Motorul bărcii tuşi şi el de vreo două sau trei ori, se opri şi iar porni. Tomas, cu cârma între picioare, pitit în fundul babordului, cramponat de perete, ţinea totuşi direcţia vasului.

Walter se apropie de mine ca să-mi strige:

— Rămâneţi sub acoperiş, dacă vreţi, dar încercaţi să găsiţi mai repede canciocul.

Apa urca într-adevăr în barcă; cizmele îmi erau pline şi picioarele musteau… Orbit, pălmuit de trombe, căutam pe pipăite cutiile de conserve care serveau la scosul apei, Era o aşa harababură sub *techo,* încât degetele mele întâlneau acolo toate obiectele imaginabile, numai cutiile nu.

— Trage la prima *playa,* îi strigă Walter lui Tomas. Iar dumneavoastră scoateţi, pentru Dumnezeu, scoateţi apa, dacă nu vreţi să ne scufundăm.

— Nu găsesc cutiile. Pesemne că Tomas le-a deplasat, reaşezând încărcătura.

— Ei, bine! Hai, ce Dumnezeu, scoateţi-vă o cizmă, e bună pentru aşa ceva, nu? Şi daţi-i! Faceţi ca mine!

Walter se descălţase, pentru a zvârli apa din barcă în fluviu şi o făcea cu o ardoare mărită de primejdie.

De pericol îmi dădui şi eu seama dintr-o privire; dacă ne scufundam, expediţia ar fi fost

compromisă, trebuind să abandonăm totul. Fără barcă, imposibil de ajuns la Borja; da, imposibil, sau cel puţin era peste puterile noastre să traversăm patru sute de kilometri de pădure virgină, cu *maceta* în mână. Unde mai pui pierderea proviziilor, a armelor şi a cartuşelor, monedă de schimb şi cadou de mare folos. Imposibil, sau aproape cu neputinţă să ne reîntoarcem. Nauta era prea departe! Să fi fost oare sortiţi să rămânem acolo, fără a putea aştepta niciun ajutor din pricina clandestinităţii în care călătoream?

La acest gând mi se strânse inima şi, tot supraveghind nivelul apei din barcă, îmi acceleram gesturile, sincronizându-le cu cele ale neamţului. Numai că eforturile noastre conjugate nu prea păreau să dea rezultate ploaia ne întrecea în viteză.

— Cred că acolo-i o *playa,* la stânga, strigă Tomas.

Walter se opri şi se ridică, scrutând zarea.

— Da, confirmă el. Dar atenţie! E un *oje* în drum. Atenţie la rădăcini. Oricum, eu fug înainte să amortizez şocul.

Ne apropiarăm de mal; era la mai puţin de cincizeci de metri şi părea uşor de atins. Din nefericire, ne lovirăm de un nou curent, un curent bizar, care mergea împotriva cursului fluviului, urcându-l şi care, în acelaşi timp, ne trăgea şi pe noi de la mal.

— Lăsaţi cizma şi la vâsle! îmi ordonă Walter. Trebuie să ieşim de aici.

Din fericire, tot căutând cutiile de conserve, găsisem locul unde erau vâslele; le apucai repede, îi întinsei şi lui una şi, împreună, ne puserăm să ajutăm motorul.

Deodată, barca se răsuci pe loc, făcând o întorsătură de trei sute şaizeci de grade.

— *Donnerweiter!* înjură Walter. O *voragina.* Las-o în voia ei, Tomas…

Era unul din acele vârtejuri aproape invizibile, chiar ziua. Nu se prea ştie de ce şi cum se produc, dar întotdeauna în locuri în care se întâlnesc mai mulţi curenţi. De fapt, nu rareori, pe acest fluviu, câte un curent descendent, normal, dă peste altul ascendent şi, între ele, se zbate al treilea, indecis, atât de indecis încât produce câte o *voragina* de toată frumuseţea.

Tomas opri motorul, şi barca viră spre est, ieşind din vârtej ca şi cum ar fi fost împinsă de ceva de la fundul apei. După aceea, porni iar motorul, nu prea uşor, bombănind şi înjurând. În cele din urmă reuşi şi iar se aşeză la cârmă. Trecuserăm printr-un moment de spaimă, când ne întrebam dacă motorul avea să dovedească sau nu curentul care ne luase şi dacă, din aceste două forţe contrarii, barca avea sau nu să iasă teafără. Totuşi mecanica triumfă.

— Scoateţi! Scoateţi tare! urla Tomas. Eu o să încerc să mă apropii de mal şi, dacă reuşesc, agăţaţi-vă de prima creangă solidă mai la îndemână…

La câţiva metri de mal, avusei impresia unei acalmii. Motorul părea că merge mai uşor, iar valurile erau parcă mai puţin violente. Încetul cu încetul, ne reluarăm iar drumul, recâştigând distanţa pierdută. Trecurăm de locul primejdios al *voraginei* fără a-i simţi urmările şi iar zărirăm *playa de oje,* cum o vom numi mai târziu, evocând acest episod.

— Am ajuns! strigă bucuros Walter. Fii prudent, Tomas, să nu spargi barca!

— Nicio teamă, răspunse Carranza. E ascultătoare ca o potaie.

Ploaia încetase ca la un semnal. Deodată. Apoi, ridicându-mi ochii, văzui norii negri luând-o spre vest şi lăsând, spre est, un cer cenuşiu, iar mai departe, o fâşie aproape albastră.

Walter, cu un cablu în mână, sări pe una din numeroasele şi puternicele rădăcini de *oje.* Legă apoi de ea solid barca şi, urcând din nou la bord,

continuă s-o golească cu cizma. În trei, operaţia nu ne prea luă timp, cu atât mai mult cu cât nu mai trebuia să concurăm cu ploaia. Şi, de îndată ce nivelul apei din ambarcaţie atinse parmalâcul, Walter ne făcu semn să ne oprim.

— Soarele o să facă restul într-o jumătate de oră, spuse el.

— Iar eu, replică Tomas, frecându-şi şalele, cred că merit o duşcă de *pisco.*

— Toţi merităm câte una, declară El Germano. Caută clondirul!

Rădăcinile de *oje* ţâşneau la mai mulţi metri de sol, ca tentaculele unei caracatiţe uriaşe. Unele se înfundau în fluviu, prinzând de acolo tot felul de aluviuni purtate de curenţi.

Era un gigant, de vreo douăzeci de metri înălţime, cu trunchiul drept şi neted, cu lemnul plăcut, foarte căutat pentru fabricarea cutiilor şi a geamantanelor.

Doar *oje* e arborele panaceu al pădurii. Frunzele sale trec drept leac universal, pentru toate bolile şi niciun indian nu se deplasează fără a lua câteva cu sine; ca noi, aspirina. O coroană de asemenea frunze, legate pe frunte cu o liană, alungă durerea de cap, iar fructele sale conţin o pulpă comestibilă, de un gust fad, fiind însă un puternic stimulent al memoriei; în anumite medicaţii se întrebuinţează şi la „ghicit".

Dacă i se zgârie scoarţa, trunchiul lasă să curgă din el un lichid alb, leac împotriva febrei şi, mai ales, a reumatismului. În fine, această scoarţă, prelucrată şi meliţată, dă o fibră de o rară soliditate, din care indigenii îşi fac şorţuri, brăţări şi podoabe corporale.

Şi pentru călător, copacul nu-i mai puţin util, deoarece, necrescând nimic sub rădăcinile lui, când acostezi nu te opreşti în lut, în lăstăriş, în frunze putrede şi nici în ierburi înalte, ci pe loc curat. Căci totul, până şi cea mai neînsemnată

piatră, constituie, de fapt, un ascunziş pentru insecte, scorpioni, şerpi, dintre care şi cel mai mic poate fi primejdios. De aceea, înainte de a te instala undeva, trebuie să defrişezi locul şi, la nevoie, să dai foc la ceea ce a mai rămas.

După potop, nici vorbă să mai poţi aprinde ceva în *selva;* doar natura, având vântul la dispoziţie, poate freca lianele şi bambusul până ce iau foc, cu toată apa care le îmbibă.

— O să ne uscam şi o să ne curăţăm şi ungem armele, îmi spuse Walter; în acest timp, Tomas o să ne pregătească un *charqui.*

— Acum, credeţi că o să vă placă *charquiul?*

— N-am ce face!

Dar eu şi trăgeam cu ochiul la fructele de *oje,* a căror pulpă era nutritivă. Ba chiar îmi promisesem să-mi umplu buzunarele cu aşa ceva; erau oricând binevenite.

Walter îmi dădu să curăţ puşca cu două ţevi, pentru el oprindu-şi Coltul 45, cu un mecanism extrem de incomod la demontare şi montare, ceva la care eu nu mă prea pricepeam. Totuşi, Walter se descurcă destul de iute, ungându-l grijuliu cu *manteca,* grăsimea noastră pentru cină, şi spunându-mi:

— Suntem cam în centrul ţinutului care aparţine şimancilor, indieni sociabili şi inteligenţi, dar care, în faţa armelor, sunt ca nişte copii bucuroşi că au cu ce se juca; nimic nu-i poate opri să nu pună mâna pe ele. Aşa că nu ştiu dacă v-am spus-o sau nu, dar trebuie să le ascundem şi, totuşi, să le avem la îndemână oricând.

— Ceea ce nu-mi pare prea comod!

— Vârâţi Coltul sub cămaşă.

— Şi cum o să ascundeţi Hammerlessul?

— Demontându-l şi vârându-l sub centură, în jambieră. Un tânăr explorator, sau cam aşa ceva, a fost masacrat acum câtăva vreme pe Amazon, nu pentru că ar fi fost izolat sau pentru c-ar fi fost alb şi englez; zău, fără glumă; ci pentru că avea un

aparat de fotografiat pe care cei din tribul jagua l-au luat drept armă de foc, puşcă sau revolver la centură.

— Dar de ce spuneţi „fără glumă”?

Walter surâse.

— Deoarece, pentru aceşti jaguaşi, tot ceea ce e străin, e englez şi tot ceea ce-i englez e roşu… Or, roşu e o culoare nefastă…

Soarele apunea repede. Flacăra alcoolului solidificat ardea, albastră, sub fierbătoarea noastră improvizată. Trebui să mai înghit un *charqui.* Dar mă dezgustă mai puţin, căci îmi era foame.

Veşmintele mele, după ce fumegaseră din belşug, ca un foc care nu se aprinde, se uscaseră. Ciudată mai e *selva!*

O VIZITĂ NOCTURNĂ CAM NELINIŞTITOARE

Regretam că ronţăisem pulpele de *oje,* crezând că, în momentul în care mă voi prăbuşi în somn, îmi vor trezi amintiri sprinţare. De exemplu, acel restaurant de pe bulevardul Saint Marcel din Paris – cu masa de prieteni, cu stridiile servite pe patul lor de gheaţă, cu castronaşele de rilete[30] şi cu carnea de vacă în sânge – mă făcea să tresar. Dar aceasta poate pentru că *charquiul* nu reuşea să-şi croiască drum prin intestinele mele; adevărat însă că mai erau şi acei *zancudos* dezlănţuiţi de furtună şi care, în ciuda musticarului înfăşurat în jurul capului, îmi atacau cu frenezie ochii şi gura… Apoi aerul nopţii, saturat de umiditate, care, sub ponc*houl meu* –protecţie prea fragilă – mă îmbiba ca şi ploaia din timpul zilei.

Mai era şi usturimea palmelor rănite de vâsle şi pline de băşici, din care insectele găsiseră cu cale să se adape.

Dar nu eram singurul pe care nu-l prindea somnul. Auzeam şi zgomotul maxilarelor lui Tomas mestecând coca, şi tusea seacă a lui Walter… El Germano se gândea cine ştie la ce…

Mă întrebai atunci, deodată, de ce oare venisem prin acest ţinut, alături de doi inşi pe care, până acum câteva zile, încă nu-i cunoşteam pe numele lor adevărat, după cum nu le ştiam nici trecutul, gândurile şi caracterul… Apoi faptul că mă aflam acolo, stupid, sub rădăcinile unui *oje,* la mii de kilometri depărtare de civilizaţie. Ce absurditate!

Îl auzii pe Carranza, care se mişca, pregătindu-se cu siguranţă să-şi scuipe coca şi să se culce. Dar nu, se ridică şi se puse să şuşotească.

— Eh, El Germano! Şşşşt!… ridică-te puţin…

Walter puse mâna pe mine şi-mi şopti la ureche:

— Trezeşte-te, bătrâne. Şi nu scoate o vorbă şi niciun strigăt.

— Ce se petrece? întrebai eu, tot în şoaptă.

— Psst! Doamne! zise Tomas. Ia tăceţi puţin, dumneavoastră, *chiquito!*

— Dă-mi Coltul, spuse Walter, fără a mă mai lăsa să-i zic ceva, şi ascunde puşca sub *poncho.* O să ne viziteze cineva.

— Cine?

— Preşedintele Manuel Prado în persoană şi curtea lui, spuse Carranza, râzând. Cine altul, hai, gândiţi-vă!

Îi dădui Coltul lui El Germano şi-mi smulsei musticarul de pe cap, ca să-l zvârl pe puşcă. Ghidul introduse cu un zgomot sec un glonte pe ţeavă; auzii şi clinchetul resortului pe care-l mânuise.

— Şimancii vin după veşti, îmi explică el. Nu cred să aibă intenţii rele, deoarece nu par să se ascundă; oricum, noi să fim precauţi.

Pentru mine, vizita nocturnă nu însemna nimic. Simţeam doar nevoia de ceva, imprecis însă. Deodată găsii.

— Aş fuma o ţigară, spusei, negândindu-mă c-aş fi putut fi înţeles şi ascultat.

— Cine vă împiedică?

— O să i se vadă licărirea.

— Ei bine, o să-i prevenim în felul acesta că nu riscă să ne surprindă. Şi ceea ce e important e să nu părem neliniştiţi sau ameninţători, înţelegeţi? Se apropie. Priviţi!

Aşezat pe jos, cu spatele sprijinit de o rădăcină, îmi scoteam o ţigară din pachet şi îmi căutam bricheta, când văzui deplasându-se, prin frunzişul gros al ramurilor stufoase, nişte flăcări care dansau.

— Vin cu torţe?

— Cam aşa ceva, *senor.* Dar sunt uscate ţigaretele dumneavoastră?

— Mda.

— Atunci, daţi-mi şi mie una şi foc.

— Luaţi, îi spusei, fără să scap din ochi defilarea luminilor. Tocmai se opriseră la o distanţă pe care n-o puteam evalua. Dar două dintre ele se separară de celelalte, îndreptându-se spre noi.

— De multă vreme şi-au pus ochii pe noi, spuse Walter. Şi pesemne c-au flecărit o groază înainte de a se decide să vină încoa. Da, Tomas?

— Da, da! opina Tomas. Par bine intenţionaţi.

Deodată, în faţa noastră apăru o masivă statuie de bronz, agitând în faţa ei o bâtă lungă, aprinsă. Faţa-i era luminată de flăcări, o faţă zebrată cu linii negre şi stropită cu puncte roşii, care o făceau hidoasă. Avea un nas enorm, ca un cartof olandez, şi corpul gol, pe care flăcările îşi aruncau reflexe ca pe bronzul neted. Purta un şorţ din fibre galbene, brăţări asemănătoare din toate punctele de vedere cu ale acelui jagua pe care-l văzusem pe malul Maranonului.

— *Jamu-Ilama-ya,* spuse indianul oprindu-se la patru paşi de noi.

— *Lukai,* răspunse Walter, ridicându-se, fără a se îndrepta spre el.

Şi conversaţia se angajă pe un ton aspru, dar cu inflexiuni de o extremă blândeţe şi cu un fel de şuierat la sfârşitul fiecărei fraze. Eu nu-l slăbeam deloc din priviri pe sălbatic, încercând să ghicesc, prin impasibilitatea trăsăturilor sale, ce-i trece prin cap. Dar nu era nimic de ghicit, decât că avea ceva crud şi fioros în ochii-i negri, care ne fixau cu sclipiri reptiliene. Înapoia lui, judecând după imobilitatea flăcărilor, trupa nu se mişca.

— Zice ca este fratele lui *curaca*[31] din tribul şimanco, explică Walter. Şi *curaca* vrea să ştie cu ce gânduri am venit pe aici, când locurile acestea nu oferă nici aur şi nici cauciuc. Ne propun să adăstăm într-un sat, dacă bineînţeles nu avem să le vânăm fiarele şi nici să ridicăm *cochihuangoul* femeilor.

— Ce-i *cochihuango?*

— Un şorţ, spuse Walter, râzând. Numai că omul ne mai cere, în schimb, şi o balercă de alcool.

— Răspunde-i, îi spuse Tomas, că suntem obosiţi şi să ne lase să dormim. Mâine o să stăm de vorbă.

— *Cuya tutamania,* îi spuse Walter, ascultându-l pe Tomas.

Indianul se lansă atunci într-o lungă explicaţie, pe care Walter ne-o traduse în rezumat; şimancii locuiesc în această regiune până la rio Chambira, aparţinându-le totul. Şi n-ar trebui să se atingă nimeni de bogăţiile lor, dar sunt dispuşi să facă şi cu noi ceva schimburi.

El Germano îi răspunse că nu avem nevoie de nimic şi că nici nu ne vom atinge de bunurile lor. Ziua următoare aveam să le facem, totuşi, o vizită, ca să vedem ce ne puteau oferi şi, dacă ne-ar tenta ceva, o să facem schimb cu ceea ce aveam.

Indianul ridică torţa deasupra capului şi proferă:

— *Amuy chanjoyez!* (E bine aşa!)

Făcu apoi stânga-mprejur şi se duse la ai lui. Aşteptarăm mult până ce văzurăm dispărând punctele luminoase în noaptea pădurii. Trupa se îndepărta fără a mai face alt zgomot decât cel al unui convoi de furnici în mers. După aceea întrebai:

— Walter, mâine chiar vom merge la ei?

— Neapărat! O să găsim şimanci pe tot parcursul, până la rio Chambira. Şi, din zori, de când vom pleca, cu toba lor, *tontuay,* o să prevină toate triburile din drumul nostru. Astfel o să ne calce pe urme tot timpul. Iar dacă i-am minţi, adică dacă nu ne-am ţine promisiunea, am deveni suspecţi şi atunci păzea! Cel mai mic rău pe care ni l-ar putea face ar fi să ne împiedice să mergem mai departe, or asta nu cred că v-ar conveni, hm?!

— Spuneaţi că nu sunt periculoşi.

— Vorbesc *quechua*[32], şi asta-i semn bun. Dar pe creştinii ăştia deghizaţi nu-i poţi cunoaşte

niciodată, şi nici ce au de gând să facă nu poţi şti. Să instituim, deci, ture de pază, să vedem cine o să doarmă şi cine o să vegheze. Să începem cu dumneavoastră, *senor*. Va fi tura cea mai uşoară, pentru că n-o să revină chiar acum. Totuşi, fiţi atent şi treziţi-mă peste două ore. Noapte bună!

UN CIUDAT SAT ŞIMANCO

Dimineaţa mă trezii singur sub rădăcinile de *oje.* După o clipă de nelinişte, îi auzii pe Tomas şi pe Walter discutând aprig, nu departe de barcă. Mă îndreptai spre ei. El Germano scosese de sub prelata bărcii un sac impermeabilizat, scotocind în continuare prin fundul lui.

— *Buenos dias, senor,* îmi spuse, fără a întoarce capul.

— *Buenos,* îmi spuse simplu şi Tomas.

Şi cei doi continuară, ca şi cum eu n-aş fi fost de faţă, dându-mi impresia că lucrările nu prea mergeau cum trebuie.

— Lasă-mă, zicea Carranza, să mă duc numai eu acolo. Şi o să vezi dacă o să le mai îngădui să pună asta pe seama cine ştie cărui demon de-al lor!

— Îţi spun eu că niciunul dintre ei n-a putut să se apropie de vasul nostru astă-noapte.

— Nu ştii tu mai bine ca mine, dar pe ce te bazezi când susţii aşa ceva?

— Idiotule! Nu s-ar fi mulţumit doar cu atâta. Ar fi luat şi grăsimea, *charquiul* şi cine mai ştie ce încă… Uite, mai ales pocnitoarea asta, că de!…

Scoase apoi din sac, să-l arate doar, un Colt 44, extra-plat, pe care-l ţinu o clipa în palmă, înainte de a-l ascunde sub cămaşă.

— Dar ce se întâmplă? întrebai eu.

Tomas îmi răspunse, enervat:

— O nenorocire. Rezervorul de benzină e gol.

— Gol! exclamai eu uluit. Şi ce o să facem acum?

— O să vedem, îmi spuse Walter, iritat. Însă de urcat până la Barranca, vâslind, nici nu mă gândesc!

— La naiba! exclamai din nou. Dar cum s-a putut goli rezervorul? Oare indienii?

— Nu cred nimic, proferă El Germano. Constat doar faptele. Tomas le-o pune şimancilor în cârcă.

Dar acuzaţia nu ţine. De ce să ne fi făcut asta?

— De ce? Şi mai şi-ntreabă, rânji Tomas. Ca şi cum în capul sălbaticilor ăstora ar mai încăpea vreo logică.

— Cine a închis ieri rezervorul? am vrut să ştiu.

— Eu, spuse Carranza. Eu. *Si senor.* Şi apoi? Ce vreţi să spuneţi cu asta?

— Nimic, decât doar că nu ai închis bine buşonul!

— Ei, asta-i, exclamă Walter, ridicându-se. Să-ţi spun eu verde-n faţă ce cred. Nu-i nicio vrăjitorie la mijloc. Rezervorul s-a golit pentru că a fost prost închis, asta-i tot.

— Şi de ce să fiu eu pricina? se apără c*aucherul* cu furie De ce nu domnişorul ăsta care s-a tot foit vreun ceas pe sub acoperiş, în timpul furtunii?

— Ajunge! i-o reteză scurt ghidul, luându-mi făţiş apărarea, ca să împiedice o discuţie mai aprinsă. Tomas, măsoară cât mai avem în motor… Caută-ţi apoi puşca şi să ne aştepţi, uite acolo, păzind barca până ce ne vom duce în sat.

— Şi de ce să nu merg şi eu cu voi?

— Pentru că nemernicii ăştia ar putea profita de absenţa noastră, furându-ne cine ştie ce. De altfel ştii şi tu asta.

— Bine! Perfect! admise Tomas, băgându-şi capul între umeri, cu un aer nemulţumit şi sări în barcă. De acolo, se întoarse spre Walter:

— Încearcă să nu te laşi dus de aceste canalii. Sunt mai hoţi decât un ministru, ba chiar şi mai răi!

— Nu-ţi face griji!

Ghidul vârî în buzunarele cămăşii sale cu carouri două sticluţe, apoi în fiecare din buzunarele pantalonilor câte o mână de gloanţe Winchester.

— Uitaţi însă un lucru, îi atrăsei eu atenţia. Mă contemplă surprins şi atunci îi precizai: Nu mai am ţigări pentru că mi le-aţi fumat azi-noapte pe toate.

— Exact! Da, dar luaţi-vă din provizii. Ştiţi doar unde se află!

Într-adevăr, ştiam, dar de îndată ce pusei piciorul în barcă şi găsii sacul impermeabilizat în care ţineam proviziile de tutun, nu mai descoperii niciun pachet într-însul, ci o magmă de iarbă neagră şi uscată ca fânul, cu urme de hârtie. În timpul furtunii, apa reuşise să se infiltreze, nu prin peretele sacului de latex, ci prin gura lui, din cauza nodului care se desfăcuse. Eram consternat.

— Uite, Walter! *Senor* Tomas o să spună că eu am făcut-o şi pe asta!

El Germano se uită cu uimire la cei doi pumni de tutun, pe care i-i arătam, ca să-şi dea seama de pagubă, însă surprinderea îi încetă brusc. Ridică doar din umeri.

— Dacă sunteţi fumător adevărat, fumaţi pipă.

— Numai că de unde pipă, acum?

— O să vă fac eu una. Dar una în treizeci de secunde şi mai bună decât toate „bruyerele“ din lume. Răul e doar pe jumătate, pentru că, totuşi, a mai rămas tutunul. Am fi putut foarte bine să-l pierdem. Luaţi-vă *maceta* şi cuţitul şi haideţi! Să nu irosim timpul!

Bombănind am luat ce spusese el, dar aveam o altă intenţie. În sacul meu de voiaj, pe care-l botezasem, după inscripţia de pe el, „Limaperu“, băgasem Focamaticul şi, pe deasupra, un slip ca să-l camuflez.

Când sării pe uscat Walter mă privi cu ochi ironici.

— Unde credeţi că mergeţi? La piaţă?

Nu-i putui răspunde, deoarece Carranza urla:

— Ei, Walter, dacă-s mai mult de zece litri în drăcovenia asta de rezervor, să fiu spânzurat de picioare!

— Fii atent, căci dacă mai lipseşte o singură picătură când ne întoarcem, nu de picioare o să te spânzur, ci de altceva, eu cu mâna mea! Şi acum, haideţi, *senor,* îmi zise Walter.

***

Trecu el înainte, escaladarăm rădăcinile de *oje.* Fiind mai iute decât mine, întrecându-mă, se opri o clipă să mă aştepte. Atunci îl atacai repede:

— Walter, iată-ne la ananghie! Suntem la înghesuială, foarte la înghesuială! Ce aveţi de gând?

— Drept să spun, zise el încurcat, cam aşa e.

— Atunci cred că nici poveste să putem vâsli până la Borja, doar mi-aţi mai zis-o?

— Mda!

— Deci, nu mai e decât o singură soluţie, să ne întoarcem la Nauta şi să luăm de acolo benzină.

— Adică să cădem iar în ghearele locotenentului Rafo? Halal idee!

— Aveţi una mai bună?

Privi spre satul indian şi nările îi fremătară. În cele din urmă zise:

— Domnule, eu port răspunderea acestei expediţii pentru că mă plătiţi pentru asta. Şi, când o să fie nevoie, o să vă cer sfatul. Or, până acum, nu v-am cerut nimic, da?

— Da, dar mi-aţi spus, într-o zi, şi nu pot uita asta, că „Toţi trebuie să fim pentru unul şi fiecare pentru sine!“ Iar eu am un scop precis nu-i vorba de nicio plimbare şi nici de fantezia turistică a unui om în căutare de emoţii tari. Or, în acest caz, fiindcă plătesc, mi se pare că am şi dreptul să ştiu cum am putea ieşi din impas.

— Ţineţi neapărat să aflaţi? Ei uite, poate că şeful pe care o să-l vedem o să ne dea trei voluntari zdraveni, care să vâslească în locul nostru până la Borja. Cred că trei inşi muşchiuloşi ar ajunge.

— Da, asta ar fi o soluţie, numai că unde ar mai putea sta şi ei? Barca abia ne încape pe noi!

— Ar mai trebui să facem rost de o pirogă în care să ne punem bagajele şi pe care Tomas s-o conducă înapoia bărcii noastre, legată bine de ea.

— Şi, la prima furtună, ca cea de ieri, am naufragia şi am ajunge în gura caimanilor.

— Da, e de pus la socoteală şi asta, dar nu trebuie să uităm că aceşti caimani nu sunt cea mai mare pacoste a fluviului.

— Unde mai pui că hoţii de şimanci, cum le-aţi spus, s-ar putea s-o şteargă cu tot ce avem în piroga lor.

— Da, e posibil şi acest lucru. Numai că o să facem în aşa fel încât să nu-i pierdem nicio clipă din vedere.

Aerul său flegmatic mă irita. Dar oare nu trebuia să mă refer la răspunderea ghidului? Ce i-aş mai fi reproşat şi neglijenţa de a nu fi băgat de seamă ce se întâmplase cu benzina! Nu, era oare treaba lui şi aceasta, în calitate de şef de expediţie?

— Orice soluţie am găsi, ar fi, totuşi, preferabilă unei noi întâlniri cu imbecilul de Rafo, reluă el ferm discuţia. Şi, apoi, am mai putea să ne facem plinul la Parinari, de unde i-am trimite pe şimanci acasă! Aşa că, ascultaţi ce vă spun în loc să vă plângeţi, mai bine rugaţi-vă să obţinem vâslaşii de care avem nevoie. Şi acum haideţi să-i vedem!

Noaptea, sălbaticii ne întâlniseră când treceau prin pădure. Ca să ne surprindă, oare? Nu ştiu. Dar exista o cărare, o *trocha* care ducea din sat la marginea fluviului şi care pornea, mi-am dat seama mai târziu, din dosul locului unde se înălţa acel *oje,* copac desigur respectat, dacă nu sacru, pe care un du-te vino repetat l-ar fi putut leza.

Cărarea o descoperi Walter repede, ca şi cum ar mai fi trecut pe acolo. Pe drum, ne întâlnirăm cu doi şimanci, care alergau fluturându-şi şorţurile de fibre. Purtau lănci pe umeri şi se îndreptau spre fluviu. Nici măcar nu se uitară la noi, dându-se însă la o parte, în tufiş, ca să putem trece, dar nu atât de repede încât să nu le fi putut observa trăsăturile.

Nu se asemănau întru nimic cu mesagerul din ajun. Faţa le era fină şi chiar graţioasă, iar pielea

pârlită, dar nu arămie; părul ca tăciunele, strâns într-o coroană de fibre, părea o coamă atât de aspră şi de ţepoasă încât le ţâşnea în smocuri deasupra craniului cu fruntea anormal dezvoltată. De talie erau mai mici ca noi.

Când ne pomenirăm în piaţa satului, copiii fugiră peste tot, înnebuniţi de apariţia noastră. Unii duceau cu ei o tobă şi papagali, iar altul, pe umăr, o maimuţă cu barbă, care scotea nişte strigăte asemănătoare mieunatului de pisică în călduri. Dispărură cât ai bate din palme, iar piaţa se pustii.

Piaţa era uriaşă şi mi se păru proaspăt defrişată, dovadă trunchii de arbori arşi care punctau solul. De altfel, iarba abia începuse să crească, pe alocuri. Era de un verde spălăcit, deşi, ici şi colo, se vedeau, gata să iasă, pete mari de vegetaţie sănătoasă, ca *yucca,* de exemplu.

Două femei, care duceau nişte fibre în spinare, ţâşniră de pe o altă cărare, dar, fie că fuseseră prevenite de vizita noastră, fie că încărcătura le acoperea capul şi nu ne puteau vedea, nu-şi schimbară deloc ritmul de mers.

Şi cum se părea că ele erau singurele făpturi vii din sat, scosei iute aparatul de fotografiat şi le făcui o poză.

La declicul obturatorului, Walter întoarse capul spre mine cu o expresie aspră, în semn de dezaprobare.

— Aţi înnebunit? proferă el, sau vreţi cumva să v-ajungă capul podoabă în vreun par prin cine ştie ce *huaca şimanco* şi redus la mărimea pumnului?

— Nu m-a văzut nimeni!

— Credeţi? Ei bine, nu, pentru că în clipa asta printre fibrele şi ochiurile acestor colibe, sute de priviri sunt pironite pe noi, supraveghindu-ne orice mişcare. Înainte de a se face văzuţi, vor şi ei să se dumirească.

— Vreţi să mă speriaţi, spusei eu, ripostând. Am luat o imagine şi, dacă aveau de protestat, ar fi făcut-o până acum.

— Credeţi că merită, pentru o fotografie, să primiţi o săgeată de *sarbacană* în spinare?

— Mda, dacă ăsta-i riscul!

Bravam, căci, de fapt, nu eram atât de sigur că n-ar fi putut ieşi, din vreo colibă, o săgeată mică pentru a mi se înfige în gât sau în braţe; ceea ce ar fi fost totuna, vârful fiindu-i înmuiat în venin.

— Mai bine astâmpăraţi-vă, reluă Walter discuţia. Ascundeţi-vă aparatul şi să mergem spre grupul de case din fund. O să se arate ei când vor fi sătui de pândă.

Nimic nu-i mai neplăcut decât să te simţi pândit, fără a vedea pe nimeni şi, mai ales, când ştii că ai comis o greşeală gravă împotriva obiceiurilor unor oameni pe care ai venit să-i vezi, aceştia fiind şi sălbatici.

Îmi potrivii pasul cu al lui Walter. Mergea liniştit, dar şi gata de ripostă. Sticlirea deosebită a ochilor săi albaştri îi trăda falsa linişte a trăsăturilor şi mişcărilor. Colibele erau din bambus, acoperite cu frunze uscate, puse pe pari de lemn negru, de palmier *chonta,* lemnul cel mai dur şi care nu putrezeşte, cum aveam să aflu mai târziu. Când sosirăm la grupul de colibe, auzirăm un zgomot ciudat, ca de leşie clocotind pe un foc iute.

Walter înconjură o colibă şi doi pereţi dărâmaţi.

— *Jamurllama-ya!* salută el, vesel.

Niciun răspuns. Mă apropiai. Două bătrâne erau ghemuite pe jos, lângă două vase făcute din tigve, tăiate în două părţi, fiecare din ele pline cu o substanţă alburie, ca un piure.

Rând pe rând, fiecare vâra o mână slabă şi neagră în acest piure, scotea un cocoloş pe care-l mesteca apoi de zor în gura ştirbă şi-l scuipa într-un fel de troacă, de forma unei canoe minuscule, scobită în lemn cu ajutorul focului. Scuipau în acelaşi loc, cu o uluitoare precizie şi cu acelaşi plescăit de buze.

— Astea-s campioane într-ale scuipatului, îmi suflă Walter la ureche şi repetă:

— *Jamu-llama-ya!*

Aplecând capul fără a ne privi, una răspunse, pentru că avea gura liberă:

— *Ienchi visita…*[33]

Îndată apoi îşi reluă mestecatul. Walter o privi perplex. Nu înţelegea de fapt timiditatea acestor femei şi, mai ales, de ce nimeni dintre cei ce ar fi trebuit să ne primească nu dădea semn de viaţă.

— Sunteţi cam neliniştit, constatai eu. Ce nu-i în regulă?

— Ar fi trebuit să ne aştepte… şi uite… Or, femeile acestea sunt pe cale de a pregăti *massato,* adică alcool făcut din *yucca* şi amestecat, două sau trei zile, cu salivă, ca să fermenteze… Semn de sărbătoare sau de deces… În fine, se petrece ceva şi aş vrea să ştiu ce.

— Credeţi că ne pândeşte vreo primejdie?

— Mai ştii? Hai să retraversăm satul. Dacă nu se arată nimeni, ne întoarcem la Tomas şi o să-i cerem sfatul.

Lăsându-le acolo pe cele două mestecătoare de *yucca* făcurăm stânga-mprejur. Nu ajunserăm însă bine în mijlocul aşezării, când un om ieşi brusc dintr-o colibă, zvârcolindu-se ca un epileptic. Părul, aspru şi negru, era legat cu două panglici, una pe frunte, iar alta pe creştetul capului. Veşminte cu franjuri din fibre de *oje* îl acopereau de la gât până pe pulpe; purta brăţări la încheieturi şi la umeri. Cu toate că faţa îi era pictată cu roşu, *achiote,* că se strâmba şi că două riduri profunde, pornite de la nas şi coborându-i pe la colţurile gurii, îl făceau hidos, nu avea nimic ameninţător într-însul. Se porni apoi să danseze zvăpăiat, fără a se mai preocupa de noi, tremurând, învârtindu-se pe loc şi bătând în pământ cu călcâiele goale, atât de puternic încât săreau de sub ele fire de iarbă şi ţărână.

Tot, atunci, din coliba din care ieşise sălbaticul se auziră strigăte de copii şi urlete de sugaci. Omul se opri deodată, pironit, cu faţa acoperită de sudoare, uluit; căzu, parcă fără suflare.

Îl auzii pe Walter râzând.

— O naştere! mă anunţă el. Cu atât mai bine! Buna dispoziţie va dura câteva zile, mai ales dacă-i vorba de copilul unei persoane de vază de pe aici! Şi ăsta, pe care l-aţi văzut făcând toate strâmbăturile, e *brujo,* adică vrăjitorul. Naşterea nu s-ar fi putut face fără opintelile prin care ceruse ajutor şi spiritelor. Să vedem însă ce urmează!

— Închipuiţi-vă, îi răspunsei eu, că o ţigară mi-ar prinde foarte bine acum!

— Ah, da, vă promisesem o pipă! Hai s-o căutăm…

Mă luă prietenos de braţ, vesel, fără nicio teamă şi grijă.

Dincolo de colibe se defrişase pentru acele *chacras* sau grădini de fructe şi legume ale obştii. Banani uriaşi răspândeau o umbră proaspătă pe pământul în care creşteau *yucca, frijoles* şi porumb. Împrejur se ridicau tufişuri de bambus, al căror frunziş se revărsa graţios sub greutatea unui enorm pămătuf vaporos.

Walter îşi scoase *maceta* şi tăie unul din bambuşi, al cărui trunchi era doar cam de un deget. Apoi, cu o altă tăietură, îl scurtă, făcându-l cam de vreo douăzeci de centimetri, îi găuri nodul din mijloc cu o crenguţă ascuţită şi mi-l întinse.

— Îndopaţi-l cu tutun pe partea asta mai scurtă, de la nod, îmi spuse el, şi aprindeţi-l; după aceea doar să trageţi din el. E cea mai bună pipă pe care o cunosc şi o să-mi fac şi eu una imediat!

AM FOST VICTIMELE LUI *YACURUNA*

— Şi acum, daţi-mi ceva tutun, îmi zise El Germano.

I-am mărturisit că nu luasem nimic cu mine, socotind, cu toată promisiunea lui, că pentru moment devenise inutilizabil; îi propusei să mă întorc la barcă şi să aduc de acolo. Walter consimţi.

— În acest timp, îmi zise el, voi încerca să-l găsesc pe *curaca* şi să-i vorbesc. Sfătuiţi-l pe Tomas să aibă răbdare… convorbirile ar putea dura mult… Dar o să mai ştiţi să vă-ntoarceţi, n-o să vă rătăciţi?

— Nicio teamă, o să mă întorc pe unde am venit.

Sosind la mal, mă aştepta o surpriză. Carranza, care ar fi trebuit să fie la barcă, sau cel puţin cam pe acolo, dispăruse.

Mă gândii la cei doi şimanci, cu lancea pe umăr pe care-i întâlnisem când mergeam spre sat. Teama mă făcu să tresar. Nu cumva profitaseră de plecarea noastră ca să-l atace pe Tomas? În ce scop însă? Să ne fure, bineînţeles!

Trecui peste rădăcinile de *oje* şi ajunsei în faţa bărcii. Acolo, îmi dădui repede seama de imprudenţa mea: dacă indienii care-l atacaseră pe Tomas mai stăteau la pândă? Ar fi putut să mă culce la pământ fără ca nici măcar să-mi fi dat seama de unde mă lovesc.

Îmi scosei Coltul de sub cămaşă. Mă apucai să văd dacă nu cumva Tomas adormise sub *techo.* Nu erau acolo decât sacii îngrămădiţi, pe care-i lăsasem la plecare şi, ieşind de sub un *poncho,* care trebuia să-l ascundă, patul unei puşti. Aceasta mă mai linişti dacă ar fi venit şimancii cu intenţia de a ne fura, primul lucru pe care l-ar fi luat ar fi fost puşca.

Privii cursul fluviului, ca şi cum m-aş fi aşteptat să văd plutind pe el corpul prietenului nostru, uitând însă că, între timp, curentul l-ar fi dus departe, la vale.

Ce să fac? Să fug la Walter şi să-i spun că Tomas dispăruse? Mă gândii însă că Tomas era un om prea priceput într-ale pădurii şi bun cunoscător al sălbaticilor ca să se lase surprins şi masacrat; ar fi dat alarma; arma era acolo, probabil încărcată, aşa că ar fi avut timp să tragă, iar noi am fi auzit împuşcătura.

Luai din sac un pumn de tutun şi-l vârâi în buzunarul cămăşii. Când fu să plec, îmi dădui seama că ceva lipsea, totuşi, din barcă; bidonul de benzină. Dar oare numai şi numai pentru un bidon gol să-l fi ucis pe Tomas? Bineînţeles nu-l putui striga pentru a nu atrage atenţia sălbaticilor.

Mă întorsei apoi în grabă, până în sat, cu ochii în patru la eventualele curse întinse pe drum, dar nu mai întâlnii pe nimeni. Între timp, priveliştea se schimbase bărbaţi, femei şi copii alergau care-ncotro fără nicio ţintă precisă. Păreau că cine ştie ce caută, ceva necunoscut chiar şi pentru ei. Unul dintre bărbaţi purta o tobă în bandulieră, altul un băţ în mână, care trebuia să fi fost un fluier, iar câţiva *sarbacane* de două ori mai înalte ca ei.

Niciunul însă nu părea să-şi fi dat seama de venirea mea. Mă oprii în dosul unui copac şi făcui o poză, când îl văzui şi pe Walter ieşind dintr-o colibă şi vorbind cu vrăjitorul. Acesta parcă era uluit şi nemulţumit. El Germano făcea în faţa lui diverse gesturi, la care el rămânea tot mai nepăsător. Sigur că nu putusem fi descoperit; îmi fixai obiectivul pe indian şi apăsai pe declanşator, punând după aceea aparatul în sac.

Atunci, o javră mică, neagră, neastâmpărată, agresivă, iute ca argintul viu, se năpusti spre mine vârându-mi-se între picioare şi lătrând furios. Încercai s-o alung cu o lovitură de picior, dar ea se

feri, ca să devină şi mai agresivă. Walter văzuse tărăşenia şi-mi strigă:

— Nu vă temeţi. E un animal dresat doar ca să dea alarma; nu muşcă. N-aş putea spune la fel şi de dracul ăsta de *brujo.*

Neglijând animalul, mă îndreptai spre ghid, privindu-l întruna pe vrăjitorul a cărui răceală se manifesta printr-o linişte dispreţuitoare la adresa lui Walter. Mă şi întrebam, în glumă, dacă nu l-aş fi încălzit oare spunându-i că-i purtam portretul în cutia aparatului meu de fotografiat.

— Nu ştiu ce-ai aranjat cu tipul ăsta, mă grăbii eu să-i spun prietenului de drum, dar mie mi-a fost cu neputinţă să-l găsesc pe Tomas. A dispărut!

— Şi barca?

— Intactă în afara bidonului de benzină care a dispărut şi el.

— Doamne! Dar las' c-o să vedem ce-i cu asta mai târziu. De la ei nu poţi scoate nimic. *Curaca* este invizibil pentru că tocmai i-a născut femeia. Şi stă, probabil, culcat în vreun hamac, posteşte, se preface că are chinuri mari, în timp ce nevasta-i lăuză prepară ceaiuri împotriva greţurilor şi a durerilor de cap. Aşa-i pe aici obiceiul la naştere.

— Femeia naşte, iar bărbatul suferă şi se odihneşte!

— Ei, da! Şi unde mai pui că după mica sărbătoare, care se va ţine, tot femeia e cea care se duce, târâş-grăpiş, să lucreze la *chacra,* în timp ce bărbatul va continua să se plângă…

Râsei uşor, iar Walter dădu din cap.

— I-am oferit lui *brujo* o cutie cu ace de cusut pentru a-l determina, în absenţa şefului, să binevoiască să-mi dea doi sau trei oameni musculoşi să ne însoţească şi să vâslească pentru noi. Dar se pare că-i imposibil. E sărbătoare şi niciun sălbatic nu va pleca înainte de a-şi fi luat în lege „porţia“, adică un chef de vreo două sau trei zile. Uite cum se grăbesc femeile să prepare băutura *massato* şi mâncarea cu acelaşi nume.

— Şi trebuie să stăm aici trei zile?

— Nici vorbă! Ba nici chiar să-i aşteptăm să se îmbete, căci, înainte de a se prăbuşi complet, devin primejdioşi şi în stare să ne reteze capetele cât ai clipi.

Auzindu-ne discutând într-o limbă neînţeleasă de el, *brujo* dădu semne de nerăbdare şi se lansă într-o tiradă pe care, de data aceasta, eu nu o înţelesei. Avea însă un aer foarte nemulţumit, privirea-i devenise aspră, chiar ameninţătoare. Walter îi răspunse nu mai puţin de îndelung şi hotărât. Faţa vrăjitorului se destinse o clipă, pentru a lua imediat o expresie neliniştită, spunând un singur cuvânt:

— *Yacuruna!*

După aceea, făcu stânga împrejur şi se îndreptă grăbit spre coliba lui.

— Ce s-a-ntâmplat? îl întrebai pe El Germano. Ăsta-i nebun, sau ce naiba?

Walter suspină.

— Mai înainte de toate, îmi explică el, *brujo* mi-a cerut să părăsim imediat locul. Suntem inoportuni. E sărbătoare, o sărbătoare locală şi particulară, iar prezenţa noastră la ea e cu totul neavenită… I-am spus că nu putem pleca din pricină că am pierdut ceea ce făcea să ne meargă barca.

— Şi atunci a strigat: *„Yacuruna!“*

— Nu-i de râs, zău. Dar ca să-i înţelegeţi, ar trebui să ştiţi că aceşti indieni, ca toţi cei de pe Amazon, trăiesc într-o permanentă magie. Să vă intre asta bine în cap. De altfel şi eu zic că a trăi e fals. Ăştia, de pildă, nu trăiesc, căci, pentru ei, viaţa-i un vis. Au mai cunoscut-o şi speră în ea, aceasta existând dinainte de naşterea lor şi dăinuind şi după moarte. Iar acum, tot ceea ce fac, văd şi cunosc nu-i decât un vis, nimic altceva. Un vis supus însă spiritelor şi demonilor, aceştia stăpânind totul. De unde reiese că visul n-are rost să se mai termine şi că ei nu pricep cum s-ar putea

muri altcum decât printr-o moarte violentă, în război, de pildă, sau în gura unui crocodil. Moartea de boală sau bătrâneţe nu există la ei. Numai demonii sau vreunul din aceste spirite ar putea-o pricinui, dacă nu şi vreun vrăjitor sau cineva în stare să deoache…

— Bine, îi spusei eu, dar *Yacuruna* cine-i? Dumneata sau eu?

— E geniul rău care trăieşte pe fundul apei. Şi el există, indiferent sub ce nume, pentru toţi indienii; e unul şi acelaşi spirit răufăcător. De la el vin toate belelele, pe deasupra, mai fiind şi mare seducător de femei. O femeie nu se duce niciodată la râu, fără a nu se teme că va fi realmente fecundată de *Yacuruna!*

— Ei! Doar nu i s-o fi întâmplat aşa ceva şi femeii lui *curaca!*

— Tot ce-i posibil! Indienii aceştia sunt porci: nu se gândesc decât la sexul lor… Ba îi bănuiesc chiar că nici nu exagerează cu seducerile lui *Yacuruna.* Un copil repede-i pus în spinarea lui *Yacuruna.* Iar cei ce întâlnesc o femeie pe marginea râului ştiu la ce să se aştepte!

— Da, înţeleg! Datorită acestui geniu, nu există, aşa zicând, nicio neînţelegere conjugală…

— Ba nu, că dacă copilul se naşte cu o malformaţie, e imediat ucis, ca să nu se deoache şi să facă astfel să piară alţii din trib.

— Vreţi să spuneţi că, pentru acest *brujo, Yacuruna* e cel ce ne-a şterpelit benzina.

— Exact.

— Păi, atunci, spusei eu ironic, l-am acuzat pe nedrept pe Tomas, pentru că, dacă *Yacuruna* le fecundează femeile, aş putea crede că şi nouă numai un şimanco ne-a şterpelit bidonul!

— De ce? Ce să fi făcut cu benzina? Aşa că tot Tomas e vinovat! Dar l-aţi văzut pe *brujo* cum a şters-o? Prin urmare, n-ar fi prea nimerit să mai întârziem pe aici căci, după părerea lui, urmăriţi fiind de demonul fluviului, prezenţa noastră le-ar

putea aduce tuturor nenorociri. Numai că, într-un fel, asta nici nu-i rău, deoarece cu toba lor *magare* o să anunţe şi alte triburi şi vom avea astfel trecere liberă, ferindu-ni-se toţi din cale!

— Deci asta-i, să trecem! exclamai eu. Dar ce ne vom face fără benzină şi fără vâslaşi? O să trebuiască să ne întoarcem la Nauta!

— Nici în ruptul capului. Haideţi acum să-l vedem pe *curaca.*

— Dar parcă spuneai că n-ar mai fi cazul să întârziem. Crezi, oare, că ceea ce n-ai putut obţine de la vrăjitor vei obţine de la şef?

— S-ar putea să aveţi dreptate, zise el, după o clipă de chibzuinţă. Totuşi, va trebui să-ncerc, ca să ne putem urma drumul fără a ne mai întoarce la Nauta. Dar, cum n-am voie să vă fac să riscaţi, întoarceţi-vă şi aşteptaţi-mă la barcă.

— O dată cu capul! Dacă mergi la *curaca,* te însoţesc cu orice risc… De altminteri, dacă ţi s-ar întâmpla ceva, ce-aş putea face eu singur în pădure? Te-ai gândit la asta?

— Nu, dar dumneavoastră?

— Nici eu, îi răspunsei, râzând… am făcut cele mai proaste supoziţii, dar asta nu.

Un uşor surâs îi flutura pe buze, în timp ce mă scruta cu un aer întrebător.

— Şi la ce v-aţi gândit? întrebă el, încet.

— Ştii bine. Am crezut, la un moment dat, că dumneata şi Carranza, jinduindu-mi banii, s-ar putea să mă ucideţi sau să mă înecaţi fără niciun fel de preget.

— Şi v-a revenit încrederea?

— Nu se simte oare?

Era profund emoţionat se roşise-n obraz, respira sacadat ca şi cum ar fi încercat să-şi refuleze cuvintele dificile sau să le găsească, nevenindu-i uşor pe buze. În cele din urmă îmi întinse mâna:

— Toţi pentru unul şi unul pentru toţi! murmură el. De acum încolo vom trage cu buretele peste toate.

A fost cea mai caldă strângere de mână din viaţa mea. Îmi făcusem un prieten dintr-un om care, până atunci, nu se gândise decât cum să mă slujească şi care se străduise să-şi îndeplinească cât mai bine rolul. Şi şi-l îndeplinise în ciuda anumitor necazuri de care nu ştiam cine ar fi putut fi răspunzător.

Iar când îşi desprinse mâna dintr-a mea o făcu doar ca mai târziu să mi-o pună din nou pe umăr. Relaţia noastră se modificase într-o clipă, fără mirare şi chiar cu satisfacţie, auzindu-l cum spune:

— Asta-mi aminteşte de o zi… când eram picolo într-un restaurant… Dar o să vă povestesc mai târziu… Aduceţi-mi aminte… Haideţi însă acum să-l vedem pe *curaca.*

TOMAS GĂSEŞTE PETROL ŞI UN CÂINE

Patru trepte din trunchiuri de copac alcătuiau intrarea în coliba şefului. Urcată pe stâlpi, nu era mai mare şi nu se deosebea cu nimic pe dinafară de ale celorlalţi. *Curaca* stătea tolănit în hamacul lui, iar capul şi picioarele aproape că-i atingeau pereţii. Podeaua de lemn era acoperită cu o carpetă din fibră de scoarţă şi cu o cergă de lână viu colorată, ca cele de pe la negustorii din Iquitos. Mă întrebam chiar cum oare acest obiect de lux şi de civilizaţie putuse ajunge într-o astfel de colibă? Aerul duhnea a sudoare, a manioc rânced, a fum şi, peste toate, se simţea umezeala pădurii care putrezea fibrele vegetale.

La intrarea noastră, fericitul tată nici nu se clinti, ba păru că nici nu vrea să ne vadă. Nevasta lui, cea care născuse, era ghemuită într-un colţ, în faţa unui foc ce ieşea dintr-un vas de lut. Alături, în echilibru, pe craniul uscat al unui caiman, era o jumătate de tigvă plină cu apă. Din timp în timp, mama, o creatură cu obrazul ofilit, cu pungi moi şi brune sub ochi, scotea din foc, cu un fel de beţişoare, nişte pietricele pe care le arunca în apa din tigvă, unde sfârâiau. Aşa fierb indienii apa, neavând un recipient metalic la îndemână. Femeia cu pieptul gol, sânii flasci, în ciuda laptelui pe care ar fi trebuit să-l conţină – ne privi cam pieziş, dând apoi din nou atenţie numai infuziei pe care o prepara.

Walter începu să vorbească, cu surâsul pe buze şi întrebuinţând cuvinte în care îşi pusese, după cum simţeam, toată amabilitatea-i diplomatică. Un monolog însă, căci şeful, ţeapăn, era atât de lipsit de viaţă încât ai fi crezut că-i mort.

După multe vorbe, se mişcă totuşi. Sau cel puţin aşa crezui la început, după ţipetele pe care le auzii dar nu era el cel ce se mişca, ci o mica masă de carne, un boţ viu care stătea lângă el; copilul lui.

Atunci *curaca* începu şi el să geamă, însoţindu-şi gemetele cu gesturi disperate.

Pe frunte avea o coroniţă groasă din foi de *oje,* pentru a-şi potoli durerile de cap. Lăuza îi spuse ceva încet, fără îndoială că-i va fi îndată gata ceaiul, pentru că apa şi fierbea în tigva în care ea pusese foi proaspete şi verzi.

Şeful îi răspunse aspru. Ceea ce dorea el, prinsei asta dintr-un cuvânt al frazei, era *massato,* adică alcool, pentru a-şi astâmpăra setea. Ascultătoare, femeia se ridică şi părăsi coliba. Dar îndată ce dispăru, „cloşca" noastră dete semne de viaţă. Uitându-şi pentru moment durerile, începu să-i pună lui Walter nişte întrebări de o concizie, uneori, aproape monosilabică. El Germano îi răspundea cu calm, însoţindu-şi vorbele cu gesturi, pentru a preciza anumite detalii. Prinsei din zbor cuvintele Parinari, Chambira, Concordia… denumiri geografice.

În cele din urmă, Walter ajunse la o concluzie care trebuia să dea roade; scoase din buzunar un pumn de cartuşe Winchester, pe care le puse, persuasiv, pe burta „suferindului". Acesta păru că obiectează ceva, însă El Germano îi spulberă într-o clipă îndoiala, râzând chiar, şi nefolosind decât o singură frază. Când *curaca* reluă discuţia, vocea îi era mult mai amabilă.

Apoi când femeia reveni cu o jumătate de nucă de cocos plină cu o licoare alburie şi siropoasă, Walter îi făcu cu mâna un semn de salut.

— Să mergem! îmi zise. Îţi voi explica pe drum.

Curaca ne ceruse alcool, iar noi nu aveam, şi nici tutun. Cât despre cuverturi, doar câte ne trebuiau nouă. Arme, deloc, iar praf de puşcă nici atât. Astfel că nimic din ceea ce posedam nu-i interesa pe şimanci, iar ei, suferind de foame, nu puteau face niciun fel de troc cu noi.

În cele din urmă, Walter îi oferise cartuşe Winchester. Căpetenia îi obiectase că el nu avea nevoie de aşa ceva, deoarece îi lipsea arma

potrivită. Nu aveau decât puşti vechi, Dumoulin, care se încărcau pe ţeavă, cu vergeaua. Din fericire însă, Walter îi spuse că puteau schimba cartuşele pe alte produse cu triburile care posedau arma Winchester. Şi prin aceasta câştigă.

— Numai că nu-i tocmai un triumf, îmi zise ghidul, deşi tâlharul ăsta bătrân mi-a dat o informaţie. Căci acum vreo opt zile, un negustor de lemn de trandafir – care coborâse mai înainte la Iquitos ca să-şi vândă recolta – a urcat Maranonul, în barcă, şi s-a instalat la Parinari… Ar putea să ne depaneze…

— Dacă însă vasul său merge cu lemne, nu cred să-şi fi făcut provizie de benzină, pentru că nu-i foloseşte la nimic…

— Mai ştii?

— Dar suntem departe de Parinari?

— Cu motorul ne-ar trebui o zi bună, vâslind, însă, e cu totul altceva.

— Să-l ia naiba pe tontul ăsta de Tomas! bombănii eu.

O scânteie de speranţă îmi cuprinse totuşi sufletul, făcându-mă să mă agăţ de ea cu putere.

Tomas era acolo, aşezat în mijlocul bărcii, mestecându-şi melancolic coca. De îndată ce ne văzu se ridică în picioare, făcând însă pe bolnavul.

— Unde-ai umblat? îl întrebă aspru Walter. Domnul Robert a fost aici şi nu te-a găsit.

Carranza păru cam încurcat.

— Am vrut să fac o ispravă, ne spuse el pe tonul cel mai simplu.

El Germano îl învălui cu o privire intrigată şi bănuitoare. Nu trebuia însă să fii foarte subtil ca să ghiceşti că Tomas se dedase unei isprăvi ce-i ieşise cam prost şi care, indiscutabil, avea să ne pricinuiască noi neplăceri. Priveam în fundul bărcii fără a găsi ceva schimbat acolo, în afara bidonului de benzină reapărut. Mă păli însă un miros bizar.

— Dar aici miroase a terebentină! exclamai eu.

Carranza se grăbi să-mi explice, amabil:

— *Si senor, terebentino! Esta bien!*

Ochii lui Walter rătăciră apoi de la chipul *caucherului* la motor, pentru a se opri aspru pe trăsăturile lui Tomas.

— Cred, spuse acesta, c-am făcut o mică *tonteria.*

— Ce prostie? Hai, spune repede…! Explică-te!

— După plecarea voastră, începu el, am văzut trecând pe aici doi indieni, nişte inşi care mergeau la pescuit. M-am gândit că, dacă vor prinde un peşte mai mare, m-aş putea aranja cu ei… I-am supravegheat de departe. Se făceau însă că nu mă văd. După aceea, m-am apropiat de ei şi mi-a venit o idee, o idee blestemată, bătu-o-ar s-o bată, şi te-aş ruga El Germano, să mă ierţi…

— Destul cu vorba!

— Cunoaşteţi arborele numit *canella moena*[34].

— Ah, da! acum pricep! Seva lui e cea care mirosea a terebentină.

— Da, Walter, dar am văzut-o deseori arzând ca benzina. E folosită şi la aprinderea focului, iar din crengile acestui copac se fac torţe. Or, atunci, m-am gândit că dacă aş fi găsit vreo două sau trei *canella moena* prin împrejurimi, am fi avut cu ce ne înlocui carburantul. Şi m-am dus să mă informez la indieni…

— Văd! exclamă El Germano mânios. Văd că ţi-au arătat un astfel de arbore şi tu te-ai grăbit să-l faci să sângereze precum bătrânii *caucheros.* Ai plecat apoi cu bidonul şi de aceea nu te-a găsit domnul la locul tău în barcă… Deci, ţi-ai părăsit vasul în ciuda a ceea ce ţi-am interzis… Dar să nu-mi spui c-ai pus din mizeria asta de sevă în rezervor!

Tomas păru că se prăbuşeşte.

— Vai! Din păcate, da! Credeam că amestecând-o bine cu benzina pe care o mai aveam, o să putem porni motorul.

— Nenorocitule! se răsti la el Walter, cu pumnii strânşi, cuprins de o mânie cumplită şi zvârlind foc din priviri. Să ne faci tu una ca asta! Acum o să trebuiască să demontăm totul, toate tuburile, pricepi? Şi cât timp pierdut! Pentru fantezia unui porc de căutător de latex! Ar trebui să te arunc în apă!

— Dar, El Germano, n-ar fi cu cale şi nici nu m-aş lăsa să-mi faci una ca asta. Am comis o *tonteria* şi atâta tot… Dar nu-i un păcat mortal…

Walter respira greu, pentru că, fără îndoială, încerca să-şi stăpânească mânia. În cele din urmă întrebă:

— Şi câţi litri ai pus din mizeria asta în rezervor?

— O *moena* dă cam douăzeci şi cinci de litri, iar eu am scos cam vreo douăzeci, dintre care numai jumătate am amestecat cu benzina rămasă. E o *tonteria,* fireşte, dar eu am crezut că fac bine!

— Bine!? Da, dacă stricarea unui motor poate fi bună, şi o să-ţi şi explic de ce, idiotule! Există cel puţin vreo douăsprezece specii de *canella moena,* dar numai una singură dă seva care arde ca petrolul! Am cunoscut destui tehnicieni la Iquitos care căutau astfel de mostre pentru studiu. Până acum, arborii aceştia erau exploataţi doar pentru lemnul lor de scânduri, în apă pierzându-şi toată seva, adică tot ce e mai de preţ în ei.

Se îndreptă apoi atât de vijelios spre Tomas, încât acesta se feri din calea lui. Walter însă voia să vadă doar stricăciunile pricinuite motorului. Puse sfoara, o înfăşură, suspină, atinse un buton şi trase. Motorul începu să tuşească şi se ambală. Incredul, neamţul, cu urechea aţinută, gata în orice clipă să vadă motorul oprindu-se, izbucni în râs.

— Sărmane Tomas! exclamă el. Eşti mai cretin decât am crezut… Ai încercat să porneşti motorul?

— Sigur, spuse aventurierul, mirat şi el de minunea făcută… Numai că eu n-am reuşit!

— Imbecilule! Data viitoare să nu uiţi să pui contactul înainte de a-l porni.

El Germano sări apoi la el, îl luă de umeri şi-l îmbrăţişă.

— Invenţia e bună! Merge! repetă el. Datorită ei o să ajungem, fără osteneală, la Parinari. Suntem salvaţi!

Tomas, scăpat din strânsoare, se puse să joace atât de vioi în barcă, încât ne ameninţa cu răsturnarea.

— Sus! strigă Walter vesel. Şi la drum!

În acel moment, însă, căţeluşul care mă enervase atât de mult în sat, apăru fugind spre mal.

Barca se depărtase binişor, când animalul, spre surpriza noastră, sări în apă şi înotă din răsputeri spre noi.

— O să-l mănânce peştii *panas* sau *piranas!*[35], strigă Tomas… Ei! Aici *tonto! Deme usted la pata, tontito!*[36]

Aplecat peste marginea bărcii, încercă să prindă câinele. O manevră de-a lui Walter ne apropie de el şi Carranza îl apucă de ceafă.

— Ne-a adoptat, exclamă, aruncându-l înmuiat şi tremurând în barcă. Deci îl păstrăm.

— Da, spuse Walter, căci la nevoie o să ne servească de hrană la toţi trei.

Mă întrebam ce-l putuse oare împinge pe acest nenorocit de câine spre noi, care nu-l mângâiasem şi nici ademenisem vreodată, dându-i doar o lovitură de picior? Nu mai era deloc arţăgos. Ambarcaţia ajunsese la mijlocul fluviului, iar el, cu gura deschisă, cu limba scoasă, aşezat pe coadă, părea mai fericit ca oriunde.

Deodată se repezi spre mine şi mă muşcă de cizmă. Îl alungai cu o nouă lovitură de picior, care-l aţâţă şi mai tare, spre hazul celor doi tovarăşi.

— Acum pricep, spuse Walter. Nu pe noi ne-a adoptat animalul, ni s-a alăturat din pricina cizmelor domnului Robert. Trebuie să fie dintr-o piele pe gustul său, sau poate crema l-o fi atras…

— Ei! Păi de când nu mi le-am mai făcut cu cremă, spusei eu. Dar dacă mă mai atacă, o să-i dau una cu vâsla în cap.

— Daţi-i zece, mă sfătui Tomas, ce mai staţi! Şi o să se vindece, aşa se dresează câinii.

Îi urmai sfatul şi se dovedi bun; dar Carranza se ocupă apoi într-atâta de el, botezându-l Tonto, încât bietul nu mai vru să ne părăsească.

Şi mângâierile pot îmblânzi câinii!

POPAS PE SPINAREA UNUI CROCODIL

Puternica ploaie tropicală se mai abătu încă de trei ori peste noi în acea dimineaţă. Noroc că rafalele nu durau mai mult de o jumătate de oră, greoaie, strânse, biciuitoare, înroşindu-ne pielea oriunde o atingeau. Totuşi, furtunile acestea nu se puteau compara cu potopul din ajun. Din câteva mişcări de golire reuşirăm să şi uscăm barca, soarele completându-ne munca.

Tonto, însă, obişnuit să se culce afară şi învăţat să se expună acestui fel de intemperie, se încovrigă nemaiîncercând nici măcar să ocupe un loc sub *techo.*

În acest timp, toba, care ne anunţa probabil venirea din sat în sat, răsunase straniu în inima pădurii, înăbuşit de jilăveala *selvei,* zgomotul ei abia ne ajungea la urechi, dându-ne, totuşi, neplăcuta impresie de a fi permanent urmăriţi, spionaţi şi pândiţi în orice mişcare. Într-adevăr, sute de ochi se puteau piti în nepătrunsele tufişuri ale malurilor, unde, cu siguranţă, mişunau sălbaticii.

El Germano lansase ideea că şimancii puteau foarte bine să ne acuze că le furasem un câine şi să ne pedepsească, ei vădind o deosebită afecţiune faţă de animalele lor domestice şi, mai ales, faţă de cele ce-i ajutau la vânătoare; de aceea, pentru siguranţa noastră, ar fi fost bine s-avem la îndemână puşca încărcată.

Şi, ca semn de deosebită prevedere, în loc de alice, Walter băgase pe ţeavă două cartuşe din cupru şi plastic transparent prin care se vedeau două gloanţe de plumb, strălucitoare, compacte, ca nişte şuruburi, aducând, în arma de calibru doisprezece, a proiectile de mic tun cu bătaie şi precizie mult mai mari decât alicele. Puteau de altfel provoca răni enorme şi, în orice caz, mortale,

mai ales în această pădure unde cea mai uşoară zgârietură se infecta în câteva ore.

Aceste gloanţe erau şi mai periculoase decât crezusem, după cum am aflat mai târziu. Nu erau pline” ci aveau o cavitate cam de mărimea unui vârf de creion. Şi la impact, aerul din cavitate se dilata enorm, sub acţiunea căldurii provocate de şoc, împrăştiind plumbul ca o floare şi producând în corp răni mari cât pumnul.

Mă mira cruzimea aceasta pe care o socoteam inutilă. Să nu fi fost de ajuns că-ţi scoteai duşmanul din luptă?

— A răni un indian sălbatic e ca şi cum ai răni un jaguar, îmi spune Walter. Dacă rana nu-l imobilizează complet, devine şi mai furios şi ai de a face şi cu tovarăşii lui de la care nu te mai poţi aştepta la nicio îndurare…

După a doua aversă, toba tăcu, adică n-o mai auzirăm noi, pentru că nimic nu ne îndrituia să credem că în inima pădurii n-ar mai fi invizibilii mânuitori, prudenţi şi metodici, ai acestui telegraf, mai eficace decât cel al lui Chappe[37].

Intrarăm apoi între două insule dintr-o ciudată zonă fluvială. Nu mai era deloc cursul lent şi paşnic al fluviului. Dacă n-aş fi văzut o suprafaţă lichidă şi acoperită cu alge mici, verzi, aş fi crezut că ambarcaţia, al cărui motor bătea totuşi regulat, se împotmolise într-un lut compact.

Algele, alcătuiau un covor gros şi ierburile acvatice se împleteau formând un fel de sol, destul de solid ca să se poată aşeza pe el nişte păsări mari. Un bâtlan, cât o barză, cu capul roşu, parcă acoperit de chipiu, se afla prea departe de noi pentru a mai avea timp să schimbăm încărcătura puştii şi să-l doborâm. Duduitul motorului îl trezi şi zbură speriat, lăsându-ne cu buza umflată. Scăpasem un excelent dejun.

Credeam că flora aceasta avea rădăcini puternice în apă şi că, oricât de fi agile ar fi fost, până în cele din urmă tot ne vor bloca elicea.

Barca mergea totuşi destul de bine. Din loc în loc, câte o floare cu petale albe şi pistil galben, aidoma unui nufăr, părea că se însufleţeşte pe măsură ce ne apropiam de ea, strângându-se ca o mână şi împrăştiind dinăuntru un nor de albine sau de viespi. Era efectul undelor pe care le provoca barca de jur împrejur.

De mai multă vreme iscodeam malul să găsim o *playa* unde să ne putem opri pentru dejun. Dar pe ambele părţi ale fluviului se întindeau pereţii verzi şi întunecaţi ai pădurii. Nişte mici insule nu ne fură de niciun folos, aşa că, rătăcind, în speranţa de a descoperi un luminiş, sau vreun colţ de pădure mai liber, ne pierdurăm vremea, risipind carburantul.

Într-un cot uriaş, o *llocilada* plină de unduiri perfect reperabile, după aluviunile pe care le animau vârtejurile, ne făcu să ne apropiem de malul drept.

Trebui să mai navigăm o oră până să găsim un loc de acostare. Acesta însă nu ne oferi comodităţile *playei,* la care adăstasem prima oară, neavând nisipul ei auriu, în care, atunci, profitasem să-mi vâr picioarele, ca-n cel de pe Coasta de Azur. Nu era decât un mic luminiş, de vreo zece metri lungime pe malul fluviului şi lat de vreo cinci-şase paşi, căci Maranonul crescuse, îngustând astfel spaţiul malurilor sale ospitaliere. Solul era din nisip negru, presărat cu pietre tăioase, smulse probabil de valuri din pământul pădurii, dar în care piciorul ni se înfundă până peste glezne, ca-ntr-un mâl, de îndată ce păşirăm pe el.

Ne-a fost cu atât mai uşor să ne fixăm barca, iar Walter consideră inutilă ancorarea.

Tonto aşteptă răbdător să ajungem toţi pe uscat şi o şi luă după noi. Părea neliniştit, temător, adulmeca şi se învârtea în juru-i ca o sfârlează. Mişcarea lui îl nelinişti pe Tomas, care nu-l slăbea din ochi. Ce adulmecase oare? Vânat sau duşman? Vânatul în pădure e deseori ca şi duşmanul şi de asta aveam să ne dăm seama mai târziu.

— Uită-te la câinele ăsta, îi spuse Carranza lui Walter. Oare n-a adulmecat ceva?

— Da, spuse El Germano, numai că animalul acesta e un fel de câine păzitor al turmelor din Puna[38], iar rasa, sau mai degrabă încrucişarea din care provine, se află pe malurile Urubambei şi ale Ucayalilui. Aşa că nu m-ar mira să fie un câine de pe acolo.

— Eh, spuse Tomas râzând, atunci înseamnă, fără îndoială, că a venit aici înot, de la Pucalipa, din susul Ucayalilui?

— Nu, dar cred c-a însoţit vreun călător şi s-a pierdut sau salvat pe aici, mai ştii? Sau poate că i-a murit stăpânul şi el a fost luat de şimanci. În orice caz, tovărăşia acestor sălbatici nu pare să-l fi încântat, altfel nu i-ar fi părăsit.

— Important e că-i aici, intervenii eu, şi că-l iubim şi nu mai vrea să mă descalţe. Ce-ar fi dacă am pregăti ceva de mâncare?

— O să mă ocup eu de asta, spuse Tomas.

Şi tot încercând solul, ca să afle unde ar putea pune pirostria şi aprinde focul cu alcool solid, începu să inspecteze terenul.

Într-un loc, pe o fâşie ce avea vreo douăzeci de centimetri lăţime, se aflau ierburi înăltuţe, cam de un deget, şi înspicate. Cu piciorul desculţ, a cărui talpă era ca o carapace cornoasă, pe care n-ai fi putut-o sparge decât cu dalta şi ciocanul, Tomas încercă să culce ierburile, strivindu-le.

Atunci se produse ceva uluitor: solul, un fel de amestec de pietriş, pământ şi nisip, se ridică încet, apoi se crăpă, ca străzile Limei sau ale Mexicului pe timp de *temblores*.[39]

Tomas sări în lături, iar Tonto se puse pe un lătrat frenetic, cu ochii aţintiţi asupra straniului fenomen. Într-o fracţiune de secundă îmi imaginai un cataclism şi-mi veni în minte chiar şi ideea să-mi salvez pielea aruncându-mă în apă, atât de tare m-am speriat de primejdia necunoscută. În acelaşi

timp, dintr-un salt, Walter fu la barcă şi reveni imediat.

Văzurăm atunci ieşind din mâl, încet, greoi, un corp ca un trunchi de arbore, animat de o viaţă latentă, dar puternică. Mă cuprinse o putoare greţoasă când o extremitate a acestui trunchi se despică în două, fiecare parte având dinţi ca de ferăstrău. Încet, încet, descoperii carapacea unui crocodil, aidoma unei coji uriaşe de ananas, de culoare verde închis.

Hiberna şi de aceea se înnămolise, iar firele de iarbă crescuseră pe spinarea lui, printre adânciturile pline de scoici de apă dulce.

Avea cel puţin patru metri lungime şi cântărea, după părerea lui Walter, vreo două sute de kilograme. Ochii săi erau prinşi în două protuberanţe enorme, depăşind craniul cu vreo zece centimetri. Ieşea din bârlogul lui, încă aiurit de somn, greoi, nepăsându-i de primejdia care-l păştea. Dar ce primejdie, de fapt? Şi cine pe cine ameninţa?

Tonto ştia prea bine, căci teama lui se transformase într-un tremur convulsiv, şi numai în dosul picioarelor lui Walter prinse glas, lătrând furios, ca javra la buldog, din dosul gardului păzitor.

— Doamne! strigă Tomas. Trage, Walter, şi nu-l scăpa! Pielea lui face două sute de *soles!*

El Germano nu părea decis să-l asculte. Pusese puşca la ochi dar nu apăsa pe trăgaci. Îi înţelesei ezitarea: era în apropierea satului şimanco şi o împuşcătură i-ar fi putut stârni pe localnici, aducându-i pe *playa.*

Dar lătrăturile câinelui îl scoseseră pe crocodil din toropeală; o aspiraţie îi umflă burta strivită de greutatea corpului, apoi, dezmorţindu-se, se mişcă.

Carranza sări peste el, fugi la barcă şi reveni agitând *maceta.* Armă ineficace împotriva unei carapace de granit!

— Dă-te la o parte! îi porunci Walter, o să fiu obligat să trag, iar dacă glonţul ricoşează, îl încasezi tu.

De fapt, animalul tocmai făcuse un pas spre el.

Cuprins de spaimă, Tonto încercă să fugă, escaladând mica pantă pe care pădurea o închidea ca o perdea de netrecut. Solul friabil se destrămă însă sub lăbuţele sale şi cu toată supleţea şi uşurinţa lui, căzu şi se rostogoli până spre dinţii fioroasei fiare, într-un val vârtej de pietriş.

— Dar ce-i mai fi aşteptând, Doamne! strigă Tomas. De ce nu-i spargi capul?

— Pentru că mă mai întreb, răspunse liniştit neamţul, dacă nu-i, totuşi, preferabilă compania aceasta celei a sălbaticilor. Şi apoi, pentru că nu ştiu nici ce o să facă gloanţele mele împotriva acestui blindaj. Dacă nu reuşesc decât să-l înfurii? Dintr-o lovitură de coadă ne poate omorî pe toţi, ştii asta?

Carranza nu stătea locului. Nu putea să nu-i dea dreptate lui Walter, dar, vânător înnăscut cum era, nu putea suferi să-i scape o astfel de pradă. Ardea de dorinţa de a lovi cu *maceta* craniul acesta hidos.

Maceta lui avea o formă deosebită, lama ei nu era curbă, ci ca un cuţit de măcelar, groasă, grea şi lungă de şaizeci şi cinci de centimetri, ceea ce-i atrăsese numirea de *maceta cocodril.* Şi, deodată, cu o teamă care-mi făcu să-mi stea inima, văzui această armă zvârlită cu un gest puternic între cei doi ochi ai monstrului. Trosni ca un vreasc care se frânge. Deşi pielea nici nu-i fu zgâriată, crocodilul trebuia neapărat să dea un semn de reacţie. Dar ce avea să facă? Să atace? Şi pe care din noi, primul?

Timp de câteva secunde, nu putui face nicio mişcare. Socotind, probabil că nu s-a dezmorţit complet, ceea ce îl dezavantaja, animalul o tuli. Greoi, coborî spre fluviu, târşâindu-şi burta pe pietre, şi, înfundându-şi labele, un fel de cioate cu gheare, în noroi, ajunse în apă. Primul contact cu

umezeala îl readuse, parcă, la viaţă şi sări dintr-o dată în valuri.

Atunci, din gura lui Tomas izbucni o droaie de injurii, atât la adresa lui Walter, cât şi a prăzii care-i scăpase.

— Două sute de *soles!* Două sute care-mi fug de sub nas, urla el. De ce n-ai tras, ciung nătâng?

Tonto, văzându-se scăpat, se apropie de malul apei, lătrând şi acoperind cu zgomotul furiei sale injuriile lui Carranza. În culmea furiei tot înainta şi se întorcea, ca şi cum ar fi vrut să se arunce în urmărirea monstrului.

— Ei, spuse Walter, cred că-i mai bine aşa. Pielea o fi valorând ea două sute de *soles,* dar nici pe noi nu ne văd călătorind cu un astfel de stârv în barcă. Şi, apoi, nu suntem la vânătoare. Aşa că, mai bine, gândeşte-te la mâncare… El Germano puse patul puştii pe pământ, cu ţeava înclinată pe povârniş. Tomas bombănea. Am avut noroc, reluă neamţul, ca să spulbere regretele prietenului nostru. Aceste animale au o deosebită poftă de carne de câini şi vânătorii se servesc de o atare momeală ca să le atragă în cursă. Se leagă câinele de un picior, lângă apă, şi apoi omul se aşterne la pândă. Şi când apare crocodilul, câinele începe să latre tot mai tare, de teamă, moment propice de tras în monstru. Iar dacă ăsta n-ar fi ieşit tocmai acum din hibernare, n-ar fi avut nici ce pune pe o măsea din bietul Tonto; cât despre noi…

Nu-şi termină fraza şi privi spre fluviu. Nu departe de noi plutea o bucată de lemn negru. Dar, ceea ce am fi putut lua drept noduri de copac nu erau decât doi ochi aurii fără pleoape.

— Ticălosul ăsta n-o să ne lase în pace! proferă Walter. Trebuie s-o ştergem.

— O să-i am pielea, în cele din urmă! zise Carranza.

— Stai liniştit! Câinele tău îl atrage! Cel mai simplu ar fi, acum, să ne urcăm în barcă şi să

căutăm alt colţ. Să i-l lăsăm lui pe acesta oricum, el era primul ocupant!

Abia sfârşi vorba, că o formidabilă bubuitură îmi şi sparse timpanele. Din apă ţâşni un gheizer şi, cât ai bate din palme, furăm muiaţi. Apoi suprafaţa Maranonului se închise şi se linişti, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Tomas ţinea arma, încă fumegândă, în mână, uitându-se pe fluviu. Tonto, speriat de zgomotul împuşcăturii, tăcuse, pitit lângă picioarele lui Walter, care dădea nemulţumit din cap.

— Ei, ca să vezi! spuse el, nu mânios totuşi. Şi, ca un neîndemânatec ce eşti, bineînţeles că l-ai scăpat.

— Imposibil! De la distanţa asta e imposibil, am tras doar cu amândouă ţevile deodată.

— Şi dacă acum ar veni şimancii să ne ceară socoteală, ce le-ai zice?

Carranza rânji.

— Le-aş spune că l-am văzut pe *Yacuruna* ieşind din apă, şi că l-am omorât! *Carajo!*[40] Şi o să fie chiar mulţumiţi c-au scăpat de el.

— Dacă o să te creadă! *Yacuruna* nu poate fi nicicum omorât… Şi, în orice caz, acum chiar că ţi-a trecut pe sub nas pielea aceea faimoasă, şi pentru totdeauna!

— Crezi? exclamă Tomas, punând puşca jos şi apucând *maceta.* Ei bine, o să vezi tu; eu încă nu mi-am spus ultimul cuvânt.

Şi avea dreptate: crocodilul revenise, între timp, pe locul unde fusese. Carranza nu-şi greşise ţinta calota craniului sărise de la locu-i, ca un capac de cutie de conserve, pe porţiunea dintre ochi, pe o suprafaţă cam cât o mână deschisă. Incomplet desprinsă, atârna într-o parte, lăsând să se vadă o pată sângerie care, fireşte, nu era decât creierul monstrului. Bizar însă că fiara nu părea deloc incomodată de această rană. Revenise la pândă, atrasă, fără îndoială, de câine.

Tomas intră în apă cu *maceta* ridicată.

— Tomas! îl chemă Walter, fără să fie auzit. Înapoi! Nu fă pe grozavul!

— E nebun! spusei eu. Pentru două sute de *soles?* Sau dacă nu, e omul cel mai curajos pe care l-am văzut.

— Da, curajul nebunului, asta-i la el!

Carranza, în acest timp, îi vârî cuţitul de vreo două trei ori în rană. Urmă un nou gheizer şi Tomas alunecă şi căzu pe spate; crezusem că şi fusese prins între maxilare, dar nu. Era din nou în picioare, cu cuţitul în mână, căutându-şi din ochi victima.

— Ţi s-a urât cu viaţa, îi spuse, calm, Walter.

Tomas era prea ocupat să-i răspundă şi probabil că nici nu-l auzise.

Numai după o bună bucată de vreme consimţi să revină pe uscat, nemulţumit, bombănind şi ştergându-şi cu dosul mâinii apa care-i curgea de pe păr, pe ochi şi pe nas.

— Faimoasele tale cartuşe! O porcărie! spuse el.

— Da, dar i-au afectat blindajul, ai văzut, nu?

— Să crezi că crocodilul ăsta era *Yacuruna* în persoană, nu alta!

— Important e că a dispărut. Şi, acum, o să te hotărăşti să ne dai de mâncare? Până la Parinari mai e… Iar crocodili o să mai găseşti, ăştia nu lipsesc de pe aici…

UN OSPĂŢ ÎN MIJLOCUL APELOR

Masă tristă, fără gust, de *charqui* şi de orez muced, preparată de mâini încă sângerânde, căci Tomas, cu toată baia făcută, nu se putuse spăla complet de sângele monstrului care-i împroşcase antebraţul, murdărindu-i cămaşa şi aşa nu prea curată.

N-am atins bucatele decât cu buzele, amintindu-mi, pentru a mă consola, că sperasem ca această mică escapadă să mă facă să pierd cei câţiva centimetri în plus pe care-i aveam în jurul taliei. Reuşisem! Dar nu crezusem că „regimul” putuse fi chiar atât de aspru. Îmi strânsesem cureaua până la ultima gaură. Şi, dacă era să continui, ar mai fi trebuit să fac încă o gaură în ea.

Carranza îşi vârâse cuţitul în teacă, luase o mână de frunze de coca, pe care le presărase cu puţină cenuşă dintr-o buturugă pusă pe rămăşiţa de alcool lichid aprins, şi începuse să mestece posac.

— Tomas, m-ai speriat dea binelea, îi spusei eu, pentru a-i descreţi fruntea, dar ţi-am admirat curajul.

Îmi aruncă o privire piezişă.

— La naiba! Măcar să-l fi ucis. Dar dacă l-aş fi ucis, ar fi fost grozav să mâncaţi o bucată de coadă!

— E bună?

— *Sabroso! Si senor! Muy sabroso!*[41]

— Nu-l asculta, îmi spuse Walter, ridicându-se. E cel mai afurisit mincinos dintre câţi cunosc. Niciodată nu l-ai fi putut face să mănânce o bucată măcar din acest caiman! *Un lagarto negro!* Un crocodil negru. Ăsta nu-i deloc comestibil şi Tomas ştie, ca toţi localnicii de altfel, că în carnea acestui animal există un fel de viermi, ceva cam ca trichina din carnea de porc de pe la noi. Ce mai, un parazit! În schimb ar devora cu plăcere un *lagarto* alb…

— Eu!? protestă Tomas. Eu mănânc orice specie de crocodil; dar o să vă dau şi dumneavoastră, *senor,* şi o să vă lingeţi degetele.

— E imposibil să fie mai rău decât *charquiul,* îl aţâţai eu, surâzând.

— Da, dar se poate face şi *charqui* gustos, mă asigură serios Tomas. Ah! dacă El Germano ar fi tras când i-am spus, bestia aia neagră ar fi fost a noastră acum aş fi jupuit-o şi i-aş fi întins pielea pe băţ… Şi, apoi ce, doar n-ar fi puţit mai tare decât orice altă carne… Nu-l ascultaţi întotdeauna ce vă spune, *senor!*

— În orice caz, crezusem că-ţi sosise ceasul, îi zise Walter flegmatic, ca şi cum i-ar fi dat bună ziua.

— Nu te teme! Nu s-a născut încă acel caiman care să-mi vie de hac, după cum nici vreun alb sau indian care să-i facă felul lui Carranza!

Încet, încet, însă, simţeam că buna noastră convieţuire începea să se strice. În afara primei luări de poziţie, când mă îndoisem de cinstea tovarăşilor mei, era pentru întâia dată că un incident, trecător de altfel în *selva,* îi făcea să ridice tonul.

O altă poveste de vânătoare ratată ar putea, foarte bine, mă gândeam, să se termine tragic. Şi n-aş fi fost deloc mirat să-i văd, pe Tomas şi Walter, bătându-se cu *maceta,* cuţitul sau schimbând focuri de armă.

Aceasta era ambianţa *selvei,* de altfel, într-ale cărei taine începusem să mă iniţiez. Ce bine pricepeam, după cele petrecute, tradiţionala formulă *„La selva los devoro“.* I-a înghiţit pădurea.

***

Urcaţi apoi în barcă, rămaserăm uluiţi; motorul refuza să pornească. Sondând rezervorul, constatarăm că avea suficient carburant: vreo cincisprezece litri. Numai că era de tip Carranza, adică din seva de *canella moena.* Şi, oricât se

strădui Walter, nu putu face nimic. Ce se întâmplase? De ce oare dimineaţa seva înlocuise în mod eficace benzina şi acum nu? De ce oare bătrânul Johnston refuza să tuşească? Nimeni nu-l atinsese de altfel…

— Poate că apa, cu care ne-a stropit crocodilul fugind, să fi udat bujiile, le sugerai eu.

El Germano, care tocmai verifica aprinderea, dădu negativ din cap, bombănind. Pipăind, zgâriind, suflând ici şi colo, făcu iar contactul, încercând să pornească motorul. Zadarnic.

— Ei bine, iată-ne-n aer! exclamai eu.

Decepţia era cu atât mai mare cu cât mă aflam încă sub efectul uluirii de a fi văzut un copac producând o substanţă în stare să înlocuiască benzina. Ceva miraculos, nu? Şi totuşi nu, *selva* nu era pădurea fermecată şi Tomas nu era vrăjitor. Să mai crezi în poveşti cu zâne? Ne linsesem pe bot de Parinari! Revenisem de unde pornisem dimineaţa: va trebui, oare, să ne întoarcem la Nauta?

— Nu-i nimic de făcut, exclamă Walter. O să încerc, totuşi, să demontez motorul.

— Şi cât timp îţi va trebui? întrebai eu.

— Când o să termin o să vă spun cât mi-a trebuit, îmi răspunse el, brutal.

Scoase nervos o mână de instrumente dintr-o geantă de piele. Nişte biete accesorii şurubelniţe, chei, cleşti, dălţi, pensete, învelite toate într-o cârpă unsuroasă.

— Sper, îi spusei, că te pricepi la mecanică!

— La noi, în marină, se învăţau multe! îmi replică el.

Iată, mă gândii, ceva nou. Nu mi-a spus oare, mai înainte, că şi-a făcut studiile la Strasbourg? Apoi că a lucrat într-un restaurant. Iar acum că a fost în marină. Şi totuşi n-a făcut războiul! Ce-nseamnă oare asta? Ciudat ghid acest El Germano!

— Ar fi trebuit să profiţi şi de trecerea prin restaurant, ca să te-nveţi să găteşti, glumii eu; ar fi

fost mai bune bucatele tale decât ale lui Tomas.

— Eram doar ospătar şi, la o adică, scuipam în mâncare, îmi răspunse el.

Se vedea bine că nu avea deloc poftă de râs. Nu mai insistai, de teamă să nu-l supăr şi să întârzii reparaţia. Totuşi era mânios, cât pe ce să izbucnească, căci răspunse:

— Dar atunci nu puteam să-i sufăr pe francezi.

— Sper că, între timp, ţi-ai schimbat impresia, îi zisei şi eu acru.

— Ei uite, de-aia le scuipam eu în cartofii prăjiţi.

— Mi-e totuna, pentru că şi aşa nu mâncăm cartofi; pe urmă, după ce am gustat din *charquiul* lui Tomas, ce ar mai putea să mă dezguste?

Începuse să demonteze o bujie; se întrerupse, ca să mă privească cu-n ochi ponciş, rânjindu-mi.

— Pentru tine, eu sunt tipul de nazist perfect, nu?

— N-am putut încă să-mi fac o părere, dar o să mi-o precizez, n-avea grijă. În orice caz, nu-ţi pricep deloc aluzia; dacă-i deteşti pe francezi, de ce – ştiind bine ce sunt – ai acceptat să vii cu mine?

— Ca să văd ce ai de gând să le faci acestor faimoşi criminali de război, dacă totuşi ei există şi aievea nu numai în imaginaţia ta.

— Şi, fără îndoială, să evocaţi împreună vremurile de aur ale Anschlussului, ale cuceririlor şi ale armelor.

Mă montam fără voie şi nu pricepeam nimic din această ceartă spontană; oricum Walter îmi oferea şi un alt aspect, unul detestabil de data aceasta. Unde era faimoasa şi calda noastră strângere de mână?

— Şi apoi, reluai eu aprig, să ştii că dacă tu scuipai în cartofii prăjiţi ai francezilor, şi eu urinam, pe când eram prizonier de război în Germania, în surogatul de cafea pe care-l beau nemţii. Aşa că suntem chit.

Mă îndepărtai apoi spre fundul bărcii, iar Walter se aplecă asupra bujiilor, înjurând printre dinţi. Carranza, străin de discuţie, îşi mesteca frunzele de coca, concomitent cu regretul de a fi scăpat crocodilul. Tonto, între picioarele sale goale, picotea, încovrigat.

Mă supăra stomacul, nu din pricina *charquiului,* ci a decepţiei, a impresiei că ratasem, că mă înşelasem şi a sentimentului că pierdusem o prietenie în care crezusem şi care, în cele din urmă, se vădise a fi doar o iluzie. Apoi, îmi era şi dezagreabil să călătoresc cu un om care fusese nazist şi poate chiar SS-ist. Mai ştii?

Mă pusei să-mi umplu pipa, deşi aş fi avut dorinţa ascunsă s-o sfărâm, gândindu-mă că-mi fusese dată de Walter.

Tutunul era acru şi tare; nu mai avea parfum, iar luleaua de bambus ardea şi ea, dându-i un miros de ierburi uscate, dezagreabil. Evitam să-l privesc pe Walter, deşi-l auzeam zăngănind şuruburile şi sculele. De ce nu-l ajuta Tomas? Mai bombănea oare?

Privii la Carranza pe furiş. Îşi mesteca întruna frunzele de coca şi stătea liniştit. Doar maxilarele se mişcau, ca unui manechin de ceară. Soarele ne ardea în creştet, aerul rar, supraîncălzit, era sufocant.

Şi, din nou, mă întrebai cum îmi voi continua călătoria. Apoi avusei, deodată, gândul să-mi abandonez prietenul.

Totul era absurd; nu mă aflam, fără îndoială, decât pe urmele unei himere; mi se spusese doar, de atâtea ori, sau cel puţin mi se dase de înţeles acest lucru. Calculam însă că, datorită curentului, în patru sau cinci zile am fi putut ajunge iar la Iquitos. De la Iquitos, avionul m-ar fi adus la Lima şi aş fi tras o linie peste amintirea unei îndrăzneli extravagante.

Mă pomenii apoi dorind ca motorul să nu mai poată fi reparat! Şi revăzui Nauta, unde nu ne-am

opri decât puţin, la părintele Clemente, apoi pe locotenentul Rafo, care ar fi bucuros să ne vadă pornind spre Iquitos…

Să abandonez deci!… Să respir, să văd marea, Pacificul şi să-mi regăsesc visul nemărginitelor zări…

— Walter! îl strigai eu.

— Ce-i? Lucrez!

— Ştiu, dar lasă, facem stânga-mprejur, ne-ntoarcem.

— Imposibil!

— De ce imposibil?

— Câtă vreme n-am pus motorul în mişcare, nu.

— O să ne lăsăm purtaţi de curent şi ne vom ajuta cu vâslele.

— Ah! Aveţi poftă de vâslit? Ei bine, cred că o să şi aveţi prilejul.

Tomas îmi făcu semn uşor cu mâna.

— Eu, eu merg la Barranca, îmi aminti el.

— Fără-ndoială, dar eu am tratat cu Walter şi eu plătesc cheltuielile expediţiei. Deci, eu comand şi eu spun ne întoarcem! Asta-i!

Într-un moment de furie, El Germano îşi aruncă instrumentele, care căzură ca o ploaie pe bidon sau pe rezervor, făcând un zgomot metalic.

— Într-un fel ar fi mai bine, zise el, apropiindu-se de noi şi ştergându-şi mâinile cu o cârpă unsuroasă. Da, ar fi mai bine, dar cum v-am spus: e imposibil să ne întoarcem pe acelaşi drum. Zvârli cârpa departe de el, îşi vârî mâinile în buzunarele pantalonilor şi mă privi. Eu sunt ghid, *senor,* dacă m-aş întoarce la Iquitos cu dumneavoastră, ce s-ar crede despre mine? C-am fost incapabil să vă conduc unde aţi vrut să mergeţi.

— Dacă-i o chestiune de salariu sau de prestigiu, o să aranjez. O să vă despăgubesc şi o să spun peste tot că, dacă ne-am întors, e pentru că eu am vrut asta.

Walter se îndreptă cu privirea spre Tomas.

— Seva aia, a ta, de *canella moena* a înfundat totul. Sunt convins că nu arde în motorul ăsta şi că, uscându-se, formează un fel de clei care înfundă conductele. Or n-am cu ce le destupa.

Vorbea calm, moderat, ca şi cum, după toată discuţia noastră, ar fi ţinut să-mi dovedească o prietenie mai puternică decât cea pe care i-o arăta lui Carranza, complicele său, de altfel.

— Dar, obiectă *cauchero,* a ars totuşi, nu? Doar ai văzut c-a mers până acum, *carajo!*

— Da, dar m-am gândit mai bine… tu ai făcut un amestec de sevă şi de benzină, după cum mi-ai şi spus… apoi n-ai mai putut porni motorul. Mai târziu, la primul tur de manivelă, a pornit totuşi. Iar acum, toate conductele sunt pline de un fel de pastă ca guma… Iată însă ce cred: benzina e de o densitate mai mare decât seva şi, lăsând motorul în repaus, ea s-a depus pe fundul rezervorului. Or, atunci tot benzina a fost cea care, decantată, a pornit motorul, aducându-ne până aici. Iar acum nu mai e benzină, ci numai sevă şi motorul cu aşa ceva nu merge. Asta el Lovitura ta n-a izbutit, bătrâne. Păcat!

— Păcat, da, păcat! murmură Tomas. Şi eram aşa de fericit!

Dar de ce oare Walter nu mi se adresase mie ca să-mi explice catastrofa? Căci era, într-adevăr, o catastrofă să ajungem să decidem să nu ne mai continuăm călătoria! Şi, apoi, Tomas, nu era decât un prieten vag, un pasager de fapt, ba chiar unul clandestin!

— Ei bine, fie că-i convine lui *senor* Carranza, fie că nu, lucrurile sunt aşa cum sunt! Nu mai e carburant, motorul e nefuncţionabil, deci asta-i starea şi ne întoarcem!

— Nu ne întoarcem! declară ferm Walter. Deocamdată sunteţi într-o stare de depresiune, care vă împiedică să vă controlaţi nervii, reflexele, voinţa şi care vă tulbură dorinţele. Dacă v-aş

asculta, mâine, poimâine, aţi fi dispus să-mi faceţi reproşuri şi aţi avea dreptate.

— N-am fost niciodată atât de bine! Pe legea mea că sunt în formă! Sau ce credeţi?

— Că pădurea v-a fermecat. Asta-i totul. Într-o oră, două, sau mâine, o să vă dispară tulburarea. Eu o să repar motorul şi, dragii mei, o să şi vâslim!

— Aţi înnebunit? Doar dumneavoastră mi-aţi spus că vâslitul…

— O să ne oprim aici seara asta şi o să continuăm mâine. La Parinari vom găsi noi ceva sau pe cineva… şi-n fine, o să fim depanaţi.

Fără să mai aştepte vreun răspuns, se duse în cealaltă extremitate a bărcii şi-şi luă instrumentele. Îl auzii chiar fredonând ceva, dar fără tragere de inimă. De data aceasta, Walter era cel ce suferea… sau, oricum, n-avea linişte. Dar nici eu, căci nu mă simţeam bine de loc… Să fi avut dreptate? Aceasta să se fi datorat vrăjii? Visam oare sau o luasem razna?

— *Ojola!*[42] exclamă, deodată, Tomas, ridicându-se atât de violent în picioare, încât Tonto, înnebunit, fugi spre Walter. De data asta nu-mi va mai scăpa!

Mai prompt decât mine, cu toate că o luase la fugă, câinele văzuse despre ce era vorba, căci lătrăturile sale sparseră îndată liniştea pădurii.

Aproape de barcă, la mai puţin de doi metri, pironindu-şi ochii vioi pe noi, crocodilul, care ne dase atâta bătaie de cap, era iar la suprafaţa apei, cu bucata de craniu care-i fusese smulsă aşezată curios pe ţeastă.

— Cum? Şi n-a murit? întrebai eu.

— Oho, cât mai are încă de trăit, dacă nu o să-l omoare altă fiară…

— Dar cu rana asta… sau mai bine zis cu astfel de răni…

— Da *senor*… Da, evident, e uluitor; de obicei n-ar mai fi trebuit să rămână decât o carcasă

lustruită de peştii *piranas*... Daţi-mi puşca, por favor...[43]

Numai că eu eram hipnotizat de fiara care, oricât de monstruoasă ar fi fost, tot îmi inspira milă.

— Vedeţi, îmi spuse Tomas, căutându-şi el singur arma în fundul bărcii, trebuie să-şi fi găsit un refugiu pe uscat, căci, altfel, nu i-aţi mai fi văzut în apă decât veşmântu-i verde, întunecat, şi spinarea… Trebuie să fi aşteptat să-şi revină şi s-ajungă iar până aici… Dar îl voi primi cum trebuie. N-o să las peştilor o piele de două sute de *soles*...

Tomas ochi şi eu mă dădui instinctiv înapoi, crezând că, ţeava puştii fiind atât de aproape de crocodil, aveau să mă atingă în plină faţă bucăţi de carne şi de os.

Percutoarele funcţionară cu un zgomot sec şi atâta tot. Uitase să reîncarce Hammerlessul…

Dar atunci ceva mişcă unda apei, ceva cam ca un şarpe lung, care părea că s-ar fi îndreptat spre animalul rănit, apoi un fel de raze, ca de stea, făcură să vibreze valurile, cu o intensitate crescândă şi, cu toate că nu se vedea nimic din ceea ce putea pricinui fenomenul, te cuprindea o nelinişte cumplită. Era una din dramele frecvente, repetate în fiecare zi, în atâtea şi atâtea locuri din *selva.* Peştii *piranas* se năpusteau în pâlcuri, alertaţi de un obscur avertisment, o picătură de sânge. Fără îndoială că de când crocodilul fusese rănit, se tot ţinuseră la pândă prin împrejurimi. Şi, apoi, deodată, se năpustiseră pe prada pe care o încercuiseră, înghesuind-o.

Jeturi puternice de apă marcară primele atacuri ale dinţilor ascuţiţi în carnea vie. Ceea ce *maceta* lui Tomas nu putuse face, realizară voracii peştişori cu maxilarele lor ca ferestrăul. Crocodilul, lovind puternic cu coada-i teribilă, încerca să evite atacurile peştişorilor, care-l străpungeau şi-i smulgeau carnea, ca gloanţele

unei mitraliere. Se zvârcolea, se învârtea, sufla, se cufunda şi iar ieşea la suprafaţă, clămpănind fioros şi disperat din fălci.

— E pierdut pentru mine? admise, în cele din urmă, Tomas, cu părere de rău. Ar fi trebuit să prevăd asta!

— Ei bine, îi strigă Walter, ia o vâslă şi ţine-l la distanţă, căci, dacă ne dă o lovitură de coadă, o să-i luăm noi locul în mijlocul flotei de *piranas!*

Apucarăm fiecare câte o vâslă mică, cu mâner aspru şi uscat, care ne făcu numaidecât palmele băşici. Dar nu mai fu nevoie să le întrebuinţăm căci monstrul dădea semne de oboseală.

Hărţuit din toate părţile, sfârtecat, mâncat de viu de mandibulele minuscule, în comparaţie cu trupul său uriaş, scărmănat ca lâna de saltea, dădea semne de oboseală şi de slăbiciune. Murea, bucată cu bucată şi această forţă a fluviului, acest Gulliver, se dizolva în burţile micilor peşti, atât de lipsiţi totuşi de maţe, încât, pe măsură ce îl devorau, îl digerau şi-l zvârleau afară.

Cât timp luptase împotriva curentului – legat prin instinct de acest loc, instinctul făcându-l să aleagă acea *playa* pentru hibernare, şi poate şi amintirea sau mirosul câinelui – asistasem la o luptă inegală. Dar când o mulţime de Davizi smulseseră destule bucăţi din Goliat, fiecare bucăţică purtând în ea o parte de viaţă, din impozantul şi temutul blindaj de chitină sauriană nu mai rămăsese în apă decât o zdreanţă, care plutea. Şi care se şi scufundă apoi, iute, urmată de vârtejul de peşti voraci.

— De ce, îl întrebai pe Tomas, n-ai încercat să-i iei pielea? Rămăsese, pare-mi-se, intactă?

— *Senor* Roberto, îmi spuse el, atac eu un caiman cu *maceta,* dar nu şi peşti *piranas.* Iar pentru a prinde pielea aceea, ar fi trebuit să întind mâna, or Amazonul e plin de oameni care şi-au văzut retezată încheietura la douăzeci de centimetri

deasupra apei de câte un drac de peşte din ăştia. Aşa că poţi fi nebun, dar nu şi îndrăzneţ cu ei…

STRANIUL GHID

Cum nu aveam decât două vâsle, ni le treceam unul altuia, pe rând. Şi cum îmi venise mie rândul să mă odihnesc, examinându-mi palmele purpurii ca o carapace de crustaceu fiert, mi le înmuiam în apă, pentru a-mi astâmpăra usturimea.

Walter stătea în faţă, după obiceiul indian, Tomas, la mijlocul bărcii, iar Tonto, care-mi lăsase cizmele în pace, mi se ghemuise la picioare.

— *Bastante!*[44] exclamă, deodată, *El Germano,* ridicându-şi vâsla.

Carranza examină înălţimea soarelui şi obiectă.

— Mai avem încă un ceas bun până se face noapte.

— *Suficiente por hoy!*[45] Să ne economisim forţele şi să evităm rănile-n palmă, altfel mâine nu ne vom mai putea folosi de vâsle. Pe urmă, întorcându-se pe trei sferturi spre mine, Don Roberto, vreţi să umpleţi bidonul cu apă cât timp mai suntem încă departe de mal? Cred că-i gol şi apa aici e mai curată.

Redevenise amabil; or mie nu-mi mai păsa de amabilitatea lui. Ceva se sfărâmase între noi şi, totuşi, mă întrebam dacă nu exageram. Nu puteam avea şi eu simţul umorului când lucrurile mergeau prost? Şi, de fapt, ce reproşuri precise îi puteam face lui *El Germano?* El era ce era. Îl alesesem doar eu, iar el mă acceptase. Şi, apoi, ne prinsesem în aceeaşi aventură. Situaţia în care ne găseam făcea absurd un eventual conflict sentimental; unde mai pui că ne aflam şi într-o lume în care certurile dintre europeni nu aveau sens.

Umplui bidonul şi, după ce îl pusei în barcă, prietenii mei conduseră ambarcaţia spre malul drept. Nu era nicio *playa,* în acest loc, ci un taluz de vreo trei metri înălţime, în pantă lină, care conducea spre un mare luminiş. Despădurirea şi defrişatul păreau să fi fost recente, căci iarba era

încă tunsă, iar lianele nu ajunseseră să crească peste crengile arborilor înalţi din jur.

Şi când acostarăm, după ce ne legarăm barca de-a latul ei, cu prora şi cu pupa de cealaltă parte a unui arbore, de teama unei descreşteri bruşte a Maranonului, văzui rămăşiţele unei *choza*[46] nişte stâlpi de lemn mâncaţi de carii, susţinând încă frunzele uscate ale unui acoperiş surpat.

Rămăşiţele acestei locuinţe erau în stare de descompunere avansată, fiind un excelent suport pentru orhideele care creşteau dintr-însul. Colibri, ale căror nuanţe vii rivalizau cu cele ale florilor, zburau primprejur, oprindu-se din loc în loc pentru a le culege nectarul. Şi, în timp ce-l sugeau, rămâneau suspendaţi în aer, ca legaţi de un fir invizibil, iar bătăile aripilor lor erau atât de iuţi încât ochiul era incapabil să le perceapă.

Nu se speriară la apropierea noastră, încât i-aş fi putut prinde fără greutate. Ba chiar şi regretam că nu erau mai mari decât nişte alune ca să pot face frigărui din ei.

În timp ce Tomas descărca lucrurile din barcă, pentru tabără, Walter împrăştie cu piciorul frunzele acoperişului prăbuşit. Şi, când eliberă un colţişor, se aplecă peste un fel de ciob de ceramică, alături de care descoperi o veche lamă ruginită de *macetă.*

Tonto, care ne urmase, se opri, deodată, proţăpit pe labe, cu urechile ciulite şi nările-n vânt.

— A adulmecat el ceva, *senor,* băgaţi de seamă! îmi spuse ghidul.

La capătul lamei ruginite, scotoci prin frunze şi puse pe fugă un şarpe, cam de un metru lungime, care dispăru în grabă, dându-mi totuşi răgazul să-i văd capul plat, botul rotund, pielea galbenă şi roşie, punctată cu negru. Tonto îl fugări, dar reptila îi scăpă uşor, fugind în pădure.

— Un *homalocronion,* spuse Walter. O specie de viperă, mai mult sperietoare decât periculoasă. Dacă ar fi prins-o Tonto, am fi avut cu ce ne ospăta.

Nu îndrăzneam să-i mărturisesc că în ciuda culorilor ei ispititoare, reptila nu-mi stârnise nicio poftă. Îl întrebai totuşi:

— Cauţi ceva în rămăşiţele astea?

— Da şi nu. Fără îndoială că un tăietor de lemn exotic s-o fi instalat aici pentru câtva timp. Dar de ce s-o fi mutat? Pentru că n-o fi găsit lemnul preţios pe care-l căuta, sau pentru că nici nu exista pe aici aşa ceva?… Şi dacă o fi fost între timp ucis…! Hai să-i dăm o mână de ajutor lui Tomas şi să căutăm lemne de foc; am economisi alcoolul.

Strânserăm nişte braţe bune de lemne, din rămăşiţele locuinţei, şi făcurăm câteva drumuri să le cărăm la locul taberei.

— În timpul nopţii, un foc zdravăn alungă umiditatea din aer, îmi explică Walter. N-aveţi decât să vă înfăşuraţi în *ponchoul* dumneavoastră, cu capul sub musticar, aproape de foc, şi o să evitaţi umezeala. Băgaţi numai de seamă să nu vă rostogoliţi în jar.

Devenise, între timp, ursuz şi simţeam din cuvintele lui c-ar fi şi puţin pus pe ceartă. Iar când primele buturugi începură să pârâie, rămase o clipă pironit, contemplând focul. Cerul dădea să se întunece. Strigătele maimuţelor se răriră, devenind mai puţin ascuţite, semn că animalele îşi căutau un culcuş pentru noapte. Deodată răsună un dangăt de clopot. Tomas bombăni. Îmi cercetai din priviri prietenii să aflu ce putea fi. Walter îşi încreţise fruntea, iar faţa lui Tomas exprima ceva ce nu-i convenea. Clopotul mai bătu apoi de câteva ori.

— N-o fi oare vreun vas pe fluviu? întrebai, plin de speranţă.

— Nu, e o pasăre, spuse Walter sec.

— O pasăre?

— Da, o *campanilla,* preciză Tomas. *Un hijo de puta de animal!*[47] S-ar zice că se distrează zăpăcindu-l pe călător.

— Cum aşa? O pasăre!

— Da, *senor,* şi nimeni n-a văzut-o. Iar călătorul care aude o bătaie de clopot încearcă să afle de unde vine. Pasărea aşteaptă ca el să o ia într-o direcţie oarecare, prin *selva* şi, atunci, zboară în altă parte, chemându-l cu clopotul ei într-acolo. Călătorul neprevenit continuă să caute, să înainteze… În cele din urmă se rătăceşte prin pădure şi, s-ar putea zice, că pasărea i-a făcut-o! Mai bine să-ţi înfunzi urechile, pricepeţi? Dacă nu-l zăpăceşte pe călător, pasărea cântă înainte, semn că neplăcerile o să-l copleşească totuşi în curând.

— Nostim, spusei eu, râzând. Noroc că nu-s superstiţios şi că nu mai cred în miracole, chiar după ce am văzut şi seva lui Tomas arzând.

— Totuşi nu trebuie să-ţi baţi joc de ceea ce povestesc pădurenii despre *selva,* spuse, grav, Walter. Poveştile au întotdeauna o semnificaţie şi depinde de tine să afli ce vor să spună; oricum, fiţi atent!

— Eşti pesimist, Walter. În ceea ce mă priveşte, eu cred că ni s-au întâmplat destule… Ce ni s-ar putea întâmpla mai rău? Să ne fugă barca?

— Şi asta, desigur, dar mai e şi imprevizibilul… Hai, daţi-mi o mână de tutun.

Aveam destul într-un buzunar şi-i întinsei un pumn, iar el luă şi-l puse între arătător şi degetul mare, ca să obţină tocmai cât îi trebuia pentru pipă. Neglijai însă să-i ofer şi foc, aşa că ridică un jar şi-şi aprinse pipa, fără a mă privi. Îl pândeam cu coada ochiului şi-l văzui trăgând de zor din ea, apoi oprindu-se şi păstrându-şi fumul în gură, ceea ce făcea să i se umfle obrazul drept, ca şi cum ar fi mestecat o porţie de coca.

Apa fierbea, iar Tomas zvârli în ea *charqui,* orez şi ceva grăsime.

— *Charqui,* orez, grăsime! suspinai. Dacă acest meniu repetat de două ori pe zi nu era mai rău decât o *campanula,* ce altceva ne-ar mai fi putut aştepta? Mi-era însă foame şi mâncai şi eu ca toţi ceilalţi.

Pasărea se îndepărtă, ca să ţipe şi-n altă parte.

***

Întins, înfăşurat în *poncho,* iar cu capul ascuns în ochiurile mici ale musticarului, încercam să adorm. Urmând sfaturile lui El Germano, pentru a evita umezeala deprimantă a nopţilor, mă dădusem lângă foc. Mă coceam şi mă perpeleam pe toate părţile, gândindu-mă la puiul din frigare pe care-l roteşte bucătăreasa pentru a se rumeni uniform. Pe spate îmi era cel mai bine.

Şi, ţinând ochii deschişi, descoperii că bolta de frunziş părea aidoma uneia dintr-o catedrală. Oricât erau copacii de departe de noi, ajungeau să-şi împreuneze ramurile şi să şi le împletească.

Dincolo era noaptea, neantul, sau începutul universului, pe care însă mi-l puteam numai imagina. Nimic nu indica că acolo ar fi fost cerul, nici cea mai mică stea: de altfel, acest cer tropical nu-i decât rareori atât de senin cum crede europeanul, ca să se vadă stelele licărind pe el. Îmi amintii apoi de poemul lui Eustalio Rivera, poet al *selvei,* care li se dă elevilor de liceu spre traducere din spaniolă în franceză.

„O! pădure, soţie a tăcerii, mamă a singurătăţii şi a ceţii! Ce destin blestemat m-a prins în temniţa ta verde? Cupola frunzelor tale, ca o imensă boltă, e totdeauna deasupra capului meu, între aspiraţiile mele de spaţiu şi de cer senin pe care însă nu-l întrezăresc decât atunci când coamele tale îşi agită unduirile la ceasul neliniştitoarelor apusuri."

De ce oare, Rivera n-o fi vorbit de pasărea *campanilla,* de şarpele multicolor, de ţânţari, de *mantablancas,* de căpuşi, de crocodili şi de caimanii pe care peştii carnivori îi devoră într-o clipă? De ce n-o fi vorbit despre fulgurantele furtuni care smulg bărcile, proiectându-le în străfundul apelor?…

N-aş şti să spun de cât timp aţipisem când mă trezii, deodată, speriat. De ceva însă nedefinit, ceva ce mă nelinişte cumplit. În ciuda focului,

care ardea straşnic şi mă încălzea grozav, eram ud din cap până-n picioare, dar nu din cauza umidităţii, ci din pricina sudorii, sudoarea neliniştii şi a fricii.

Mă ridicai într-un cot, încercând să văd ce oră indică ceasul meu de mână, luminat de focul taberei. Era mai târziu decât credeam; vorba proverbului. Ceasul se oprise şi-mi adusei atunci, brusc, aminte că-l ţinusem mult în apă, când golisem barca; arăta ora patru.

Îmi smulsei musticarul de pe frunte şi mă aşezai în faţa focului. N-aveam deloc chef de somn şi, orice aş fi făcut ca să pot adormi, ar fi fost zadarnic.

Locul lui Walter era gol. Îmi trebui însă timp ca să-mi dau seama că dispăruse. În schimb, alături, lungit pe o parte, Tomas, cu gura larg deschisă, sforăia uşor, tuşind din când în când. Îmi trecui mâna prin părul umed.

— Ei bine! exclamă Walter, zvârlind lângă mine un braţ de lemne strânse din coliba dărâmată. Ce-i? Ce s-a întâmplat? Cine v-a trezit? Eu m-am tot străduit să nu fac zgomot!

— Un coşmar, spusei.

Zvârlii pe foc o buturugă mâncată de cari; începu imediat să trosnească.

— Ar trebui să-ncercaţi să dormiţi, zise el, ziua de mâine va fi grea.

— Dar suntem departe de Parinari?

— Nu ştiu, poate o dimineaţă de drum sau o zi…

Se aşeză apoi, cu picioarele încrucişate sub el, fără să se ajute de mâini ca un acrobat de circ, ce denota o supleţe şi o musculatură puţin obişnuite.

— Mai aveţi ceva tutun? N-am îndrăznit să merg până la barcă să caut… Şi ce-i cu coşmarul ăsta? Hai să stăm puţin de vorbă…

— Poate că emoţiile de ieri m-au tulburat, am zis. Mai întâi, am visat că Tomas, atacând crocodilul, căzuse în apă; ieşea târându-se

lamentabil, doar cu un picior, celălalt fiindu-i mâncat de fiară.

Dădu din cap şi-şi aprinse pipa.

— Şi, după aceea?

— Nimic important, murmurai eu. Acelaşi crocodil rănit, cu plaga uriaşă în creştet, mâncat de peştii *piranas…* Şi m-am trezit pentru că aveam impresia că şi propriul meu creier îmi era devorat, bucată cu bucată.

Dădu din cap, arătându-mi că înţelese.

— Detestaţi durerea, nu-i aşa? Ei, să ştiţi că şi eu. Dar niciodată ca atunci când o încerc pe pielea mea.

Începu să râdă, pufăind. O clipă mai târziu redeveni foarte serios.

— N-aveţi, într-adevăr, chef de dormit?

— Nu, n-aş putea.

— Nici eu.

Brusc, făcui calculul tururilor de gardă pe care le fixasem seara, înainte de culcare. Tomas era cel care ar fi trebuit să fie treaz atunci, nu Walter.

— De ce i-aţi luat locul lui Tomas? întrebai.

— Păi, v-am spus, n-aş fi putut dormi. Şi apoi, priviţi-l; n-ar fi fost păcat să-l trezesc? Uite cum doarme!

Vocea-i era plină de melancolie, sarcasm şi amărăciune.

Îl urmării cu atenţie. Flăcările-i luminau din plin faţa şi ochii mi se părură mai albaştri ca de obicei; iar capul, fie din pricina reflexelor, a umbrei, sau a cine ştie ce, avusei impresia că-i asimetric. Pe semne tot datorită coşmarului meu.

— Ar trebui să vă odihniţi, am zis. Mi-aţi părut obosit ieri seară şi, cum mi-aţi spus adineauri, ziua de mâine va fi grea. Or, e nevoie de braţele şi de forţele dumneavoastră ca să ajungem la Parinari.

— M-am gândit la asta… Şi, mi-am zis că dacă mi s-ar întâmpla ceva, v-aş pune într-o situaţie cam încurcată. Ce v-aţi face şi ce-aţi deveni în pădurea asta? Mi-aţi spune, desigur, c-ar fi Tomas care să

vă ajute. Dar la Barranca, într-un fel sau altul, Tomas va părăsi barca.

— Zău că-mi daţi iar coşmaruri. Mulţumesc! Şi, apoi, de ce gândurile acestea negre? Dacă sunteţi obosit, odihniţi-vă. La nevoie, o să ne oprim aici vreo câteva zile, nu-i tocmai rău.

— În niciun caz! Dacă am refuzat să mă întorc la Nauta, e pentru a vă putea însoţi cel puţin până la Parinari. Acolo aţi fi liniştit… şi-n siguranţă, cel puţin.

— Dar, în fine, strigai eu mânios, fără a-mi păsa de somnul lui Carranza, de unde gândurile acestea? Ce-mi tot spuneţi, ce-i cobea asta? Zău, mi se pare că aţi vrea să mă faceţi să cred în pasărea *campanilla!*

— Să zicem… Trebuie prevăzut totul. Don Roberto, ştiţi că o simplă zgârietură, o rosătură, o înţepătură de spin, cea mai uşoară rană se infectează în acest climat, putând deveni mortală?

— Sunteţi rănit?

— Nu! Dar trebuie să ştiţi anumite lucruri, da? De pildă, dacă aveţi băşici la mâni, îngrijiţi-le… Îşi scutură pipa, lovind-o de talpa cizmei, mă privi şi-mi făcu cu ochiul, surâzând. Haideţi, nu faceţi mutra asta! Să zicem că glumesc! Şi închipuiţi-vă că nu sunt mai rău decât păream la început… Şi aşa mă socotiţi drept un ticălos, nu-i aşa? Un nazist?

— Nazist, habar n-am. Pe semne că vă place să-l faceţi pe om să treacă de la cald la rece. E o manie, probabil… Oricum, să ştiţi că nu-mi prea plac tertipurile astea!

— Am înţeles. Dar hai să facem pace!

— De ce?

— Pentru că mă simt vinovat. Eu v-am jignit. Eu vă cer scuze… Nu pot să vă explic, dar, în fine, cred că sunteţi foarte inteligent şi veţi putea trece peste asta.

— Sau poate căinţa e penibilă pentru dumneavoastră?

— Să zicem că nu mi-e plăcută. Dar n-am avut dreptate. Totuşi, vă pot asigura că am circumstanţe atenuante, zău.

— Fie, spusei eu sec. Şi, bine, să uităm totul.

— Îmi daţi mâna?

Îmi întinse mâna peste foc şi i-o întinsei şi eu, gândindu-mă că va uita iute şi de asta.

— Ei bine, iată-mă din nou într-ale mele, spuse el. Iar acum ţineţi minte: Tomas e un om grozav, extraordinar, cu inima deschisă… şi-ar da şi viaţa pentru altul, chiar dacă acesta ar fi doar un tovarăş de drum întâmplător. A văzut multe şi a suferit enorm în viaţă… În niciun caz nu ne putem compara cu el. Pentru că, oricum, noi am avut parte de un trai mai dulce. După aceea începu să fredoneze uşor. Cunoaşteţi cântecul acesta?

— Ei! Iar o enigmă?

— Nu… dar, când îmi strângeţi mâna, gândul îmi zboară întotdeauna la Paris.

— Într-un restaurant în care se serveau cartofi pai!

Râse.

— Cam aşa ceva. Compatrioţii mei spun: „Cam aza ceva”. Sunteţi din Paris, cunoaşteţi cartierul Gării de Est?

— Ca buzunarul.

— Şi un cafe concert, care se numea „Le Nogent”? „Nogent”, ca cel de pe sticlele de vin alb.

— Nu.

— Era un mic bistrou-restaurant, care avea deasupra şi câteva camere. Patroana se numea Marguerite. O blondă frumoasă, zdravănă, bine făcută şi dulce ca o inimă de lăptucă. Nu se spune aşa?

— Ba da, se zice.

— Doamne! Ce-ţi mai pasă într-o ţară în care sunt astfel de femei ca la Paris!

— Vorbiţi mai încet, o să-l treziţi pe Tomas. Dar văd că dacă nu i-aţi iubit pe francezi, în schimb, pe

franţuzoaice nu le-aţi detestat deloc.

— Marguerite mi-a schimbat părerea despre ele, dacă vreţi să ştiţi.

CINE-I WALTER?

În 1938 eram militar, infanterist, deşi cu zece ani în urmă fusesem în marina din Hamburg. Aşteptam să fiu trimis în Austria, dintr-un moment în altul, când primii o convocare din partea poliţiei districtului XVI din Berlin. Mă întrebam ce putea fi şi dacă eram acuzat de ceva, de ce oare nu se adresaseră şefilor mei?

La poliţie, comisarul Dobler îmi zice:

— Începând din acest moment, sunteţi şters din cadrele armatei.

— Dar ce rău am făcut? Ce mi se pune în cârcă?

— Nimic. Dar vă apropiaţi de treizeci de ani şi unul mai tânăr vă va lua locul. Şi, apoi, mai aveţi două calităţi pe care vi le-au remarcat şefii dumneavoastră; mai întâi o cunoaştere perfectă a limbii franceze, da?

— Mi-am făcut studiile în Franţa, ca tatăl meu.

— Şi, apoi, n-aveţi nicio simpatie pentru francezi. Da? De ce oare?

Mă gândesc şi azi că aceste motive erau destul de şubrede, dar de atunci a trecut mult. La treizeci de ani, contrar a ceea ce avea aerul să creadă Dobler despre mine, eram foarte tânăr, familiarizat cu sportul, şi cu încă mari rezerve de forţă fizică, iar Germania fierbea, renăştea, deşi se părea că toată lumea era împotriva ei. Or, îmi era cu atât mai ciudă pe toţi cei ce ne acuzau de rasism, întrucât ceea ce făceau ei tot rasism se numea după părerea mea. Acestea au fost explicaţiile pe care le-am dat comisarului şi ele părură să-l satisfacă, deoarece îmi zise:

— Uitaţi, o foaie de drum. De azi înainte treceţi în serviciul doctorului Robert Ley, fondatorul Frontului Socialist German şi al unei organizaţii secrete „Vâlva“[48]. Urmează să vă duceţi la ambasada noastră de la Paris, care vă va da toate instrucţiunile utile. Iată şi actele. Distrugeţi-le pe

cele pe care le aveţi, sau încredinţaţi-le unor mâini sigure, deşi unde mai găseşti azi aşa ceva? Poate ar fi mai bine să mi le daţi mie şi eu le voi transmite doctorului Ley, care vi le va înapoia la momentul oportun.

Îmi lăsai deci hârtiile în mâinile comisarului, trebuind apoi ca ele să ajungă în dosarele faimoasei „Vâlva“.

Cei de la ambasada Germaniei din Paris se vădiră mai degrabă încurcaţi decât bucuroşi de prezenţa mea. Se părea că n-aveau nimic pentru mine, nicio misiune să-mi dea şi, timp de o lună, n-am făcut decât să mă plimb, trecând de vreo două ori pe săptămână pe la ataşat, să-l văd, sau îi telefonam. Mă amâna mereu. Într-o zi, totuşi, primii o convocare. Între timp închiriasem o cămăruţă într-un mic hotel din l'Ile Saint-Louis şi începusem să iubesc Parisul, dacă nu chiar şi pe parizieni.

Când mă prezentai la Dr. Diestlemayer, la ambasadă, aflai că mi se schimbase încă o dată numele; devenisem Lucien Biart şi trebuia să trec la treabă. Mi se găsise un post de băiat de sală şi de barman într-un restaurant de la Gara de Est. Nu-mi plăcea cartierul şi-l găseam trist, cenuşiu şi plin de fum. Unul dintre agenţii noştri auzise că acest local are nevoie de o persoană care să ştie franceza, germana şi engleza. Or eu eram omul potrivit; devenii astfel spion.

„Nogent“ era unul dintre acele restaurante care se întâlneau din belşug prin Paris, făcându-şi nu se ştie cum faima. Aparent modest, dar cu vinuri excelente, mâncare bună şi socoteală pipărată, frecventându-l, de obicei, grangurii, politicienii, financiarii şi industriaşii. Nu se vorbea numai despre afaceri. Soseau în grupuri însemnate şi puteau găsi acolo o cameră primitoare, după un dejun copios şi indigest. Iar rolul meu era să ascult discuţiile acestor magnaţi şi să-i semnalez pe cei

ce-mi păreau demni de un anumit interes pentru diplomaţia sau politica ţării mele.

Pentru patroni, afacerile mergeau strună. Erau oameni de treabă. El, Jeann, numit şi Jeannot, sau Nono, nu se ocupa decât de afaceri hipice. De dimineaţă până seara cu nasul într-un jurnal al turfului, vorbea la telefon cu corespondenţi anonimi, în nişte termeni din care nu înţelegeam nimic, nepricepându-mă la curse. Multă vreme, aceşti termeni sibilinici m-au făcut să mă întreb dacă nu cumva ocupa şi el în local aceleaşi funcţii ca mine; fie pentru a înregistra ceea ce-mi scăpa, fie pentru a mă supraveghea. Căci, de supravegheat mă supraveghea! Nu mă scăpa din ochi ori de câte ori binevoia să-şi scoată nasul din jurnal şi mă bombănea când nu eram destul de iute la treburi. Îl detestam din pricina acestui joc dublu pe care i-l atribuiam.

Duceam o viaţă plăcută şi îmbelşugată, căci, pe lângă salariu, primeam bacşişuri mari şi, apoi mai era şi Marguerite, patroana. Răpitoare, blondă, cu ochi negri. Ce mai; o meridională cu păr oxigenat. Aveam impresia că ignoră părerea mea despre soţul ei. Ba îmi imaginam că tocmai pentru asta mă şi susţinea în faţa lui, copleşindu-mă cu amabilităţi când el lipsea, răsfăţându-mă şi, deseori, povestindu-mi lucruri picante, cu accentul ei sudic.

Obiectasem ambasadei, când mi se dăduse această misiune, că dacă eram în stare să practic tot felul de meserii, nu-mi prea convenea să fac pe barmanul sau băiatul de sală. Mi se replicase că era meseria cea mai simplă şi mai stupidă poate, dar pentru învăţarea căreia nu mi-ar trebui mai mult de trei zile. Mă descurcam bine. Câştigasem chiar autoritate, vorbind tare, cu capul sus, dând ordine celor de la bucătărie.

Dar de spus ceea ce auzeam zilnic despre ţara mea, despre Hitler şi despre nemţi – „aceşti porci”, cum îi numeau ei – îmi era imposibil! Simţeam că

redevenisem, deşi necunoscut, iar „Boche” şi „Fritz“, şi c-aş fi fost dispreţuit şi urât de aceşti inşi dacă mi-ar fi cunoscut naţionalitatea. Nu mai spun că unii dintre ei împingeau lucrurile şi mai departe, plănuind să radă Germania cu bombe pentru a asigura pacea. Ăstora le scuipam în cartofii prăjiţi!

Nu ştiu ce valoare puteau avea informaţiile date de mine, din timp în timp, pentru a-mi justifică prezenţa la „Nogent”, pe care ajunsesem chiar să-l iubesc din cauza Margueritei.

Dar, ceea ce trebuia să se întâmple, se întâmplă…

Era ciudat să ascult confidenţele lui Walter, care ne duceau cu mai bine de douăzeci de ani în urmă, într-o epocă, din păcate, atât de cunoscută mie. Ciudat, pentru că ele ieşeau din gura omului căruia mă încredinţasem şi care făcuse parte din ceea ce se numea „Coloana a cincea“, dar ciudat şi din pricina decorului în care ne aflam, atât de departe de Europa şi de lume chiar; această pădure umedă, milenară, mai bătrână chiar decât primul om şi murind întruna pentru a renaşte mereu, această pădure cu liniştea sa întreruptă de pârâituri, cu insecte vânând, sau cu seva care dilata porii cu mâzgă; această pădure cu bolta sa de tenebre, ca o catedrală fără lumânări.

A vorbi aici de Paris, de l’Ile Saint-Louis, de Gara de Est, era complet nepotrivit. Ar fi fost mai nimerit şi mai logic să-l pomenim pe Pizzaro, Orellana, Aguirre sau pe Manco Capac, fondatorul Perului.

Aceasta făcea ca povestea lui Walter să aibă un caracter ireal…

— Într-o zi căzui la pat; nu ora ceva grav, dar destul de neplăcut… fui obligat să rămân în cameră. O prevenii pe Marguerite, la telefon, prin hotelierul meu. Cam pe la cinci după masă sosi la

mine, parfumată şi aranjată. Mă găsi cu febră, clănţănind, şi rămase stupefiată.

— Bietul meu băiat! spuse ea. Şi eu care credeam că glumeşti! Ai consultat vreun medic?

— Inutil! i-am spus Margueritei. Ştiu ce am; am fost navigator şi m-am îmbolnăvit de friguri. Peste trei zile o să-mi treacă.

— Şi ţi-e rău, tare?

— Temperatura mă dă gata.

Se aşeză pe pat aproape de mine, îmi luă mâna, o mângâie şi mă privi galeş. Venise, desigur, cu alte intenţii decât cu aceea de a vizita un bolnav.

— N-o să te lăsăm să boleşti, mă asigură ea. Îngrijeşte-te cât mai bine. O să luăm un băiat care să te înlocuiască temporar, dacă va fi nevoie… Nono, ştii că se descurcă şi, apoi, serviciul nu-i prea complicat… Numai că el e cu cursele. De altfel, o să trebuiască să plece pentru vreo trei zile la Deauville, tot ceva cu cai… Şi, cum nu spuneam nimic, crezu că trebuie să-mi explice în continuare: E book-maker, înţelegi? Face pariuri clandestine. E, într-adevăr, o afacere, ştii?

Uitându-se apoi la ceasul brăţară, cu briliante, hotărî că e momentul să ne despărţim. Se aplecă asupra mea, mă sărută cu sete pe gură, îmbărbătându-mă şi urându-mi însănătoşire grabnică. Când puse mâna pe clanţă, se întoarse brusc, îngenunche şi mă sărută şi mai cu foc. Plecă, lăsându-mă plin de speranţe…

— O să revin mâine.

Ştiam ce s-ar fi întâmplat dacă m-aş fi lăsat prins. Dar am fost întotdeauna un om cu picioarele pe pământ şi, Doamne, Marguerite, de când o văzusem, mă tulburase. Numai că eu nu puteam fi un servitor de rând. O aventură de acest fel mi-ar fi adus complicaţiile cele mai neplăcute, cu bărbatul ei şi, prin el, cu ambasada, căci s-ar fi produs cine ştie ce dramă.

Ştiam, desigur, că un agent „prăjit", cum se spunea, n-ar mai fi avut zile bune cu superiorii.

După aceea eram şi eu un sentimental şi un romantic şi, mai devreme sau mai târziu, o simţeam, aş fi putut chiar să-i dezvălui totul, sau să-i dau ceva de bănuit, în legătură cu adevărata-mi personalitate.

Numai că Marguerite reveni şi a doua zi şi a treia şi încă zile-n şir. Febra îmi scăzuse, dar ea o făcu să-mi crească şi mai tare ca înainte.

Zarurile fuseseră aruncate! N-aveam decât să joc strâns, să nu suflu un cuvânt şi să evit tot ceea ce m-ar fi putut deconspira. Mă comportam destul de bine şi chiar credeam că deveneam un adevărat spion, ştiind perfect să mă ascund. Nono plecă la Deauville. Marguerite, care mă hrănea din belşug cu cele mai bune „bucăţi” de la „Nogent“ şi care profita chiar de răgazul de o oră sau două de acalmie din local, hotărâse să petreacă o noapte întreagă la mine.

Era o pasională, ale cărei iniţiative îmi întârziară însănătoşirea, deşi mă restabileam pe zi ce trecea.

Întrucâtva mă complăceam şi eu în acest joc, făcând pe convalescentul alintat. Nu uitasem nici ambasada, pe care n-o prevenisem, totuşi, de boala mea. Noroc că nu fusesem solicitat pentru cine ştie ce de când mă angajasem la „Nogent”. Furnizasem în continuare rapoarte, pe care, fără îndoială, nu le citea nimeni. Dar lumea mergea înainte.

Nono plecase în ajun cu maşina. Marguerite sosi mai devreme ca de obicei, adică cu vreun ceas mai înainte de închiderea localului. Avea o mină îngrijorată, nefiind ea femeia care să-şi poată ascunde neliniştile.

— Lucien, îmi spuse ea, vărul tău din Nancy a venit să te vadă.

— Vărul meu din Nancy?

— Mi-a spus că-i din Nancy, dar părea, mai degrabă, după accent, din Berlin.

„Asta-i bună! Ambasada s-a neliniştit de tăcerea mea“, mă gândii, dar zâmbii.

— Care? Am cel puţin trei la Nancy…

— Mi se pare că se numea Adolf, spuse ea sec, agresiv chiar. Căci, închipuie-ţi, ai mai avut şi alte vizite azi dimineaţă: un funcţionar de la Siguranţa Naţională…

— Mă căuta pe mine?! Şi ce voia ăsta?

— Nu mi-a spus nimic, voia doar să vorbească cu tine.

Simţii că mi se strânge inima. Fusesem denunţat în mod sigur, iar ambasada, avertizată într-un fel, încercase totul ca să mă prevină, discret, făcându-mă astfel să dispar. Comisesem o imprudenţă, o indiscreţie? Nu-mi dădeam seama.

— A lăsat vreo scrisoare?

— Nu, eu i-am spus că nu ştiu unde eşti şi c-ai plecat fără adresă.

Asta-i! O să mă găsească ei la hotel, dacă au nevoie de mine…

Eram sigur şi aşteptam să mă caute poliţia dintr-un moment într-altul. Bun! Eram gata, cum s-ar spune. Fie, dar nu în prezenţa Margueritei! Era inutil s-o compromit.

— Poţi să-mi faci un serviciu? o întrebai.

— Un serviciu? Şi dacă n-o să pot?

— Cred, îi spusei, că buletinul de identitate mi-a rămas în buzunarul hainei de la restaurant… Numai să nu-l fi pierdut. Aşa că, n-ai vrea să mergi să-l cauţi, să vezi dacă-i acolo sau nu, iar dacă nu, să încerci să obţii un duplicat la comisariatul de poliţie al arondismentului XVI, de unde a şi fost emis? Cred c-o să am nevoie de el.

Mă privi zâmbind.

— Dar de ce-ţi trebuie acest buletin de identitate?

— Pentru că-i singurul document valabil în faţa poliţiei.

Ea dădu din umeri.

— Pot să-ţi spun că nu-i în haină. Agenţii au controlat-o.

— Chiar! Dar, ce naiba au cu mine?

— Zic c-ai fi neamţ. Un spion hitlerist, s-o spunem pe şleau.

Urmă o tăcere prelungită, pe care tot eu o rupsei.

— De ce nu mi-ai spus asta de la început? Hm! Sau te supără faptul?

— Aiurea, Lucien! Am petrecut clipe grozave cu tine… Dar acum ascultă-mă şi îmbracă-te repede. Nu mai poţi rămâne aici. O să te închidă.

— Şi unde să mă duc?

— I-am telefonat lui Nono, la Deauville, şi va sosi şi el dintr-un moment în altul. Are un Hotchkiss puternic şi te va duce unde vrei.

— I-ai spus?

— Nimic. Doar c-ai avut şi tu o poveste mai veche, care a fost răscolită. Ştie despre ce-i vorba şi nu te va întreba nimic, e un băiat discret.

După aceea coborârăm scara micului hotel. Era atât de strâmtă că nu puteam merge alături, eu nu prea mândru, Marguerite nu prea tristă.

Se opri la palierul primului etaj, întorcându-se spre mine.

— Nu te mai ocupa de nimic. O să plătesc eu nota, mai târziu… Ieşi fără să te mai întorci; la douăzeci de metri, pe dreapta, o să vezi Hotchkissul lui Nono; urcă-te în el fără să eziţi.

— Şi tu.

— Ce eu?

— Nu mă săruţi?

Mă aplecai spre ea, dar se feri.

— Nu! Sunt prea trecută prin atâtea. Cum s-ajut un spion! Dar nu regret nimic şi aş fi o ticăloasă dacă după tot ce a fost între noi, te-aş trăda. Adio!

Într-adevăr, maşina lui Nono era acolo. Urcai fără să spun nimic, sau nu, ceva spusei:

— Mulţumesc!

— Nu te conduc la ambasada germană? întrebă Nono, liniştit.

— M-am „ars“. Se pare că ştiţi. Ce să facă la ambasadă cu mine?

— O să-ţi dea acte noi şi te vor reexpedia la Berlin, presupun. Nu?

Nu mă înşelasem. Nono sugea la mai multe oi; cursele, „Nogent“ şi ambasada. Şi avea la bani!

Iar când, la sfârşitul drumului, opri maşina, eu trebuind doar să trec pragul, ca să ajung pe teritoriu străin, inexpugnabil, îmi strânse mâna cu căldură.

— Eşti un as, îmi spuse. Ştii să te aperi. Dar când vrei să foloseşti argoul, fii atent la accent! E ca şi cum ţi-ai deconspira identitatea! Îmi prinsese braţul, eu încercam să mă desprind de el, dar omul mă reţinu cu sila, adăugând: Mă tem că tot ce ţi se întâmplă e din pricina mea… Am cerut informaţii despre tine, la cineva pe care-l am la prefectură. Mai bine stăteam liniştit… Uite unde s-a ajuns, şi Marguerite o să mă certe!

— Nu te nelinişti, Nono, poate că mi-ai venit în ajutor… De altfel… munca asta şi aşa nu-mi plăcea, dar mă simţeam bine la tine.

Îmi scutură braţul cordial, zâmbindu-mi:

— Bine spunea Marguerite că nu eşti un băiat rău. Şi cred că dacă toţi hitleriştii ar fi ca tine, afurisitul de război nu va ţine mult. Dar o să ne blagoslovească cu el unul din marile puteri. Tu ştii că la mine nu prea au trecere turnătorii, dar pe semne că ţie ţi s-a pus cuţitul în coastă… Şi, apoi, tu nu eşti de fapt unul din aceia.

— De dragul Margueritei faci asta pentru mine?

— Hm. Nu prea e acum timpul să discutăm asta în doi… cum am fi putut-o face la „Nogent“. Dar fie, a trecut! Ascultă, azi, uite, îţi fac un dar… Şi dacă o să se ajungă la un conflict, adu-ţi aminte de asta şi fă-i şi tu acelaşi lucru unui francez… Pricepi? Noi ăştia, din Franţa cea binecuvântată de Dumnezeu, ceea ce iubim mai mult e libertatea. Dar asta nu ne împiedică să fim şi noi tot atât de ticăloşi ca voi. E fatal să fim ucişi de voi, în uniformă, de voi, da, de voi, cei din faţa noastră dar pentru cine? Pentru câţiva tipi hrăpăreţi?

Uite şi azi… Fiind atât de bine plasat la „Nogent”, pot să-mi dau seama că poporul acceptă, nu ca pe o fatalitate, ci ca pe o onoare, faptul de a-şi împinge fetele, chiar fecioare, în braţele marilor miniştri şi bancheri ai zilei, care ne storc, ne exploatează şi ne sug sângele până la ultima picătură. Dar ceea ce nu se poate suporta e pierderea iluziilor, iar iluzia mea e libertatea. De aceea te ajut şi încearcă să te foloseşti de acest lucru…

Şi Nono, care poate că „apuca” şi el ce-i pica la îndemână, îmi strânse mâna călduros, amical. În clipa în care intram pe poartă, îmi strigă:

— Nu uita cadoul!

Îmi trebui un timp să pricep, apoi îmi amintii.

— Şi tu, la rândul tău, ai făcut aşa ceva altuia? îl întrebai pe Walter.

— Nu ştiu, spuse el. Poate… involuntar. Dar o să vă spun o poveste adevărată, căruia nimeni nu i-a dat importantă şi care arată că oamenii sunt incapabili să se cunoască, pentru că nu încetează să-şi creeze o lume plină de imposibilităţi şi pentru că arborele ascunde pădurea.

Ascultaţi.

După ce a cucerit această ţară, acest Peru plin de munţi şi de aur, Ernando Pizzaro s-a întors în Spania, cu indieni sălbatici şi cu papagali. Indienii au pierit însă toţi în cursul călătoriei, de o boală necunoscută, în afara unuia singur. Papagalii nu.

Indianul supravieţuitor fu prezentat la curte, unde bâlbâi şi el ceva în limba lui.

Interpretul lui Pizzaro spuse că omul zicea că nu voia să mănânce nimic altceva decât rădăcini din ţara lui; manioc, *yucca* şi mai ales, că voia să stea gol, doar cu un şorţ în faţă. Curtenii nu crezură aceasta, căci îl covârşeau cu toate bunătăţile, cu bucatele cele mai gustoase şi cu stofele cele mai alese. De aceea fură chemaţi alţi interpreţi, vreo doisprezece, cunoscând fiecare limbi diferite şi

vreo treizeci de dialecte. Nimeni nu putu traduce un singur cuvânt din ce spunea sălbaticul.

Se năpustiră atunci pe papagali şi fu de mirare că păsările puteau fi atât de înzestrate cu grai omenesc, în orice caz, mai mult decât sălbaticul care, totuşi, părea a fi un om adevărat. Şi niciodată n-a fost în stare să pronunţe o vorbă pe înţeles; scotea doar nişte grohăituri confuze, ininteligibile. Muri la scurt timp după aceea. Din fericire pentru el, căci n-ar fi trecut mult şi l-ar fi pus într-o cuşcă, cu maimuţe şi şerpi alături. Dar, seniorii Granzi de Spania – care aveau privilegiul de a intra călare în biserică şi acoperiţi – îşi scoteau pălăriile împăunate când treceau prin faţa papagalilor şi le spuneau:

— *Salud, Ara! Buenos dias, senor ave*, *que tal, hoy?*

Aceştia le răspundeau: „Loro! Loro!“ Era, de fapt numele cu care îi strigau sălbaticii. Dar Granzii de Spania înţelegeau: *„El oro, el oro!”*

Şi astfel s-ar putea zice că, din greşeala acestor papagali, două sute de mii de indieni au pierit ucişi de cuceritorii însetaţi de bogăţii şi încă de două ori atâţia la muncile forţate din minele de aur.

După o clipă de reflecţie, îl întrebai pe Walter:

— Şi concluzia?

— Un fost nazist vă spune: căutaţi-o singur…

***

Ramurile înalte începură să se agite; probabil primele păsări trezite încercau să-şi dezmorţească ghearele şi aripile cuprinse de somn.

Walter puse pe foc ultimul braţ de lemne; umiditatea, fără s-o fi simţit, îmi acoperise umerii şi *ponchoul* mi se udase de tot.

— Şi deci, pentru tine, a face spionaj nu înseamnă şi a face război? întrebai eu.

— Şi dacă ţi-aş fi spus că am luptat şi cu un aruncător de flăcări în mână, asta ar fi schimbat ceva din portretul pe care ţi l-ai făcut despre mine?

— Nu ştiu. De fapt asta-i atât de departe acum, atât de în afara vieţii care ne înconjoară, încât mi se pare ca ceva de pe altă lume. Dar cum s-a-ntâmplat de ai ajuns aici?

— Oh! foarte simplu. Organizaţia doctorului Ley, înregistrându-mi eşecul, m-a declarat incapabil. Dar am bănuit tot timpul că fusesem recunoscut de un fost coleg de liceu, devenit potentat al industriei franceze – de altfel puţin mai contează. Am fost trimis din nou în marină; în marina comercială, de data aceasta, aflându-mă astfel, în aprilie 1941, pe „Horst“, care făcea parte dintr-o flotilă de cinci vase, al căror rol era să încarce guano de la Callao.

După înfrângerea Franţei, S.U.A. Se străduia, cu furie, să atragă statele Americii Latine de partea sa. Noi însă ne pusesem bine piciorul în ele, prin intermediul „Coloanei a cincea".

Rolul principal al acestor vase era să aducă în Peru întăriri, cum, făcuseră italienii în diverse chipuri. Dar, în aprilie, la sosirea noastră, Peru, presat de S.U.A., tocmai luase măsuri extrem de severe împotriva ţărilor aşa zisei Axe. Statele Unite dăduseră un exemplu confiscând vasele germane. Şeful escadrei noastre, simţind pericolul noului curent, dar descărcându-şi agenţii, hotărî să bruscheze lucrurile, să nu încarce guano, ca să poată ridica ancora cât mai iute posibil. Era prea târziu, ni se şi interzisese să părăsim Callao.

Fără îndoială că mai puteam scăpa, profitând de întunericul nopţii, iar ofiţerii se consultară, discutară şi cerură ordine prin radio. Răspunsul veni repede „Să se iasă din Callao cu orice preţ, sau să se scufunde vasele". Dar noi eram blocaţi în aşa fel încât nu ne mai rămase decât scufundarea. Vasul „Horst“, pe care eram eu, fu incendiat şi el, ca celelalte, fapt care scoase guvernul peruvian din sărite, făcându-l să ia măsuri extrem de severe cu noi.

De exemplu, interdicţia în ţară a ştirilor germane şi suspendarea imunităţii diplomatice pentru sacii de poştă ai Axei, suspendarea concesiei de care se bucura compania aviatică „Lufthansa” şi confiscarea aparatelor ei…

Pentru echipaje era prevăzută arestarea şi ţinerea în închisoare până la sfârşitul ostilităţilor, care nici nu începuseră!

Dar eu mă salvai. Cunoşteam ceva spaniolă şi găsii de lucru într-o mină de cupru. Acolo primii porecla de El Germano, dar nu pentru că aş fi fost neamţ, ci pentru că mă suspectau de a fi un băiat rău, un *ladron*[49] fugar.

Când aflai de declaraţia de război şi de „cazul“ Pearl Harbour îmi luai bocceaua la spinare şi căutai un camion să mă ducă la Cerro de Pasco; un alt camion mă purtă la Tingo Maria, prin Huanuco, iar tăietorii de lemne mă luară cu ei până la Pucalipa, unde lucrai o vreme.

Selva m-a cucerit destul de repede şi poate şi mai mult gândul că o rupsesem cu toată lumea. Eram liber, pentru prima oară în viaţa mea. Am urcat pe Ucayali singur, apoi am exploatat ceva cauciuc, pe lângă Iquitos, dar preţul, care la începutul ostilităţilor urcase repede, scăzu brusc, din cauza cauciucului sintetic: se fabrica în cantităţi imense. În schimb, erau mari cereri de lemn de *quebracho,* lemn foarte tare şi care nu putrezea, servind la construirea vaselor uşoare de război. Începui, aşadar, să caut acest lemn, neştiind că nu se afla decât foarte puţin pe Maranonul superior, şi cu care, în orice caz, nu se prea face un comerţ rentabil. Altfel aş fi lucrat pentru americani împotriva ţării mele…

Şi aşa am ajuns în aceste regiuni, unde trăiesc de mai bine de douăzeci de ani…

Iată şi de ce, dacă oameni albi deveniţi sălbatici ar fi existat într-adevăr, cred c-aş fi auzit şi eu vorbindu-se.

O FAMILIE BIZARĂ

La Parinari, Maranonul descrie dubla sa curbă, cea mai mare, mai lungă şi mai maiestuoasă, în formă de S. Şi cum apele, aici sunt de obicei liniştite, ca un lac, în prima *llocilada* s-au format insuliţe puţin mai ridicate, pe care s-au năpustit aventurieri de tot soiul – prospectori, căutători de aur, traficanţi, tăietori de lemne, vânători – înfruntând eventuala primejdie a creşterii apelor, pentru a-şi construi acele *chozas* din bambus, cu acoperiş de argilă…

Vederea acestor colibe mizerabile, murdare, puţind a mlaştină, m-a umplut de o bucurie imensă, ceva cam de felul celei pe care trebuie s-o fi simţit şi călătorul însetat în deşertul saharian, la vederea unei oaze.

Dar ceea ce mi-a produs o şi mai mare bucurie, a fost prezenţa unui vas de lemn şi de tablă, acoperit cu o prelată de pânză groasă, cu o proră ciudat făcută şi cu un mare catarg susţinând o antenă.

Era imobilizat în mijlocul fluviului, departe de malurile insulei, prin două ancore, având în spate şi două canoe, lucrate după metode indiene, adică scobite cu foc şi şlefuite cu pila.

Nu mă îndoiam că era vasul de care ne vorbise şeful şimanco. Ne apropiarăm de el vâslind şi remarcai, îndată, că ceea ce mă făcuse să mă bucur nu erau atât colibele aliniate una lângă alta pe mal, cât dispariţia pădurii!

Pentru prima dată, într-adevăr, după zile-n şir, imensa şi nepătrunsa perdea de verdeaţă dispăruse. Pe insule nu mai erau decât câteva smocuri de palmieri şi cocotieri, cu frunze atârnânde, dând impresia unor orizonturi îndepărtate.

— Această insulă, îmi spuse Tomas, se numeşte Tierra de Nada.

Pământul Nimănui. Pentru că reprezenta o soluţie de continuitate în *selva;* de aceea şi fusese botezată Pământul Nimănui! Denumire puţin încurajatoare, căci, adesea, e nevoie doar de un singur lucru mărunt, obiect sau eveniment, pentru ca un nume să-i fie atribuit unei regiuni, unui râu. De pildă, un călător flămând a descoperit un fruct providenţial. Ei bine, locul acela ia numele de *Tagua* sau de *Platanos.* Într-altă parte, să zicem, acelaşi călător s-a întâlnit cu teribilul tigru al pădurii virgine şi locul se va numi Jaguar; alteori, a pescuit ceva neaşteptat, un peşte de aproape două sute de kilograme, şi iarăşi apare un nume în amintirea acestui fapt: *Paiche,* să spunem…

— *Madre de Dios!* exclamă, deodată, Tomas, lăsând să-i plutească vâsla. Dar e şalupa lui *senor* Van Derheyden! O recunoşti, Walter?

Walter aprobă, mormăind ceva evaziv. De altfel, nu deschisese gura de când plecasem şi, după confidenţele pe care mi le făcuse în timpul nopţii, starea aceasta nu mă surprindea deloc.

— Dacă Van Derheyden este acolo, o să facem rost de benzină, ne asigură Tomas. Asta fără îndoială.

Walter imobiliză barca la o oarecare distanţă de carcasa albă şi neagră a vasului, pe care se distingeau literele pe jumătate şterse „Esmeralda”, şi strigă:

— Ei voi, cei de pe vas!

Îi obiectai c-ar fi fost mai simplu să acosteze să vadă dacă proprietarul era sau nu acolo şi El Germano îmi spuse:

— Iată o imprudenţă pe care nu trebuie s-o comiţi niciodată în *selva.* Fie că e vorba de o casă sau de un vas, nu trebuie niciodată să te prezinţi fără avertisment, altfel rişti uşor să fii împuşcat.

— Să fii împuşcat, aici? În acest colţ locuit şi aparent civilizat?

— Da, *senor,* spuse Tomas. Nu te apropii fără să previi, asta-i politeţea pădurii.

— Ei, voi cei de pe vas! repetă Walter.

Ieşi de sub cort un băiat de vreo cincisprezece ani, neavând alt veşmânt pe el decât un fel de slip murdar şi cârpit. Trupul slab lăsa să i se vadă coastele, tenul părându-i de metis.

— Ei, Potter, îl strigă Tomas, mă recunoşti?

— Da, *senor* Carranza. Dacă vreţi să-l vedeţi pe tata, îl găsiţi acasă.

— Dar nu ştiu unde-i casa.

Băiatul se întoarse pentru a ne arăta cu degetul o colibă asemănătoare cu celelalte.

— Uite, acolo. Usucă peşte în faţa uşii.

Din câteva vâslituri ajunserăm la mal, unde, conform regulii cunoscute, lăsând barca să plutească în voie, Tomas, cu mâinile pâlnie la gură, strigă:

— Hei! Franz! Franz! Eu sunt, Carranza!

În cadrul deschizăturii aşa zisei uşi apăru un bărbat cam de vreo patruzeci şi cinci de ani, cu totul diferit de ceea ce-mi imaginam eu c-ar putea fi un căutător de lemn de trandafir.

Era scund, slab şi cu pometţii ieşiţi, iar veşmintele sale, mai ales, mă surprinseră cu totul. Purta un pantalon de pijama, care trebuie să fi fost, cândva, azuriu, iar acum, spălăcit şi uzat, se înălbise de tot, nerămânând niciun loc nepeticit pe el. Haina, de culoarea sepiei, făcuse parte fără îndoială din costumul pe care-l îmbrăcase în ziua însurătoarei, la Rotterdam; nu avea niciun nasture la ea şi-o încinsese cu o sfoară.

— *Salud,* Tomas! strigă el, bucuros. Dar ce-mi văd ochii! Un strigoi! Ah, Walter! Intraţi repede, copii; ţuica e pe masă!

Franz Derheyden vorbea o castiliană fioroasă, cu un accent greoi, ca şi cum ar fi avut gura plină de pietricele, ceea ce-i şi atrăsese porecla pe râu de El Farfulador.

De îndată ce puserăm piciorul pe pământ, el îi întinse braţul lui Tomas, îi strânse mâna lui Walter şi mie după ce-i fusei prezentat. Ne băgă apoi în

casă. Mă bucurai văzând o lampă cu petrol, care-mi păru de bun augur. Atârna la capătul unui lanţ ruginit, agăţat de o grindă din plafon; era un recipient mare, de sticlă albăstrie, prins într-un inel de cupru. Lucru bizar, însă, paralel şi tot suspendat de grindă, atârna şi un mic sac negru, ca o piramidă răsturnată un liliac sau un vampir. Nimeni, se pare, nu avusese ideea să-l alunge sau să-l distrugă.

— Ei bine, constată El Farfulador umplând paharele, pahare adevărate, groase şi vălurate; nu prea vă vede omul pe aici, domnule Walter. Eram la Iquitos, nu de mult, şi v-am căutat, dar eraţi plecat, semn că vă merg bine afacerile… Ei, şi tu, Tomas? Hai, sănătate!

Ridică paharul, bău şi se aşeză să-l asculte pe Tomas, care povesti, cât se poate de scurt, nenorocita lui aventură cu negresa din Iquitos şi cu furtul vasului său. Numai că, din toate acestea, nimic nu lăsase urme amare în sufletul lui; acum râdea cu poftă.

— Ei, ce-ţi mai face soţia? întrebă Walter.

— Trebuie să fie la *chacra,* sădeşte *yucca.* Acum câteva zile, Potter a putut vâna un mistreţ, aşa că o să mâncaţi o bucăţică cu noi!

Lipseau scaunele; masa era făcută din mai multe trunchiuri tăiate în două şi prinse unul de altul cu nişte stinghii. Era nemăsurat de lungă, aproape cât camera, dar foarte îngustă, încât cei ce se aşezau la ea, faţă-n faţă, pe băncile anume pregătite, la prânz sau cină, oricât de puţin s-ar fi aplecat, de ciocnit tot se ciocneau cap în cap. Băncile erau afară, pentru a se mări spaţiul, iar noi rămaserăm în picioare, ceea ce, după anchiloza pe care mi-o provocase poziţia incomodă din barcă, mă făcea să mă tot schimb de pe un picior pe altul. Franz observă şi spuse:

— Tomas, vin şi ajută-mă să bag băncile.

Aduseră înăuntru două bănci, greu de echilibrat pe o podea de lut denivelată. După aceea, Franz

umplu din nou paharele şi ieşi. Dădu mai multe porunci şi când reveni; purta, agăţat de o liană, un but de *jabali,* porc înrudit cu *pecari,* tot un fel de mistreţ.

Carnea, deşi aproape uscată şi gălbuie ca *charquiul* nostru, îmi păru mai apetisantă, până văzui viermii care umblau pe ea, mâncând-o înaintea noastră. Mişunau în bloc, unul peste altul, călărindu-se, escaladându-se şi părând a nu le păsa de carne ca să se devoreze unul pe celălalt. Pe această bucată, cam de vreo patru kilograme, nu era loc nici măcar cât o minge de tenis care să nu-şi aibă larvele lui. Îmi permisei chiar să-i spun gazdei râzând:

— Ar trebui să fie friptă mai iute bucata asta, că altfel nu vor rămâne decât viermii de ea…

— Nu-s nici ei proşti la gust, îmi răspunse Franz, serios. Cei ce provin de la muştele negre sunt buni, de la cele verzi sunt amari, iar ăştia sunt perfect comestibili…

— Pentru a-i face plăcere domnului, interveni Walter, încercaţi să scoateţi câţiva. E om de oraş şi delicat.

Van Derheyden îmi aruncă o privire, ca unul care nu mai văzuse orăşeni de ani de zile, sau ca şi cum aş fi picat de pe lună, pe urmă, scoţând un cuţit din buzunarul fracului său, începu, de la vârf, să desprindă viermii de pe insulele lor de rezistenţă.

Se auzi un zgomot dinspre intrare şi, cum eram aşezat pe o bancă, zărind o siluetă feminină mă ridicai.

— Ah! iat-o pe Elka, spuse Franz. Intră, Elka; îi cunoşti pe domnii, da? bombăni el, arătându-mi prietenii.

Purta un şorţ gros, de colţul căruia îşi ştergea degetele foarte subţiri, unul câte unul, ca şi cum şi-ar fi scos mănuşile.

Când a fost tânără, trebuie să fi arătat deosebit de bine, judecând după ceea ce mai rămăsese din

fineţea trăsăturilor şi a pielii, de un luciu mătăsos, luminoasă, fără nicio urmă de roşeaţă, cu tot soarele, temperatura şi vânturile fluviului care o bătuseră.

Acum avea vreo patruzeci de ani. Se îngrăşase, se-ngreunase, era otova din cap până în picioare. Rotundă ca un butoi, cu sprâncenele şi părul blond, de parcă ar fi fost decolorat de una din acele maladii tropicale, ca *pinto,* de pildă, dar cu privirea albastră, ca un lac din Elveţia.

Când vorbi, tresării de spaimă; avea o voce aspră, groasă, răguşită, o voce de jandarm sau de poştaş de ţară, obişnuit să strige oamenii de departe. Îmi făcu o scurtă reverenţă, apoi aduse un pahar, pe care Franz i-l umplu.

— Unde sunt ceilalţi? mai întrebă Franz.

— Vin şi ei, răspunse Elka, golindu-şi paharul dintr-o înghiţitură.

O secundă mai târziu scoase, de undeva, un trabuc negru, pe care-l puse între dinţi, aprinzându-l de la flacăra brichetei mele. Aspira fumul cu plăcere, umplându-şi plămânii cu el şi zvârlindu-l cu putere spre plafon.

În cele din urmă, la intrare apărură trei femei; bănuii că sunt cele pe care Franz le tot desemna cu expresia „ceilalţi”.

Erau indience, încă tinere. Intrară şi se aşezară la perete, iscodindu-ne cu priviri pline de curiozitate. Două dintre ele aveau obrajii de un verde-măsliniu, putred, iar ultima, de culoarea spălăcită a cernelii de pe pergamente. Era de departe cea mai bine făcută; puteai uşor să-ţi dai seama, pentru că niciuna nu purta voal pe piept, permiţându-ne să le comparăm sânii. Semănau fie cu nişte *platanos* (banane lungi şi mari, pentru gătit) sau cu nişte băşici de peşte, alţii, dimpotrivă, erau rotunzi, proaspeţi, apetisanţi şi ridicaţi, ca nişte fructe grele de cocotier.

Aveau şi un fel de şorţ, o bucată de bumbac legată sub buric cu o liană şi despicată pe o parte,

deschizându-se la fiecare pas. Liana bine strânsă, se întindea într-o buclă, care atârna pe burtă, putându-se deduce, după anumite semne, că cea mai bine făcută dintre ele era însărcinată.

Toate trei aveau părul tăiat în faţă, la înălţimea sprâncenelor; şuviţe lungi cădeau, la dreapta şi la stânga, pe umeri, dintr-o coamă aspră, lucitoare şi ţeapănă.

Văzui atunci, în faţa deschizăturii colibei care dădea spre fluviu, cinci sau şase copii goi puşcă, sugând bucăţi de trestie sau ronţăind porumb. Ai fi jurat că-s nişte mauri, deşi, de fapt, nu erau decât copii acestor femei. Cel mai în vârstă trebuie să fi avut doisprezece sau treisprezece ani, iar cel mai mic trei.

Van Derheyden luă bucata de mistreţ care rămăsese pe masă şi-o puse cu autoritate în braţele celei mai frumoase indience.

— Harlem, spuse el, găteşte-ne asta cu porumb şi fasole şi nu cruţa nici *ajiul*.[50]

— Vino, fetiţo, continuă Elka; o să-ţi dau tot ce-ţi trebuie.

Se deplasă destul de iute, cu tot volumul său şi, vârând un castron într-un sac de carton, îl scoase plin cu boabe de fasole uscată, dându-l apoi bucătăresei.

— Se numeşte Harlem? întrebai eu. Dar ăsta-i un nume olandez, nu?

— Sigur, explică Franz; toate aveau nume imposibil de pronunţat de gâtlejul unui om civilizat, şi le-am dat altele; acum aţi văzut-o pe Harlem, alta-i Haga, iar cealaltă Amsterdam. Pronunţă „'Msterdam" – ceea ce le făcu pe creaturile devenite amorfe, ca nişte rădăcini, să surâdă amabil – apoi continuă. Haga e o indiancă din neamul campa, pe care am achiziţionat-o la Pucalipa, când făceam *leche caspi*[51], acea gumă de mestecat care-i transformă pe *gringos* în rumegătoare. Avea vreo şapte sau opt ani pe

vremea aceea şi sunt vreo zece ani de atunci, da, Haga?

Haga rămase nemişcată; eu o credeam relativ tânără, adică de vreo douăzeci şi cinci de ani, dar nu putea avea, de fapt, decât optsprezece sau nouăsprezece! Şi cine ştie dacă şi atât!

Imperturbabil, Franz continuă pentru mine, de fapt singurul interesat de ceea ce spunea el, descrierea familiei sale.

— ’Msterdam e o huitoto îmblânzită, din Ticuna, şi n-aş şti ce vârstă să-i dau. De fapt, Elka, tu ce crezi, cam cât poate avea? Cam vreo douăzeci de ani. În orice caz, ea e cea care mi-a făcut cei mai frumoşi copii. Uite, l-aţi văzut pe Potter? Ei bine, el e fiul nostru, al meu şi al ei! Frumos specimen, nu?

— Dar îi dădeam vreo cincisprezece ani, murmurai eu. Şi atunci Amsterdam să fi fost mamă la zece ani?

— Să zicem doisprezece… Da, era tocmai de măritat, nu Elka?

Izbucni într-un hohot de râs, vesel şi şugubăţ.

— Ştiţi cum fac aceşti porci de huitoţi? De îndată ce o fată ajunge la pubertate şi e în stare să ia un bărbat, matroanele satului îi fac excizia clitorisului şi a nimfelor, buzele mici ale vulvei… După aceia îi caută un bărbat. S-a întâmplat atunci să trec pe acolo cu vasul meu şi cu două puşti Dumoulin…

Elka bătu cu pumnul ei, mare ca un dovleac, în masă.

— Şi dintre cele două puşti, proferă ea furioasă, numai una era bună, a mea, care avea un frumos pat galben… Ei, şi ştiţi ce a făcut acest maimuţoi din Rotterdam? Fără să-mi spună, mi-a luat puşca şi s-a dus s-o dea sălbaticilor pentru curva asta! Un copil de doisprezece ani! Şi chiar în acea seară i l-a făcut pe Potter, aşa beţi, ca nişte măgari, cum erau amândoi.

— Hai, Elka, interveni Franz, împăciuitor, doar ştii bine că atunci aveai piciorul în atele. Şi, dacă ai fi supt mai puţină ţuică nu ţi l-ai fi rupt pe vas!

— Adevărat, admise ea, punându-se apoi pe râs cu lacrimi, un râs gutural, adesea spart. Dar era şi greşeala ta: dacă ai fi fixat mai bine pasarela „Esmeraldei“, nu mi-aş fi rupt piciorul. Pe legea mea, cred c-ai făcut-o înadins…

— Căutaţi întotdeauna *leche caspi?* întrebai eu.

— Nu, spuse Van Derheyden. Ucayali nu avea *leche caspi* şi credeam că aş fi putut stoarce ceva cauciuc de pe frontiera braziliană. Ah! dar e o poveste, *senor,* nu trebuie să credeţi tot ceea ce vi se îndrugă prin pădurile acestea. Mi se spusese şi mie că cel mai grozav era să recoltez gumă în Brazilia şi s-o vând în Peru, apoi să recoltez acelaşi lucru în Peru, vânzându-l în Brazilia. Dar am avut, întotdeauna, neplăceri cu posturile de vamă de la Laeticia. Bandă de tâlhari, vameşii ăştia! Şi astfel am ajuns pe aici, începând să negociez lemn de trandafir. Nu-i mare sfârâială, dar se poate trăi.

— Se trăieşte! proferă din nou Elka. Iată ce trebuie înţeles prin aceasta! Căci trebuie să vă spun, *senor,* că la început, când ne-am apucat de cauciuc aveam ceva capital. Dar cu amenzile, confiscările, cu mersul încolo şi-ncoace, din Brazilia în Peru şi din Peru în Brazilia, nu ne-au mai rămas decât ochii să plângem… Şi mare minune c-am putut s-o păstrăm pe „Esmeralda”, acest vas pe care l-aţi văzut în faţa insulei.

Franz vă vorbeşte de lemn de trandafir, dar şi ăsta cât o să dureze? Aproape că nu se mai găseşte prin împrejurimi. O să fim din nou obligaţi să urcăm pe Maranon, şi până unde? Iar să părăsim totul, tot ce-am făcut cu mâinile noastre, ne vine nu ştiu cum! Să-ţi părăseşti pentru cine ştie ce casa!… Şi, Doamne, de câte ori n-a vrut Franz să-şi schimbe locul!

— Te abaţi de la subiect, interveni aspru Van Derheyden. Era vorba de Harlem, acum. Ei da, pe Harlem, de aici de la Tierra de Nada am luat-o.

Uluit, mă uitam spre Walter, încercând să-i ghicesc gândurile, dar el îşi fuma liniştit pipa, cu privirea stinsă, absent. Fără îndoială că mai ascultase poveştile astea şi le ştia pe de rost.

Înapoia lui, într-un colţ al camerei, indianca de care era vorba mânuia nişte foale de piele, ca să aţâţe un foc din ceva jăratec.

— Cu Harlem s-a petrecut altceva, spuse el. Ea nu m-a costat nimic. Stam pe mal, acolo, în faţă, şi tocmai reperasem un colţişor de arbori *balata,* în valoare de vreo cinci sau şase mii de *soles;* mă hotărâi, totuşi, să mă întorc acasă, înainte de lăsarea nopţii. Urma să mă îmbarc, când văzui două pirogi, la mică distanţă una de alta, coborând fluviul cu toată viteza.

În prima era un indian cu această femeie, care avea un copil în braţe… În cealaltă erau patru vâslaşi, atât de furioşi că mergeau de trei ori mai repede… Nu trebuie să fii nu ştiu cât de deştept ca să înţelegi că era vorba de o urmărire pe viaţă şi pe moarte. Şi, într-adevăr, la un moment dat, un om din a doua pirogă, se ridică, încordă un arc din care slobozi o săgeată. Atunci indianul din prima ambarcaţie s-a ridicat cu săgeata înfiptă în mijlocul spatelui, s-a clătinat, făcând barca să se încline şi să-i răstoarne în apă pe cei ce-o ocupau… După aceea urmăritorii au făcut stânga-mprejur şi s-au dus acasă. Nu mai aveam speranţa să regăsesc vreun supravieţuitor, dar, vedeţi dumneavoastră, am făcut totuşi bine c-am continuat cercetările, pentru că, treizeci de metri mai în jos, tocmai când ajunsesem la capătul unei lungi playa, ce-mi *văd oc*hii? Pe fata aceea ieşind din apă cu plodul ei în braţe, urlând cât putea. Atunci i-am vorbit ca s-o liniştesc, iar ea, deşi terorizată, m-a urmat.

— Ceea ce nu vă spune el, interveni Elka, e că dacă aceasta ar fi fost o bătrână cocama, urâtă, el

ar fi abandonat-o repede; chiar dacă ar fi trebuit s-o arunce în apă cu o lovitură de genunchi! Dar femeia i-a plăcut de la prima vedere.

— Elka, taci, că habar n-ai! Era aproape noapte şi n-aş fi putut vedea dacă-i chioară sau schiloadă. Spune, mai bine, că am fler… Deşi am făcut ceea ce am făcut numai din milă.

— Dar de ce era omul urmărit?

— Ei, asta-i! Era soţul ei. Drama banală a triburilor, fie ele pe Ucayali, Amazon sau Maranon. Mai moare câte unul. Ce să-i faci! De altfel, niciodată n-o să auziţi un indian spunând că s-ar putea muri de bătrâneţe sau de boală; pentru ei, întotdeauna, în asemenea lucruri e amestecată soarta. Chiar când cad victime la vreo vânătoare sau pescuit. Da, şi atunci trebuie să răspunzi iar la întrebarea: şi soarta, cui i se datorează?… Dar în fiecare sat, există unul sau doi inşi cu faimă de „deochitori“. De vrăjitor depinde să spună cine-i vinovatul. Iar în cazul respectiv, soţul lui Harlem era duhul rău, sortit pieirii din această pricină. Asta-i tot…

Tăcu o clipă înainte de a reîncepe.

— Noi suntem creştini, nu-i aşa Elka? Şi, vedeţi, trăim onorabil. Aşa că de aceea am luat-o cu noi pe nenorocita văduvă, cu copil cu tot, care e şi foarte drăguţ. Întoarceţi-vă numai şi o să-l zăriţi; e plodul ăla obraznic, care se scobeşte în nas cu degetul mare, ca şi cum n-ar mai avea şi alte degete pentru asta! Lukai! Ai terminat? O să-ţi trag una… Vedeţi, l-am crescut ca pe propriul meu fiu. De altfel, toţi plozii ăia de acolo sunt ai mei, în afară de Lukai; dar pentru asta nici eu nici Elka nu-l iubim mai puţin, nu-i aşa, Elka?

— Ei da, cât despre asta, s-ar putea spune c-aşa-i, e un copil bun… deşi cam murdar uneori. Dar cum să-i ceri puiului de jaguar să fie miel!

Franz dădu din cap cu melancolic.

— Numai că, vedeţi dumneavoastră, *senor,* Elkăi i-a intrat în cap gândul că, într-o bună zi,

Lukai o să ajungă ca tatăl său, apucându-se să vâneze capete şi o să-i pună-n primejdie pe ai noştri.

— Ba tu eşti cel ce nu-şi dă seama cum stau lucrurile! exclamă femeia, cu vehemenţă. Crezi că nu l-am văzut la ce viclenii recurge ca să atragă aici cei mai veninoşi şerpi? Şi ce face Franz? Ei bine, Franz admiră aceste reptile pe care le prinde Lukai, şi când aduce câte o *shushupe*[52] se şi grăbeşte să-i facă o cuşcă… N-aţi văzut-o pe a noastră? întrebă ea, cu amabilitate, întorcându-se spre mine şi râzând.

— Încă nu, am spus eu, dar sper c-o să am ocazia.

Atunci se auzi vocea lui Walter, tăioasă şi seacă:

— *Shushupe,* spuse el, e *lachesi muta,* pe care mulţi o numesc „stăpâna *brusei“,* cea mai primejdioasă reptilă care există în aceste regiuni. Muşcătura ei e fatală pentru om în mai puţin de cinci minute şi dacă vrăjitorii cunosc remedii eficace împotriva veninului multor şerpi, împotriva veninului acesteia, care e o viperă de gropi, extrem de agresivă, mai de temut decât cobra Indiei, nu au nimic. E splendid animalul, nu?

— Cea a lui Lukai e foarte frumoasă, spuse Elka simplu, fără a-şi ascunde admiraţia. E de aproape trei metri şi nu cunosc un „suflător” mai grozav.

— Şi cu ce-l hrăniţi? întrebai eu.

— Cu şobolani, când prindem, şi cu cobai, pe care Lukai îi creşte anume pentru asta…

— Lukai! I-ai dat animalului să mănânce?

— Nu.

— Ei bine, o să-i dăm noi imediat ceva. Harlem aşa-i că mâncarea va fi gata curând?

— Nu.

— Atunci grăbeşte-te, fetiţo.

— Nu mă grăbesc.

Eram aiurit, încremenit de această extravagantă asociaţie de fiinţe bizare, venite din cele mai îndepărtate colţuri ale Europei şi din fundul

imensei păduri virgine pentru a se întâlni acolo. Prin ce miracol, aceste persoane, pe care le separau grade astronomice de civilizaţie, deosebite şi ca sânge şi rasă, puteau, totuşi, trăi într-o atât de perfectă înţelegere?!

Nimic din toate acestea nu-l putea impresiona pe Walter, care-şi clătea întruna gura cu acea ţuică – *aguardiente* – a lui Franz.

— Doamnă Van Derheyden, întrebai eu, văzând-o că-mi surâde fermecător, se pare că iubiţi mult copiii… ori ai cui ar fi ei, nu-i aşa?

— Din nefericire, eu nu i-am putut avea niciodată pe ai mei şi, atunci, m-am mulţumit cu cei ai lui Franz, înţelegeţi?

Admirabil cuplu!

MONŞTRII FAMILIEI

Dacă n-ar fi avut vocea bolovănoasă şi un aspect atât de voluminos, această soaţă, bună de felul ei, ar fi fost o femeie agreabilă, prin amabilitatea-i inalterabilă şi surâsul radios. Lua doar partea frumoasă a lucrurilor, cum se spune. Dacă mai şi protesta câteodată, era numai formal. De fapt, îşi iubea soţul, iar lui îi trebuia această dragoste puternică ca să poată trece, cum bănuiam, toate probele unei vieţi aventuroasă, azi îmbelşugată, mâine ca vai de ea. Elka s-a şi mulţumit cu ceea ce i-a pus întâmplarea la dispoziţie. O admiram chiar, pe legea mea, pentru că aşa mi-o şi imaginasem.

În timp ce Van Derheyden ne oferea ţigări Inca dintr-un pachet, ea se întoarse spre mine, zicându-mi:

— Cred că Franz arde de nerăbdare să vă arate *shushupa.*

— Nu! zise Franz, fără a-mi aştepta răspunsul; zi mai degrabă că tu vrei. Vedeţi, dumneavoastră, *senor frances,* Elka nu poate suferi acest animal, dar nici nu poate renunţa la el. Şi, acum, hai să profităm şi să-i dăm ceva să digere! Lukai, du-te cu ea…

În spatele cabanei se afla *chacra,* grădina indispensabilă oricărui colonist şi oricărui sălbatic. Erau acolo câţiva palmieri cu fructe, *yucca* din belşug şi bananieri de diverse specii, grijuliu plantaţi. Frunzele late erau decolorate de soare şi ferfeniţate de vânt, dar susţineau pe ele ciorchini de fructe aproape coapte.

Trecurăm un fel de gard din trunchiuri de arbori din care câţiva începuseră, deşi aparent uscaţi ca nişte bârne, să încolţească. Elka Van Derheyden mă opri, luându-mă de braţ.

— Vedeţi aceste *chozas?* Sunt casele noastre la dreapta, cea a copiilor, la stânga a fetelor şi la mijloc a noastră, a lui Franz şi a mea. După cum se

vede, fiecare cu a lui… Până în ziua în care Franz îşi va găsi o altă amantă sălbatică. În fine! Aşa-i felul lui şi n-ai ce-i face. Dar, de fapt, de ce să mă plâng, vedeţi dumneavoastră, fără aceste femei, unde am găsi noi oare mână de lucru? Singură n-aş putea întreţine o *chacra.* Potter nu se ocupă decât de „Esmeralda”, iar ceilalţi copii, care pe unde, la vânătoare sau pescuit, şi încă-i bine, pentru că altfel cu paisprezece… nu, cu cincisprezece guri de hrănit, mă înţelegeţi ce vreau să spun? Dar, scuzaţi-mă, adăugă ea surâzând, până la urmă tot acolo vom ajunge, să pierim şi noi odată cu toată lumea. Veniţi să vă arăt instalaţia.

Ne îndreptarăm spre locuinţa din dreapta, fără uşă şi ea, ca şi aceea în care trăiau în comun, ziua. Un miros de putregai, de urină şi de mucegai îmi umplu gâtul, sufocându-mă. Elkăi nici că-i păsa.

— Ei, ce faci tu Lukai? întrebă ea.

— Număr cobaii, lipseşte unul!

— Hai, ia acum masculul cel mare şi-o să-i numeri mai târziu.

Într-un colţ, trăiau vreo douăzeci de cobai, mişunând, chiţăind, urmărindu-se tot atât de în voie în cameră, ca afară, în natură. Erau albi roşcaţi, albi cu pete negre, aceştia din urmă parcă cu părul mai scurt; apoi puii, de la vreo două femele; n-aveau mai mult de două zile.

Lukai prinse un cobai mai mare şi ne făcu semn să-l urmăm. Ieşirăm. Lângă cabana principală se afla o cuşcă de bambus, mare cât un dulap normand, dar culcată pe-o parte.

Şi cum ne apropiasem de ea, cuşca răsună de un zgomot violent, ca şi cum înăuntrul ei s-ar fi destins un resort puternic. Pe urmă se auzi, deodată, un şuierat straniu, bizar, ameninţător, care-ţi îngheţa sângele-n vine.

— E flămând, îmi explică Elka. Când l-a prins Lukai era umflat ca un balon. Cred că înghiţise un *jabato*[53], altfel n-ar fi putut fi prins. Ştiţi, când animalele astea au pântecul plin sunt incapabile să

se mai mişte, le-ai putea face bucăţele, fără să dea măcar din coadă. O să-l vedeţi mâncând: e un spectacol amuzant şi pentru Franz şi pentru copii; ştiţi, pe aici, altă distracţie n-au nici ei.

Lukai trăsese o prăjină aproape de cuşcă, fără să dea drumul cobaiului, şi se căţără deasupra, ca să poată atinge acoperişul. De câteva ori, însă, resortul viu se destinse fulgerător, să rupă cuşca nu alta. Apoi începu din nou fiorosul şuierat.

— Bagă de seamă la degete, îi spuse Elka. Stai să-l atrag în partea cealaltă.

Zdravăna femeie se aplecă spre mine şi începu să imite şuieratul şarpelui, care, auzind-o, se apropie atât de mult de peretele cuştii, că-i văzui bine capul lat şi lung, cu doi ochi negri strălucitori şi cu pielea acoperită de solzi mari, desigur foarte tari, de o culoare întunecată, bătând în roşu, cu nişte benzi negre, abia perceptibile.

Când a răspuns la şuierat, proiectă spre noi o duhoare care mă făcu să dau îndărăt. Între timp, Lukai operase o mică deschidere în acoperişul cuştii şi, fără a-i păsa de chiţăiturile ascuţite ale cobaiului terorizat, băgă înăuntru animalul, într-o fracţiune de secundă. Nenorocitul fugi să se ascundă într-un colţ, tăcând şi sperând astfel că-i va scăpa monstrului, deşi se puteau observa bătăile inimii sub blană.

— Dar de ce nu l-ai ucis întâi? îi spusei eu pe un ton de reproş. Ar fi fost atât de uşor!

— Păi, ca să puteţi vedea cum îl mănâncă *shushupa,* zise Elka. Altfel, unde-ar fi fost spectacolul?

Îmi venea s-o iau la goană de spaimă.

Şarpele este, fără îndoială, dintre toate vieţuitoarele, animalul cel mai impresionant; înfăţişarea lui îţi produce spaimă şi silă; toţi cei pe care-i cunoscusem simţeau la vederea lui acelaşi lucru. Entomologul Hudson pretinde că e ceva provenind dintr-o emoţie atavică, strămoşii noştri socotind şarpele o creatură funestă; de aceea,

probabil că l-au şi divinizat adesea, iar vrăjitorii tocmai prin aceasta şi-au consolidat puterea; de ce nu e în stare o făptură care se joacă cu şerpii fermecându-i?!

Mi-ar fi făcut o mare plăcere să trag un glonţ în capul fioroasei *shushupa,* dacă nu mi-ar fi fost teamă că, prin aceasta, mi-aş fi pierdut favoarea familiei Van Derheyden, de care aveam atâta nevoie.

Reptila se ghemuise şi ea, părându-mi-se că nici nu-l observase pe nefericitul rozător, care nu mai mişca.

— Nu-i e foame. De ce oare nu scoateţi cobaiul de acolo pentru a i-l da într-o altă zi, le sugerai eu, când n-aş fi fost de faţă?

Remarca mea o făcu pe Elka să râdă cu hohote:

— Ia încercaţi dumneavoastră să vă strecuraţi mâna în cuşcă, îmi propuse ea.

Sus, nu era decât o mică deschizătură, prin care, dacă aş fi băgat degetul, aş fi murit într-o clipă. Deci, nefericitul rozător era inevitabil osândit la moarte. Ce n-aş fi dat să mă fi strigat atunci Walter. Îmi blestemam stupida curiozitate, când, deodată, *shushupa* şuieră; un fel de sunet brutal, terminat ca o modulaţie, urmat de un salt brusc. O zvâcnitură de fapt, după care reveni, într-o secundă, cu capul în locul în care mai înainte îi fusese coada.

Se auzi un strigăt scurt, ascuţit, al cobaiului, şi văzui monstrul muşcându-l; dinţii ascuţiţi din vârful botului, dezvelindu-şi cei patru centimetri de os, pătrunseră în blana micuţului alb-roşcat, care, înţepenit, îşi aştepta inevitabila pieire.

Ca să-şi înghită nenorocita victimă, *shushupa* nu mai avea nevoie de dilatarea naturală a botului şi a maxilarelor, cum se întâmpla când era vorba de o pradă mai mare decât corpul ei, ştiut fiind că această reptilă, care poate atinge opt până la nouă metri lungime, e în stare să înghită şi un porc mare din temuta specie *huangana.*

Micul rozător ar fi putut dispare dintr-o înghiţitură, dar *shushupa* începu să-l învăluie în nişte bale filiforme, vâscoase, ce se întindeau de pe un maxilar pe altul; ceva cleios, gelatinos, alb ca laptele prins şi care impregnă într-o clipă blana mătăsoasă a cobaiului. Apoi, rafinată, reptila nu sări să-şi înfulece prada, ci, din pricina cuştii prea strâmte, se răsuci, ca să poată înghiţi rozătorul de la coadă.

Satisfăcută, Elka mă luă de braţ, îndreptându-se cu mine spre casă.

— Masa trebuie să fie gata, îmi spuse. Şarpele are şi el ce digera câteva zile-n şir. De obicei, specia asta se mulţumeşte şi cu o pasăre. Desigur, nu cu un *gallinazo,* şi el nesăţios! Ah! Şi dacă mistreţii n-ar fi prea rari şi atât de buni de mâncat, mi-ar fi plăcut să vă arăt cum un şarpe ca ăsta poate înghiţi unul de trei ori mai mare ca el, digerându-l şase luni! Am văzut, odată, o *shushupa* bătându-se cu un porc sălbatic patru minute, până ce i-a venit de hac. Deşi veninos, se mai şi arunca asupra lui, muşcându-l şi zvârlindu-l în toate părţile cu coada, pentru că aceste reptile sunt foarte puternice, *senor*... Tare aş fi vrut să văd cum s-ar fi terminat cu digestia, dacă ar fi putut până la urmă să-l înghită. Dar a intervenit Franz, pe care nu-l chemasem acolo, şi i-a spart capul cu un glonte, mistreţul nefiind înghiţit decât pe jumătate… Bineînţeles că nici noi nu l-am putut mânca… Şi când mă gândesc ce frumos era! Ah! dacă şarpele ar fi fost un anaconda, mistreţul, deşi mort, ar fi fost comestibil ca şi şarpele de altfel. Închipuiţi-vă că dintr-un asemenea boa am fi avut de mâncare, întreaga familie, vreo cincisprezece zile, era un animal de vreo doisprezece metri, vă imaginaţi?

Încetul cu încetul îmi dădeam seamă că-mi făcusem iluzii despre Elka. Poate că lua viaţa aşa cum era, şi-şi iubea şi bărbatul, în ciuda bizarului său menaj. Dar se şi adaptase vieţii aspre din

pădure, fără îndoială. Nicio fiară şi niciun monstru nu o mai impresionau, şi dacă părea înfiorată când le pomenea, asta pentru că mai păstra o urmă de civilizaţie sau poate dintr-un reflex. Pe de altă parte, sunt sigur c-ar fi putut înfrunta un adversar fără frică.

În cele din urmă, pentru ea, totul se rezuma la problema mâncării. Şi orice animal, neotrăvitor, reprezenta câteva zile de hrană. Un boa de doisprezece metri nu era altceva decât un cârnat uriaş, în stare să sature, timp de două săptămâni, cincisprezece guri înfometate; nimic mai mult! Poate doar câteva zile în plus, dacă se recupera şi prada pe cale de a fi digerată.

Apropiindu-ne de cabana comună, ne încrucişarăm pe drum cu ’Msterdam, lentă, legănându-se, cu un mers suplu şi elastic, ca al purtătoarelor de amfore, care se îndrepta spre *chacra,* ţinând un lighean mare de aluminiu în braţe.

Elka îi spuse ceva într-o limbă necunoscută de mine, dar indianca îi răspunse în spaniolă:

— *Morcilla de jabali’nora.*[54]

Îşi continua drumul, când Elka o mai opri odată, strigând-o şi spunându-mi şi mie:

— Nu cunoaşteţi caltaboşul pregătit după reţeta huitoto? Oh! Pe legea mea, e ceva! Dar mi-a trebuit şi mie timp pentru asta, iar acum e un deliciu. Dacă vreţi, gustaţi… Veniţi numai şi vedeţi.

Mă împinse spre ligheanul pe fundul căruia pluteau, în ceva verzui, nişte cilindri cenuşii, ca nişte picioare de scaun, grijuliu legaţi la cele două capete. De departe păreau cârnaţi europeni, sau ceva între caltaboş şi cârnat, şi care, fără îndoială, ar fi fost delicioşi pentru un stomac înfometat, de n-ar fi fost sosul ce-i scălda şi mirosul scatologic ce-l răspândeau.

Elka izbucni în râs la dezgustul pe care-l arătai.

— Nicio altă mâncare nu poate fi pregătită mai iute, îmi explică ea; când se spintecă un mistreţ sau un *huangana,* i se strâng maţele încă pline de produsele digestiei şi, din loc în loc, se leagă cu liane ca astea. Şi gata cârnatul! Se poate fierbe în apă clocotită sau frige pe grătar, dar nu-i nevoie, pentru că şi crud e foarte uşor digerabil.

Îi aruncai o privire neîncrezătoare şi, lăsând de o parte politeţea, îi spusei:

— Dar cârnatul dumneavoastră nu-i altceva decât balegă.

Oftă.

— Cam aşa ceva. Dar de-aţi şti ce ajungi să mănânci în *selva* ca să nu mori de foame! Dar te obişnuieşti cu toate.

Ne reluarăm drumul spre cabana de unde se auzeau sunetele unei conversaţii amicale între Franz şi Carranza.

Ardeam de nerăbdare să-i povestesc şi lui Walter ceea ce văzusem, deşi ştiam bine că, atâta timp cât eram în tovărăşia lui Van Derheyden, îmi era imposibil, fiind tentat să comentez faptele într-un mod ce nu le-ar fi făcut deloc plăcere gazdelor. Trebuiau menajate cu orice chip.

Elka se opri în prag, cu faţa spre „Esmeralda“, şi duse mâna la ochi.

— Ah! exclamă ea, iată că se întoarce şi Potter… O să fiţi satisfăcut de ceea ce o să vedeţi, dumneavoastră care iubiţi şerpii, aduce un *giboya.*

Privii în direcţia fluviului şi văzui apropiindu-se o canoe, condusă de un băiat, doar cu o singură vâslă.

— Cine-i *giboya?* întrebai eu.

— E numele dat de brazilieni şarpelui inofensiv boa constrictor care trăieşte între acoperişurile de paie ale colibelor şi în apă… Noi l-am adus pe acesta de la Caballo Cocha, de unde recoltam cauciuc. L-am văzut, cum se zice, crescând. Erau vreo zece din ăştia pe acoperişul nostru şi ne erau foarte folositori, căci mâncau şobolanii de care era

plin acolo. *Giboya* era cel mai blând şi, când se apropia vreun alb sau sălbatic de casă, se punea pe şuierat, trezindu-ne. O să vedeţi, o să-l iubiţi. E un animal foarte bun. Potter trăieşte tot timpul cu el alături.

Eu mă întrebam dacă aveam să fiu obligat nu numai să mănânc viermii de pe carnea de mistreţ, dar să şi stau la masă cu un boa pe genunchi? Şi, tocmai dădeam să intru, când Elka, fără nicio îndoială înfometată, îmi spuse:

— Unde mai pui că acest boa de apă e şi foarte comestibil, are o carne ca de viţel… Doamne, de cât timp n-am mai mâncat aşa ceva!

— Aş prefera, totuşi, viţelul, spusei eu.

„Da, dar când ai asemenea gusturi, nu o porneşti prin *selva“,* mi-ar fi putut răspunde buna Elka.

ÎN *SELVA* NIMENI NU SE PLÂNGE

Când intrai, Walter îi dădu un bilet roz de zece *soles* lui Van Derheyden care-l împături cu grijă, vârându-l în buzunarul fracului. El Germano lăsă să cadă într-o jumătate de pahar cu apă două comprimate albe, pe care le dizolvă agitând lichidul cu degetul.

— Un medicament? mă mirai eu. Sunteţi bolnav?

— Nu! Mă supără doar un dinte.

— Ei! Deci asta era cu mina dumneavoastră crispată, insomniile şi proasta dispoziţie? De ce nu mi-aţi spus-o mai dinainte?

— Şi ce mi-aţi fi făcut, sunteţi dentist?

— Schimbarea aerului sau a climatului provoacă adesea dureri de dinţi, explică placid Franz. Dar când cad toţi, ai terminat cu durerea.

— Ei bine, în cazul ăsta, eu nu mai am ce aştepta, spuse Tomas râzând.

Pe semne că Walter suferea cumplit. Nimic nu-i descreţea fruntea, durerea îi modificase trăsăturile şi avea dreptate să-mi spună că nu-i puteam fi de niciun ajutor. Dar de ce n-o făcea deschis şi recurgea la subînţelesuri?

Pentru că în *selva* nimeni nu se plânge şi la ce să se plângă când plânsul e inutil. Trebuie să rabzi şi să te resemnezi. De aceea, încetul cu încetul, natura sălbatică îl modelează pe om după legile sale implacabile, şi de aceea şi Elka, deşi n-o fi fost ea prea fragilă sau delicată, putea asista fără să fie impresionată la „masa“ unei *shushupa,* la moartea unui inofensiv cobai, sau să mănânce maţele unui porc sălbatic, cu tot conţinutul lor spurcat, lunecând astfel, pe nesimţite, dar progresiv, spre viaţa primitivă.

Pe masă se aflau două mici pungi de hârtie pe care scria „cafeaspirin” produs care părea a fi singura substanţă analgezică a ţării, pe lângă *coca*

şi *hayawaska.* Înghiţi preparatul dintr-o dată, apoi Harlem îi aduse o ceaşcă cu un lichid fierbinte. Îl întrebai ce era şi îmi spuse:

— O infuzie de *mate-cola*; un medicament excelent pentru nervi, digestie şi încă multe altele! Sau cel puţin aşa se crede!

Nu mai spuse nimic, pentru că Potter tocmai intra cu trupul înfăşurat în inelele enormului boa. Îşi puse *giboya* pe pământ, după ce scăpă de el cu greu, pentru că şarpelui îi plăcea căldura corpului şi refuza să i se desprindă de trup. Cu părere de rău se furişă, încet, într-un colţ al camerei, fără ca cineva să se mai sinchisească de el. Socotii că trebuie să măsoare vreo şase metri şi, uitând de durerile lui Walter, îi spusei:

— Pe elevii noştri, în Franţa, îi învaţă că şerpii boa de şase metri sunt excepţionali şi că n-ar exista de fapt decât în imaginaţia exploratorilor mincinoşi. Iată proba contrarie!

— Ce, exclamă Tomas, şase metri? Eu am văzut unul, la Barranea, mai mare de zece!

— Eu, interveni Franz, am cumpărat în Brazilia o piele de anaconda de optsprezece metri lungime, şi ne-am făcut haine, eu, Elka, 'Msterdam şi încă doi sau trei copii, îmbrăcându-ne din cap până-n picioare!

— Exploratorul Fawcet, ne-o reteză Walter, povesteşte că în pădurile virgine din Madre de Dios a descoperit urmele unei anaconda care ar fi avut douăzeci şi patru de metri şi jumătate. Ceea ce, socotea el, îi făcea pe unii să spună că diplodocoul antedeluvian n-ar fi dispărut complet[55].

— Douăzeci şi patru de metri!? exclamă Elka, cu mâinile ridicate, arătând cam cât ar fi fost corpul de lung, şi ce grosime avea monstrul. Douăzeci şi patru de metri! Am fi avut toţi ce mânca timp de o lună. Nu-i aşa, Franz?

Sfertul de porc sălbatic fierbea, trebuie să i se fi adăugat supei şi nişte mirodenii, iar eu mă

întrebam, neliniştit, dacă nu cumva printre ele nu s-o fi amestecat şi ceva din temuta *cuantro* care-mi provoca greaţă. Dar în aer începuse să plutească un alt parfum care-ţi umplea nările şi plămânii. Dacă *giboya* nu s-ar fi deplasat brusc spre plita lui Harlem, n-aş fi ştiut niciodată că vehementul parfum tămâios era emanat de corpul lui cilindric… Şerpii, viermii, caltaboşul huitoto, mirosurile, porcul rânced aveau să-mi facă prânzul insuportabil.

După-masă îl însoţii pe Walter până la barcă, să iau tutunul. Durerea lui de dinţi nu cedase deloc, cu toată aspirina pe care o luase; umflătura obrazului drept crescuse atât de mult încât buza-i deformată îl obliga să vorbească doar pe o parte a gurii.

— Dar nu puteţi rămâne aşa, îi spusei eu, naiv. Trebuie făcut ceva.

— Ce? Vă ascult.

— Dacă-i un dinte cariat, să-l scoatem. Sunteţi curajos, şi cu nişte cleşti…

— Am încercat, îmi spuse el. E o măsea mare, care trebuie să aibă rădăcini puternice şi n-am reuşit decât s-o sparg. Iar ceea ce mi-a mai rămas, să te ţii!

— Păi faceţi un abces, care-i foarte periculos!

— Ştiu, dar trebuie să ajungem la Borja. Acolo-i un post militar puternic, unde trebuie să existe tot timpul un medic.

— Şi Borja e departe?

— Ei, da!… Şi noi nici n-am plecat. Van Derheyden o să ne dea carburant, dar, înainte, trebuie curăţat tot motorul de drăcia aia de sevă pe care a pus-o Tomas. Şi treaba îmi ia pe puţin o zi.

N-am mai spus nimic… Mă gândeam ce perspectivă: să-mi petrec încă o zi în compania şerpilor familiei, iar de noapte, ce să mai spun!

După masă, Walter desfăcu motorul în bucăţi şi le muie în sevă de *canella moena* în acelaşi lighean de aluminiu în care văzusem plutind, în sosul verzui, caltaboşul huitoto. Seva dizolva propriile-i depuneri vâscoase. Walter curăţa orificiile cu spini de cactus, sufla în ele, apoi le înmuia în benzină şi le ştergea. Numai noaptea îl opri din lucru, care, speram, să-l fi făcut să uite de durere.

Terminaserăm şi resturile de mistreţ, iar Elka bău un pahar cu lapte, apoi copiii ne aduseră rogojini din frunze de *chambira* ca să ne culcăm în camera comună.

Eu le-am spus că pentru mine acest gen de saltea nu-şi avea rostul, pentru că hotărâsem să mă culc peste noapte în barcă. Franz prezise o ploaie diluviană, cu toate neplăcerile ce puteau decurge din aceasta, ca să mă facă să renunţ la idee; în cele din urmă le mărturisii adevărul nu prea mă vedeam petrecând noaptea sub acelaşi acoperiş cu *giboya,* oricât de familiar ar fi fost el.

Toţi râseră de mine, explicându-mi-se că boa dormea tot timpul cu Potter, tânărul său stăpân şi prieten din *choza,* aşa că n-aveam de ce mă teme.

Am stins lampa şi cabana se umplu de întuneric. Mai trebui să se scurgă o bună bucată de timp pentru ca primele picături prezise de Franz să cadă pe acoperiş, cu un zgomot mai întâi moale, apoi mai. Auzii vântul suflând din ce în ce mai tare, răsucind cocotierii înalţi, frunzele de *yucca,* subţiri şi suple ca lamele de sabie, lovindu-se unele de altele şi totul se acoperi, în cele din urmă, de răpăiala regulată a ploii torenţiale.

Mă gândii la Tonto, pe care nu-mi aminteam să-l mai fi văzut în timpul zilei. Dezertase oare? Sau îşi mai schimbase încă o dată stăpânii? Îmi veni o idee; dacă tânărul Potter, din răutate sau inconştienţă, l-o fi dat şarpelui să-l mănânce?

Respinsei gândul, socotind că, totuşi, Tomas se îngrijise de protejatul său.

Dar somnul nu-mi mai venea din pricina vacarmului, furtunii, vântului, ploii şi, mai ales, a imaginilor de coşmar care mă năpădeau de cum aţipeam *shushupa* şi cobaiul, de pildă; totuşi, cu cât mă gândeam mai mult la acest spectacol, cu atât mai puţin îmi era scârbă. Aşa-mi trebuia, fusesem curios.

Dacă şerpii erau pentru mine, ca pentru cei mai mulţi dintre oameni, creaturi înspăimântătoare şi, mai ales, groaznice şi periculoase, totuşi trebuie să recunosc că exercitau asupra mea şi o atracţie maladivă, mai ales când mă aflam lângă ei, în afara oricărui pericol, ca atunci când fusesem protejat de cuşca de bambus… De altfel, trebuia să te obişnuieşti foarte repede cu această fioroasă companie, ca şi familia Van Derheyden.

În încăperea fără uşă pătrundeau rafale, dar din ce în ce mai slabe. O oră după aceea eu eram încă treaz; Tomas sforăia, iar Walter respira regulat. Ploaia încetă deodată, fără domoliri, iar vântul mai pe îndelete. Şi în liniştea revenită aveam să-mi găsesc şi eu odihna.

Nu ştiu de unde se auzi, în încăpere, un zgomot de orologiu, umplând-o de tic-tacul său. Zgomot bizar, pentru că, după câteva bătăi regulate, orologiul se oprea, marca ora cu un suspin, într-un alt colţ al camerei auzindu-se un uşor şuierat. Zgomote care nu aveau nimic de a face cu cele din somnul lui Carranza sau Walter. Bănuiam că era o insectă mare, coleopteră sau scolopendră, mergând pe podeaua de lut, una din acele surprinzătoare vieţuitoare ecuatoriale care mişună peste tot, chiar şi sub pasul călătorului, surprins de asemenea apariţii.

Pe urmă, acele suspine, sufluri întretăiate de tic-tacuri monotone şi neliniştite, se transformară într-un fel de conversaţie şuşotită; aveam impresia că ne ameninţa o primejdie necunoscută, pe toţi trei, şi la acest gând mi se tăia răsuflarea.

Mai rău fu când auzii şi alte zgomote, ca şi cum s-ar fi jucat o pisică cu un dop. Mă gândeam că nu putea fi altceva decât un animal familiar. Dar care? Ce fel de animal? *Giboya?* Nu, Potter îl luase cu sine, înfăşurat în jurul gâtului.

Să-l strig pe Walter? Dar dacă-l trezeam, îi trezeam şi durerea. Totuşi, din pricina foşnetului de pe jos şi a unor zgomote care se apropiau de mine, îl strigai cu jumătate de glas:

— Walter! Walter! Dormiţi?

— Nu, ce-i? V-aţi trezit cumva din pricina zgomotelor ăstora?

— Ah! Le auziţi şi dumneavoastră? Ce poate fi?

— Mă tem să vă explic, s-ar putea să nu vă placă.

— Explicaţi-mi totuşi, ce naiba!

— Ah, Doamne. Să zicem că sunt *cucarachas*... adică un fel de, cum le spune la dumneavoastră? Libărci? Sunt enorme pe aici… Şi, dacă-mi aduc bine aminte, Elka a deschis ieri seară o cutie de lapte concentrat; aşa că laptele le-a atras.

Într-adevăr, Elka desfăcuse una din acele cutii care se aflau peste tot în Peru, şi care, curios, erau cu jumătate mai mici decât cele vândute în Europa. Făcuse, cu un dorn, două găurele cam cât gămălia de ac, scoţând pe acolo, cu greu, abia atât lichid cât să umple un pahar de lapte obişnuit. Eram cât pe ce să-i ofer şi eu cuţitul ca să le lărgească, dar m-am oprit, gândindu-mă că femeia aceasta, obişnuită cu de toate, trebuie totuşi să ştie ce face.

După cunoştinţele mele de entomolog, nu auzisem ca un gândac de bucătărie să fie dotat şi cu un aparat sonor. Să fi fost atunci un zgomot al elitrelor, sau acesta să fi aparţinut unei specii aparte?

Ce era cu tic-tacul acela precis? Cu şoşotelile nuanţate şi chiar modulate pe care le auzeam, deşi abia perceptibile?

— E insuportabil, îi spusei lui Walter. Ar trebui scoasă cutia afară, doar nu mai plouă să i se strice

conţinutul, iar gândacii ar ieşi după ea.

— Aveţi bricheta la dumneavoastră?

— Da, în buzunar.

— Ei bine, aprindeţi-o şi veţi vedea!

O clipă mai târziu scăpărai. Flacăra palidă a gazului nu prea făcea lumină, dar descrisei cu ea un arc de cerc. Deodată sării ca ars, cu părul măciucă.

— Şerpi!

Walter chicoti; flacăra se stinse, dar nu fără a-mi permite să percep patru reptile mici, de vreo zece centimetri, cu capul sus, ca nişte pui de lebăda abia ieşiţi din ou.

— Vlăstare boa sau poate *giboya,* spuse Walter. Sunt pui. De obicei trăiesc în acoperişuri de paie, unde pândesc şobolanii cu care se hrănesc, dar acum cred că ploaia i-a scos de acolo.

— Afurisite animale! Dar cum să le alungi?

— Sunt inofensive şi nu-i nicio scofală să le striveşti. Van Derheyden nu ne-ar ierta-o. Sunt sigur că el ştie de acest cuibar şi, apoi aţi văzut cât de ataşaţi sunt toţi de reptile, indiferent de soi?

Suspinai neputincios.

— Când plecăm, Walter?

— Mâine seară, poate.

— Vă mai doare măseaua?

— Să nu mai vorbim. Spuneţi mai bine, că aceşti Van Derheyden sunt atât de politicoşi încât ne hrănesc cu proviziile lor aduse de la Iquitos. Ce-ar fi să le lăsaţi, la plecare, un dolar, doi?

— Am înţeles, numai să nu mă fi muşcat vreunul din şerpii lor…

A doua zi, în zori, lătrăturile vesele ale lui Tonto răsunară în faţa cabanei noastre. O ştersese pe undeva şi se-ntorsese acum voios să-şi regăsească prietenii. Dar nu pe noi ne voia, ci pe Harlem şi, de bucurie, nu se juca decât cu ea şi o ameninţa cu colţii.

Tomas îl strigă, îl mângâie şi reuşi să-l potolească. Cu toate că se retrăsese într-un colţ, Tonta n-o scăpa din ochi pe indiancă. Pe unde-şi petrecuse noaptea, numai Dumnezeu ştia. Era mânjit până peste urechi şi mirosea a peşte stricat.

— Cred, îi spusei lui Tomas, c-ar fi în interesul tuturor să-l zvârli în fluviu, măcar pentru câteva minute; altfel o să ne împută barca.

— Numai să iau ceva cald. Harlem pregătea ceva ce aducea a cafea şi care, de fapt, nu era decât nişte zeamă de porumb prăjit, insipidă şi mai străvezie decât ceaiul cel mai limpede. Walter ne spuse că dacă-i punem lapte, îi schimbă gustul. Dar după ce deschiserăm puţin cutia ne fu imposibil să scoatem vreo picătură din ea.

— Măriţi puţin o gaură, îi propusei eu.

— Iar s-o fi băgat în ea vreo spurcăciune de insectă, bombăni el.

Începui să râd.

— Ca să pătrundă pe unul din orificiile astea trebuie să fi fost cam subţirică, îi zisei.

— Credeţi? Staţi că o să vedeţi acum.

Îşi luă cuţitul cu mâner de corn şi începu să taie cu el metalul, iar când cutia fu gata destupată, văzurăm în ea o insectă, mare cât degetul unui copil de zece ani, un fel de coleopteră cu aripi aurite şi cu ghearele vârâte în lichidul cleios, pe care plutea anevoie după ce se îndopase din plin.

El Germano o zvârli jos, cu vârful cuţitului, şi o strivi cu piciorul.

— V-am spus eu că-i un *palleso!* E plină regiunea de ei, e o nouă specie de gândaci aclimatizaţi aici. Şi se zice c-ar veni din Iugoslavia.

— Ei, hai, nu vă bateţi joc de mine, doar n-o să mă faceţi să cred că nenorocitul ăsta de gândac a intrat în cutie pe vreo gaură din astea!

— Era sau nu în cutie? M-aţi văzut doar când am deschis-o. Şi, atunci, pe unde să fi intrat dacă nu prin găurile astea?

— Încă un miracol al pădurii, spusei, sceptic. Aţi vrea să mă faceţi să cred aşa ceva, dar nu merge!

— Doar nu-s scamator, spuse Walter şi nu văd cum, prin ce tertip, l-aş fi putut vârî eu în cutie, chiar sub ochii voştri… E un mister pe care nimeni nu l-a putut înţelege vreodată, dar faptul e fapt! Şi, apoi, fiindcă aţi fost entomolog, căutaţi-mi o explicaţie şi, mai ales, găsiţi-o![56]

PARTEA A TREIA

NEBUNUL DIN TIERRA DE NADA

Rămăsesem singur în odaia comună, Franz plecase cu o plasă pe braţ, un fel de prostovol cu ochiuri fine, urmat de trei din plozii lui nerăbdători şi cuprinşi de demonul pescuitului. Elka se dusese la *chacra* pentru a-şi termina plantaţia de *yucca* şi a se ocupa, zicea, de micile *frijoles*[57] care creşteau la marginea fluviului, în locuri mlăştinoase, cu o iuţeală nemaipomenită. Putea obţine acolo o recoltă bună, în mai puţin de cinci săptămâni. Apoi, nu ştiu de ce, îi dădu seminţele Hagăi, spunându-i să le sădească.

Walter se întoarse la motorul lui, iar Tomas dispăru şi el, urmat de Tonto. Rămăsesem doar eu şi Harlem, a cărei faţă, de câte ori mă uitam la ea să văd ce face, căpăta o tentă pământie, ceea ce, la pielea ei, însemna că se înroşea.

Era o sălbatică şi, cu toate astea, simţeam că, atât pentru ea, cât şi pentru mine, situaţia nu era prea plăcută, vorba proverbului chinezesc, pe care ea probabil nu-l ştia, dar care i se potrivea foarte bine atât unui indian huitoto, cât şi unui om civilizat: „Când două făpturi de sex diferit se află singure, sub acelaşi acoperiş, nu trece mult şi, hop, dracu-şi vâră coada între ele!”

Mă pregăteam să ies să dau o raită prin insulă, ca să-mi treacă de urât, când Tonto intră în cabană ca glonţul. Veni la mine, mi se frecă de cizme, fără să mai încerce să mă muşte de ele, punându-se pe scâncit, ca şi cum ar fi mâncat o bătaie zdravănă. Ce să se fi-ntâmplat? Îmi treceau prin minte fel de fel de gânduri vreo muşcătură de şarpe, sau poate o înţepătură de insectă, albină, viespe, scorpion, păianjen, ori mai ştiu eu ce? Sau probabil o căpuşă şi-l alesese drept domiciliu stabil şi-i sugea sângele?

Îl examinai în grabă, descoperind că puţea mai ceva decât coliba copiilor Van Derheyden, şi-l

îndepărtai cu o lovitură de picior. El, ce să facă? Se mulţumi doar să-şi înteţească scâncetele. Ei bine, mă gândii, dac-o fi vorba de vreo muşcătură mortală, n-o să sufere prea mult, deşi, pe de altă parte, vitalitatea lui debordantă nu prea indica aşa ceva; dacă ar fi fost vorba numai de căpuşe, baia de care avea nevoie l-ar fi scăpat de ele sau, oricum, l-ar fi uşurat, fără să-i producă niciun rău.

— Hai, Tonto, vino, i-am zis, plesnind din limbă ca să-l ademenesc.

Părăsii astfel cabana, urmat de căţelul negru, dar nu pentru multă vreme. Tonto nu făcu nici zece metri în urma mea, când ţâşni ca o săgeată pe cărarea din dreapta, care ducea la coliba femeilor şi înspre *playa* unde Haga îşi planta, probabil, mazărea. Stătui o clipă în cumpănă dacă să-l chem sau să-l urmez, şi îl văzui revenind şi lătrând din răsputeri, ca şi cum m-ar fi invitat să mă duc după el să-mi arate ceva surprinzător. N-am avut prea mult de mers. Vreo două sute de metri doar, până ce cărarea se despărţi în alte două, una ducând printre palmierii din faţa colibelor, unde se mai vedea câte un om dormind la intrare, niciun alb însă, iar alta coborând spre fluviu. Pe aceasta o luă şi Tonto. Deodată, panta deveni şi mai înclinată; la marginea fluviului era o vegetaţie tropicală intensă, constituită mai ales din acele buchete enorme de frunze, care în Antile se numeau viespi, iar în America de Sud, şi în cea Centrală, *orejas de elegante* – urechi de elefant – e drept, o mai bună definire, dar neavând farmecul limbii creole.

Iar acolo, pierduţi în vegetaţia uşor tăvălită, îi văzui pe Tomas şi Haga ocupaţi să planteze cu totul altceva decât mazăre, dar cu o pasiune de nedescris, mai ales pe căldura aceea înăbuşitoare.

Întâlnirea, chiar involuntară, a unor aventuri de acest fel, în loc să-ţi stârnească râsul, te întristează cumplit. Făcui stânga-mprejur, mai discret ca la venire, dar Tonto, fie de plăcere, fie de gelozie, sau poate chiar de ciudă, se năpusti asupra cuplului,

despărţindu-l fulgerător, alegându-se cu o lovitură de picior, care, deşi desculţ, îi produse o durere la fel de mare ca aceea pe care o simţise când venise la mine urlând. Tomas îşi reluă treaba întreruptă, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, iar eu chemai câinele. Mă gândeam că, dacă Franz se mândrea că avea copii mulţi, de data asta, pe drept cuvânt, familia îi va spori spre satisfacţia lui. La urma urmei, ce mai conta asta în pădure?

Haga, pentru Tomas, însemna acel „ceva cald”, pe care voia neapărat să şi-l ia înainte de plecare.

Între timp, Elka îşi sădea *yucca* şi Van Derheyden pescuia… Un tablou la care desigur nu se gândise Bernardin de Saint Pierre, iubitor şi el de familii numeroase şi unite.

Câinii nu transpiră, compensând această funcţie naturală printr-o respiraţie frenetică cu scosul limbii. Nu ştiu cum era alcătuit Tonto şi nici ce mutaţie suferise în specia lui canină, dar după orice fugă puţea a câine ud şi a peşte stricat. Unde naiba fusese în noaptea aceea, zău că nu ghiceam.

— Hai, Tonto, hai să faci baie!

Mă îndreptai spre barcă, fără să ajung la locul unde Walter îşi vedea de piesele motorului. Trecui mai la dreapta şi mă apropiai de apă, apucai câinele, când se aştepta mai puţin, şi-l aruncai în fluviu, la vreo patru metri depărtare de ţărm.

Nenorocitul urla ca un disperat şi, dintr-odată, fruntea mi se acoperi de sudoare rece. Uitasem că Maranonul nu era nici Marna, nici Sena. Îmi amintii, cu spaimă, că mişunau în el peşti carnivori, acei *piranas* şi *panas,* care i-ar fi putut veni de hac nefericitului, mai iute decât crocodilului.

Îl chemai disperat, întrebuinţând vorbele cele mai blânde, mai insinuante şi mai drăgălaşe, pe care le aveam la îndemână. Îi întindeam şi mâinile, ca unul copil, aceleaşi care-l aruncaseră în valurile iuţi. Dar el, deşi se apropia de mal înotând

disperat, de îndată ce mă vedea, o lua la stânga-mprejur, necăjindu-mă şi făcându-mă să am remuşcări.

Asta nu dură decât vreo câteva minute, când auzii, deodată, răsunându-mi în urechi un glas:

— Al dracu' bandit! Stai aşa, că-ntr-o clipă te-am ras! Şi-o să te şi dau peştilor.

Vocea venea de pe fluviu şi cuvintele îmi fuseseră adresate în franţuzeşte. Pesemne că tot aşa îi vorbisem şi eu câinelui. Apoi, ridicând capul, zării aţintită asupra mea ţeava scurtă a unei puşti Winchester, lucind ameninţătoare.

— Ce, eşti nebun? întrebai. Ce te-a apucat? Nu vezi că bietul câine avea nevoie de-o baie?

— Dar tu nu? Sau, te priveşte, dar o să-ţi fac eu una.

Îl văzui pe insul de a cărui culoare şi costum nu-mi putui da seama, ochind încet şi prinzându-mi capul în cătarea puştii. Instinctiv, mă aruncai pe burtă. N-aveam cum să mă adăpostesc şi, chiar culcat, ofeream o ţintă grozavă puşcaşului care se lăudase atât de mult cu iscusinţa lui.

În locul detunăturii temute, auzii răsunând o altă voce, parcă picată din cer, vocea îngerului meu păzitor.

— Smeyster, îi porunci, aspru, Walter, în franceză; ia fii bun şi pune jos unealta aia pe care o ţii în mână! Şi, dacă mai faci una ca asta, o să ai de-a face cu mine, aşa că vezi!

Încet, puşca ameninţătoare îşi plecă ţeava, iar eu mă ridicai, văzându-l pe Walter că se apropie, ştergându-şi mâinile cu o cârpă murdară.

— Dar el de ce a vrut să omoare câinele ăsta? întrebă, supărat, numitul Smeyster. E un criminal!

— Iar tu un idiot, din ce în ce mai nebun! Hai, pune puşca alături şi apropie-te să te văd mai bine!

Între timp, Tonto ieşise singur din fluviu şi, teafăr, se scutura cu putere, împroşcându-ne cu apă; baia nu-l incomodase deloc şi nu părea să-mi poarte pică, ba chiar veni lângă mine, în timp ce

Smeyster luneca pe lângă ambarcaţia lui, prin apă, apropiindu-se de mal. Vasul era mai mic decât „Esmeralda“, dar avea şi el un acoperiş de pânză.

Smeyster purta nişte cizme înalte, din cauciuc negru, legate de curea cu sfoară. Era neras, cu o barbă de opt zile. Blond, aproape fără sprâncene, cu ochii gata să-i iasă din orbite. Şi, cum se apropia de noi, îi întinse mâna lui Walter, de parcă ar fi vrut să-i ceară ajutor, spunându-i:

— Salut, El Germano!

— Salut, îi răspunse Walter. Întorcându-se spre mine: Domnul Smeyster e belgian şi trăieşte aici de vreo trei-patru ani. Mă înşel?

— Nu-i mai număr. Dar ce faceţi pe aici?

Mi se părea că are ceva agresiv în cuvinte, apoi remarcai că pe partea dreaptă a feţei avea o cicatrice mare, roză, striată, ca şi cum ar fi fost urma unei arsuri puternice.

— Ne plimbăm, îi explică ghidul meu. *Senor* Roberto vrea să-şi vadă familia la Borja.

Belgianul îmi aruncă o privire bănuitoare şi-şi proţăpi ochii bulbucaţi pe Walter.

— Băgaţi de seamă, spuse el, să nu cumva să vă rătăciţi pe pământurile mele!

— Apropo, ai obţinut faimoasa concesiune?

— Nu încă, dar nu va mai dura mult. Aştept scrisoarea preşedintelui, dintr-un moment în altul.

— I-ai scris recent?

— De ce să-i scriu? Informaţiile şi explicaţiile pe care i le-am dat în prima scrisoare de cerere a concesiunii erau destul de clare, presupun. Aşa c-aştept.

— Nu te teme, Smeyster, aurul nu-l interesează deloc pe *senor* Roberto.

— Da, aşa zic toţi, adăugă belgianul neîncrezător, dar fiindcă tu-mi spui asta, Walter, hai să te cred. De ce dracu voia să înece câinele ăsta?

— Nu pe câine voia să-l înece, ci puricii lui.

— Da! Atunci e în ordine.

Şi Smeyster îmi întinse mâna loial. Totul la el părea bizar, fantastic, anormal. Îmi puse un deget pe burtă, spunându-mi:

— Va trebui să veniţi la mine. Toţi zic că-s nebun, dar o să vă arăt şi o să vă explic… După aceea, o să înţelegeţi…

— Da, spuse Walter, aprobându-l. O să-i aduc eu aminte.

Apoi, ca şi cum nu ne-ar mai fi văzut, Smeyster ne părăsi, îndreptându-se spre cărare. Walter se întoarse să-l vadă cum merge cu pasul lui greoi, neliniştitor, în zalele sale.

— Un biet nebun; ca atâţia alţii caută aurul incaşilor, crezând că numai el îi cunoaşte taina. Pretinde că l-a asasinat şi pe Pizzaro…

— Pe Pizzaro?

— Da, conchistadorul… Dar că, înainte de a muri, i-a destăinuit secretul.

— E într-adevăr nebun.

— Acum câţiva ani, i-a scris preşedintelui republicii, pentru a-i cere o concesiune în partea de sus a Maranonului, unde, după părerea lui, ar fi trebuit să se afle acele faimoase oraşe. Numai că i s-a adresat generalului Benavides, care nu mai era preşedinte de cinci ani… Vă puteţi închipui ce s-a întâmplat cu scrisoarea!

— Am crezut, realmente, c-o să mă împuşte. Dacă nu interveneaţi…

— Pe naiba. Nu e deloc rău. Şi, dacă vă distrează un nebun, duceţi-vă să-l vizitaţi, n-o să vă pară rău…

— Unde locuieşte?

— În *choza* aceea, de acolo, de pe marginea fluviului.

— Ei bine, atunci o să mă duc. Sunt tare curios să aflu cum l-a putut ucide un belgian pe Pizzaro. Dar ce-i cu cicatricea de pe obrazul lui?

— O muşcătură de scorpion. Oricine ar fi murit de aşa ceva. El a supravieţuit, dar i s-a întunecat mintea. O să vă dea, cred, reţeta contra acestei

muşcături; de altfel, toţi cei de pe fluviu au profitat de ea. Trebuie să prinzi animalul care te-a muşcat, să-l pisezi fin şi apoi să ungi cu această pomadă atât locul muşcăturii, cât şi de jur-împrejur. După părerea mea, însă, dacă vi se întâmplă aşa ceva, vă sfătuiesc să nu o întrebuinţaţi.

POVESTEA UNUI NEBUN

M-am întrebat, adesea, unde încep visul, nebunia sau chiar intoxicaţia şi ce limite are fiecare, ca în cazul Smeyster, de pildă. Şi, mai mult, cum s-ar fi putut stabili modul în care acţiona la el veninul, când o lua razna?

Povestea belgianului, înşirată pe şleau, m-ar fi interesat mai puţin, numai că la el nu era vorba decât de lucruri pe jumătate spuse şi care se cereau a fi completate prin răspunsuri la întrebări precise, trebuind, în momentul în care simţeai înfiripându-se drama, să apelezi, şi la propria-ţi experienţă.

Mie, îmi trebui să apelez şi la cunoştinţele lui Walter, căci viziunile nebunului nu-mi păreau a fi numai de domeniul purei demenţe. Iată cam ce am putut desluşi din cele auzite de la el.

Când inginerul Pierre Smeyster îşi părăsi, într-o dimineaţă, tabăra stabilită pe malul drept al râului Casireni, nu departe de locul unde acesta se varsă în fluviul Urubamba, pe teritoriul Piro, el nu se îndoia că un concurs de împrejurări magice aveau să-l facă bogat, chiar dacă averea i-ar fi fost himerică.

Şi, cum în toate magiile, diavolul îşi are şi el rolul lui, în ziua aceea i se arătă sub forma de scorpion blond, de talie mijlocie, încăpând chiar şi în palma unui copil.

Căldura era copleşitoare, dar nu-i dăuna deloc catârului pe care-l călărea şi care mergea la pas, pe o cărare de-a lungul râului.

Inginerul Smeyster se îndrepta spre tabăra situată la câţiva kilometri, pentru a se interesa de rezultatele sondajelor unor colaboratori şi prieteni de-ai lui, căutători de petrol, pe care apoi ducându-se la Cuzco să le comunice, telegrafic, Companiei.

Timpul nu conta pentru un om care ştia că depeşa lui va face cinci sau şase zile, dacă nu chiar mai mult, pentru a străbate o distanţă de mai puţin

de o mie două sute de kilometri, aşa că Smeyster n-avea niciun motiv să se grăbească.

Se ştia, de altfel, într-o siguranţă relativă în acea regiune sălbatică. Populat de indieni piros, printre care se amestecau, deseori, şi cei campas, veniţi din vest, ţinutul era splendid, iar el şi colaboratorii lui se arătaseră întotdeauna binevoitori faţă de fiii naturii care veneau la el să schimbe roadele vânătorii lor pe obiecte de primă necesitate, ca, de pildă, cutii de conserve goale, din care făceau excelente recipiente, sau pline, conţinutul lor infect servindu-le la îngrăşatul porcilor.

Şi, pe când se apropia de *tingo,* adică de locul unde râul de-a lungul căruia mersese urma să se verse în Urubamba – întâlnire de altfel milenară şi constantă – Smeyster simţi că-i este foame şi sete. Îşi opri catârul, descălecă, legă animalul de o creangă, la vârful căreia atârna o liană, deschise o sacoşă cu de-ale gurii şi se ospătă.

Se cinsti apoi dintr-o jumătate de litru de whisky, pe care o avea la el, şi-şi reveni. Între timp, căldura se ridicase şi mai mult. Se întinse în iarba înaltă, cu mâinile sub ceafă, pierdut în gânduri, şi fumă o ţigară.

Când ţigara i se stinse, îl cuprinse somnul de-a binelea; catârul păştea mlădiţe de ici şi colo.

Smeyster nu ştie cât a dormit. L-a trezit o durere, la început neînsemnată, dar din ce în ce mai ascuţită. I se părea că-i pătrunde în tâmpla dreaptă un lichid scurs dintr-un ac de siringă.

Instinctiv, duse mâna la frunte şi simţi, sub degete, ceva rece, tare, dar şi moale pe alocuri. Un lucru viu deci, care, din reflex, trebuia strivit brutal.

Se ridică să vadă ce era ceea ce se zbătea, pe jumătate zdrobit între falangele sale; văzu că ţinea în mână un splendid scorpion blond, zvârcolindu-se agonic, după nelegiuirea comisă, agitându-şi cleştii ca nişte pumni de boxer.

Un entomolog ar fi clasat animalul în grupele „buthus australis”, adică în rândul androctonelor ucigătoare pentru om, dar inginerul n-avea idee de aşa ceva. Şi-a dat însă seama că făptura îi era dăunătoare şi chiar mortală.

Cuprins de furie şi neavând de ce se mai teme, zdrobi animalul scârbos. Când totul i se transformă, în palmă, într-o pastă informă, îşi aduse aminte de ceea ce învăţase în Cuba dacă te muşcă un scorpion, fă din el o pastă şi dă-ţi cu ea pe rană şi pe locul de primprejur. Smeyster nu mai ezită, şi-şi frecă cu toată energia tâmpla, cu pasta din palmă.

Nu mai avea chef să se mişte, fiind atent la simptomele care se manifestau deja. Spre marea lui surprindere, durerea rămase suportabilă, ca de la o înţepătură de viespe, şi nu-şi pierdu cumpătul. Pesemne că reţeta cubaneză nu era chiar proastă!

Bău restul de whisky, zicându-şi că, în eventualitatea unui leşin, urcatul pe catâr l-ar fi expus la o cădere, şi c-ar fi mai bine să încerce să doarmă, odihna fiind şi ea un remediu în multe boli.

Doar se întinse că şi simţi o sudoare rece pe frunte. O sudoare de gheaţă, cu impresia totodată că îi creşte pe tâmpla dreaptă un corn, un corn uriaş; chiar şi ochiul de pe partea aceea i se închise, probabil tot sub efectul umflăturii, iar limba i se usca iască, respiraţia devenindu-i greoaie. Veninul, răspândit în vene, îi provoca o paralizie progresivă a muşchilor.

Îl cuprinse spaima era singur, imobilizat şi fără niciun ajutor, căci cine s-ar fi gândit la aşa ceva? Cui i-ar fi trecut prin cap să-l caute aici, când era aşteptat la *tingo!* Şi când va gândi cineva, el va fi de mult mort.

Pe scurt, ţara aceasta, fără a-i fi făţiş duşmănoasă, nu-i era nici deosebit de prietenoasă. Trăia totuşi aici printr-o înţelegere, schimburile

profitabile pentru sălbatici aducându-le albilor o anumită linişte.

Oricât de puţin timp ar fi trăit inginerul în această regiune – Madre de Dios şi partea de nord a departamentului Cuzeo – ştia că, pentru un indian piro, orice om mort era un cadavru bun de prădat; că, pentru trib, orice mort constituia un ospăţ ales; apoi, un alb poartă ascuns undeva, prin pantaloni sau cămaşă, un revolver cu gloanţe care valorează mai mult decât diamantul, pe care putea astfel să şi-l însuşească. Or el se afla în Cuzeo de Nord, adică într-un loc pe care niciun geograf de seamă, dacă nu era şi aventurier sau explorator în acelaşi timp, nu putea să-l reprezinte exact pe o hartă, pe ale lui ştiindu-le pline de cele mai ruşinoase erori. De aceea, în câteva secunde îşi încredinţă sufletul lui Dumnezeu şi-l blestemă pe diavolul care-i adusese pieirea pe o cărare plină de atâtea capcane ale naturii.

Pulsul i se înteţi, pe ochi i se puse un văl, iar creierul i se păru că-i devine moale, ca un bulgăre de mastic, cufundându-se într-un abis.

Două ore mai târziu, indianul piro Shuri Cunduri (Fiul Condorului) înainta cu paşi de pisică către catâr. Nu mergea pe drum, care era loc pentru *ir mitaya,* adică pentru treabă; vânătoare, pescuit sau altceva, ci prin tufişuri; adulmecase din boarea pădurii mirosul special al albului, al catârului şi, de ce nu, şi al whiskyului.

Shuri Cunduri rămase, multă vreme, fără să se ridice, privind şi studiind spectacolul, adulmecând deliciosul parfum de urină şi de bălegar putred, care emana din pielea catârului, prin transpiraţie. La rândul lui, catârul sforăia, neconvenindu-i mirosul indianului. Pentru indian, însă, era neclar dacă proprietarul unui atât de frumos animal dormea sau murise. De altfel, totul era posibil, căci în pădure te putea cuprinde, deopotrivă, şi moartea şi somnul.

Shuri Cunduri era un sălbatic inteligent şi se mândrea cu asta. Ca dovadă, culese de pe jos un fruct de *guayaba,* uscat şi uşor ca un mugure, şi-l zvârli în corpul inert. Nu era un asasin, pentru că în loc de fruct ar fi putut, tot atât de bine, trage în el cu o săgeată de *sarbacană,* otrăvită cu o doză de *macha,* extract de *curara;* şi cui i-ar fi păsat? Totuşi, nu se putea şti niciodată ce era cu aceşti albi care dispuneau de trupe în uniformă, de puşti cu repetiţie şi de inepuizabile rezerve de gloanţe! Aşa că era mult mai bine să fie prudent.

Fructul uscat ca o nucă îl lovi pe Smeyster în nas, fără să-i producă nicio tresărire. „E mort“, îşi zise Shuri Cunduri. „Al meu e catârul“.

Şi-şi făcu calculul foarte iute: de la marginea fluviului până la cărare erau doar treizeci de paşi. Trebuia doar să-l ia pe *gringo* pe umeri şi să-l zvârle în apă din vârful unei stânci în formă de pinten, pe care ochiul său tocmai o descoperise printre crengi.

Din trei salturi, indianul fu pe terenul de operaţii. În acel moment îşi aminti un lucru pe care n-ar fi trebuit să-l uite cu niciun chip. Mortul era un *gringo,* deci trebuia să aibă cu el, neapărat, civilizaţia sa, din care să nu-i lipsească nimic şi, prin urmare, nici whiskyul. Numai că sticla de lângă el era, din păcate, goală.

Ar mai fi trebuit să aibă şi dolari! Şi Shuri Cunduri îi scotoci buzunarele, scoţând un pumn de bancnote dintr-un portmoneu de piele, unde se mai aflau şi nişte hârtii din care nu putea pricepe nimic. Aşa că luă doar biletele de bancă cunoscute, puse restul la loc. În schimb, îşi mai strecură în buzunar o pilă de unghii, obiect misterios şi necunoscut, un briceag cu şase lame, de fabricaţie elveţiană şi, din care, cel puţin patru nu-i puteau servi la nimic; un ceas brăţară; un pachet de ţigări, cu acel tutun blestemat, *gringo,* care-ţi lăsa un gust dulce; o unealtă ciudată, fără îndoială magică, pentru că, dacă apăsai pe un mic buton, se deschidea de la

sine, zvârlind o jerbă de scântei; era, de fapt, o brichetă care nu funcţiona decât în mâinile experte ale stăpânului.

Toate constituiau o avere, fără a mai socoti şi catârul.

Din nefericire, sau din fericire pentru el, în acelaşi moment, inginerul Smeyster începu să geamă. Ba încercă chiar să se întoarcă şi, de pe buzele îmbăiate, ieşiră o grămadă de cuvinte pe care nu numai indianul, dar nimeni nu le-ar fi putut înţelege. Dar oare, atunci şi acolo, se mai exprima el în franceză? Şi, totuşi, scoase şi un cuvânt de efect, unul singur:

— Oil!

— Oil! Oil! repetă uluit Fiul Condorului.

Cuvântul îi spunea totuşi ceva; îl mai auzise pronunţat de inşi care veniseră pe acolo încălţaţi cu cizme, îmbrăcaţi cu cămăşi colorate, cu aparate diabolice negre, acoperite cu o mulţime de oglinzi, cu arme şi cu mii de cartuşe.

Cuvântul, deci, căpătase o semnificaţie aparte pentru el. Cu atât mai exactă, cu cât, de fiecare dată când îl pronunţaseră, străinii îl şi dublaseră cu o mulţime de cadouri de tot felul, ce le încântau mai ales pe femei.

Procedă cu grijă, ca nu cumva să-i scape inginerului şi picul de viaţă ce-i mai rămăsese; îl încărca pe catâr, cum ar fi încărcat o mare iguana, pe care ar fi trebuit s-o domesticească şi s-o lege apoi acasă cu o liană de un ţăruş, ca să-i facă ouă. Pentru băştinaşi, erau mai bune decât găinile care, oricât de productive, nu făceau decât un ou sau două pe lună…

***

Când Pierre Smeyster se trezi din coma în care căzuse de câteva ore, nu putu deschide decât un singur ochi; aşa avea să fie zile şi săptămâni în şir; celălalt ochi era prins într-o crustă cornoasă, ca pielea de crocodil. Se pomeni cufundat într-un fel de penumbră, o lumină ca de acvariu, venind de la

un *coui,* adică o jumătate de dovleac în care ardea răşină de *copal,* amestecată cu încă ceva. Mai descoperi, apoi, nişte rămăşiţe de paie care-i atârnau deasupra capului şi înţelese că nu era mort şi nici orb că se afla într-o *choza* de indian, după miros.

Ieşind din comă se şi cufundă într-un somn cu vise atât de încântătoare şi de reale, încât chiar întinse mâna să apuce fermecătoarea creatură care, goală, lascivă şi de o frumuseţe unică, dansa în faţa lui. Era atât de graţioasă c-ar fi încântat şi pe cei mai rafinaţi şi mai blazaţi spectatori de la Folies-Bergeres. De fapt, Smeyster a avut o tinereţe studioasă, dar n-a suferit de complexe sexuale niciodată; ştia, de multă vreme, cum e făcută femeia şi-i plăcea. Dar nu bănuise niciodată că ar exista pe lume nişte fiice ale Evei atât de frumoase, ispititoare şi adorabile, ca cele care se învârteau acum în jurul lui. În ciuda perfecţiunii lor ireale, erau atât de accesibile, încât una din ele se aplecă asupra lui şi-l sărută cu patimă; să ia foc bietul om, nu alta; dar vai, când vru s-o prindă, apucă în gol.

Efortul, dorinţa şi decepţia îl făcură să se cufunde din nou în neant.

A doua oară, când ieşi din comă, zări acelaşi decor, dar în loc de creaturi eterice şi divine, care să danseze pentru el, văzu aplecată asupra lui o mască hidoasă, fără nimic omenesc în ea, cu ochii ieşiţi din orbite şi un nas cârn, de vrăjitoare. Ce plăcute fuseseră primele vedenii. Atunci nu se întrebase despre el „unde sunt”? Dar acum, în faţa acestei hidoase măşti de fantomă sângeroasă – căci ce altceva decât sânge puteau fi dungile roşii de pe obrajii ei – nu se putu reţine şi întrebă imediat:

— Cine eşti tu?

— *El senor vuelve de lejos*[58], i se răspunse.

Pricepu imediat: era în mâinile unui trib de indieni piros sau campas. Situaţia nu era disperată mai întâi, pentru că nu-l lăsaseră să moară în

pădure şi, apoi, pentru că nu-l omorâseră. Se afla, desigur, în faţa unui *ladino,* adică un fel de indian descurcăreţ, care învăţase puţină spaniolă şi mai avusese relaţii cu oameni civilizaţi.

Cu un gest brutal, apucă braţul ridicat în faţa lui, strângându-l cu forţă:

— Cine eşti tu, răspunde?

— Sunt Huichai-Pata[59]. Îmi datorezi viaţa; viaţa ta e în mâna mea, înţelegi?

Smeyster voi să se ridice, să protesteze şi să se apere.

Îşi dete îndată seama că dacă membrele şi le mai putea mişca, corpul deloc.

— Te-am salvat, îi spuse placid vrăjitorul. *Supray*[60] n-ar fi dat nici măcar o perlă pe viaţa ce-ţi mai rămăsese.

— Tu eşti *brujo?* Ce trib e aceasta? Cine m-a adus aici? De ce m-aţi răpit? Bagă de seamă, vrăjitorule, că am prieteni puternici care, probabil, mă caută acum şi ai putea plăti scump ceea ce-mi faci!

— Văd că fratele meu nu-i încă vindecat de tot, spuse *brujo,* într-o spaniolă aproximativă. Dar o să continuăm cu vindecarea încă vreo câteva zile. Hai, ţine şi bea asta până atunci, apoi culcă-te şi-o să te trezesc când va fi nevoie.

— Vrei să mă otrăveşti?

— De ce să te otrăvesc? Nu eşti doar la cheremul meu? Dacă aş fi vrut să te omor, te-aş fi lăsat cum te-am găsit, când ai fost cules mai mult mort de pe drum şi adus în coliba asta, sau te-aş fi putut azvârli în apele fluviului Urubamba, care ţi-ar fi dus scheletul departe, până la tătuca Ucayali, dar uite că n-am făcut-o, aşa că bea de aici şi nu te teme!

— Spune-mi, cel puţin, ce băutura dracului e asta?

— E *uni!* Bea!

O forţă, independentă de voinţa lui, îl făcu pe Smeyster să ia tigva oferită şi să bea.

Nu ştia ce-i acela *uni* şi, totuşi, bău. I se luă recipientul gol din mână, iar el se simţi greoi, mai greoi ca oricând.

În acelaşi timp, coliba se umplu din nou, dar nu cu dansatoare minunate, ale căror forme să le adumbrească pe ale celor vii, ci cu chipul unui monstru care se aşază pe priciul său, un animal greoi, cu răsuflarea pestilenţială, din gura căruia ieşeau nişte colţi ascuţiţi; o gură uriaşă, puturoasă, cu ochi aurii care-l priveau întruna. Îşi dădu seama că e un crocodil uriaş, care-l apăsa pe piept. Crocodilul dispăru, absorbit ca o boare, în văzduh, în locul lui ivindu-se o anaconda, tot atât de monstruoasă ca mărime şi greutate. Cum îl lingea, cu limba-i despicată, ca un câine prietenos, Smeyster vru să strige. Îi lăsa pe obraz o substanţă băloasă care se solidifica încetul cu încetul, ca un gudron. Vru să strige iar şi reptila dispăru precum crocodilul… Urmă un alt animal apocaliptic, un scorpion gălbui, cu părul mătăsos şi suplu, ca al fetelor din Belgia. Îşi ridica în arc de cerc coada deasupra spatelui, agitând-o în toate părţile, ca şi cum şi-ar fi căutat locul anume unde să înţepe.

Dar nu înţepă. Fugi cu o iuţeală nemaipomenită, ca să i se aşeze la subţioară, iar de acolo, de la cald, cu mişcări reptiliene, i se strecură sub pătură, zgâriindu-i şi gâdilându-i pielea. În acelaşi timp, prin cine ştie ce minune, temuta-i coadă devenise uriaşă, ieşise din învelitoare şi se lungea, se lungea ca să lovească sigur şi precis în tâmpla lui dreaptă, cu o atât de mare forţă, încât Smeyster mai scoase un strigăt.

Revăzu într-o străfulgerare tragedia din pădure, în urma căreia fusese adus pe priciul din colibă. Dar era atât de dezarmat şi de neputincios să gândească, încât nu putu face nici măcar gesturile unui nou născut; reflexele îi erau anihilate.

Din acel moment nu mai avu senzaţia că trăia un coşmar. Ceea ce vedea, atingea sau i se spunea, oricât de extravagante i-ar fi fost senzaţiile, ţineau

de realitate, de realitatea cea mai simplă şi mai adevărată.

Deseori, în acea perioadă tulbure, diabolică, infernală, Huichai Pata veni să-l vadă, dându-i de fiecare dată câte o porţie de *uni.* Iar Smeyster nu mai avea tăria să-i reziste şi bea. Dacă n-ar fi băut, i s-ar fi băgat o ţeavă de bambus pe gât, cum şi fusese ameninţat că i se va face, dându-i-se prin ea doza de medicamente, în ciuda voinţei lui.

Într-o zi, când Huichai Pata se pregătea să-i administreze o nouă porţie de medicamente, Smeyster reuşi să se ridice în şezut şi să i se împotrivească. Se simţea slab ca o iguana, ca o pasăre pe cuib, dar recurse la ultimele forţe:

— *Brujo!* strigă el. Şi cu toate că glasul abia i se auzea, i se păru că răsunase toată coliba ca de un tunet. *Brujo!* Ce vrei de la mine? Ce-mi faci? De ce mă tot otrăveşti?

— Voi face din tine un om bogat.

— Nu-mi pasă de bogăţie. Vreau doar sănătate şi libertate!

— O să le ai şi pe astea, ai răbdare. Fără mine ai fi fost de mult un om mort.

— Bagă de seamă că prietenii mei o să mă răzbune! O să mă caute, să ştii! Şi-ntr-o zi o să mă găsească şi o să-ţi distrugă tribul.

— Au şi venit, frate, de mai multe ori şi chiar cu *soldados.* Dar acum ştiu că eşti mort. Eşti mort pentru ei şi pentru toată lumea, în schimb, tu vei reînvia şi vei fi bogat, foarte bogat… Bea asta şi mâine ai să afli în ce-ţi va consta bogăţia…

Era tot *uni,* o băutură infectă, dar atunci îi păru mai puţin amară. Şi bău. De altfel ce-ar fi putut face? Nu credea că ai lui îl părăsiseră fără să-l mai caute. Atât cât trăia, mai putea spera.

***

Până unde mergea oare imaginaţia nebunului? Şi-n respectiva poveste, câtă doză de adevăr era şi câtă fantezie a unei minţi rătăcite? Căci simţeam, totuşi, că era şi ceva real în această aventură, cel

puţin începutul, sau accidentul cu scorpionul, dovedit de altfel de cicatricea de pe obrazul lui Smeyster. Că nu murise din această pricină iar era adevărat, sau poate că scăpase numai pentru că veninul unor scorpioni nu e totdeauna mortal, câteodată fiind mai puternică victima? Apoi, anumite detalii despre şederea lui în tribul piro păreau foarte adevărate.

Puţin mai târziu l-am întrebat pe Walter:

— Walter, tu care ai trăit în regiunea Madre de Dios şi pe malurile lui Ucayali şi Urubamba, ai auzit vreodată vorbindu-se de vreun lac pe care indienii îl numesc *uni?*

— Sigur.

— Dar ce-i asta?

— Acel *cahaupi* al brazilienilor, *aya-huasca* de pe Amazoane şi Maranon, unde se mai numeşte şi *soga de muerte.* Indienii piros, chamas, campas îi spun însă *uni.*

— Dar multe mai ştii!

— *Soga* înseamnă liană sau aţă, aţa morţii. E vorba chiar de o liană, o liană care creşte în aceste păduri şi ale cărei frunze se aseamănă cu cele ale viţei de vie de pe la noi, atâta doar că e mai mică. E un puternic narcotic, ceva de felul penthotalului întrebuinţat de medicii noştri. Cine-l ia are viziuni ca cele provocate de opium. Şi, după dozele utilizate, aceste viziuni pot fi plăcute sau înspăimântătoare, permiţându-i celui ce le are să ghicească, până la un anumit punct, ce i se va întâmpla într-un viitor apropiat, sau să-şi aducă aminte de locul unde a pierdut un obiect. Această stare secundară depinde de cantitatea de *aya-huasca* absorbită, precum şi de alte substanţe cu care a fost amestecată, şi durează de la douăzeci şi patru până la patruzeci de ore.

— Păi, dacă-i adevărat, medicaţia respectivă le este de mare ajutor acelor *brujos!*

— Ba chiar mai mult. Anumite doze repetate duc la obnubilarea completă a minţii celui ce ia *uni*

sau *aya-huasca.* Omul îşi pierde voinţa, se abrutizează şi, într-un fel, rămâne sclavul ascultător al celui ce l-a vrăjit numindu-se *guarqui.*

— Dar tu crezi în minunile astea?

— Am luat şi eu *aya-huasca* şi am văzut şi astfel de sclavi. Femeile *jivaros* fac din el un fel de elixir de dragoste, pentru a-şi lega de ele definitiv bărbatul, al cărui spirit l-au fermecat, fie prin beţie, fie prin viziunile sentimentale sau luxurioase pe care le dă această liană. Nu se întrebuinţează însă niciodată în stare pură. În principiu, se pune cam un kilogram de frunze de *soga de muerte* în zece litri de apă, adăugându-se şi frunze de *chacruna,* apoi se fierb la foc mic, amestecând întruna cu o spatulă de lemn, până ce pasta devine vâscoasă. Produsul este astringent ca taninul şi cicatrizează rapid o rană. Mai concentrată este *aya,* care îi produce omului halucinaţii plăcute. Pentru a vindeca anumite boli, indienii jivaros înlocuiesc *chacruna* prin rădăcina unei plante numită *virote sacha,* tot o viţă de vie din selva, dar acest amestec face posibilă vindecarea prin autosugestie. Dacă amestecului i se mai adaugă şi *chulla-chaqui-caspi,* cel ce bea licoarea se pomeneşte într-o lume fantastică, ca în „O mie şi una de nopţi“, sau bântuit de coşmaruri înspăimântătoare. Dar acum, ce să mai vorbim, ştii şi dumneata tot cât mine…[61]

HALUCINAŢII

Pierre Smeyster simţi o mână punându-i-se pe umăr şi avu senzaţia unui scufundător care, după beţia marilor adâncuri, revine la suprafaţă.

Să se fi trezit oare după un somn adânc, populat cu vise şi coşmare, sau poate că învia după o moarte cu o durată neştiută?

— *Que pasa senor? No se siente usted bien?*[62]

Auzi un clac-clac şi *senor* şi ridică ochii. În faţa lui stătea un poliţist, în uniformă verde, care bătea, cum fac agenţii de circulaţie din Lima, un fluier negru din plastic de montura inelului.

— Staţi pe bancă de aproape cinci ore, fără să vă clintiţi, îi zise poliţistul. Când mi-am început serviciu eraţi aici, mi-a venit schimbul şi acum când reintru de gardă iar dau peste dumneata. Sunteţi bolnav?

— Sunt obosit, mă odihnesc.

— Aveţi acte?

Inginerul se scotoci prin buzunare, îşi găsi portofelul şi i-l întinse. Agentul îi văzu hârtiile, îl închise şi i-l înapoie.

— Sunteţi străin? Vreţi să vă duc la hotel? Îmi păreţi cam palid. Aţi avut vreun accident? Aţi fost rănit? Ce-i cu cicatricea de la obraz? E recentă?

— Nu-i nimic, spuse Smeyster.

Privi în jur şi se văzu în mijlocul unei grădini, cu iarbă, cu arbori mari şi cu un vast edificiu pe frontonul căruia citi: *Museo de Arte Italiano.* În capul lui, în locul creierului, parcă avea o gaură căscată. Se gândi dacă se află, într-adevăr, în Italia şi întrebă:

— Cum se numeşte această grădină, *por favor?*

— Parcul Juana Alarco de Dammert.

Deodată îşi aminti: era la Lima.

La Lima! Bun. Dar de ce? Cum ajunsese acolo? Ce făcea în acea capitală, când el ar fi trebuit să fie pe Ucayali sau la Cuzeo?

Se ridică, se convinse că picioarele-i erau bune şi-i surâse amabil gardianului.

— Merg mai bine, spuse el, vă mulţumesc. O să mă întorc acasă pe jos.

— Sunteţi străin şi locuiţi probabil la hotelul „Bolivar”. E pe aici şi o staţie de taxiuri.

— Nu, mulţumesc. Mersul o să-mi facă bine.

Se depărtă şi poliţistul îl privi lung şi nehotărât. După aceea nu se mai ocupă de Smeyster şi se întoarse la circulaţia lui.

Pierre traversă Paseo de la Republica şi se opri pe o altă bancă. Era singur şi se apucă să-şi facă inventarul buzunarelor. Îşi examină mai întâi portofelul şi-şi dădu seama că nu lipsea nimic din el, nici paşaportul şi nici cele trei bancnote de douăzeci de dolari, împăturite şi vârâte într-o copertă transparentă, dimpreună cu permisul de conducere. Într-un alt buzunar îşi găsi carnetul de cecuri de voiaj al companiei „American Express”, din Cuzeo.

Dar toate acestea nu explicau nici cum ajunsese la Lima şi nici pentru ce. Într-un alt buzunar descoperi un bilet de tren pentru automotorul Ollaitambo-Cuzeo, apoi un bilet roz al companiei aeriene „Faucett”, pentru Cuzeo-Lima.

Deci călătorise. Dar ce făcuse oare la Ollaitambo? Şi cum ajunsese acolo? Era ceva ce nu pricepea deloc. Aşa că trebui să admită că trăise până atunci în stare de hipnoză sau de somnambulism. Cel mai simplu ar fi fost să se ducă la primul hotel şi să întrebe telefonic unde se află sediul companiei la Cuzeo. Poate că i s-ar fi putut spune de acolo pentru ce fusese trimis la Lima.

Amneziile se mai explică şi datorită altitudinii, anumite regiuni provocând unora stări de comă prelungite, de care, la deşteptare, nici nu-şi mai amintesc.

Părăsi banca şi se îndreptă spre Piaza San Martin, prin Carabaya. Acolo, în furnicarul intens

din inima oraşului, s-ar fi putut reintegra perfect în realitate.

Dar, în Piaza San Martin, în loc să se îndrepte spre hotelul „Bolivar” o luă pe *avenida* Nicolas de Pierola, cu un pas de hoinar, gândindu-se la cine ştie ce. Deodată, se opri în faţa unei dughene cu obiecte „autohtone” din aur şi argint. Se aflau acolo bijuterii reprezentând zeii Wiracocha, *Ilamas,* din Anzi, *chalqui,* sau făcătorul incaşilor. Ochii i se fixară, brusc, pe o bijuterie bizară, un fel de piatră galbenă, pe care o identifică ca fiind din ambră milenară, în miezul ei având încastrat un scorpion. La vederea lui îl fulgeră o durere prin cap. Instinctiv, duse mâna la frunte şi-şi simţi sub degete cicatricea îngrozitoare de la tâmpla dreaptă.

Nici nu-i trebui mai mult ca să-şi amintească ce se petrecuse pe malul fluviului, când îl înţepase odiosul animal. Printr-o înlănţuire normală de gânduri, îşi aminti şi de faţa hidoasă a vrăjitorului, de greţoasele-i băuturi, precum şi de prezicerile pe care i le făcuse: „Tu eşti din rasa celor ce iubesc aurul şi datorită mie o să ai mai mult decât doreşti.”

Se aplecă spre geamul în care se oglindea şi se văzu nu desfigurat, ci însemnat cu o uriaşă cicatrice, ca de macetă. Era urât; da, dar viu! „Trăiesc, îşi spuse, trăiesc!“ Pentru moment se întrebă chiar de ce preţuise atât de mult viaţa. Cât stătuse inconştient, nu simţise nimic, doar un neant şi atâta tot.

Acum putea bea, mânca şi umbla după fete frumoase…

Ba, avea şi dolari, şi, cu toată fruntea sa încreţită, o mai putea încă alege pe cea pe care o voia dintre toate pipiţele care mişunau în jurul restaurantelor şi al cafenelelor deocheate.

De aceea se îndreptă şi el spre „Corcega”, fără a se mai ocupa de scorpion şi de durerea pe care i-o provocase în cap vederea lui.

Durerea dispăruse, dar îl ajutase să facă o legătură între un eveniment capital şi o serie de altele care-i urmaseră. Redevenea astfel încetul cu încetul, el însuşi.

Mai urma ca o masă bună şi un pic de alcool să-l repună de tot pe picioare.

***

— Domnule, îi spuse patroana de la „Corcega”, sunt dezolată, dar e ora unu şi jumătate noaptea şi o să închidem. O să dormiţi la hotel. Îmi datoraţi treizeci de *soles*.

Îi întinse un bilet de douăzeci de dolari şi aşteptă restul; îl numără, îi puse-n buzunar şi ieşi.

Îşi dădu repede seama, după cum îl ţineau picioarele, că băuse prea mult. Din fericire nu era decât o beţie uşoară, care avea să dispară la primii paşi făcuţi în aerul proaspăt şi reconfortant al nopţii.

Strada era aproape pustie şi, totuşi, gata-gata să se lovească de o pereche care trecea pe lângă el; îl auzi pe bărbat bombănind:

— *Ay, senior, que cochura!*[63]

Tresări, dar nu se mai întoarse după ei, îşi iuţi pasul şi o luă pe *avenida* Tacna, drept înainte, neoprindu-se decât la podul surpat de pe Rimac, râu din Lima, de mult secat. O barieră de lemn împiedica beţivii de felul lui să-şi continue drumul, ca să nu cadă în albia râului plină de pietre. Se sprijini de una din balustrade, apoi îşi căută prin buzunare ţigările şi chibriturile pe care le cumpărase la „Corcega”. Trase un fum în acelaşi timp cu mirosul de noroi şi de putregai care emana din albie.

„Ce aventură! îşi spuse. Ce aventură! Dar oare n-aş face mai bine ca mâine, după ce-i trag un somn, să caut un medic şi să-i spun ce mi s-a întâmplat? Probabil că n-o fi cazul meu unic. Indienii aceştia m-au îngrijit destul de bine. Altfel n-aş mai fi viu. Şi ar fi putut să mă facă să dispar atât de uşor. Dar, ce-i cu coşmarurile? Probabil că

trebuia să elimin veninul… Mai sunt şi acum puţin obosit, fără-ndoială, dar un tratament adecvat m-ar înzdrăveni!”

Socoti apoi că venise vremea să se culce. Se gândi ce hotel să caute şi optă pentru „Bolivar“. Zvârlind ce mai rămăsese din ţigară în Rimac, făcu stânga-mprejur, dând să plece.

Se ciocni de o siluetă înaltă şi neagră. Nu auzise nimic, niciun pas, nicio răsuflare şi, totuşi, un om venise înapoia lui, gata să-l şi atingă în timp ce medita; ba se afla atât de aproape încât se şi mira că nu-şi dăduse seama de prezenţa lui şi că nu-i auzise măcar răsuflarea.

Necunoscutul era înfăşurat într-o mantie neagră, care-l făcea să se asemene, cu un enorm *gallinazo,* faţa fiindu-i ascunsă de borurile trase ale unei pălării întunecate, de fetru.

— *Permiso, senor,* spuse omul, fără să facă niciun gest. Smeyster îşi dădu seama că nu se putea feri de el din pricina balustradei, dar nici să-l bruscheze nu-i venea.

— Vedeţi-vă de drum! se răsti la el.

— *Senor, tiene usied un momentito para mi.*[64]

— Niciun minut, nicio secundă măcar! Lasă-mă să trec…

Omul nu se mişca. De altfel, era imposibil să-i desluşeşti trăsăturile, iar aşa cum era înfăşurat, în mantie, te făcea să te gândeşti mai degrabă la o statuie grotesc îmbrăcată. Într-o clipă prin capul inginerului trecură tot felul de idei. Se gândi la bărbaţii şi la femeile din Biblie care fuseseră transformaţi în stane de sare, adică la cei împietriţi, teama îl cuprinse încetul cu încetul. Se simţea încă prea slab pentru a-i rezista necunoscutului sau pentru a se bate cu el. Or, ce altceva putea fi acesta decât un tâlhar de rând, jefuitor de trecători întârziaţi? Îl cuprinse o senzaţie bizară, care-i transformă frica în groază.

Omul duhnea a ceva fad, un miros de cadavru şi de cavou.

— Am un comision pentru dumneavoastră, îi spuse, în cele din urmă, inoportunul, şi o să vi-l dau în schimbul a vreo douăzeci de dolari.

Era bineînţeles un hoţ!

— Dar n-am suma asta la mine! minţi Smeyster. Cel puţin nu azi!

— Dar o aveaţi mai înainte, îl asigură misteriosul personaj. Doar v-aţi procurat mărunţiş la „Corcega”. Aşa că daţi-mi banii şi n-o să regretaţi.

— Dar de unde şi până unde propunerea asta?

— Din umbra vremii, îl asigură omul, cu o voce lugubră. O să fiţi atât de bogat încât n-o să aveţi ce face cu aurul. Vă şi gândiţi la o mină de aur, parcă vă şi văd, şi apoi simt asta. Ca şi cum ar fi vorba numai de o mină de aur! Nu *senor,* ci de trei, de cinci, de munţi de aur, şi chiar de oraşe întregi, de oraşe mari, ale căror ziduri, acoperişuri şi pavaje nu sunt decât plăci întregi dintr-un astfel de metal.

— Păi, atunci de ce cerşeşti şi nu te duci să cauţi aurul ăsta, care zici că e nu ştiu unde?

— Pentru că n-am bani. Om neîncrezător ce eşti! Ascultă-mă! Când Atahualpa a căzut prizonier în mâinile lui Francisco Pizzaro i-a oferit, în schimbul libertăţii, o grămadă de aur. I-a arătat cât îi va da, ridicându-se, în temniţa lui, pe vârful picioarelor şi mai înălţând şi braţul de-a lungul zidului. „Aur, cât să umpli încăperea asta până, uite, la ce înălţime”, i-a mai spus el. Pizzaro acceptă târgul, negândindu-se câtuşi de puţin că incaşul nu s-ar fi ţinut de cuvânt, fapt, pe care îl ştiu şi eu că e adevărat. Aşa dar de ce să nu încerce? Şi îi îngădui lui Atahualpa să-şi trimită emisari în toate colţurile regatului pe care tocmai îl cucerise. Profitând apoi de înlesnirea făcută, Atahualpa aranjă asasinarea fratelui său Huascar, moştenitorul legitim al tronului, prizonier al generalului incaş Chaliccuchima… Zilele treceau şi camera arătată de Atahualpa începea să se umple de aur… Atunci se răspândi vestea asasinării lui

Huascar. Pizzaro sperase tot timpul că-i va putea manevra pe cei doi fraţi, unul împotriva celuilalt, consolidându-şi astfel puterea asupra imperiului incaş şi, în acelaşi timp, asigurându-le şi cuceritorilor pacea. Proiectul însă i se spulberase. Or era sigur că Huascar fusese ucis la porunca lui Atahualpa, şi îl condamnă pe acesta, la moarte, după cum îl ameninţase. Vestea execuţiei se răspândi iute, datorită poştaşilor incaşi, aşa zişii chualqui*s, care st*răbăteau pe jos, în timp record, distanţe considerabile. Aducătorii a mii şi mii de tone de aur, care se îndreptau spre Cuzeo, făcură cale întoarsă. Aurul acesta a fost ascuns în locuri inaccesibile; trebuie să-ţi spun că aurul acesta venea din rezerve şi din mine ale căror locuri au fost tot timpul ţinute secrete.

— Şi ăsta-i secretul pe care vrei să mi-l vinzi pe douăzeci de dolari? îi spuse, râzând, inginerul. Cunosc legenda şi dacă e bazată pe o realitate istorică, nu cred că, după cinci secole de cercetări, ar mai putea exista aceste mine şi aceste oraşe. Hai, du-ţi mesajul altuia; sunt destui creduli care se lasă furaţi de miraje! Dar, ia spune, de unde ştii că am fost la „Corcega“? Nu te-am văzut pe acolo. Îi fi vreun slujbaş de-al lor?

— Ce are a face cum am aflat şi ce am să fac cu cei douăzeci de dolari? Secretul însă nu ţi-l pot da pe degeaba.

— Dar cine eşti, de fapt? Şi de ce atâta mister?

— Eu sunt Francisco Pizzaro!

— Ce-ai zis?

— Ce-ai auzit: Francisco Pizzaro.

În loc să râdă, pe Smeyster îl cuprinse spaima. Avea de a face cu un nebun! Un hoţ, un biet hoţ de douăzeci de dolari, nu era primejdios şi, la o adică, ar fi acceptat târgul, dar un nebun, un adevărat nebun era mult mai primejdios, căci, la ce te-ai fi putut aştepta de la un dezechilibrat mintal?

— Ei, asta-i! se bâlbâi el, încercând în acelaşi timp, să-şi înăsprească vocea. Hai, gata! Lasă-mă

să trec, sau păzea!

Omul se mişcă şi cu cotul îşi ridică uşor mantia lungă, care se întredeschise. În ochii înnebuniţi ai inginerului apăru atunci lama lată şi ascuţită a unui pumnal, pe care necunoscutul îl ţinea în mână. Într-o fracţiune de secundă Smeyster înţelese că nu mai avea decât o singură scăpare să-şi atace duşmanul, să-i ia pumnalul, să-l dea la o parte şi să încerce să ajungă în stradă.

Făcând apel la toate forţele, lovi cu amândouă mâinile în pumnalul ameninţător. Spre stupoarea lui, avu impresia că lovise doar o bucată de lemn uscat, ceva ca un picior de scaun; pumnul care ţinea temuta armă i se păru şi el atât de slab încât o scăpă numaidecât. Smeyster o prinse şi, cu un gest de apărare, o înfipse de două ori în faldurile mantiei. Omul nu mai mişcă, nu se mai opuse să treacă; pe semne că era rănit de moarte.

Inginerul simţi că se face alb de spaimă. Ce complicaţii avea să-i mai aducă acest asasinat nocturn? Cum să dovedească că fusese atacat, el, un străin, care, pe deasupra, era incapabil să explice cum de ajunsese la Lima?

Necunoscutul se prăbuşi deodată, cu un zgomot bizar, macabru, ca de castaniete.

În cădere, mantia i se deschise larg şi, Smeyster, aplecându-se asupra victimei, trebui să respire lung şi profund să nu leşine. În capă nu erau decât rămăşiţele unui schelet omenesc. Peste aceste rămăşiţe funebre se afla o hârtie împăturită; probabil faimosul mesaj.

Inginerul zvârli cuţitul în Rimac, privi în jur şi, aplecându-se iute, înşfăcă hârtia pe care o băgă în buzunar şi-o luă la goană drept înainte.

***

Sechele de halucinaţii provocate de *ayahuasca?* Simplă beţie cu *pisco,* sorbit prea cu poftă de un organism slăbit? „Somnul raţiunii naşte monştrii”, spunea Goya. Şi monştrii aceştia nu-s de nebăgat în seamă, când îţi apar în faţă,

adresându-ţi-se cu o voce gravă, deloc bâlbâită, în decorul de infern verde, unde miraculosul şi diabolicul nasc la fiecare pas vrăjitorii.

— Domnule Smeyster, îl întrebai eu amabil, aţi mai avut ceva veşti de la victima dumneavoastră, adică, aţi mai auzit vorbindu-se despre schelet? L-o fi găsit cineva-n drum?

— Da de unde! Şi am citit cu atenţie toate ziarele din zilele următoare, dar n-am aflat nimic, nici măcar aluziv.

— Dar hârtia aceea, sau, dacă vreţi, mesajul pe care l-aţi găsit asupra celui ce eu înclin să cred că era o fantomă, ce spunea? Nu v-aţi grăbit să aflaţi? Ce conţinea?

— Bineînţeles că da. De îndată ce m-am încuiat într-o cameră de la hotelul „Bolivar”, am despăturit-o şi m-am aplecat asupra conţinutului său. Întâi n-am găsit nimic clar, şi dacă nu l-aş fi văzut cu ochii mei pe necunoscut, scheletul prăbuşindu-se la picioarele mele, aş fi jurat c-am fost victima unei tentative de escrocherie, atât de des întâlnită în ţara asta. Sunt mulţi şnapani aici care-ţi dau planuri, schiţe, documente false despre diverse mine de aur sau comori îngropate, care nu există decât în mintea lor. Câţi nebuni n-au plecat după spusele acestor impostori, găsindu-şi moartea pe acolo, căci între Parinari şi Borja le convine escrocilor să-şi plaseze faimoasele mine de aur ale incaşilor, ce-i drept, făcând asta şi ca să-i descurajeze pe cei mai îndrăzneţi. Dar nu iese fum dacă nu-i foc, şi aceste mine există, domnule, şi să ştii că ele vor fi ale mele.

— Datorită mesajului fantomei?

— Exact!

Un vizionar nu trebuie niciodată contrazis; îi plăcuse că-l ascultasem; forma nebuniei lui îl îmboldea să-i aprecieze pe cei care-i dădeau atenţie. Doctorii, de altfel, ştiu că dacă te îndoieşti de spusele unui nebun, se închide ca un robinet. Dacă vrei însă să afli cât mai multe de la el, trebuie

să te prefaci că-i crezi halucinaţiile, că-l iei în serios.

I-am zis:

— Deci, documentul care v-a parvenit într-un mod atât de straniu conţinea precizări formale de a căror autenticitate nu v-aţi îndoit?

— Bineînţeles, dar nu le prea pot dezvălui.

— Oh! Nu vreau să fiu indiscret, dar mă interesează, domnule Smeyster! Dacă vă indispun, însă, putem întrerupe. Spre regretul meu, totuşi, fiindcă vedeţi, dumneavoastră m-aţi încântat enorm…

— Aa! Da, văd! Şi chiar îmi râvniţi secretul. Dar v-am prevenit; pământurile acestea sunt ale mele. Dintr-o clipă într-alta o să şi primesc concesiunea lor din partea preşedintelui republicii. Să vă găsesc atunci pe terenurile mele şi o să vedeţi dacă, cu toate ameninţările lui Walter, n-o să vă trag un glonte de 44 între ochi.

— Atunci, domnule Smeyster, mai bine plec chiar acum. Şi vă urez să găsiţi ceea ce căutaţi. Iar dacă vă pot ajuta, contaţi, vă rog, pe sprijinul meu.

Îi întinsei mâna. Mi-o strânse privindu-mă în adâncul ochilor, de parcă-mi sonda sufletul.

— Nu ştiu, zise, dac-aş putea avea, totuşi, încredere în dumneavoastră… Aici, domnule toţi mă iau drept nebun. A fost suficient să le spun povestea ca să se răspândească zvonul că sunt *dingo*[65]. Asta-i expresia lor. Şi ştiţi de ce? Pentru că n-au decât un gând; preşedintele republicii îi va refuza unui dezechilibrat, ca mine, concesiunea solicitată. Aşa că, vedeţi!

— Ştiţi, domnule Smeyster, adăugai eu, mi s-a spus că posesia de aur ar atrage după sine mari dezastre. În ceea ce mă priveşte, de multă vreme, am renunţat la aşa ceva.

— Mi-am dat eu seama că sunteţi un om cinstit! Dar, vă rog, nu plecaţi…

— Păziţi-vă, mai bine, secretul, nu cumva într-o zi să-ncepeţi să mă bănuiţi…

— Staţi jos şi spuneţi-mi ce vreţi!
— Ei, atunci, zisei eu ascultător şi plin de speranţa de a ajunge la o concluzie edificatoare, aş fi bucuros să cunosc şi motivele care vă fac să speraţi şi să credeţi că sunteţi pe drumul cel bun, adică pe drumul aurului. Deci, ce conţinea acest mesaj?
— O să vă spun, zise el cu un timbru lugubru.

MESAJUL MISTERIOS

Rămas singur în camera sa de hotel, bine închisă, Smeyster se aplecă, la lumina veiozei, asupra misteriosului mesaj. La început nu desluşi decât o schiţă obscură a cursului Maranonului, mergând de la Iquitos la Borja, pe aici, pe colo, cu nişte puncte negre care ar fi putut indica fie oaze, fie mine de aur, după starea de spirit a celui ce s-ar fi întâmplat să consulte o astfel de hartă. Dedesubt, nişte cuvinte sibilinice, incomprehensibile pentru cine n-a trăit cel puţin câteva luni în departamentul Cuzeo şi în regiunea lacului Titicaca, adică cuvinte în limbile *qhechua* şi *ayamara.* Smeyster recunoscu, în treacăt, unul sau două, care aveau să-i înlesnească o traducere clară – după el – a misteriosului mesaj.

Mai întâi: *Gentiendichii-Ispayana* în limba *quechua* = a înţelege, a auzi, iar în *ayamara*, a ghici, a înţelege.

Apoi: *puruma* sau *purina,* sau *purinarit,* ceea ce însemna în amândouă limbile; câmpuri netede, fără umbră, adică un fel de deşert.

Şi, în fine, această frază: *Ppisco noquay ma naqui nonianaqui memeri.*

— Atunci, îmi spuse el, mi-am fixat, din fericire, aceste cuvinte în memorie şi bine am făcut, căci, încercând în zadar să le descopăr un sens, care să fie sesamul grotei cu aur a incaşilor, am adormit şi când m-am trezit, documentul dispăruse, se volatilizase, fără să rămână vreo urmă. O mână răuvoitoare, poate cea a fantomei, pusese stăpânire pe el, în timp ce dormeam. Dar eu îi păstram cheia în memorie… Îmi revenisem.

Privindu-l pe inginer mă întrebam: halucinaţii, otravă, venin, viziune sau vise de beţie, ori toxice? Vis, probabil. Visul rezultă, de altfel, în cea mai mare parte, dintr-o modificare a stării patologice a individului. O proastă digestie, excese, tulburări

circulatorii, o excitaţie nervoasă pot declanşa un vis agreabil sau dezagreabil, mergând până la coşmar sau halucinaţie, după gradul de intensitate, sau după natura tulburării fiziologice. Un vis erotic – provenind dintr-o excitaţie prealabilă: lectură sau spectacol sugestiv – ori un coşmar – în care se amestecă noţiuni sau date istorice, amintiri livreşti în general – n-ar putea avea, în principiu, influenţă asupra evenimentelor care vor urma, ci poate doar asupra comportamentului subiectului. Dacă a fost totuşi un vis, îmi spuneam, Smeyster nu şi l-a construit pe al lui decât cu ajutorul elementelor înscrise în memorie şi stimulate în conştiinţă de alcool, sau de droguri indiene…

— Înregistrând aceste cuvinte şi liniile schiţei, spuse el, am avut, deodată, revelaţia misterului. Brusc şi brutal, când m-am trezit, cuvintele cântau în mine şi fiecare din ele îmi lăsa o dâră sclipitoare de foc în creier. Aţi ghicit, domnule?

— Ei, Doamne! Cum să ghicesc? N-am ghicit.

— Atunci urmăriţi-mă; *Ppiso noquay ma naqui nonianaqui memeri.* Cuvinte din *ayamara* amestecate cu *quechua.* În vremea lui Pizzaro aceste două limbi se vorbeau; *ayamara* a dispărut mai târziu. Ceea ce înseamnă – vă scutesc de povestea căutărilor pe care le-am făcut la Lima, la nişte profesori, foarte greu de găsit, specialişti în aceste limbi, care nu voiau să transpire nimic din secretul parţial descoperit – tradus literal: „ascultă pasărea care vorbeşte şi care transmite, fără să ştie, secretele strămoşului…”

Se uită la mine cu o privire triumfătoare; tăcut, cântărindu-mi reacţiile.

Eu rămăsesem mut, întrebându-mă ce sens ascuns putea avea această frază anodină şi absurdă. Toată lumea ştie că papagalii vorbesc şi că spun de toate. Mi-l aminteam pe *guacamayul* părintelui Clemente. Şi chiar în această colibă ar fi putut striga: *Hay fantasmas aqui!*

— Ei bine, mai întrebă Smeyster, aţi înţeles sau nu?

— Mă tem că nu, îi răspunsei. Dar nu sunt versat în arta limbilor şi, drept să vă spun, nici n-am avut timp să aprofundez chestiunea pe care dumneavoastră o studiaţi de atâta vreme.

— De vreo zece ani. Dar n-are importanţă! Nu-i nici rebus şi nici dilemă. Bătrânilor le plăcea să se exprime în fraze lapidare, şi, pentru a fi înţeleşi sau luaţi în serios, întrebuinţau termeni precişi într-un sens obscur însă. Era cel mai bun mijloc de a capta atenţia auditoriului.

— Domnule Smeyster, poate mă lămuriţi, totuşi…

— Da, dar vă credeam mai inteligent şi mai clarvăzător. În fine, uite! Repet: „Ascultă pasărea care vorbeşte şi care transmite, fără să ştie sau să bănuiască măcar că face aşa ceva, secretele strămoşului sau ale strămoşilor…” Şi asta nu vă spune nimic? Nu vă sună în urechi? Nu vă deschide nicio perspectivă? *Godfordom!*[66]

Făcui un gest de protest, dar nebunul era hotărât să-şi dezvăluie secretul şi mai opreşte-l dacă poţi.

— Tăceţi acum şi ascultaţi-mă, îmi porunci. Ştiţi că incaşii au fost întotdeauna înconjuraţi de păsări vorbitoare? *Guacamayos*, *loros*, *memeris, perruches,* verzi, mov şi galbeni. *Araşi* de toate mărimile… zău. Dar puţin îmi pasă. Vi l-am şi spus. Textul mesajului constă doar în acest secret. Gândiţi-vă ce face această pasăre pe care noi, în Europa, o numim, în mod vulgar, papagal? Şi de ce este căutată? Pentru că ne amuză şi pentru că din această pricină preţul ei este foarte ridicat? Sau pentru penajul ei? Nu, domnule, ci pentru glasul său. Da, e o pasăre care vorbeşte! O pasăre care repetă inconştient, fără a şti, fără a înţelege, să zicem, şi care repetă ceea ce i se spune, sau ce aude… Or, atunci, e evident că, în timp ce incaşii discutau cum să-şi păstreze taina minelor de aur, ei ţineau şi întruniri frecvente şi îndelungi în prezenţa

păsărilor lor favorite, fără să se ascundă de ele şi fără a se teme c-ar putea fi trădătoare, spioane. Aşa că acestea le-au auzit cuvintele şi le-au înregistrat ca nişte magnetofoane.

— Cum?!

— Da, domnule, papagalul e magnetofonul pădurii! Ascultă, înregistrează şi redă ceea ce a auzit… În mod firesc aceste păsări şi-au gravat în creieraşul lor, slujit de un gâtlej elocvent, secretele incaşe. Un papagal trăieşte între o sută cincizeci şi două sute de ani, dacă nu chiar trei sute de ani. Şi, cum se reproduce, ca orice făptură normală, îşi creşte progenitura cu grijă şi atenţie, veghind asupra ei de când e în găoace şi până ce zboară… e firesc ca papagalul, să zicem al lui Atahualpa, să nu fi înregistrat decât vorbele lui Atahualpa, deoarece era născut la el în casă. Iar acest papagal, eliberat, la rândul lui, după moartea stăpânului, şi luând apoi drumul pădurii, răspunzând legilor firii şi având şi el pui, ce să-i fi învăţat? Ceea ce ştia, adică secretele lui Atahualpa! Şi, când spun Atahualpa, a nu se uita că acesta avea treizeci sau patruzeci de favoriţi şi confidenţi, pe care-i numea *orejones,* şi care ştiau tot ce se punea la cale, repetând şi ei întruna acelaşi lucru… v-aţi dumirit?

— Hm! Încep să ghicesc, declarai eu. Încep… Dar unde vreţi să ajungeţi? Făpturile acestea au dispărut acum patru sau cinci sute de ani.

— Păi aici vă înşelaţi. Da, au dispărut ei, dar nu uitaţi că şi-au transmis secretul din tată în fiu. Desigur, erau şi papagali care, pe atunci, trăiau în libertate, cu limbajul lor neînţeles de ceilalţi. Dar, cu timpul, s-a petrecut şi o încrucişare a limbajului papagalilor incaşi cu al papagalilor sălbatici. Şi expresiile s-au amestecat, s-au învălmăşit, fără a dispare însă niciuna complet. Asta-i ceea ce caut eu, papagalul care să spună cât de cât ceva în *quechua* şi *ayamara,* limbi pentru învăţarea cărora mi-au trebuit şi mie vreo zece ani. Aşa că-mi petrec zile întregi ascultând papagalii vorbind. Din

timp în timp, mai prind câte un cuvânt. M-am dus la Borja, am coborât pe Maranon în mici etape, ascultând ce vorbesc aceste făpturi şi am întocmit chiar un lexic cu expresiile lor cele mai familiare, căci nu trebuie neglijat nimic. Prin el sper să ajung să înţeleg tot ce spun, să le traduc discuţiile, care, desigur, pentru dumneavoastră, neştiutor, nu par decât nişte ţipete enervante. Fireşte, că şi eu o să vorbesc limba papagalilor. Iar dacă nici aşa nu-l voi descoperi pe cel care să-mi spună în *quechua* sau *ayamara,* secretul oraşelor de aur, voi fi în schimb destul de în stare să-i întreb pe cei în viaţă – sper că sunteţi de acord – cum aş putea să descopăr secretul care le-a scăpat speciei lor şi încă multe altele!

— Deci cam de zece ani, spusei eu mirat, va petreceţi timpul ascultând cum ciripesc papagalii?

— Da, şi ce-i de mirare în asta?

— Probabil aveţi serioase mijloace financiare, pentru că trebuie să şi mâncaţi în acest timp!

— Mai pescuiesc din când în când şi eu câte o pepită pe malul fluviului. Am strâns vreo două kilograme la Borja, din noroi; n-aveai decât să te apleci, că era plin de ele pe jos.

— Şi n-aţi rămas acolo?

— Cum, să neglijez minele şi oraşele, pentru nişte biete grăunţe de aur?

— Bineînţeles! Vorba proverbului european „Nu da vrabia din mână pe cioara de pe gard!”

— Dar nu e vorba, domnule, de niciun schimb, pentru că, am ajuns aproape de sfârşit, zău. Uite, vă amintiţi ceea ce v-am spus din mesaj, cuvintele acelea: *puruma* sau *purina,* sau *purinari*… care-mi confirmă că pasărea vorbitoare trebuie neapărat ascultată. Dar nu vă spune nimic: *purinarii?*

— Vreţi să evocaţi, presupun, Parinari, orăşelul în care suntem acum? Vorbisem mai încet de frică să nu intru în contradicţie cu dementul. Dar lovisem unde trebuie.

— Exact, îmi spuse el. Purinari e Parinari. Ascultă sau încearcă să ghiceşti. Sunt pe punctul de a afla adevărul. Dar n-o să vi-l dezvălui, pentru că, oricum, mesajul fantomei îmi era destinat mie.

S-o spun însă şi pe-asta; când, trei săptămâni mai târziu, coboram Maranonul, siliţi, Walter şi cu mine făcurăm o mică escală la Parinari. Familia Van Derheyden plecase, iar colibele erau ocupate de necunoscuţi, cu pielea arămie, metişi indieni, pe jumătate civilizaţi. Dar şalupa lui Smeyster se afla încă acolo, ocupată de un ins care vâna cu ajutorul unei suliţe.

— Hei! îi strigă Walter, unde sunt olandezii?

Omul arătă în lungul fluviului.

— Au plecat încolo! *Lejos! Muy lejos!*[67]

— Şi *El Loco*[68]*?*

— S-a înecat în fluviu, pe când pescuia. Şi a fost devorat.

— Dar tu ce cauţi pe vasul lui? Ţi l-a dat ţie?

— E al meu acum, *senor*... al cui vrei să fie?

Omul, între timp, nu-şi părăsise din ochi prada pe care o urmărise cât timp vorbisem. Şi-şi zvârli, deodată, suliţa cu atâta putere, încât i se răsuci barca, încordându-i şi liana cu care fusese prinsă. Îl văzurăm apoi scoţând din apă un *paiche* de mărime mijlocie, cu care, mă gândii, putea să-şi hrănească o familie de zece persoane timp de cincisprezece zile. Ajunsesem să calculez şi eu ca buna Elka!

— Ne oprim aici? întrebă Walter.

Eram roşi de ulcere, bântuiţi de febră şi atât de storşi de dizenterie, încât am fost nevoiţi să ne înlocuim nasturii cu sfori.

— Nu, îi spusei; deşi, la urma urmei, n-am amintiri neplăcute din locul acesta, aşa că vreau să mi le păstrez.

SECRETELE VRĂJITORILOR

Primele atacuri de dizenterie s-au declanşat două zile după ce părăsisem Parinari. În câteva ore intestinele noastre, adică ale lui Walter şi ale mele, ni se goliseră ca nişte baloane dezumflate. Tomas era demult imunizat împotriva acestei infecţii. Pricina bolii era apa fluviului, fără îndoială, deşi alegeam cu atâta grijă locul de unde o luam. Dar ploile umpluseră Maranonul cu tot felul de aluviuni, mai ales mâloase, care-i dădeau, adesea, culoarea unei castane de India, abia coaptă. Aceste ploi provocau o mare adunare de ape în aşa fel încât, chiar departe de maluri, găseai tot ce se afla şi-n pădure, ierburi, plante putrede, smulse şi luate de curent, precum şi murdăriile triburilor din partea de sus a fluviului, din sătuleţele care se înşiruiau până la Borja şi, poate, şi dincolo, spre poalele orientale ale Cordilierilor.

Trecuse multă vreme de când îmi strânsesem cureaua cu două găuri şi, totuşi, mă obişnuisem cu hrana infectă a pădurii, cu viermii de mistreţ, cu peştele putred, cu fructele răscoapte sau stricate de tot. Trebuia să mâncăm ceva şi am fi înghiţit orice, fără poftă, împinşi doar de foame şi de golul maţelor noastre.

Ajunsesem să urmăresc câte un obiect luat de curent şi, gândindu-mă la viteza vertiginoasă cu care am fi putut merge în loc să ne împotrivim acestei forţe a naturii, îmi venea din nou să spun „Hai să ne întoarcem. N-o să mai ajungem niciodată la Borja!".

Sau, dacă am fi ajuns, am fi fost nişte schelete tocmai bune de pus în coşciug. O oboseală de neînvins îmi paraliza membrele, îmi rupea şalele, iar cea mai mică nevoie naturală presupunea o cheltuială de energie şi o contractare de muşchi abdominali care devenea tortură. Până şi să respir era o corvoadă.

Mizeriile mele personale trecură însă pe alt plan. La urma urmei, nu eram eu primul care urca fluviul; câţi n-o mai făcuseră şi o mai făceau încă! Eram alcătuit din aceeaşi substanţă ca ei, iar corpul nostru, oricât de epuizat ar fi, la o adică, nu ştiu de unde, dar tot mai poate reacţiona. Singura speranţă, de altfel, de care mă agăţam.

Starea lui Walter înrăutăţindu-se, începu să mă neliniştească cel mai mult. Dinţii nu-l mai dureau, cel puţin aşa spunea, dar faţa nu i se dezumflase, iar ochiul drept i se acoperise de tot, pielea obrazului, întinsă ca un pergament, strălucea. Mai mult, devenise amorf, inert, insensibil. Făptura lui puternică se stingea, văzând cu ochii, de o infecţie pe care climatul tropical o făcea să progreseze fulgerător.

Aţipea ore în şir în fundul bărcii, se scula năucit, doborât, gata iar să adoarmă, rezistând somnului doar cu uriaşe sforţări de voinţă. Îmi plimbam privirea de la el la Tomas care se ocupa de toate: manevre, acostare, hrană. Era în veşnică mişcare, supraveghind totul, fiind omniprezent şi cu Tonto permanent printre picioare. O desfăşurare de energie ca a lui mă deprima, cu atât mai mult cu cât îmi scotea în evidenţă propria-mi neputinţă. Dar Tomas simţea, cum se zice, că bârlogul nu-i departe. Trecuţi de Concordia, ştia că etapa următoare avea să fie Barranca, unde-l aştepta baraca şi familia.

Altceva era cu Walter şi cu mine. După Barranca mai aveam de trecut prin Puerto America şi Manuel Prado, înainte de a ajunge la Borja.

Mă întrebam, în primul rând, dacă Walter avea să reziste până la Barranca? Părea imposibil. Şi, atunci, ce urma să mi se-ntâmple? Aş fi rămas singur în *selva?* Şi cum m-aş mai fi putut întoarce la Iquitos? Trebuia să aştept oare trecerea şalupei cine ştie cărui navigator sau a armatei pentru a mă scoate din pădurea virgină? Walter mă prevenise:

Tomas ne va părăsi sau mă va părăsi, orice s-ar întâmpla, după ce va fi ajuns acasă.

Toate astea mă făceau să-mi amintesc de vorbele fatale: „i-a înghiţit pădurea”.

Într-o dimineaţă când El Germano fusese cuprins de un somn rece ca moartea, mă apropiai de Carranza, care ţinea cârma, cu Tonto încolăcit între picioare.

— Tomas! îi şoptii. Walter mă îngrijorează. Nu-i e bine deloc. Mi-e frică să nu ne moară-n braţe.

— S-ar putea, îmi răspunse.

Indiferenţa lui mă irită.

— Şi asta din pricina unui blestemat de dinte cariat! izbucnii eu. Dar tu ce crezi, Tomas, nu putem face nimic pentru el? Doar au mai suferit şi alţii, în *selva*, de dinţi, fără să fi murit de asta! Tu nu ştii cum se procedează în asemenea cazuri?

Tomas luă puţină coca şi-şi făcu din ea un cocoloş, continuând abia după aceea discuţia întreruptă.

— Cred, spuse el, că, în curând, o să trecem de râul Chambira. Adică o să părăsim teritoriul şimanco, pentru a intra în cel al şapraşilor.

— Dar şapraşii, spusei eu, după intuiţia mea, dat fiind că mergem tot spre est, trebuie să fie şi mai sălbatici decât şimancii, nu? Şi ce-ar putea face pentru noi?

— Nu ştiu, îmi răspunse el, bosumflat; doar nu-s vrăjitor. Dar, pe semne, şapraşii au aşa ceva, adică *brujos,* şi se zice că nu-s deloc nepricepuţi. Se opri puţin, ca s-o reia pe un ton foarte sentenţios: Sălbatici da… şi chiar până nu demult adevăraţi vânători de capete, mai fioroşi decât aguarunii, despre care iar nu s-ar putea spune că… Numai că aceştia au norocul să aibă cel mai inteligent *curaca* dintre toţi *caciqueşii*[69] înfundăturii acesteia amazoniene! Ar putea fi preşedinte ale Republicii Peru, sau chiar şi numai ministru, iar lucrurile n-ar merge mai prost, dimpotrivă!

— Îl cunoşti?

— Ce naiba? Cine nu-l cunoaşte pe Tariri? A încasat acum vreo doi ani un glonte de Winchester, în plin piept, şi care, pare-se, i-a atins şi vârful inimii. Numai că el e tot viu şi acum…

— Asta înseamnă că vrăjitorii lui sunt nişte aşi!

— Ce vrăjitorii lui! Tariri nu-i nebun. Dar o să-ţi povestesc altă dată, fiindcă văd că-ţi plac poveştile.

— E multă vreme de când îmi promiţi c-o să-mi spui atâtea, Tomas, aşa că nu mai cred. Dar ce ar putea oare face şapraşii pentru Walter?

— Ştiu eu? O să vedem!

***

Satul şapraş se anunţa printr-un debarcader de lemn, de vreo douăzeci de metri, întins de-a lungul fluviului. Când acostarăm, vreo treizeci de indieni, înveşmântaţi într-un fel de pătură în formă de fustă strânsă pe talie, cu pieptul gol şi doar cu vreo câteva dungi negre pe ei, cu nişte arcuri *chonta,* cu săgeţi şi *sarbacane* în mână, se înghesuiau pe o bătătură uriaşă, unde nu creştea fir de iarbă, şi unde n-ai fi putut găsi nicio pietricică. Înapoia bărbaţilor stăteau femeile, ţinând fiecare, în spinare, câte un copil înfăşurat într-o pătură, şi un altul de mână. Jur împrejur, liota de băieţi şi de adolescenţi ne privea cu o mutră pe care nu se putea citi nimic. Îi simţeam maturi, frânţi de treburile aspre ale tribului, vânătoare, pescuit, grădinărit, dar cu feţe destul de frumoase, abia arămii şi energice, fără a fi însă prea atrăgătoare.

Walter ieşi singur din barcă; înaintă pe ponton, cu Tomas după el, eu încheind plutonul, urmat îndeaproape de Tonto, neîncrezător, gata să muşte pe oricine. Îmi ziceam că poate soarta lui El Germano şi, mai mult sau mai puţin, şi a mea, aveau să se decidă în clipele următoare. Totul depindea nu numai de primirea pe care aveau să ne-o facă *curaca* şi *brujo,* ci şi de cunoştinţele şi de mijloacele profilactice ale acestuia din urmă.

Tomas i-o luă înainte lui Walter şi le spuse câteva cuvinte indienilor mândri, care, fără să se clintească, ne priveau cum venim. Se uitau drept la noi de parcă erau împietriţi. Deodată, de undeva din dosul arborilor uriaşi şi al falşilor bananieri (de fapt stâlpi împodobiţi cu flori uriaşe), pe unde se puteau bănui colibele şapraşilor, ţâşni un purceluş negru. Tonto îl zări şi se năpusti spre el odată cu noi. Purceluşul nu putea rivaliza la fugă cu câinele, care părea mânat de un motor electric, şi îl ajunse numaidecât; Tonto primi una în cap şi se rostogoli la pământ, cu urlete sfâşietoare, ceea ce smulse un surâs spectatorilor noştri, surâs însă care dispăru rapid.

Îl trăgeam pe Walter de mânecă, căci dacă această destindere era de bun augur, nu-mi părea şi suficientă.

— La naiba! îi spusei eu, vorbeşte-le. Scutură-i puţin! Hai, fă un efort!

Nenorocitul se clătina şi părea să-şi caute, în creierul înceţoşat, cuvintele *jivaros* care nu voiau să-i vie pe buze.

Cu uşurare, văzui cum cercul de gură-cască se sparge şi indivizii se împrăştie; din sat venea cu un pas liniştit şi sigur, cu carabina pe umăr, un indian de talie impozantă, nu lipsit de stil.

— Ah! exclamă Tomas, iată-l pe faimosul Tariri! O să ne scoată el din încurcătură!

După spusele lui Carranza, omul care se îndrepta spre noi era indianul cel mai inteligent din *selva!* Dacă-i interpretam bine gândul lui Tomas, un fel de geniu! Eram chiar curios să-l văd mai de aproape. Şi nu-mi fu greu. Se opri la câţiva paşi de noi, cu degetul trecut pe sub cureaua carabinei, puţin zvârlită pe umăr, surâzător, amabil şi spuse:

— Vă salut! Vă aşteptam de vreo două zile, de când tobele noastre v-au anunţat trecerea, şi m-am temut că nu o să opriţi!

Vorbea o excelentă castiliană şi nu avea nimic sălbatic în trăsăturile sale, în surâs, în căutătura

ochilor, iar după culoarea părului mai degrabă te puteai gândi la un alb puţin metisat, decât la un băştinaş.

Pe cap avea un fel de tamburină, în care, de jur împrejur erau înfipte pene albastre; era gol până la jumătate, iar pe piept purta tradiţionalele coliere de perle *manentosi* şi de grăunţe, care se încrucişau sub sâni; avea o centură de păr de om şi aceeaşi fustanelă maronie cu dungi luminoase ca toţi ceilalţi din trib. Era desculţ şi pictat pe piele.

În semn de bun venit ne puse mâna pe umăr, rând pe rând, mai întâi lui Walter, după aceea lui Tomas şi apoi mie, abia atingându-ne şi zâmbind tot timpul cu bună voinţă.

Aş fi jurat că nu avea nimic cu indienii jivaros, atât de multă înţelepciune şi agerime îi exprima faţa. În cele din urmă El Germano păru că-şi recapătă darul vorbirii. Dar numai după aceea mi-a relatat ce-au discutat.

— Mare şef Tariri, spuse el, sunt fericit să te văd complet vindecat de rana căpătată. Sper că te-ai răzbunat pe duşman?

— Da, capul lui e uscat, răspunse Tariri, cu un surâs palid. Cum să fi făcut altfel? Dar, din păcate, răul pe care l-a adus naţiunii noastre, pierderea de timp pe care a provocat-o gestul său, vor face să mai fie nevoie de multe luni de eforturi pentru punerea-n ordine a lucrurilor! Nu ne putem recăpăta încrederea cu una cu două! Dar, sper că ceea ce n-am putut eu face o să facă fiul meu.

— Dar unde-i fiul tău?

— La şcoala din Verano de Yarinacocha, de lângă Pucalipa. Vorbeşte bine engleza, spaniola şi câteva dialecte ale fraţilor noştri, piros, campas şi cunibos. E cel mai bun la limbi şi la socoteli din toată şcoala.

— Ce vârstă are?

— Cam doisprezece, după calendarul vostru. Şi nu-i decât de trei ani în Yarinacocha. De altfel a şi luat obiceiul de a se îmbrăca precum copiii albi şi

mă întreb ce va gândi poporul când se va întoarce acasă ca să-mi urmeze la conducere… Haideţi să mergem în sat, pentru că de când vă aşteptăm, cred că femeile au avut destul timp să prepare *massato.*

— Mare şef Tariri, interveni Tomas, amicul nostru El Germano suferă; n-ar putea oare face ceva pentru el vrăjitorul tău?

Indianul surâse subţire.

— I se şi prepară acum leacul de care are nevoie, spuse el; o să fie imediat gata; nimic nu scapă unui ochi care se pricepe să vadă.

Walter suspină, ştiind bine că, slab cum era, n-ar fi avut puterea să reziste, în cazul că ar fi fost violentat.

— Dar aş putea oare afla ce leac vrea să-mi dea vraciul tău?

— Iarba *antiri.* Doar *antiri;* lasă, n-ai grijă! Nu vei fi primul!

Walter încetă să protesteze şi intrarăm în *aldea*[70] şapraşilor. Femeile – ocupate să răzuiască *yucca,* să o prepare şi să o mestece ca s-o scuipe în nişte troace mari, uşor escavate – evitau să ne privească, cu toată pofta pe care ar fi avut-o s-o facă; li se ghicea dorinţa din clipitul pleoapelor şi după ocheadele azvârlite.

Tariri ne pofti să intrăm în baraca lui ridicată pe piloni, asemănătoare, în afara mărimii, cu toate celelalte, dar care, de cum îi călcai pragul, se arăta confortabilă, comodă şi chiar luxoasă. În loc de paturi, avea hamace, cum nu mai văzusem în drumul meu spre est; două bănci lungi, înalte de şaizeci de centimetri, ambele cu spătare; şi cum încăperea era, totuşi, de dimensiuni mai mari decât o *chosa* obişnuită, mai putuseră pune într-însa şi nişte cutii de bambus, în chip de mobilă. În orice caz cu uşi, ca bufetele noastre, fără încuietori şi nici îmbucări, mişcându-se în schimb foarte bine pe nişte inele de fier şi închizându-se cu două belciuge de fibră, prin care se trecea un beţişor.

Şi mai erau acolo încă două surprize, în afara cuverturilor pestriţe de lână aduse de la Iquitos. Prima, pereţii pictaţi cu argilă, în nişte culori calde – verde, roşu – creând un efect fermecător. N-am mai văzut, de altfel, niciunde vreo locuinţă de sălbatici atât de primitoare. A doua, de fapt culmea surprizei, un gramofon vechi, cu enorma sa pâlnie roşie, tronând pe mobila de bambus. Or, cum căutam cu privirea şi ceva care să aducă a disc, mi-am zis că această spoială de civilizaţie, la un jivaro, fie el chiar şi cea mai inteligentă creatură din bazinul Amazoanelor, mai avea totuşi şi nişte lipsuri.

Bănuiam că Tariri ţinea la acest fonograf străvechi şi anacronic ca la lumina ochilor. Fusese, probabil, uluit atât de mecanica şi de forma lui, cât şi de vocea pe care-o auzise ieşind din el, din acest punct de vedere, fireşte, comportându-se ca un sălbatic. Ar fi fost cu totul altceva dac-ar fi avut nişte discuri de ceară, pe care să le asculte din timp în timp. Dar nu, fonograful nu era decât o amuletă, dacă nu cumva devenise, între timp, şi zeu.

Tariri ne pofti să luăm loc pe bănci şi dispăru fără să spună un cuvânt. O clipă mai târziu, o femeie, cu ochii plecaţi, ne aduse nişte tigve şi un ulcior plin de *massato.* De la prima înghiţitură, băutura mă înzdrăveni, probabil fiindcă era foarte alcoolizată de cât fermentase. N-avea un gust rău şi era răcoritoare, deosebit de răcoritoare, mai ales în acea căldură toridă.

Nici nu-mi potolisem bine setea, şi aş mai fi băut încă, deşi ştiam cât de dezgustător fusese preparată, când intră vrăjitorul.

Şi, pe cât de musculos şi de puternic, altfel spus plăcut, era Tariri, pe atât de slab era *brujo,* de scund şi de respingător. Unde mai pui că şi puţea îngrozitor – cam ca acel *culantro,* cu miros de urină de pisică – având o frunte îngustă şi o privire vicleană, de om ascuns.

În mâini ţinea un recipient, de două ori mai mare decât găoacea de ghindă, cu un fel de pastă vâscoasă, de un verde închis.

Pe faţă era pictat cu roşu, zugrăveală pe care trebuie să şi-o fi înnoit destul de des, fără a fi avut însă grijă să înlăture straturile vechi, care se îmbibaseră cu murdărie, în aşa fel încât toată podoaba forma un fel de carapace de o culoare dubioasă. Mâinile îi erau şi ele negre de murdărie.

Walter, doborât de durere şi de infecţie, nici nu-l văzu. Vrăjitorul se apropie de el şi-i porunci în limba lui să deschidă gura, ceea ce omul şi făcu. Folosindu-se de o spatulă, indianul unse cu pasta-i verde dintele stricat şi gingia, umplu caria şi îndesă în ea doctoria cu mici lovituri, ca un dentist. Operaţia nu dură nici zece secunde, după care vraciul ieşi.

Mă uitai pe furiş la Walter, apoi la Carranza; încercam, de fapt, să ghicesc ce credeau de un astfel de tratament, căci eu niciodată nu mă aşteptasem la ceva bun de la un vrăjitor. În orice caz, socotii eu – destul de naiv de altfel, uitând primejdia mortală pe care o putea constitui o buruiană din *selva,* datorită veninului – o astfel de doctorie nu-i va face mai mult rău decât îi era lui atunci.

Mă gândeam la toate astea, când, de afară, se auzi un sunet de fluier. Mă dusei la uşă; era *brujo,* care sufla într-un tub de material plastic! Un fluier care-i venise de la vreun Woolworth[71] din Statele Unite! Dar cine-i putuse aduce aici un astfel de instrument? Mister!

Tariri reveni şi-l auzii discutând câteva clipe cu vraciul, care încetase să mai sufle în fluier. Pe cât putui deduce din tonul lor, înţelesei că şeful îl certa, iar vraciul îi dădea nişte explicaţii, de care nici eu nu era prea convins. În cele din urmă, *brujo* se depărtă şi *curaca* intră, cu surâsul său amabil.

— S-ar părea că-i nevoie şi de muzică, spuse el, dar de muzică bună. Or, pentru un alb, e nevoie de

muzică făcută de albi.

Spre uluirea mea, îl văzui deplasându-şi vechiul fonograf ca să-l echilibreze şi să-i poată învârti manivela. Deschise apoi un fel de dulap, din care scoase o cutiuţă metalică şi luă din ea un ac de oţel, cu care-l schimbă pe cel uzat de la braţul diafragmei. Mi se părea că mă aflu la Paris, la o serată, cu treizeci şi cinci de ani în urmă, când, totdeauna, se găsea cineva pe lângă gramofon ca să-l întreţină şi să-i schimbe plăcile, în timp ce alţii dansau.

Îl mai văzui apoi pe şef scoţând, tot dintr-un fel de dulap, un pachet cu discuri negre, pe care le puse pe o tavă.

— *Ain't she sweet?*[72] ne spuse el, cu un accent destul de bun.

Să fi fost oare aceştia faimoşii, temuţii vânători de capete? Şi eu care-l crezusem pe şef încă plin de complexe sălbatice?

Mă apropiai de el.

— Mare şef, Tariri, îl întrebai, de unde aveţi aceste discuri?

— De la New Orleans.

— Din Statele Unite?

— Din *States, şi senor!*

— Bine, dar atunci, îi spusei surâzând, de ce, cu ocazia aceea, n-aţi luat un picup modem, mic, uşor, reglabil şi de un alt format! Se află peste tot şi-s ieftine.

— Da, dar în *selva* nu-i electricitate, îmi spuse el, iar acest fonograf e învârtit de un resort care nu se mai strică. Ca şi la puşti, de altfel, unde o preferăm pe cea cu cocoş, armei Hammerless, atât de greu de reparat în condiţiile noastre.

Se exprima atât de sigur şi de clar, încât îţi dădeai seama că tot ce făcea era din timp gândit şi studiat. Ba, în cele din urmă, ajunsei să cred că printre şapraşi, eu eram sălbaticul. Iar el se simţea foarte mândru de impresia pe care mi-o făcuse.

Auzii pe cineva râzând în încăpere. Să fie Walter? La început nu-mi veni să cred, dar, întorcându-mă, îl văzui. El Germano se strica de râs. Se ridicase şi nu mai putea de bucurie.

— S-a făcut! exclamă el. M-am vindecat. Vraciul tău, mare şef Tariri, e grozav. Şi, dacă vrei, acum sunt gata să tratăm nişte afaceri comerciale, pentru că plecăm, mai avem încă mult de mers.

Curaca izbucni în râs, privindu-l compătimitor.

— *Brujo* n-a terminat cu tine, spuse el. O să revină. Şi aş fi bucuros dacă aţi mai sta şi puţin cu noi… Nu sunteţi destul de zdraveni ca s-o porniţi, acum, din nou la drum. În câteva zile o să vă punem pe toţi pe picioare.

— Numai că noi mergem la Borja şi timpul ni-e măsurat.

— Da, dar nu uita că, odată trecut de triburile peste care stăpânesc eu, n-o să dai decât de ostilităţi, cu atât mai mult cu cât vor afla că ai venit la mine!

— Da, pricep, spuse Walter meditativ. Dar acum sunt sănătos şi limpede la minte.

— Hai, acceptaţi-ne ospitalitatea!

POVESTEA MARELUI ŞEF TARIRI

În ianuarie 1932, profesorul italian Cristoforo Bellini, etnolog, însoţit de secretarul său, Rafaelle Bela, şi de un interpret, urca Maranonul la bordul lui „Tarapoto“, un vas mic, cu aburi, şi echipaj de metişi.

Profesorul Bellini era autorul unei teorii conform căreia, după înfrângerea incaşilor de către conchistadori, un mare număr de războinici, rămaşi credincioşi până atunci celor doi fraţi vitregi inamici, Huascar şi Atahualpa, fugiseră de stăpânirea spaniolă în pădure, pentru a nu mai fi siliţi să muncească restul vieţii lor în mine. Iar pentru a-şi sprijini ipoteza, nu găsise altceva mai bun decât să alcătuiască statistici cu diverse măsurători fizice ale bărbaţilor şi femeilor din regiunea mijlocie şi superioară a Amazoanelor.

Înfruntase mii de primejdii pe râul Putumayo, fiind recompensat pentru aceasta de descoperirea triburilor, care, pe drept, se numeau *quechua,* ceea ce dovedea pentru el că oamenii din Cuzeo putuseră ajunge până acolo.

Dar pe unde oare se produseseră infiltraţiile? Pe unde trecuseră acestea? Prin Quito sau Cajamarca? Şi socotise astfel necesar să urce pe Maranon pentru a se asigura că anumite triburi jivaros nu erau altceva decât descendenţii războinicilor incaşi.

În acel timp, *selva* era invadată de aventurieri temuţi, fără niciun Dumnezeu, puşi pe o rapidă îmbogăţire cu ajutorul cauciucului. Sute de arbori fuseseră scrijeliţi până la uscare, atât în Brazilia, Columbia, cât şi în Ecuator şi Peru, nu însă fără ca drame sângeroase să aibă loc la tot pasul. Hevea, arborele de cauciuc, îşi dădea lacrimile sale de aur, iar pădurea era acoperită de valuri de sânge.

Încetul cu încetul, bogăţia pădurii în arbori sălbatici de cauciuc se epuiza. Copacul crestat nu

mai era îngrijit şi se usca. Îi urmau, altul şi altul, căci erau o mulţime. Dar bogăţia pădurii se epuiza încet, fără ca să se ia nicio măsură de refacere. Şi exploatările continuau.

Mâna de lucru era rară. Fiecare prefera să lucreze pe cont propriu sau, în cel mai bun caz, cu vreo câţiva prieteni. Era suficient să găseşti un *seringal* cât de mic ca să te vezi bogat, dar nu şi într-o siguranţă deplină.

Pentru că nu era chiar atât de simplu: căutătorul de cauciuc fiind repede ucis pentru cele ce strânsese, pentru proviziile pe care le avea sau pur şi simplu, pentru puşca şi *maceta* lui.

Cei care, din nefericire, acceptaseră o muncă de peon erau repede făcuţi sclavi prin cea mai simplă metodă; fiind plătiţi după randament, nu câştigau decât cinci *centavos*[73] pe kilogramul de cauciuc; în schimb, trebuiau să le plătească patronilor hrana şi medicamentele – atât de necesare de altfel, în aceste regiuni pline de febră, de şerpi veninoşi şi de scorbut – şi care costau enorm. O cămaşă de bumbac, de pildă, costa douăzeci de *soles.* Iar peonii erau obligaţi să cumpere pe credit, ceea ce-i lega pe veci de patroni, cu familie cu tot, căci copiii şi soţiile moşteneau datoria şi nici nu visau să-şi recapete libertatea fără achitarea ei, de frică de a nu fi denunţaţi, căutaţi şi închişi.

Peonii dispărură, încetul cu încetul, căci în pădure se murea repede. Aşa că stăpânii trebuiră să se gândească să-i înlocuiască. Şi „patronii” s-au asociat atunci în bande de zece sau douăzeci, năpustindu-se pe câte un trib de indieni. Nu-i speriau nici chiar cele mai temute. După aceea începeau masacrul, ucigând femei şi copii mai ales, iar bărbaţi numai în măsura în care nu se putea altfel. Şi armele cu repetiţie nu-şi încetau răpăiala decât când cei rămaşi în viaţă se predau.

Atunci acei nenorociţi, fără arcuri, lănci, şi *virote*s erau trimişi în *seringal,* unii pentru a extrage guma, alţii pentru a o afuma. Astfel s-a

încetăţenit obiceiul să nu-i mai plătească nici pe unii nici pe ceilalţi, rămânând doar să-i hrănească în schimbul unei cantităţi minime de latex, riguros fixată. Cei ce nu aduceau această cantitate erau pedepsiţi cu o asprime exemplară, mergându-se de la supliciul furnicarului şi biciuire până la decapitare. Numai că triburile scăpate de măcel, prevenite între timp, deşi pe picior de război între ele de ani de zile, se uniră strâns în lupta contra duşmanului comun; omul alb.

***

Pătrunzând în teritoriul şapraş, profesorul Bellini ştia că-şi datora viaţa unor detalii infime. Mai întâi nu se îndoia că micul său vas cu două punţi fusese spionat de mii de ochi ascunşi în jungla deasă, că niciunul din gesturile sale nu le scăpase santinelelor şi spionilor, şi că, în cele din urmă, totul fusese amănunţit comunicat în junglă cu ajutorul *magarelor.*

Într-o fracţiune de secundă o *virotă* otrăvită putea pune capăt călătoriei şi studiilor sale. L-a salvat totuşi înfăţişarea sa. Purta pe nas un lucru foarte bizar pentru un şapraş: un lornion de aur. Apoi era mic de statură, ceea ce-l făcea să treacă drept inofensiv. Se îmbrăca cu grijă, dar foarte ciudat pentru cei din *selva:* veston negru, cămaşă albă cu guler tare, cravată, pantaloni scurţi şi ciorapi groşi, până la genunchi. În plus, avea o barbă neagră, foarte aranjată.

Ceilalţi albi erau dezordonaţi, încătărămaţi cu puşti, revolvere şi plini cu benzi de cartuşe. În picioare aveau cizme grele, purtau bărbi hirsute şi murdare, păreau muşchiuloşi, cu glas dur şi autoritar.

Indiferent de limba în care vorbeşti, vocea trădează sentimentele. Şapraşii, cu urechea fină, auzindu-l pe Bellini vorbind cu secretarul său, îl asemuiseră cu alţi bărbaţi îmbrăcaţi în negru, bărboşi şi purtând un crucifix de argint pe piept. Nu era de temut, ci dimpotrivă!

Când marele *curaca* al şapraşilor, Tatanchec Chicclai[74], fu informat de toate acestea, porunci ca albul să fie lăsat în viaţă; era, pentru ei, un individ fără importanţă.

Cu vreo câţiva zeci de ani mai înainte, când încă nu se ştia prea bine la ce putea servi cauciucul, şapraşii mai fuseseră vizitaţi de persoane de acest fel, pe care le măcelăriseră; dar nu aveau carnea comestibilă; era tare şi puţină şi pe oase atât de subţiri că nu se putea face din ele nici fluiere pentru copii; mai mult, aveau şi craniile atât de mici şi cu atât de puţin păr, încât nu-ţi făcea nicio plăcere să le usuci.

Dar, la câteva săptămâni după aceea, când şapraşii uitaseră tristele agape, s-au ivit pe fluviu şalupe pline cu soldaţi care au mitraliat, ca represalii, totul. Deci, era mai bine să fie lăsat în pace omuleţul, până ce aveau să-i afle motivele pentru care venise. Şi, la urma urmei, ce-ar fi putut face el singur împotriva atâtora?

Bellini cu secretarul său Bela au debarcat la şapraşi fără necazuri, însoţiţi de câţiva metişi, care pilotau vasul „Tarapoto", şi de cei ce cărau darurile; marchetărie tradiţională: oglinjoare, coliere, cupoane de pânză, cuţite de buzunar etc. Cum de multă vreme nu mai văzuseră străini aducând daruri, ci numai spaimă, trăgând în ei cu carabine Winchester sau cu puşti Mauser, cadourile le făcură o impresie nemaipomenită.

Bellini se gătise pentru această împrejurare cu o impozantă pălărie-melon, şi *curaca,* Tatanchec Chicclai, rămase mut de admiraţie în faţa acestui clopot negru, stăpânindu-se cu mare greutate să nu pună degetul pe el.

Cocama, concamilla, şimanca, şapra, eberg, aguaruna chiar şi *andona* erau dialecte aparţinând limbii *jivara*, cu diferenţa doar de câteva silabe între ele, aşa că vorbitorii se înţelegeau bine. Interpretul avusese timp să înveţe cât de cât

castiliana, ceea ce conta foarte mult pentru savant. I se explică şefului Tatanchec Chicclai, la cererea lui Bellini, că, în calitate de cercetător, el nu le dorea decât binele, că voia doar să le studieze obiceiurile, moravurile şi să stabilească cine le fuseseră strămoşii.

Tatanchec îi răspunse numaidecât:

— Strămoşul şapraşilor e peştele *estrigata* din fluviu.

— Fără îndoială, admise Bellini, cam sceptic, şi-i transmise prin interpret dorinţa de a le măsura capetele, membrele, busturile şi corpurile în întregime. În schimbul acestei permisiuni, el oferea tribului cinci puşti cu muniţia necesară.

Niciodată, de când se ştiau şapraşii, nu le oferise cineva un asemenea dar, şi-i oferiră atunci şi ei o colibă, mâncare, băutură, covârşindu-l cu atenţii. Savantul putu, aşadar, să lucreze în linişte, cu fiecare membru al tribului, zile în şir, fără ca cineva să protesteze.

Preferă însă confortul modest al vasului „Tarapolo“, colibei oferite de şapraşi. Pe navă îşi făcea, în fiecare zi, o lungă siestă, îşi punea în ordine măsurătorile, statisticile, scria, nota… Apoi, fumând o ţigară, asculta muzică europeană înregistrată pe un disc de ceară, la un fonograf cu pâlnie roşie.

Într-o după-amiază profesorul descoperi că nu era singurul meloman din partea locului. În timp ce-şi punea aparatul în funcţiune, un copil, de vreo doisprezece ani, se urca într-ascuns pe vas. Membrii echipajului, moleşiţi de căldura tropicală, nu-l observau. Copilul se aşeza cât mai aproape de cabina profesorului şi, de îndată ce începea muzica, se transfigura de extaz.

Într-o zi, Bellini îl chemă pe interpret şi-l puse să-i aducă băiatul care încercase să fugă.

— Cum te cheamă? îl întrebă Bellini.

— Tariri, fiul şefului Tatanchec Chicclai.

Fiul şefului. Iată ceva folositor.

— Eu îl iubesc mult pe tatăl tău, îi zise Bellini. Dar, spune-mi, tu ştii cumva ce i-ar face plăcere să aibă din ceea ce vezi aici?

— Da, răspunse copilul.

— Ce?

— Pălăria ta şi acest aparat, de care i-am vorbit eu, pentru că tare mult ar vrea să ştie pe cine-l ţii închis în cutie şi-l faci să cânte după plac?

Bellini izbucni în râs. Copilul păru nedumerit. Îi explică cum funcţiona maşina vorbitoare, şi, spre marea lui surpriză, Tariri păru să înţeleagă. Când se înapoie acasă, Tariri aduse cu el melonul, de care, din ziua aceea, *curaca* nu se mai despărţi.

Evocând acea perioadă, Tariri nu se putea abţine să nu râdă de naivitatea alor săi.

Din ziua aceea nu-l mai părăsi pe savant, învăţând, pe ici, pe colo, câte un cuvânt spaniol şi ajutându-l şi pe el să înveţe limba jivara.

Bellini, la rândul său, găsea că băiatul avea o inteligenţă extrem de vie, chiar de necrezut pentru un sălbatic, o înclinaţie spre învăţătură, nesecată sete de cunoaştere şi o curiozitate permanent trează, aşa că se ataşă foarte puternic de el.

Şi, când trebui să părăsească respectivele ţinuturi, cunoscându-l bine pe Tariri, îl chemă pe tatăl său şi-i spuse:

— Tatanchec Chicclai, îl iubesc foarte mult pe Tariri, n-ai vrea să-l laşi cu mine pentru o vreme? L-aş învăţa multe din secretele noastre, iar când se va întoarce ca să te urmeze la conducere, o să-i fie de mare folos poporului tău. Dacă mi-l laşi, o să am grijă de el, o să-l dau la şcoala preoţilor catolici de la Iquitos. O să înveţe şi-l va ului pe omul alb prin cunoştinţele lui. Aşa îl aperi şi de sclavajul în care l-ar putea târî patronii cauciucului. Dacă accepţi, îţi voi da şi maşina vorbitoare.

Aşa că micul sălbatic şapraş îşi făcu studiile la Iquitos, ca oricare fiu de notar francez de provincie, „împins” la Paris să-şi obţină diplomele înalte.

***

În acest moment al povestirii, l-am întrerupt pe marele şef Tariri, ca să-i fac o obiecţie:

— Dar, nu credeţi că Tatanchec Chicclai a fost foarte imprudent încredinţându-şi copilul, speranţa tribului, unui om pe care abia-l cunoscuse şi, mai ales alb, duşman ereditar al rasei sale? Şi-n schimbul a ce? Al unor vagi propuneri, mirifice aproape – acum era evident că nu se înşelase, dar atunci? – şi al unui fonograf?

Tariri surâse blând şi maliţios. Avea el, probabil, un secret pe care, oricât de mare i-ar fi fost prietenia şi recunoştinţa pentru Bellini, nu i-l spusese ca să nu-l necăjească.

Câteva zile după dăruirea melonului lui Tatanchec, *curaca,* pentru a-i mulţumi savantului, îl invită la masă; un fel de a spune, pentru că la şapraşi se mănâncă stând pe pământ. Bellini acceptă şi, din politeţe, gustă şi din bucatele şi din băuturile preparate într-un mod puţin îmbietor pentru un european.

Înveselit, euforic, hotărî să-i amuze pe sălbatici arătându-le fel de fel de imagini, în alb-negru, pe care le proiecta noaptea pe o pânză, înfăţişând indieni şapraşi nemişcaţi, surprinşi însă la îndeplinirea feluritelor munci.

Era pentru prima oară că sălbaticii vedeau şi auzeau vorbindu-se de fotografii şi poate, tot prima dată când o lanternă magică funcţiona în plină junglă. Şapraşii se minunară, apoi fură cuprinşi de nelinişte şi teamă. Tatanchec Chicclai nu se mai recunoştea în aceste poze, dar membrii tribului ştiau că el este. La fel şi cu celelalte chipuri. Nu era cumva vreo vrăjitorie a albului?! Nu cumva Bellini reuşise să captureze sufletele indienilor, să le închidă într-o cutie şi să-i facă sclavi, la fel cu cei din cutia vorbitoare?

Sărmanul Bellini nu ştiuse, atunci, că se aflase la un pas de moarte pentru simplul fapt că vrusese să-i uimească pe aceşti primitivi. Din fericire însă,

melonul dăruit de el şefului îl făcu pe acesta să fie mai indulgent.

Se decise să-l supună pe savant unui examen aprofundat de conştiinţă. Îl invitară din nou în trib şi-i dădură băuturi care-i produseră un somn profund; îl întinseră într-un hamac. Chemară vrăjitorul ca să traducă răspunsurile pe care urma să le dea savantul la întrebările pe care i le puneau, prin intermediul interpretului expediţiei. Drogul *aya-huasca* îşi făcu efectul; în delirul lui, Bellini povesti lucruri uluitoare, din care însă nu înţeleseră prea multe; fără îndoială că şi graţie abilităţii interpretului indian orb, intenţiile dezvăluite de savant le părură şapraşilor inofensive. Bellini nu înrobise pe nimeni, nici măcar sufletul unui mort şi nici pe cel din cutia fonografului, despre care şi Tariri depunea mărturie.

Şi-n fine, savantul, narcotizat, mai releva faptul că o femeie pe care o adora şi care-l iubea îl aştepta cu răbdare şi nelinişte la Roma, să se mărite cu el; pentru asta, omul se grăbea să-şi termine misiunea, ca să se întoarcă acolo.

Când se trezi, Bellini nu-şi mai aminti nimic. Credea că adormise, ca după un dejun copios cu o digestie grea şi se înapoie la bord, în timp ce Tatanchec îşi aduna sfetnicii, ca să le vorbească astfel:

— Albul e prietenul nostru, iar intenţiile sale sunt nevinovate. Inima lui e apropiată de noi şi ne-a dovedit acest lucru prin darurile făcute şi prin felul cum ne-a vorbit. Totuşi, ştie nişte vrăjitorii pe care n-a pregetat să ni le arate, ca să ne impresioneze. De unde reiese că are pentru noi şi un anumit dispreţ, nu mai puţin decât noi pentru el. Aţi văzut, de exemplu, că nu ştia să mănânce plăcinte cu *massato;* nu ştia cum să-şi folosească cele zece degete; fiul meu Tariri l-a văzut şi la bordul vasului cum, atunci când mânca un fel de fiertură cu miros urât, s-a slujit de un instrument de fier, proba stângăciei lui. Să-i dovedim că şi noi

avem vrăjile noastre. El are nevoie de un aparat ca să ne prezinte imagini, dar noi n-avem nevoie de aşa ceva pentru a-i arăta acelaşi lucru. Să vină vrăjitorul!

Peste câteva zile a fost fixată o mare serbare. Vrăjitorul s-a înfundat în pădure ca să caute ceva, cu *maceta* în mână şi un sac din fibre la şold.

Când totul fu gata, îl invitară şi pe savant, cu secretarul lui. La venire, îi găsi pe toţi strânşi, în piaţa publică, în jurul unui fel de rug, gata să fie aprins. Bellini şi secretarul fură rugaţi, în calitate de oaspeţi, să ia loc în primele rânduri, unde un vânt uşor le împingea fumul în faţă, un fum de altfel plăcut mirositor. Nu refuzară, nevoind să-i supere pe sălbatici, şi se conformară invitaţiei.

Se cânta la fluier şi se bătea toba. Li se dădură multe băuturi; banane fripte, *humpos,* sau viermi de palmier prăjiţi, şi *chipaos,* sau chiftele din carne de prepeliţă; ce mai, un adevărat festin!

Brujo aruncă în focul strălucitor în noapte, un vraf de liane, care, până să se aprindă, fumegară.

Atunci, serbarea încetă deodată şi tobele tăcură. Bellini ţipă:

— Rossanna!

Rafaelle Bela, tot atât de emoţionat ca savantul, se repezi şi-l apucă de umăr.

— Maestre! Iat-o pe logodnica dumneavoastră! Şi părinţii mei! Biata mamă, şi tatăl meu, zidarul din Piemont!

Viziunile durară multă vreme. Împietriţi, bieţii oameni nu-şi mai puteau desprinde ochii de la imaginile atât de dragi, care se mişcau în faţa lor, văzându-şi de treburi. Or asta le trezi un dor nemărginit…

Se înapoiară pe vas puţin mai târziu, răscoliţi, clătinându-se sub ochii râzători ai şefului şi neîndrăznind, din mândrie, să-şi arate spaima.

Puţin după aceea, Bellini hotărî plecarea. Avea destule date cu care să-şi susţină teoriile; îşi făcu grăbit bagajele.

INDIENII JIVAROS ŞI MOARTEA

Pentru indienii jivaros, moartea naturală nu există. Moartea în luptă, prin accident, la vânătoare sau pescuit, moartea de colţii fiarelor sau de veninul unei reptile, ori insecte, e admisă ca fapt. De bătrâneţe, nu are niciun sens.

Constată şi ei, ca toţi ceilalţi oameni, simptomele senilităţii celor ce le sunt dragi sau îi înconjoară, fără să poată concepe că va trebui să vină pentru fiecare un sfârşit irevocabil, anunţat prin decrepitudine; pentru ei, orice bătrân poate continua să trăiască la infinit, zbârcindu-se, uscându-se, dar neatingând vreodată limita finală, moartea. Şi, atunci, de ce se moare la aceşti jivaroşi? În afara luptelor şi a accidentelor de care am vorbit, în restul cazurilor mortul este victima cuiva din trib, sau a unuia din tribul duşman care ştie să deoache, ori a celui asupra căruia s-a făcut ceva de către vreun vrăjitor sau demon de aceea, în cea mai mare parte, apărarea de aceste lucrături ale duhurilor rele cade în sarcina vrăjitorului. Tot de aceea, la moartea lui Tatanchec Chicclai, conform obiceiului, fură chemaţi, împotriva unor anumite discordii dintre triburi, şi un vrăjitor aguaruna şi unul ebero, amândoi fiind somaţi să-l dezlege de ceea ce fusese zvârlit asupră-i şi chiar să-l învie la nevoie. Învierea fiind imposibilă, cei doi vrăjitori convocaţi făcură un raţionament simplu: dacă nu descopereau un ţap ispăşitor, şapraşii, din pricina urii tribale, îi vor acuza pe eberi sau aguaruni de moartea şefului şi se va ajunge la un război, fără motive, prima consecinţă fiind execuţia lor.

Unde să găsească însă ţapul ispăşitor dacă nu printre şapraşi? Dar, a da vina pe un şapraş, însemna a deschide ceea ce în Europa se numeşte o vendetă, adică poarta răzbunării unei familii împotriva familiilor de vrăjitori eberi şi aguaruni.

Cei doi vrăjitori, sperând fiecare în parte că celălalt îl va învia pe mort, trebuiră să conchidă că nu mai exista nicio dilemă, războiul era inevitabil.

Cerură o amânare a răspunsului cu încă o zi şi se înţeleseră ca, în toiul nopţii, când şapraşii dormeau, s-o şteargă.

A doua zi, vrăjitorii şapraşi îşi dădură primii seama de ceea ce ei considerau trădare sau vină directă. Hotărâră, pe loc, ca, dintre tinerii războinici, cei mai iscusiţi să-şi dovedească bravura pornind în urmărirea celor care, oricum, nu puteau fi decât vinovaţi, tăind o serie de capete, să-l răzbune pe marele decedat.

Urmărirea dură trei ani şi nu-i viză numai pe vrăjitori, ci şi pe rudele lor apropiate sau îndepărtate, ba răzbunarea se întinse şi asupra tuturor triburilor de eberi sau aguaruni, care habar n-aveau despre ce era vorba.

În cei trei ani de luptă, şapraşii îşi făcură cea mai frumoasă colecţie de *zenzas.* Vreo treizeci de capete perfect retezate de la gât, micşorate, uscate şi expuse într-o colibă, coliba tuturor demonilor, unde erau ucişi toţi noii născuţi bănuiţi c-ar putea deochea, sau cei care, chiar adulţi, scăpaseră agerimii vrăjitorului însărcinat să-i descopere pe purtătorii destinelor nefaste.

Dar şi eberii şi aguarunii se lăudau că posedă cea mai frumoasă grămadă de cranii uscate de indieni şapraşi.

Deci, lucrurile stăteau cam la fel în amândouă taberele.

***

În aprilie 1942, într-o dimineaţă, un tânăr indian aproape gol, musculos, îşi lega luntrea cu liane, în faţa plajei şapraşilor.

Nu purta decât un şorţ sumar din fibre *chambira,* ca jaguaşii şi o centură de piele de care atârnau o *maceta* şi un cuţit. Pe umăr o carabină Winchester, nouă, şi un sac plin cu cartuşe.

Şapraşii dădură buzna să-l examineze, iar el puse piciorul pe uscat şi se proţăpi în faţa lor.

— Eu sunt Tariri, fiul lui Tatanchec Chicclai; *Appai lloque laduta cicguta pusaii*[75].

La misiunea din Iquitos, unde Tariri învăţase, mulţi se întrebară ce o fi devenit? Stătuse acolo aproape zece ani, învăţând de toate matematicile, spaniola, engleza şi chiar şi o limbă pe care nimeni n-o mai vorbea şi care nu mai folosea decât pentru rugăciuni; latina.

Spiritul lui le absorbise pe toate, ca un burete Dar nu-şi uitase nici limba maternă, căci îşi promisese să se întoarcă într-o zi la ai săi şi nu uitase nici sfaturile bunului Bellini: „Învaţă bine, pentru a fi într-o zi un mare şi adevărat conducător, căci cei ce posedă tainele cunoaşterii ştiu că toată lumea e a lor."

Tariri însă nu se gândise să stăpânească lumea, ci că poporul şapraş îi fusese sortit spre conducere.

Împrumutând un şorţ jagua, adus de un misionar din împrejurimile Yaraviului, fugise pe ascuns din Iquitos, pentru a se întoarce la Belen cu o barcă furată.

Revenise, dar nu cu mâinile goale; se debarasase de carapacea-i de om civilizat, pentru a apare între ai săi ca unul de ai lor, probându-le astfel că nu-i părăsise; din economiile făcute îşi cumpărase o carabină de la droghistul de pe strada Lima, cartuşe, o *maceta* şi un cuţit… Restul urma să-l facă cu vorba.

Tariri fu impresionat de moartea tatălui său, iar când i se arătară craniile mumifiate, de mărimea unei portocale, ale duşmanilor care-i voiseră moartea, nu vădi nicio satisfacţie. Răzbunarea era plăcută unui suflet jivaro, Tariri însă o înţelegea altfel.

Trimise relicvele la locul lor de cult şi, ca unul care învăţase multe, nu spuse nimic, nici laude, nici reproşuri. De altfel, cine i-ar fi priceput reproşurile?

Peste câţiva ani, Tariri ajunse la concluzia că nimic nu le-ar fi putut da celor din tribul său vreo poleială de civilizaţie, cu atât mai mult cu cât şi el renunţase la ea.

Şederea lui la preoţii redempţionişti nu fusese tocmai o sinecură. Cu toată recomandarea lui Bellini, îndată după plecarea savantului, fu tratat ca un mic sălbatic, fără să se mai sinchisească cineva de înclinaţiile lui.

Îl supuseseră la cele mai aspre munci: întreţinerea *chacrei,* curăţatul scârbos al acvariilor cleioase ale misiunii, încărcarea şi descărcarea navelor, căci tot timpul se aflau câţiva călugări care mergeau încolo şi-ncoace pentru evanghelizare, suportând, pe deasupra, şi curiozitatea turiştilor americani veniţi la Iquitos. Totuşi, putuse învăţa să citească şi să scrie, iar noaptea, cu toată istovirea-i fizică, mai lua câte o carte din bibliotecă ca să înveţe.

***

Lectura ziarelor, care soseau de două ori pe săptămână, constituia pentru el învăţătura cea mai edificatoare.

Era vorba de războiul dintre popoare îndepărtate – acestea părându-i asemănătoare cu indienii jivaros – dar un război extins tot de la trib la trib. Numai că acelea aveau arme înfricoşătoare, cu posibilitatea de a face mormane de morţi, ceea ce nu permiteau arcele vulgare şi *sarbacanele* pădurenilor din *selva.*

Jurnalele mai spuneau că popoarele respective se deplasau foarte departe şi repede, datorită unor mijloace necunoscute, trenuri şi avioane ca acelea care se puteau vedea venind şi la Iquitos din Lima, şi care le permiteau conducătorilor să se reunească şi să discute probleme de bătălie sau de pace. Tariri nu prea înţelegea mare lucru din cuvintele îngrijit întocmite ale ziarelor. Într-o vreme, diferitele triburi îşi aleseseră, pentru disputele lor, un loc de luptă numit Spania, unde generalii Hitler,

Blum şi Mussolini îşi trimiteau războinicii să se bată. Dar cu cine? Oamenii tribului Spania, împărţiţi în două clanuri, se băteau unii cu alţii. Aceste obiceiuri îl lăsaseră pe Tariri perplex. I-a trebuit mult timp să priceapă, fără să-şi explice, însă, cum de se ucideau oamenii între ei, pentru alte motive decât terenurile de vânătoare, răpirea de femei şi răzbunările împotriva vrăjitorilor duşmani.

Aceste popoare erau foarte nefericite, pentru că nu trăiau ca cele de pe Amazoane. Şi nu aveau drept mamă, pădurea aceea, când bună, când înfricoşătoare, *selva,* care să-i hrănească sau să-i înfometeze şi pe care s-o iubească cu pasiune pentru farmecele şi diavolii ei, prin care se puteau explica toate; viaţă, moarte, naştere…

Slujba religioasă a albilor şi practica acesteia nu-l impresionaseră deloc pe Tariri, pentru că se asemănau cu cele ale jivaroşilor. Albii se rugau să-i ajute Apajui Ashi Najanao – Dumnezeu, şi Iguanchi, diavolul. Paradisul era la fel, ţinutul unde primul jivaro apărut în lume îi putea primi pe cei morţi, ca să mănânce şi să bea pe săturate, fără grija ca a doua zi să trebuiască din nou să rabde, şi locul unde puteai avea toate femeile, chiar mai multe decât ai fi dorit.

Dar cum să-i înveţe Tariri pe ai lui toate acestea, ei care ţineau morţiş să-şi respecte tradiţia, să-l cheme pe nume pe Apajui Ashi Najanao, pe Supay, demonul devastator al grădinilor, şi pe Yacuruna, duhul apelor, cel ce le fecunda insidios femeile imprudente, care mergeau să se scalde în fluviu sau să-şi spele lucrurile fără însoţitor?

***

În ianuarie 1959 s-au abătut cele mai mari calamităţi asupra Maranonului superior. Prima a fost o invazie de furnici, „peludes bayucas“, minuscule, aproape invizibile, care se ascundeau sub frunze şi cădeau pe trecători, provocându-le arsuri grave.

După ele, însă, au apărut altele, *ponzonosas,* robuste şi foarte veninoase, inamice ale primelor, pe care le-au şi distrus.

Dar demonul Supay nu le lăsa timp să răsufle celor pe care voia să-i piardă, semănând în toate grădinile, *ishanga,* o urzică uriaşă şi otrăvitoare, care înăbuşea toate tufele de *yucca,* de *camote* şi chiar, şi bananierii, oamenii trebuind să se hrănească numai cu vânat şi peşte. Apărură şi vampirii, în masă, invizibili ziua, dar noaptea pătrunzând în colibe prin cele mai mici crăpături, ca să sugă sângele oamenilor, lăsându-i pe moarte.

Dar nici asta nu i-a ajuns nesăţiosului Supay şi, într-o zi, întunecând cerul, zvârli pe el câteva zigzaguri de foc, pornind un potop cu rafale de vânt care smulgeau lucruri şi arbori din loc, frecau trestii de bambus şi aprindeau case întregi.

Opt zile au rămas deschise vranele cerului şi tot ce se clădise pe malul râului fusese luat de ape. *Llociladasurile* se deformaseră şi pe fluviu pluteau cadavrele ca trunchiuri de copac; orice ambarcaţie, odată pusă în mişcare, era răsturnată sau distrusă.

În a opta zi, nivelul fluviului se ridicase cu douăzeci şi cinci de metri. În cele din urmă, ploaia încetă şi soarele apăru ca să permită celor scăpaţi să-şi facă bilanţul dezastrului.

Dispăruseră plantaţiile, colibele, nu mai erau nici vânat şi nici peşte. Totul fusese luat de ape.

Spânzurate de crengile copacilor înalţi, unde le dusese viitura, se vedeau cadavre, zdrenţe de şorţuri, şiraguri de mărgele şi acoperişuri de paie.

Tariri îşi aminti că, ceva mai sus, observase el, cândva, o insulă foarte ridicată peste nivelul apelor.

Se întrebă dacă n-o fi fost şi ea scufundată, pentru că acolo trebuia să-şi fi găsit refugiul o droaie de animale sălbatice, împinse spre acel loc de instinctul de conservare. Se duse să vadă cu câţiva sălbatici şi se întoarseră entuziasmaţi.

Găsiseră vreo sută de cerbi, care se băteau între ei după ce devoraseră toată vegetaţia insulei.

Vânătoarea fusese uşoară şi-i uciseseră pe toţi, asigurând hrana întregului trib pentru câteva săptămâni. Unii vânau, iar alţii tăiau şi afumau.

Aceste evenimente îi dădură şefului o idee genială. Probabil, îşi spuse el, toţi cei din triburile jivaros care scăpaseră de cataclism sunt ameninţaţi cu pieirea de foame. Mulţi fuseseră duşmani şi se mai bătuseră din când în când, dar acum, când toată lumea devenise victima demonului Supay, trebuiau să se ajute reciproc.

Îşi mai aminti că, în cazuri identice, popoare îndepărtate, încercate de diverse nenorociri, ceruseră ajutoare în alimente şi medicamente, trimise prin avion de către cei care fuseseră cruţaţi. „Ah! îşi zise el, dacă triburile din Lima s-ar gândi la noi şi ne-ar trimite ce ne lipseşte, ce bine-ar fi!”

Ideea asta o întoarse pe toate feţele. Tobele şapraşe, *magare* şi *tontunay,* răsunară îndelung în inima pădurii, transmiţând chemarea lui Tariri, către toţi şefii de trib; eberi, aguaruni, andoaşi şi concamillaşi.

Nu lipsi nimeni de la întâlnire.

— Suntem cu toţii fraţi, avem acelaşi sânge şi aparţinem aceleiaşi rase. Am fost adesea duşmani şi capetele multor bătrâni de-ai noştri ne împodobesc colibele. Dar, atunci, erau alte vremuri şi nu aveam nicio grijă, iar războinicii trebuiau selectaţi dintre cei mai îndemânateci, curajoşi şi puternici. Acum însă foamea ne stăpâneşte pe toţi. Aceeaşi nenorocire s-a abătut asupra tuturor. Aşa c-ar fi bine să facem pace, o pace îndelungă, să ne putem reface. Pentru început vă propun să ne împărţim rezervele; pentru că noi, şapraşii, am avut noroc şi am prins mult vânat.

Tariri fu aclamat pentru asemenea propunere.

— Iar acum, reluă el, după ce se făcu tăcere, vă anunţ c-am hotărât să întreprind lucruri şi mai mari pentru binele întregului nostru popor jivaro. Şi, vă

asigur ca, dacă voi reuşi să duc la capăt ceea ce am de gând şi ceea ce deocamdată ţin în secret, atunci vom trăi cu toţii în prosperitate, fericire, nemaiavând niciodată a ne teme de foame. Îmi acordaţi acest drept?

Toată lumea, fireşte, a fost de acord. Ceea ce promitea Tariri nu era paradisul pe pământ, sfârşitul luptelor permanente ale oamenilor împotriva morţii?

Şi apoi aveau să vadă, la un moment dat, dacă ideea le convine sau nu, în caz contrar putându-i foarte uşor tăia capul ca să facă o preavenerată *zenza* din el.

SĂLBATICUL CĂRUIA ÎI PLĂCEA CIVILIZAŢIA

Câteva zile mai târziu, Tariri pleca la Iquitos, însoţit de patru războinici şapraşi, într-o pirogă rapidă, plină cu piei argăsite.

Cu această încărcătură, prima lui grijă fu să se ducă la *comprador*[76] *de pieles de crocodriles, lagartos blancos y negros* de pe strada Prospero, de unde ieşi cu 3 500 de *soles* în buzunar. Pe ai lui îi trimise să stea pe undeva, prin vechiul port Belen, de la vărsarea râului Itaya, în timp ce el se îndreptă spre birourile companiei „Faucet“, aproape de hotelul „Turistas“. De acolo ieşi cu un bilet de avion, dus-întors, Iquitos-Lima, valabil pentru trei luni de zile şi care costa 1450 de *soles.* [77]

Tariri îşi făcuse cu minuţiozitate planul, dar odată ajuns la Limatambo, la coborârea din avion, începu să tremure de frig. Găteala lui de şef de trib jivaro nu stârnise în avion cine ştie ce vâlvă, la Lima însă atrăgea tuturor privirile, priviri din care nu se simţea altceva decât simpatie.

Sări într-un taxi şi se duse la Colmena, într-un magazin de unde cumpără un *poncho* călduros din lână de lama. De acolo luă iar taxiul şi ceru să fie condus la *Ministerio de Fomento.*

Prestanţa, siguranţa şi cunoaşterea perfectă a castilianei, atraseră în jurul lui o mulţime de inşi care, după ce le explică motivele călătoriei, nu-l lăsară să aştepte şi-l introduseră într-un birou somptuos, la un colonel, destul de binevoitor.

— Colonele, îi spuse sec Tariri, mă aflu aici ca reprezentant al marelui popor jivaro, din partea superioară a Maranonului. Colonelul simţi cum i se zbârleşte părul, la gândul că se afla în faţa unui temut vânător de capete. Întregul nostru popor, continuă Tariri, a suferit mari pagube materiale, salvând doar puţine lucruri. Dezastrul ne-a unit

însă marea familie, printr-o pace de neimaginat până acum.

Ceea ce urmă, îl lăsă pe colonel uluit, stupefiat, cu răsuflarea tăiată, atât de necrezut şi de irealizabil i se păruse până atunci ceea ce-i propunea Tariri.

— Dacă calculele mele nu sunt eronate, declară marele *curaca,* teritoriul nostru se întinde pe o suprafaţă de cinci sute de mii de kilometri pătraţi. O regiune bogată în lemn preţios şi-n animale cu blană scumpă. Poporul jivaro este independent şi aşa şi doreşte să rămână, motiv care, de altfel, şi explică de ce soldaţii voştri au căzut sub gloanţele şi săgeţile noastre. Dar şi Peru şi Chile au fost adesea în stare de război, însă faptul nu i-a împiedicat să devină buni prieteni, nu-i aşa? Or, noi avem o seamă de produse care v-ar putea interesa şi pe care le-am putea schimba cu cele pe care le dorim de la voi. Aşa că ar fi bine să se stabilească raporturi de prietenie între popoarele noastre.

— Perfect, exclamă colonelul, încântat şi nevenindu-i să creadă. E una din marile noastre dorinţe! Numai că aş vrea să ştiu şi cum s-ar putea practic realiza acest lucru.

Tariri îi povesti cum îl cunoscuse pe profesorul Bellini, cum stătuse la redempţionişti şi cum învăţase tot felul de lucruri, printre care şi engleza, care se vorbea la misiune, încheind:

— Priveam adesea cum treceau avioanele peste Iquitos, pentru a ateriza pe aerodrom. Eu, Tariri, *curaca* al şapraşilor, mă angajez să construiesc pe teritoriul nostru un aeroport sub directivele inginerilor şi cu materiale furnizate de Peru. Avioanele care vor ateriza aici vor fi păzite de oamenii mei. Aşa vor putea începe primele schimburi între noi, apoi înfiinţarea unei şcoli, ca cea din Verano, de la Yarinacocha.

— Splendid! exclamă colonelul entuziasmat. Dar acum, mare şef Tariri, vă rog să treceţi alături

şi să mă aşteptaţi puţin. O să vorbesc cu preşedintele Republicii şi cred că voiajul dumneavoastră o să dea roade pentru toţi, sau, cel puţin, asta doresc din tot sufletul.

După câteva minute, colonelul apăru din nou, radiind, în biroul unde-l aşteptase cu răbdare şeful şapraş.

— Dragul meu Tariri, îi declară el onctuos, în general, propunerile dumneavoastră au fost acceptate. Au mai rămas doar câteva chestiuni de discutat, dar care vor fi uşor de rezolvat. Mai întâi însă vă rog să mai zăboviţi câteva zile la Lima; o să locuiţi la hotelul „Mauray“, unde v-am reţinut o cameră pe cheltuiala guvernului. Mâine, spre sfârşitul dimineţii, o să trec să vă iau la palatul prezidenţial, pentru un dejun cu preşedintele, cu primul ministru şi cu ministrul alimentaţiei. Sper să nu aveţi nimic împotrivă!

— Nu, nimic; din contra.

— Vor fi convocaţi şi ziarişti şi ar fi bine să le expuneţi proiectul şi modul în care aţi ajuns la el. Nu uitaţi că se vor afla de faţă reprezentanţi ai presei din toate ţările… Veţi fi şi fotografiat, vă previn; sper că veţi accepta?

Tariri surâse:

— Unii din tribul meu ar refuza, eu accept pentru că ştiu ce e aceea o fotografie. Dar n-aţi spus nimic despre punctele litigioase…

Colonelul părea puţin încurcat, dar se decise:

— Şefule Tariri, dumneavoastră reprezentaţi, pentru noi, pentru civilizaţie, un element capital. Nu vor mai fi războaie. Maranonul de Sus va fi pacificat datorită dumneavoastră, şi îmbogăţirea ambelor ţări e un fapt cert. Aceste fapte le datorăm profesorului Bellini şi părinţilor redempţionişti.

— Da, spuse şapraşul.

— Unii membri ai guvernului însă se vor îndoi de sinceritatea noilor sentimente ale poporului jivaro. Să nu uităm că, acum doi ani, trei sute de soldaţi de-ai noştri au fost masacraţi atât de

triburile cocamos, cât şi de cele aguarunas. E vorba de garanţiile pe care va trebui să ni le daţi. Nu sunt suficiente numai angajamentele dumneavoastră, sau cuvântul de onoare. Se ştie doar că unele triburi sunt încă în stare de sălbăticie.

— Da, spuse Tariri. Dar despre ce garanţii e vorba?

— Aveţi copii?

— Unul. Se numeşte Atipai – „Cel ce învinge". Are doisprezece ani şi vorbeşte castiliana învăţată de la mine.

Colonelul se făcu că meditează o clipă, înainte de a-şi relua discursul.

— Nu va fi propriu-zis un zălog, ci o garanţie pentru viitor. Înţelegeţi, Tariri, că noi suntem gata să vă considerăm ca pe ceva deosebit în sânul poporului jivaro. Ştim cât de precară e viaţa în pădure. Dacă vi s-ar întâmpla ceva, doamne fereşte, cine ne va asigura că ceea ce am plănuit se va mai îndeplini? Căci, dragul meu, această *selva* sălbatică, ucigaşă chiar, noi am vrea s-o învingem, s-o exploatăm, s-o facem locuibilă… Deci, v-ar trebui un continuator, un moştenitor, iar Atipai ar fi cel mai nimerit. Ar trebui, aşadar, să accepţi să fie înscris la şcoala din Verano, de la Yarinacocha, unde să-şi facă studiile pentru ca să ne putem definitiva acordurile de care am vorbit.

Tariri se ridică surâzând.

— Dacă nu-mi făceaţi dumneavoastră această propunere, v-aş fi cerut eu să vă ocupaţi de fiul meu Atipai. Suntem doar legaţi de acum înainte prin făgăduinţi. Aşa că o să mă întorc acasă şi o să încep treaba.

— O clipă, exclamă colonelul, prea multă grabă strică până şi celor mai sigure proiecte. Trebuie să ştiţi că ţara noastră nu dispune de un număr suficient de aparate pentru a asigura curse regulate pe aerodromul şapraş. Totuşi, americanii, care dirijează baza de la Yarinacocha, sunt gata să ne

furnizeze avioanele necesare. O misiune de militari şi ingineri din America de Nord va pleca în curând pentru a vedea ce se poate face în acest sens, la faţa locului: o bază de hidroavioane sau de elicoptere. Mai târziu, vor aranja, împreună cu dumneavoastră, crearea unei piste de aterizare, ca cea de la Iquitos. Veţi putea de pe acum să-i preveniţi pe prietenii dumneavoastră jivaroşi că vor fi covârşiţi de daruri… Ştiţi, că atunci când *gringos* se apucă de ceva, nu se mai uită la nimic… Dar, ia, spuneţi-mi, ca om instruit, nu cumva pe acolo e şi *oil?* Adică petrol?

— Nu ştiu.

— N-are a face, *gringos* vor trimite tehnicieni. Se va crea un mare oraş şapraş! Ce vis! Ce minunăţie! Derrickuri, crackinguri, hoteluri, uzine, magazine mari…

***

Prima grijă a şefului Tariri, când ajunse acasă, fu să poruncească defrişarea unei imense arii de la marginea fluviului, aceea pe care o remarcasem curăţită, la debarcare. Se bătuci pământul şi se îndigui, pentru ca ierburile să nu mai poată creşte în voie peste tot. Tehnicienii *gringos,* când ar fi venit, ar fi avut o impresie favorabilă în faţa unui aeroport embrionar. Porunci şi construirea unui ponton, în cazul în care aceşti tehnicieni ar fi preferat o bază de hidroavioane şi, după aceea, avu o lungă discuţie cu fiul său Atipai, pe care-l hotărî ca moştenitor şi pe care-l însărcină – în cazul că lui, tatălui său, i s-ar fi întâmplat ceva – să-i continue opera începută.

Îl mai învăţă, apoi, că albii au o mulţime de defecte, dar şi o seamă de cunoştinţe mai valoroase chiar decât cele ale vrăjitorilor şapraşi. Dar nici acestea nu trebuiau neglijate, pentru că erau extrase din viaţa şi legile imperative ale *selvei.* Îl mai învăţă că o înţelegere bună face mai mult decât războaiele continui.

Şi iar răsună pădurea de bătăile tobelor *magare* şi *tontunay.*

Peste câteva zile, la întâlnirea şefilor diverselor triburi jivaros, Tariri le explică de ce se dusese la Lima, de ce făcuse vizitele pe care le făcuse şi motivele pentru care procedase astfel.

—De acum înainte, declară el, naţiunii noastre nu-i va mai lipsi nimic. Albii ne vor trimite alimente, medicamente, iar noi le vom transmite cunoştinţele noastre, lăsându-ne şi copiii să meargă cu ei la şcolile lor, unde le vor învăţa limba şi secretele. Nu vom mai avea astfel grija zilei de mâine şi pentru toţi va fi ca-n rai.

Se ridică însă marele şef aguarun, Tecuna Ticiqui, înălţându-şi puşca deasupra capului, puşcă al cărui pat era pictat cu *rucu,* roşu ca sângele.

Era gol puşcă, ceea ce însemna că nu venise cu idei prea paşnice, şi asta, fie pentru că auzise de negocierile lui Tariri, fie că avea intenţia de a renaşte războiul, pentru a-şi îmbogăţi colecţia de capete.

— Tariri, spuse el, cu vocea răguşită şi ameninţătoare, tu ne-ai înşelat smulgându-ne acordul asupra unui proiect pe care nu ni l-ai explicat cum trebuie. Totuşi, atunci, noi credeam că, lunga ta absenţă, şederea printre albi nu te-au făcut transfug. Ne-ai adormit cu proiectul tău mieros pentru burţile noastre goale… Iar azi ne spui adevărul despre toate intenţiile tale. Or pentru asta eşti un trădător şi un transfug! Că fără voia noastră ne-ai vândut albilor. Albilor celor mai răi, celor pe care înşişi fraţii lor de culoare îi numesc dispreţuitor *gringos!* Am cunoscut ameninţarea cauciucarilor, iar cei ce vor veni vor căuta şi ei cauciuc sau cine ştie ce altceva; vom vedea însă dacă te vom lăsa să-ţi pui în aplicare proiectul… O să fim din nou loviţi, hăituiţi, vânaţi ca cerbii sau *huangana,* făcuţi sclavi şi trataţi mai rău decât câinii care trăiesc la picioarele noastre prin colibe… Urmă o clipă de consternare şi Tariri păli.

Tariri, reluă Tecuna Ticiqui, repet, pentru naţiunea noastră eşti un trădător. Spune-ne ce ai primit, ce ţi-au dat *gringos* pentru vânzarea noastră, a războinicilor, a familiilor şi a pământurilor noastre?

Tariri ridică braţele spre cer, semn că voia să declare ceva solemn.

— Fraţilor, ascultaţi-mă! începu el.

Tecuna Ticiqui sări în faţa lui cu toată prestanţa uriaşei sale staturi, punându-i ţeava carabinei pe piept, şi strigând:

— Taci! Meriţi moartea! Nu eşti un jivaro! Te renegăm!

Detunătura răsună într-o linişte deplină. Tariri rămase însă în picioare, nemişcat, ca şi cum nici n-ar fi fost atins, pentru ca apoi sângele să-i ţâşnească de sub sânul stâng, iar el să se clatine şi să se prăbuşească.

Tecuna Ticiqui nu uită că se afla printre şapraşi şi, profitând de clipele de uluire care urmaseră împuşcăturii, sări în tufişuri, ascunzându-se în *selva,* trecând prin ape, ca să i se piardă urma, în cazul în care ar fi fost urmărit cu câini, şi înfundându-se tot mai adânc în desişul de nepătruns al lianelor şi al frunzişului.

OMENIA NU-I UN CUVÂNT GOL

Părintele Guillermo îşi ţinuse slujba de dimineaţă şi se pregătea să plece din capelă, când auzi sunând clopotul de la intrare. Alergă la fereastră şi văzu în cotul pe care-l făcea Maleconul în faţa misiunii o mică barcă indiană, subţire, şi cu profil de săgeată. Aplecându-se spre fluviu constată că cel ce voia neapărat să intre era un copil aproape gol.

— Ce vrei, *chancho!*[78] îl întrebă el, puţin iritat.

— Eu sunt Atipai, fiul lui Tariri, *curaca* şapraşilor; m-a trimis tata la dumneavoastră.

Într-o fracţiune de secundă părintele îşi aminti de indignarea ce-l cuprinsese când aflase că Tariri, care fusese primit la misiune, hrănit, bine tratat, în loc să-şi arate recunoştinţa, dăduse dovadă de ingratitudine, dispărând cu un vas şi furând şi nişte piese etnologice!

Îşi mai aminti şi de fotografiile acestui faimos Tariri apărute prin ziare şi, mai ales, de scrisoarea preşedintelui Republicii pe care o primise cu câteva zile mai înainte, cu felicitări călduroase şi un dar substanţial pentru misiunea care ştiuse să-l crească şi să-l educe pe marele şef Tariri; mulţumită lui, regiunile cele mai sălbatice şi mai inexplorate, *La Tierra incognita del Este,*[79] urmau să fie pacificate şi civilizate. Iar orgoliul, dominând atunci ciuda părintelui, îl obligă să spună:

— Intră, intră repede!

Era uimit, dar îl ascultă pe Atipai fără să-l întrerupă. Copilul se exprima foarte bine în castiliană, părea inteligent şi cu idei perfect ordonate, povestind scena marelui sfat jivaro, nu ca pe o lecţie învăţată, ci ca pe un incident trăit:

— Tatăl meu, Tariri, e grav rănit şi poate chiar mort acum, căci eu vin de şase zile din părţile acelea. Vracii îl îngrijesc, însă el spune că numai

medicii albi îl vor putea salva. Dar nu pentru asta m-a trimis la dumneavoastră. Ci mi-a spus să vă rog să avertizaţi baza de la Yarinacocha să anuleze orice plecare, să nu trimită niciun avion sau hidroavion şi nici vreun helicopter, căci câteva triburi jivaros s-au pronunţat împotriva proiectului tatălui meu. Sunt acum în război şi, în mod cert, dacă albii ar vrea să aterizeze, ar fi masacraţi. Părinte Gullermo, preveniţi urgent baza, căci altfel se va crede că Tariri i-a ademenit pe albi într-o cursă.

Părintele Guillermo îşi făcu semnul crucii.

— Doamne, murmură el pentru sine, ce greşeală am făcut dispreţuind acel copil sălbatic care ne-a făcut atâtea servicii! Rănit de moarte, desprins de cele pământeşti, iată că-şi trimite fiul pe un fluviu atât de temut, un copilaş de zece ani, înfruntând fiarele, reptilele, vârtejurile, pentru a salva viaţa câtorva albi. Câţi albi, oare, ar fi făcut acest lucru? Simţi umplându-i-se sufletul de o bucurie amară dar exaltantă, şi-n ochi i se ivi o lacrimă. Haide, spuse el, te duc la oficiu să-ţi dea de mâncare, oi fi mort de foame. În timpul acesta o să telefonez la Yarinacocha. N-avea grijă şi roagă-te pentru tatăl tău.

***

Căpitanul Griffith, de la baza din Yarinacocha, ascultă atent explicaţiile părintelui Guillermo, apoi exclamă:

— *By God!*[80] E o mare furtună peste Anzi, altfel unul din aparatele noastre ar fi plecat să paraşuteze hrană şi ustensile de bucătărie pentru şapraşi. Ce noroc că ne-aţi prevenit! Aţi salvat cel puţin trei vieţi!

— Nu eu, spuse tare părintele, ci însuşi Tariri, prin fiul său, un băiat pe cinste!

— Bine, dar nu discut asta… spun doar că sălbaticul dumneavoastră Tariri e un *guy*[81] civilizat… Şi încă ceva, părinte, sunteţi sigur că a murit?

— Acum şase zile, când a plecat băiatul, mai trăia încă. De atunci însă… ştiţi, rana-i foarte gravă… Urmă o clipă de linişte la Yarinacocha, pe care o tulbură un bâzâit, datorat uraganului, apoi vocea căpitanului se auzi din nou.

— Furtună sau nu, de un sălbatic care face una ca asta merită să te ocupi. Aşa că nu se vor mai paraşuta alimente şi ustensile de bucătărie, ci mă voi urca imediat într-un hidroavion de la baza din Pucalipa şi mă voi duce la el. Iau şi un chirurg cu mine şi, dacă va fi ceva de făcut, voi face! Chiar dacă va trebui să-l duc la medicul personal al preşedintelui! *Bye*[82], părinte!

Căpitanul Griffith chemă un subaltern şi-i spuse:

— Plec, încerc să îndeplinesc o misiune despre care nu mi s-a spus nimic la şcoala de război. Anunţaţi şi baza de la Lima. Vreau să mi se pregătească un aparat sanitar la Limatambo şi să mă aştepte în permanenţă o ambulanţă. Poate nu va fi nevoie de ea, dar vreau să încerc totul. S-ar putea să fie nevoie să duc un tip la New Orleans, pentru operaţie.

— Ce tip, căpitane? O să ni se ceară detalii la Lima.

— Spuneţi-i că-i cineva de teapa lui Washington… unul care poate şi el… un băiat care crede în omenie şi care mai crede încă, sper, şi căruia vreau să-i dovedesc că omenia nu-i un cuvânt gol.

Deasupra Anzilor, căpitanul Griffith se luptă cu furtuna, care-i răsucea aparatul ca pe o pânză când o storci, cu *sorroche,* cu orele, minutele, secundele.

În acest timp, puternicele mijloace de transport ale bazelor S.U.A., atât de urâte de altfel, se puseră în mişcare. De sus, Griffith distinse o mare platformă pe care ar fi putut ateriza cu helicopterul dacă ar fi ştiut de ea. Regretă şi ameriză.

Văzu războinici şapraşi goi şi pictaţi în culori agresive, aliniaţi pe mal, uluiţi, speriaţi, dar cu

armele în mâini şi gata, bănuia el, să-l protejeze. Ceru liane să-şi lege aparatul şi se duse cu chirurgul la coliba lui Tariri. Tariri mai trăia. Lungit pe cuverturi, livid, fără sânge şi bântuit de febră.

Când îi zări pe cei doi, murmură:

— Atipai n-a putut deci ajunge la timp!

— Ba da, spuse căpitanul; tocmai de aceea am şi venit aici, ca să-ncercăm să vă salvăm. Vă examinează medicul şi vă luăm cu noi.

— Mulţumesc, dar aţi făcut drumul degeaba, n-o să rezist!

— O să vedem noi! În ceea ce mă priveşte, eu o să încerc şi imposibilul.

— Mulţumesc, îi spuse Tariri, cu vocea scăzută. Dar mai înainte de toate aş vrea să vă cer ceva fiindcă credeţi în imposibil, făceţi în aşa fel încât fiul meu Atipai să fie înscris la şcoala din Verano, ca să devie om şi un şef demn.

— Bun! O să aranjez aceasta cu părintele Guillermo. Hai, doctore, şi examinează acum bolnavul, dar repede!

— Căpitane, încă o clipă, îl rugă Tariri. N-aş vrea ca dumneavoastră sau ai dumneavoastră să se răzbune pe poporul jivaro… Sunt neştiutori… Aşa că iertaţi-i, cum m-a învăţat părintele Guillermo. Oricum sunt fraţii mei. Sunt din aceeaşi rasă… Păcat că din pricina unuia dintre ei nu mi-am putut realiza planul. Eu sunt vinovatul. Ei n-au nicio vină… N-au înţeles şi nu pricep; ar fi trebuit să mă gândesc la asta. De aceea mi s-a întâmplat ceea ce vedeţi.

— Tariri, spuse grav Griffith, ce mai contează eşecul. Ce importanţă mai poate avea aşa ceva când sfârşitul e atât de glorios! Ideea contează, Tariri, şi tu eşti cel ce a avut-o. S-a strecurat un grăunte de nisip în maşinărie şi ea s-a stricat. Cine ar fi putut face altceva? Dar lasă că o s-o punem noi pe picioare… Şi acum, şefule, ascultă-l pe doctor ca să-ncercăm să te scoatem din impas!

***

Opt luni mai târziu, un helicopter ateriza pe o suprafaţă care avusese ambiţia să devină, într-o zi, un aeroport, primul din jungla sălbatică nesupusă, neîmblânzită, în plină inimă a unui pământ încă neidentificat pe hărţi, necunoscut, nedelimitat şi udat de un fluviu pe care soldaţii, din pricina primejdiilor sale, îl botezaseră *El rio de la muerte,* Râul Morţii.

Din el coborî un om îmbrăcat aşa cum fusese atunci când îşi părăsise tribul, cu şorţ din bumbac şi lână, strâns cu o centură din păr de om, însemn suprem al şefului.

Tunetul căzut asupra unui sat, sau Yacuruna apărând în carne şi oase n-ar fi provocat mai multă uimire. De multă vreme se credea că Tariri fusese răpit de *gringos,* supus la cine ştie ce monstruoase torturi şi, încetul cu încetul, marii responsabili de nenorocirea lui, toţi, unul după altul, îşi lăsaseră capetele în mâinile războinicilor şapraşi învingători, care le uscaseră. Nu lipseau nici cei ce credeau că Tariri fusese topit în apele fluviului şi şters din rândurile celor vii şi ale celor care ar fi trebuit să se bucure de binefacerile paradisului jivaro.

Tariri se întoarse însă printre ai săi, ca şi cum ar fi înviat, devenind obiect al unui miracol, al unei vrăjitorii semnificative pentru afirmaţia lui că albii cunosc secrete pe care vracii jivaro le ignoră.

Tariri, uitat, renăştea, mai proaspăt şi mai puternic ca oricând, cu o droaie de daruri pentru întregul trib, crătiţi pentru femei, puşti pentru bărbaţi şi fluiere de plastic pentru vrăjitori.

I se aduse la cunoştinţă că fiul său e la Yarinacocha, un loc pe care nimeni nu l-ar fi putut arăta pe hartă, dar care se afla undeva foarte la sud, acolo de unde vin nişte râuri care întăresc apele Maranonului, slăbite de cursul său spre vest, ca să-i dea un alt nume, Amazonul…

Un călugăr curajos, din Iquitos, venise până la şapraşi, ca să le vorbească de Atipai. Era un călugăr care profesase la Verano, şi care le-a mărturisit că învăţase jivara de la Atipai. Atipai era inventatorul unui sistem complicat de semne, prin care învăţătorii ajunseseră să poată şi ei învăţa pe alţii limba jivara, sistem extins şi la alte dialecte, deosebite de cele din jivara, ca pira, campa, cashinagua, ameshuahua, matsiguegna, huana şi chiar sahiba. Se crease astfel o adevărată sinteză lingvistică, care le permitea tuturor o înţelegere perfectă. Ba, mai mult, cu aceleaşi semne se puteau învăţa şi castiliana şi engleza.[83]

Auzind acestea, Tariri se emoţionă, dar se reţinu.

Când intră în colibă, văzu capul duşmanului său Tecuna Teciqui redus la mărimea unui fruct de *tagua.* Buzele-i fuseseră pecetluite cu bucăţi de liană, iar pleoapele închise, lipite ermetic cu alte legături.

Demonii care trăiseră în acest craniu fuseseră alungaţi pentru totdeauna.

— Zvârliţi-l în foc, porunci el.

— Dar, *curaca,* îi spuseră ai săi, nu-i încă uscat.

N-a mai zis nimic, dându-şi seama că era de prisos.

Tariri ştia însă că pierduse totuşi încrederea albilor. Nu era acuzat şi nu i se reproşa eşecul, dar înţelegea şi el că nu te puteai încrede într-un singur om, un sălbatic, care păstra prin forţa lucrurilor cranii uscate în coliba lui şi care, în fine, nu fusese decât victima unui miraj.

Se întorsese acasă nu necăjit, dar cu regretul că nu putuse afla ce se întâmplase cu căpitanul aviator căruia-i datora viaţa.

Nu ştia că acesta fusese mutat sau îşi schimbase serviciul. Din pricina vreunei greşeli? A vârstei? Din cauza abuzului de autoritate? Nu se ştia precis!

***

Timp de o săptămână – ziua şi noaptea neîntrerupt – tobele *magare* şi *tontunay* anunţară în cele patru colţuri ale pădurii cutremurătoarea veste a învierii marelui şef Tariri. Frica, teama, teroarea se întinseră pe tot teritoriul jivaro, dar şapraşii se potoliră; răzbunarea se stinsese.

Tariri mai credea, totuşi, că un eveniment atât de impresionant, ca învierea lui, datorată acelor *gringos* ar putea avea o fericită influenţă care să favorizeze reluarea proiectului.

Dar America, cea cu o sută de ochi, îşi fixase privirea pe alt colţ al planetei, nemaiinteresând-o paradisul Amazoanelor, mort în faşă.

„Poate fiul meu, îşi spuse Tariri, o să realizeze ceea ce n-am reuşit eu. Toţi venim pe lume nu ca să moştenim bunurile, ci pentru treburi mult mai grele. Atipai va fi un mare şef!”

CÂTEVA MICI SECRETE ALE *SELVEI*

— Cum te simţi, Walter?

— Uşurat, uşor, aerian!

— Cât timp ai ţinut pansamentul?

— Un sfert de oră sau cel mult douăzeci de minute. De aceea mă tem să nu fie doar un paleativ.

— Ar fi precaut să luăm cu noi o porţie zdravănă din această iarbă, *antiri.*

— Da, dar şi secretul de a te servi de ea, adăugă maliţios Tariri. Căci o stângăcie te-ar putea face să-ţi pierzi dinţii. Dar fiţi sigur că atunci când *brujo* va interveni din nou, n-o să vă mai doară deloc şi o să scăpaţi pentru totdeauna de durere.

Câteva clipe mai târziu, vrăjitorul reapăru. Îl forţă pe Walter să-şi deschidă gura şi-şi examină capodopera cu seriozitatea competentă a unui dentist diplomat de la Facultatea de medicină din Paris. Satisfăcut, îşi vârî între maxilarele pacientului indexul şi degetul mare de la mâna dreaptă. Credeam că scoate pansamentul. Când colo, fără niciun efort, fără nicio răsucire, îi pusa lui Walter în palmă un colţ de măsea, îngălbenit şi putred.

— Măseaua mea, exclamă Walter, şi n-am simţit nimic!

— Vreau să văd, adăugai eu.

Mă aplecai spre gura deschisă a prietenului meu, dar nu văzui nicio urmă de sânge, ci doar o gaură ceva mai roşie şi mai tumefiată decât celelalte gingii.

— N-a făcut un efort mai mare decât smulgerea unei pene de raţă.

— O să-i dăm un pumn de tutun; merită, spuse Walter.

Tutunul, pentru *brujo,* avea o mai mare valoare decât pentru cel mai înrăit fumător: era o plantă sfântă, bună pentru alungarea sau atragerea relelor;

indicată în naşterile grele, când i se învăluia capul femeii într-un nor de fum, suflându-i-se adesea şi-n gură, în nări şi în urechi.

— Vedeţi, dacă nu ştiţi să folosiţi *antiri,* riscaţi să vă deterioraţi maxilarele, reluă Tariri. Faceţi o experienţă: lăsaţi-vă dintele într-un ghem din această iarbă şi mâine n-o să mai găsiţi decât o pulbere din el. Bătrânii noştri aveau secretul de a dizolva cu buruieni şi piatra, dar, cu timpul, secretul s-a pierdut.

Îl privii pe şeful şapraş cu îndoială.

— Da, insistă el, fără această ştiinţă nu s-ar fi putut transporta blocuri de stâncă mai mari de treizeci de tone[84], fără drumuri şi fără instrumente de metal, legându-le apoi, fără ciment, în asamblaje de o precizie matematică cum numai la Cuzeo se pot vedea şi la fortăreaţa Sacsayhuaman.

— Aţi fost vreodată acolo?

— Nu, dar am văzut poze, la Lima.

Mă întrebam ce trebuie să admir mai mult la Tariri, setea lui de cunoaştere sau prodigiosul efort pe care trebuia să-l facă, în ciuda precarităţii mijloacelor de care dispunea, pentru a învăţa şi cumula cunoştinţe, dezvoltându-şi neîncetat extraordinarul spirit de observaţie şi curiozitate.

Mă întrebam care dintre şapraşi era mai fericit: şeful, acest bizar produs al civilizaţiei[85], sau supuşii săi primitivi, constrânşi, ca şi ţăranii noştri, să suporte capriciile anotimpurilor, bucurându-se într-o zi de belşug, iar în alta suferind de foame la modul cel mai firesc? Ce altceva făcea Tariri decât să-şi procure permanent tulburări şi griji de care viaţa, într-o stare naturală, l-ar fi scutit?

Ieşii cu Walter să dăm o raită. Saliva din abundenţă şi nu mi se părea complet vindecat, cum credeau *curaca* şi *brujo.* El Germano suferea de o infecţie care-i provocase inflamaţia obrazului şi a ochiului. În mod sigur exista un focar de substanţe purulente undeva în maxilarul superior, care trebuia curăţat; extracţia, oricât de uluitoare şi

spectaculoasă ar fi fost, nu fusese urmată de vreo puncţie sau spălătură antiseptică.

Îi căutam pe Tomas şi pe Tonto, care nu se arătau şi nu apărură nici când ne întorseserăm pe plaja unde debarcasem.

— Şi când te gândeşti, murmurai eu, că aici ar fi putut fi un aeroport şi poate chiar şi un hotel, nu mai puţin confortabil decât „Turistas", din Iquitos. De câte ne-ar fi scutit!

Ghidul surâse, dând din cap.

— Credeţi? îmi spuse el. Dacă ar fi fost un aerodrom, tehnicienii americani ar fi descoperit pe teritoriul jivaro petrol sau mine de cine mai ştie ce. Ca să evite o năvală, ca cea de pe timpul aurului sau al cauciucului, ar fi militarizat baza, de acord cu guvernul peruvian şi, poate, c-ar fi defrişat şi pădurea sau ar fi încercuit-o cu sârmă ghimpată. Mai ştii? De abia am trecut de Nauta ca să ajungem aici, cu locotenentul ăla, Rafo… dar să mai fi avut şi vreun port american prin împrejurimi?

Apoi, după un profund suspin, continuă:

— În cele din urmă, Tecuna Ticiqui a avut, poate, dreptate. Aceste popoare libere, nu peste multă vreme, ar fi ajuns în stare de sclavie, pentru că orice industrie americană reclamă mână de lucru; unde să cauţi şi să găseşti mai bună şi mai ieftină decât la faţa locului? Apoi, vedeţi, pădurea ştie să se apere. Iar eu, deşi sunt la fel de raţional ca şi dumneavoastră cred că *selva* e plină de forţe obscure, care o protejează într-un fel oarecare; atunci, a fost mâna lui Tecuna Teciqui, oarbă poate, dar care a acţionat, iar altădată descoperirea cauciucului sintetic care i-a alungat pe aventurierii gata să distrugă această mare operă a naturii. Credeţi-mă că pădurea îi înghite pe cei ce vor s-o distrugă şi nu suportă decât rănile benigne; de îndată ce-i faci plăgi mai grave, ea reacţionează şi te înghite.

Îşi întrerupsese de mai multe ori expunerea ca să scuipe. Nu mai avea nici urmă de sânge în salivă. Îl întrebai de ce saliva atât de mult şi-mi spuse că era vorba de o excreţie pe care o avusese colţul măselei. Mă simţii uşurat, căci, în cazul respectiv, remediul se arăta suveran. Se scurgea astfel puroiul fără drenaj? Nu-i spusei nimic despre bucuria mea, deoarece dacă Walter hotărâse să nu se mai mire de nimic nu voiam să trec drept naiv în faţa lui gata să vadă numai miracole. Totuşi, el fusese obiectul unui miracol, pentru că, peste câteva ore, edemul de pe obrazul lui scăzuse considerabil, semn că „operaţia” reuşise.

Cerul se acoperea de nori negri şi vântul sufla prin crengile de sus ale arborilor, ceea ce ne făcu să-i cerem şefului Tariri adăpost pentru noapte.

Când izbucni furtuna, eram instalaţi într-o colibă prin al cărui acoperiş stricat se scurgeau mii de picături. Planşeul din beţe de bambus încrucişate era susţinut pe patru piloni. Ne pomenirăm aşadar muiaţi cât ai zice peşte şi mă gândii că civilizatul Tariri ne-ar fi putut găsi un adăpost mai bun. Oricum eram protejaţi de vânt, ceea ce nu era puţin.

Deodată îl văzurăm pe Tonto şi apoi apăru Tomas. Ţinea ca pe o torţă, ca să vadă cu ea în noapte, o creangă de *canella moena* aprinsă, care ardea încet, fără să scoată fum. O înfipse între leaţurile de bambus şi se întinse pe loc, bombănind. Câteva minute mai târziu dormea sforăind din greu.

— Poate mă-nşel, spuse Walter, dar am avut impresia că se cam clătina. N-o fi făcut vreo gaură în rezerva noastră de *pisco?*

Adevărul aveam să-l aflăm în ziua următoare. Tomas, în schimbul câtorva cartuşe, primise mâncare şi băutură de la femeia unui şapraş plecat la vânătoare. Ba, poate şi ceva mai mult, acea recompensă a vânătorului, care se ghicea după atenţia pe care i-o acorda indianca, neîncercând

deloc să-şi ascundă emoţia nici în momentul plecării când îşi ducea de mână, prin sat, copilaşul.

Noaptea ne fu tulburată de un incident. Ploaia încetase şi vântul încă mai sufla, când Tariri veni să ne scoale:

— El Germano, zise el, ia-ţi puşca. Un *otorongo* dă târcoale satului. Era să-l mănânce pe unul din oamenii noştri; i-a scăpat ca prin minune. *Otorongo* este acel *yano – puma,* jaguarul negru, stăpânul pădurii, cel mai puternic şi mai curajos animal. Jaguarul deschis la culoare sau *ihuichupuma,* nu atacă decât omul bătrân sau rănit şi, totdeauna, printr-un şiretlic; altul îi ţine calea, iar el face săritura.

— Dar cum i-a scăpat fiarei? întrebă Walter.

— Înainte de a ataca, îi explică Tariri, *otorongo* urinează şi-şi spală labele din faţă în această dejecţie, timp în care prada poate să-i scape, dacă-i cunoaşte secretul. Căci, atunci când face aceasta, omul, dacă în loc să fugă, se apleacă urlând şi agitând mâinile în aer, fiara fuge, speriată.

După ce ne luarăm puştile, şi-l lăsarăm pe Tomas în somnul lui etilic, ne întâlnirăm cu membrii tribului, care erau pe picior de luptă. Şi aveau şapraşii la arme, că mă uimiră; tot felul de puşti încărcându-se pe ţeavă, mai ales Winchester 44, dar şi arcuri şi *sarbacane* cu săgeţi otrăvite. Câţiva purtau cu ei torţe fumegânde, de *achiote* uleios sau de *canella moena,* care zvârleau în noaptea umedă luciri demoniace.

Tariri împărţi vânătorii în mai multe grupe care se înfundară în tot atâtea direcţii.

Dar pesemne că fiara se speriase de stratagema şapraşului – dacă acesta n-o fi avut vreo halucinaţie – că nu i se mai putu găsi urma. Walter nu credea în prezenţa *otorongului* prin apropiere, pentru că nu auzisem niciun strigăt, şi animalul urlă când atacă.

Căutările durară până-n zori. Mă întorsei la colibă să mă odihnesc puţin, în timp ce Walter se

ocupă cu Tariri de perfectarea unor afaceri comerciale, în urma cărora ne puturăm încărca barca cu fructe, peşte uscat, un sfert de *sajino,* un fel de porc afumat, şi un *ronsoco* sau *capibara*[86]*,* vânat în ajun şi fript, dar mirosind încă a mosc.

Panaceul pe care ni-l promisese Tariri pentru refacere, se afla într-un sac de fibră; erau nuci de *tagua* supranumite şi *guarini.* Şi, după ce băui mai multe, Walter mă sfătui:

— Despică fructul în două şi vezi din ce-ai băut.

Ascultându-l, avusei surpriza să găsesc înăuntru o substanţă dură, compartimentată, netedă şi plăcută la pipăit.

— Ştii ce-i asta?

— Asta-mi aminteşte ceva!

— Ei bine, e *marfil* vegetal, altfel spus fildeş fals. Se mai numeşte şi *corazo* şi e bun pentru nasturi.

Mă întrebai, cu spaimă, dacă sucul pe care-l absorbisem nu avea să mi se solidifice în burtă, cum li se întâmplase după cele povestite, şi unor călători înfometaţi care nu ezitaseră să bea latex de *hevea,* îndopându-şi astfel maţele cu un cârnat de cauciuc şi murind în chinuri cumplite.

Când să plecăm, Tomas încărcă în barcă o bucată dintr-o liană, cam de un metru lungime şi de grosimea unui picior de scaun.

— Bravo! aprobă Walter, iată ce o să ne scape de sete, fără a mai fi obligaţi să bem apă din fluviu. Cum îl priveam intrigat, îmi spuse: E *yacu-huasca,* îmi explică el. O liană care produce o băutură delicioasă. Tăiată astfel nu lasă să i se scurgă lichidul. Când vrei să bei, trebuie s-o baţi de pământ sau s-o loveşti cu ceva tare. După câteva clipe lichidul începe să curgă din ea, limpede ca apa. Dar, atenţie, liana asta mai are o soră cu care seamănă leit şi care conţine un acid violent, corosiv mortal…

ARBORELE DE FOC. PRIZONIERUL

Era o foarte frumoasă plajă, cea mai mare, cea mai plăcută pe care o văzusem de când plecasem din Iquitos. Fusese de ajuns ca un mare *cetico,* cu baza roasă de carii, să fie doborât de vânt pentru ca această suprafaţă să fie degajată şi furată pădurii, fără ajutorul omului şi al uneltelor sale. Uriaşul zdrobise totul în căderea lui, putrezind apoi şi el pe nisipul şi mâlul umed.

Înghiţisem ceva în grabă şi mă simţeam în formă, plin de încredere în Walter, pe care nu-l mai durea burta şi a cărui faţă îşi reluase aspectul normal.

Fără a spune un cuvânt, Tomas se ridică, îşi dădu la o parte cuţitul şi se îndepărtă, pesemne ca să-şi facă nevoile. Eu îmi căutam ceva tutun prin buzunare, când Carranza scoase un ţipăt înfricoşător.

El Germano îşi luă puşca, iar eu, la întâmplare, *maceta,* repezindu-ne în ajutorul lui, fără să ştim despre ce era vorba.

— Atenţie! spuse Walter. Stai în spatele meu!

Tomas continua să se văicărească. La câţiva paşi înaintea noastră îl zărirăm în genunchi, ţinându-şi capul în mâini, de parcă fusese orbit.

— Tomas! strigă El Germano. Tomas! Ce ţi s-a-ntâmplat?

— Staţi pe loc! Atenţie! bâlbâi bătrânul *cauchero.*

Deodată Walter răcni:

— Imbecilule! Să ţi se întâmple ţie aşa ceva? Ce, te-ai tâmpit?

Căscai ochii, dar degeaba; nu se vedeau decât arbori, arbuşti, liane, ierburi înalte, cu frunze late, dintre care câteva trestii înălţând în văzduh nişte flori roşii, stranii şi de o senzualitate aproape umană.

— Bagă-ţi repede capul în apă! îi porunci Walter; chiar de nu-ţi trece, nici mai rău nu-ţi poate face… Unde te doare?

— Capul şi ochiul în care am primit o lovitură…

— Ei bine, uită-te drept înainte şi du-te de te spală…

— Dar despre ce este vorba? întrebai eu.

— De un *hitil… un arbol de fuego* sau arbore de foc. Se mai numeşte şi *arbol de saludos…* Nu te poţi apropia de el decât după ce-i faci o serie de temenele. Trebuie să-l saluţi scoţându-ţi pălăria, să i te înclini cu respect şi curtoazie, spunându-i cuvinte plăcute; atunci îl poţi atinge fără primejdie. Altfel, când îi ajungi la-ndemână, îţi trage o lovitură cu o creangă şi-ţi lasă să-ţi pice în cap toate fructele roşii, care te ard cu zeama lor.

Era un copăcel de vreo trei metri, cu frunze verzi şi subţiri, plin de fructe stacojii, ca falsul arbore de piper din Peru, cu scoarţa granuloasă şi cenuşie.

— Faimosul vostru *hitil,* spusei eu, nu-i decât o *sensitiva.*

— Încearcă, totuşi, să fii politicos cu el, altfel, păzea! Tomas a păţit-o şi are de tras vreo opt zile dacă nu găsim *papayer,* care nu creşte decât în grădini ceva mai civilizate…

— Ei bine, nu mă tem, spusei eu. Pădurea o fi ea fermecată, dar pentru mine numai până la un punct. O să-ţi arăt de altfel.

— Scoate-ţi pălăria dacă-i vorbeşti, spuse Walter.

— Copacul dracului! înjurai eu, cu o voce tunătoare. Păcat că n-am destul timp că ţi-aş da foc la rădăcini. Spurcăciune! Gunoiule!

Vorbind, mă apropiasem, sfios totuşi, ba chiar temător, mărturisesc, apoi hotărât.

— O să-ţi iei tu plata! îmi strigă Walter. Nu fă pe fanfaronul! Şi, păzeşte-ţi mai ales ochii, e ca vitriolul…

O ramură mai joasă schiţă o mişcare de atac, dar fu o mişcare moale, de care mă ferii uşor. Şi astfel ajunsei încet până în mijlocul coroanei, având grijă să nu ating nicio frunză.

— Vezi, spusei eu, că e o *sensitiva.* Copacul acesta „viu“ nu are de a face cu politeţea, ba poţi chiar să-l şi înjuri; atâta doar că-i mai frumos să-i vorbeşti politicos! Aşa că am dreptate. Iar când ne întoarserăm la mal, Tomas îşi vârî capul în apă, ca o raţă care caută viermi în mâl. Poate că durerea i s-a mai potolit, dar obrazul stâng i-a rămas acoperit de o băşică uriaşă, apărută pe o umflătură întinsă de la frunte până la bărbie.

— Sus în barcă! îi porunci Walter. O să ne oprim la primul loc unde vom zări o cât de mică *chacra*... Şi mă mir că un pădurean, bătrân ca tine, a picat într-o astfel de cursă. Doamne! Oare ce s-a întâmplat de n-ai fost până acum ucis de vreun indian sau muşcat de vreun şarpe? Pe legea mea că-n faţa găurilor îţi pierzi vederea. Şapraşele se vede că nu te-au învăţat nimic…

— Indianul sau şarpele care să-l ucidă pe Tomas, spuse el grav, n-a ieşit încă din burta mamei lui sau din ou. Şi apoi, nimeni n-a murit dintr-o palmă de *hitil,* aşa că nici eu… Dar, pentru Dumnezeu, găsiţi-mi, rogu-vă, nişte frunze de *papayer!*

***

Tomas făcu o febră de-i clănţăneau dinţii, aşa că trebui să-l culcăm sub acoperişul bărcii. Nu ne fu uşor cu el căci protesta, cerând să treacă la cârmă, sub pretextul că-i venise rândul.

Suferinţele care i se mai potoliseră la plecare, se agravară din nou şi, cu tot curajul lui, începu să geamă.

Mă dusei să-l schimb pe Walter la cârmă şi profitai de aceasta ca să-l întreb:

— Eşti sigur că asta nu-i ceva mortal?

— Nu ştiu. Poate că-n pădure or fi şi morţi din pricina copacului acesta nemernic. Nimeni însă,

după câte ştiu eu, n-a venit până acum să-mi spună aşa ceva.

— Şi atunci de unde ştii că frunzele de *papayer* sunt un remediu pentru asta?

— De la cei ce mi-au spus. Dar încetează cu întrebările şi ţine-te aproape de mal, cât mai aproape, ca să acostăm, dacă o să zărim vreun alb sau sălbatic.

Spre mijlocul după-amiezii zărirăm un fel de cabană cu acoperiş cenuşiu, de paie, care ne dădu speranţe.

— Apropie-te şi acostează! îmi porunci Walter. O să cobor singur! La ce bun să coborâm toţi? Dacă o să fie acolo ce căutăm, o să ştiu eu să găsesc. Păzeşte barca şi ţine puşca la îndemână, fără să o arăţi, mai ştii!

Îmi pusei Hammerlessul între picioare şi Coltul sub cămaşă, aproape de centură, căci două pregătiri erau oricum mai mult decât una singură. Aşteptai o jumătate de oră şi începusem să mă neliniştesc când, în fine, El Germano îşi făcu apariţia. Ţinea în mână un smoc de frunze şi faţa-i era întunecată!

— Totu-i vraişte, spuse el. Ce mai rămăsese din *chacra* a fost devastat, iar din *papaye*r n-am mai găsit decât nişte vlăstare tinere; o să-ncercăm să-i facem un pansament din astea.

Înainte de a se urca în barcă, se duse să culeagă o frunză mare de trestie. La bord îşi desfăcu cu grijă slaba-i recoltă punându-i-o lui Tomas pe rana vie, căci umflătura îi crăpase; înfăşură totul în frunza mare pe care o legă cu o liană.

Îl admiram, căci chiar dacă eu ştiam să fac un pansament mai sofisticat, nu mi-ar fi reuşit unul cu nişte mijloace atât de rudimentare.

În barcă ne intra tot timpul apă şi eram nevoiţi s-o golim, pentru a ne feri proviziile de umezeală. Mai trebuia apoi schimbat Walter la cârmă; măsurat carburantul; la popasuri, fiartă apa ca să gătim *camote* sau *yucca,* şi, pentru asta, aprins

focul cu lemne uscate, sau făcând aşchii cu *maceta;* spălate vasele; mai era şi pregătitul acostărilor, în tot acest timp trebuind să luptăm şi cu ţânţarii şi să ţinem seama şi de nevoile fireşti, căci, în ciuda laptelui de *tagua,* dizenteria începea din nou să-şi facă apariţia.

Îl pândeam pe Tonto cu coada ochiului, întrebându-mă dacă instinctul său nu-l informa mai bine decât inteligenţa pe noi despre gravitatea stării sănătăţii prietenului comun. Câinele nu-l părăsea pe Tomas; îl veghea, îl păzea şi nimeni, în afară de noi, nu s-ar fi putut apropia de el.

Remediul avea oare să fie eficace? Se părea totuşi că da, deoarece Carranza dormea fără gemete. Dar eu îmi aminteam două lucruri: în Antile, păsările, având carnea tare, pentru a fi frăgezite, trebuiau lăsate câte o zi-două în frunze de *papayer;* deseori, tânăr fiind, mă ocupasem în laborator cu prepararea unor schelete de animale mici, şoareci mai ales, cu oase atât de fragile încât singurul mijloc de descărnare a lor era înmuierea întregului corp într-o baie de papaină extrasă din frunze de *papayer.* Nu trebuia, oare, să mă întreb dacă nu cumva cataplasma făcută de Walter avea să-i distrugă de tot ţesuturile lui Tomas? Mă linişteam, totuşi, gândindu-mă că cei doi prieteni aveau mai multă experienţă decât mine în ceea ce privea viaţa în pădure.

A doua zi, cam spre mijlocul dimineţii, într-o buclă a fluviului, pe malul stâng, zărisem vreo douăsprezece acoperişuri de paie şi împrejur o adunătură de sălbatici.

— Tot şapraşi, îmi spuse Walter. Dar parcă se fac că nici nu ne-ar vedea. Ar fi fost mai bine să ne continuăm călătoria, fără să ne oprim, însă, din nenorocire, avem nevoie de frunze de *papayer* şi ăştia trebuie să aibă. Aşa că apropie-te de mal, uşor, prudent şi atenţie la fundul bărcii, căci chila e fragilă…

Numai ce se opri din vorbă, că se şi auzi un hârşâit pe fundul pietros al malului. Nu mergeam repede, dar barca se clătină şi se înclină ca o maşină care ar fi derapat pe polei. Oprii motorul, fapt inutil, de altfel, căci Walter privi îngrijorat spre fundul bărcii.

— Nu-i nimic, constată el după aceea. Hai, sări acum şi s-o ridicăm, totuşi, pe uscat…

La vreo douăzeci de metri de noi, şapraşii se strânseseră ca la sfat. Câţiva, copii mai ales, cu burţi imense, umflate de frunzele fermentate de *yucca* şi femei cu pântecul mare, din pricina sarcinilor, ne contemplau cu feţe tâmpe.

Sării în apă până la jumătatea pulpei. Walter strigă ceva în direcţia satului şi câţiva copii veniră să ne ajute. Când barca fu prinsă la proră, cu ajutorul unei liane, deşi celălalt capăt mai era în apă, Walter dându-i târcoale, îi descoperi toate stricăciunile: o crăpătură, în carcasă, de mai bine de un metru; cedase, pesemne, un leaţ, şi de-am fi fost în mijlocul apei ne-am fi dus sigur la fund. Un naufragiu în astfel de locuri ar fi avut urmări cumplite, căci în apă se aflau o mulţime de peşti carnivori, *piranas,* care-ţi curăţau carnea de pe oase în câteva minute, precum papaina.

— S-o ridicăm complet, spuse Walter, hai încă un efort!

— Dar oare o s-o putem repara?

— O să vedem, deocamdată s-o scoatem complet din apă.

Cheresteaua era subţire ca o foaie de carton. Şi numai printr-o minune nu cedase până atunci. Fusese bine c-o examinasem, căci, dacă se putea repara, profitând de această ocazie, ne-o întăream şi prin alte locuri mai slabe. Walter îi trimise pe copii la plimbare, făgăduind că le va da mai târziu ceva, şi tocmai ne luasem după ei când Tomas se ridică într-un cot, sub bordura bărcii; cu pansamentul de ierburi capul îi era cât o baniţă.

— Ce se-ntâmplă? ne întrebă el.

— Chila s-a fixat de prundiş şi s-a spart, îi spuse Walter. Dar e pe aici un trib şapraş şi sper să găsesc ceva cu ce să te-ngrijesc. Aşa că stai deocamdată locului.

— Dar eu mă pricep foarte bine să repar tipul acesta de avarie, spuse el. Găseşte-mi numai lemn de *topa* şi un palmier *carnuba,* iar restul mă priveşte.

— Să te vindeci întâi.

În acest timp, eu ar fi trebuit să mă îndrept spre barcă şi să-i apreciez încă o dată gravitatea stricăciunilor, dar nu ştiu ce mă făcu s-o iau spre fluviu, în amonte. Malul fusese curăţat şi puteai umbla în voie pe el, iar maimuţele şi papagalii se zbenguiau prin frunzişul unui imens *oje.* De ce oare, mă gândii eu, atunci, acest copac, *oje* care, în principiu, vindecă orice, nu l-ar vindeca şi pe Tomas? La această întrebare Walter avea să-mi răspundă mai târziu cam aşa:

— Rău nu i-ar face, dar papaina e un leac şi mai bun. Şi-atunci de ce să nu o întrebuinţăm? În Franţa, oare nu-i la fel? Fiecare boală cu leacul ei.

— Da, dar avem şi noi un panaceu, aspirina.

— Excelent pentru bătături, îmi spuse el rânjind.

Îi închisei gura:

— Îţi vine să râzi, dar, într-adevăr, pentru bătături nimic nu-i mai bun decât acidul acetilsalicilic. Aşa că nu m-oi pricepe eu la toate ale pădurii, dar la ceva tot mă pricep.

În timp ce meditam asupra copacului *oje* şi a virtuţilor lui, cu ochii aţintiţi spre crengile înalte, văd sărind de la un rând de crengi la altul, într-un mod foarte ciudat, înfăşurându-se mai întâi pe o ramură, apoi lăsând să-i cadă capul, ca şi cum i-ar fi fost mai greu, pe o alta mai joasă, şi tot aşa, într-un joc continuu, un superb boa, cam de vreo patru metri.

Mă dădui la o parte de lângă copac; dar nu pe mine mă voia reptila; se îndrepta spre fluviu, aplecându-se şi clătinându-se deasupra apei, ca un

friguros care ar fi vrut să facă baie încercând-o mai înainte cu piciorul; era, de altfel, ca o orhidee gigantică, uşor bătută de vânt. Deodată se desprinse de cracă, se alungi şi sări. Corpul lui suplu lăsă în apă o dungă vibrantă, care dispăru cam după vreo cincisprezece metri; *senor anaconda* pescuia…

Voiam să plec, când mi se păru că cineva-i lângă mine şi mă întorsei. Într-adevăr, era un om al cărui corp abia-l distingeam prin tufişuri. Mă privea ţintă, cu nişte ochi negri şi cu arcadele sprâncenelor proeminente. O apariţie ameninţătoare, care avea ceva diabolic într-însa.

Din nou încercai să mă îndepărtez, când omul se dădu înapoi, brusc, făcând o mutră hidoasă şi scoţând un strigăt de durere. Se ridică apoi, iar eu îngheţai de spaimă văzându-l. După aceea începu să lovească cu lama sabiei în tufele de bambus.

Din fericire, putui distinge înapoia lui silueta înaltă a lui Walter, încoronată de borurile largi ale pălăriei. Vizita *chacra* şapraşilor şi, în calitate de ghid, trebuia neapărat să găsească arborele salvator.

Datorită acestei prezenţe, crezui că n-am de ce mă teme şi înaintai, strigându-l.

— Nimic, îmi spuse el, absolut nimic. *Papayerul* creşte aici printre buruieni; se seamănă singur. Dar şapraşii, pesemne, nu ştiu ce e şi-l distrug… Trebuie să-l căutăm ceva mai departe.

Indianul, gol puşcă şi cu *maceta* în mână, observându-ne, se opri din tăiatul bambusului şi se ridică să ne vadă mai bine. Îmi dădui seama, atunci, că era legat cu o liană lungă de mâna unui copil, un mic şapraş care stătea jos, uitându-se şi el spre mal.

— Iată ceva pentru tine, îmi şopti Walter, la ureche. Uită-te cum e ţinut prizonierul; subiect de un capitol.

Copilul scoase un strigăt în limba lui şi muncitorul răcni de durere, dându-se pe spate ca

prima dată şi reluându-şi îmboldit lucrul.

Căutai să-l ajung din urmă pe Walter, ocolind copilul, căci ceea ce vedeam îmi producea greaţă. Indianul gol era un prizonier, priponit ca un animal de tracţiune. Un sclav legat în modul cel mai barbar.

Un călău îi perforase clavicula dreaptă, şi carnea şi osul, trecându-i prin gaură liana de care-l ţinea copilul; şi nu trebuia decât să tragă uşor de ea, ca să-i provoace dureri atroce. Plaga sângera, plină de puroi şi mii de muşte şi de ţânţari sugeau din ea. Mi se păru că făcuse şi viermi, ceea ce n-ar fi fost deloc de mirare.

Or, cum pălisem de spaimă, Walter îmi puse mâna pe braţ.

— N-avem ce-i face! îmi spuse el. Consideraţi că nici nu l-aţi văzut. E vorba de un prizonier de război, dintr-un trib vecin, un şapraş sau aguarun, poate, ce altceva?… Haide…

Îl urmai. Şi, ceva mai departe, cum nu mai eram în stare să pronunţ niciun cuvânt, având mereu în faţă imaginea nenorocitului mutilat, îl auzii iar pe Walter:

— Nu va suferi mult, îmi spuse el, cu o voce indiferentă. Rana o să i se infecteze.

— Şi ce-i vor face? De ce nu-l ţin în viaţă? Ar putea lucra.

— O să-i taie capul, o să i-l usuce şi, dacă n-o fi prea slab, o să-l mănânce. Suntem printre sălbatici, aţi uitat cumva? Dar nu vă mai gândiţi. Ne aşteaptă Tomas şi n-am strâns nimic cu ce să-l îngrijesc.

Eram silit să-i continui gândul şi mă întrebam de ce oare nu s-o fi repezit prizonierul asupra copilului paznic să-i crape ţeasta cu *maceta.* Uitasem că şi copilul era un sălbatic, înzestrat şi el cu o răbdare primitivă, în stare să stea locului zece sau douăsprezece ore nemişcat, aşteptând vânatul sau vreun peşte, ori chiar un duşman! Mai uitasem, apoi, că lighioana n-avea decât să dea puţin din mână pentru ca liana, zgâlţâindu-i nenorocitului

omoplatul, să-l readucă la ascultare, crispat şi stors de durere.

Sistemul era crud şi nu mai puţin ingenios. Fizic, omul puternic era dezarmat, iar moralmente devenise sclavul şi jucăria unui mic schingiuitor, pe care l-ar fi putut face terci într-o clipă cu mâinile sale mari. Pesemne că şi în schingiuire era o urmă de inteligenţă!

— De fapt, îmi spuse imediat Walter, aceste canalii n-au inventat nimic. Dac-ar fi să-i cred pe istorici, când Atahualpa l-a făcut prizonier pe fratele său vitreg Huascar, şi el l-a legat cam la fel, numai că în loc de liană folosise un fix de aur pe care i-l trecuse prin claviculă, plimbându-l aşa din oraş în oraş. Şi apoi rana lui Huascar era totuşi, îngrijită pentru că dinastia nu avea interes ca el să piară.

— Dar atunci să cred oare că aceşti nenorociţi de şapraşi, decăzuţi şi barbari, nu sunt decât continuatorii unei tradiţii care, într-un fel, cum spunea Bellini, ar fi probatoare pentru originea lor incaşă?

Walter făcu o mişcare, ca şi cum ar fi vrut să spună că nu ştia şi nu-mi mai răspunse.

***

Tomas dădea târcoale bărcii aplecată pe o parte. O golise de tot conţinutul, iar Tonto se învârtea şi el pe acolo, lătrând şi crezând că-i rost de vreun joc. Dar ce naiba face acum Tomas? În genunchi, sprijinit de o bucată de lemn al cărui capăt era prins în pământ, ai fi zis că-l lustruieşte, cu un bulgăre cenuşiu, cam de mărimea unei bucăţi de brânză de Olanda. Îşi smulsese pansamentul şi obrazu-i era roşu şi transpirat, ca şi cum i-ar fi fost opărit. În jurul lui zburau ţăndări.

— Bravo! îi strigă Walter; ai fost mai norocos decât noi; n-am descoperit niciun *papayer,* unde ai găsit această limbă de *paiche?*

— Pe plajă, răspunse Carranza. Era tocmai unealta de care aveam nevoie şi am căutat îndată şi

un *topa,* dar am găsit această bucată de *balsa,* la vreo douăzeci de metri de aici.

— O limbă de *paiche?* întrebai eu. Nu cumva vrei să spui, Walter, că instrumentul acesta e limba unuia din peştii enormi din Maranon?

— După cum vedeţi; e aspră şi prevăzută cu striaţii dure ca diamantul, o pilă, ce mai! Se usucă şi uite ce iese din ea; se numeşte, într-adevăr, pila Amazoanelor la fel îi sunt şi solzii.

Limba muşca din lemnul moale şi uşor, fără cel mai mic efort, din timp în timp Tomas încercând să vadă dacă bucata se potriveşte sau nu în ruptura peretelui bărcii. Şi aproape că se potrivea.

— Dar cu ce o s-o călăfătuieşti?

— Ştiu eu, spuse Carranza, nişte cepuri, puţină fibră în loc de câlţi, ceară vegetală şi gata şmecheria. Cu puţin noroc, în seara asta şi termin. Dar aţi putea să mă ajutaţi şi voi.

Eram gata să ghicesc ce ajutor puteam să-i dau, când Walter văzu că Tomas strânsese totul în jurul lui, toate obiectele şi ingredientele de care avea nevoie, printre care şi un smoc de fibre uscate de *chambira* procurate, pe semne, din vreo colibă. Mă gândeam în schimbul a ce oare? Nu-l întrebasem, dar bănuiam, de vreme ce aveam cartuşe cu noi, veşnica monedă de schimb prin partea locului. Mai erau acolo şi nişte frunze verzi pe care El Germano începu să le strivească între două pietre, scoţând din ele, după câtva timp, o substanţă fluidă, limpede şi vâscoasă, cam ca mierea.

— Ceară de *carnuba*[87]*,* îmi explică el, este acel *membi* argentinian şi *carandaya* din Paraguay. Se găseşte de vânzare la Lima, căci Peru o produce pe scară comercială. Se scot cam şase, şapte grame de ceară dintr-o frunză şi sunt cam două recolte pe an.

Mai văzui apoi şi o frumoasă grămadă de flori multicolore şi mătăsoase; pipăindu-le aveai impresia că pui mâna pe lână curată, scărmănată şi de prima calitate.

— Sunt flori de *topa,* mai spuse Walter nimic mai bun ca materialul ăsta să faci din el perne şi saltele; din nefericire n-avem în ce le pune, dar aţi putea dormi în noaptea asta cu capul pe ele!

— Formidabil! spusei eu. Pădurea vă dă, întotdeauna, ceea ce aveţi nevoie, numai ceea ce vă trebuie cel mai mult, nu frunzele de *papayer,* de exemplu. Şi, dac-am înţeles bine, acest *papayer* îl găseşti oriunde în ţara asta, numai aici nu.

— O să găsim mâine! ne asigură Tomas, optimist. Nu mai e mult şi ajungem la *chacra* părinţilor mei; trebuie să fie acolo câţiva din ăştia crescuţi la întâmplare.

Nu ştiu dacă din pricina primului pansament i se potolise durerea, dar era şi pus pe o treabă de care nu l-aş fi crezut deloc în stare cu câtva timp în urmă. Totuşi, îl şi compătimeam. Căci pe rana-i mustindă i se puseseră o droaie de muşte şi de ţânţari şi, mai ales, acei teribili *zancudos* cu trompă lungă şi ascuţită.

— În loc să vă tot învârtiţi de colo până acolo, mai bine v-aţi îngriji de mâncare, îmi spuse Walter.

Ar fi trebuit mai de mult să mă gândesc la asta, şi mă pusei să culeg aşchiile pe care le făcea Tomas; cum însă îmi trebuiau mai multe, mă îndreptai spre satul şapraş, să încerc să le iau de acolo.

O DRAMĂ A CAUCIUCULUI

Colţul de pădure virgină unde adăstasem se numea Aguano, din pricina unui mare *caoba*[88], care marca locul printr-o maiestuoasă statură. Pe nicio hartă însă şi pe nicio însemnare topografică nu se afla acest cuvânt, el nefiind altceva decât o numire convenţională, dată, cum se dă de obicei în *selva,* de către membrii unei familii sau comunităţi.

Cotul Maranonului, deosebit de larg în acest loc, presărat cu mici insule, avea ape liniştite pe care slabul râu Nucuray, din aval, nu reuşea să le tulbure cu vârtejuri şi învolburări, deoarece depunerile sale prea îndepărtate erau nesemnificative.

Aguano era un fel de pinten de pământ, plin cu palmieri pe care-i vedeai de la distanţă, fie că veneai de la est sau de la vest.

Familia Carranza – compusă din tata Braulio, mama Carlotta, cei doi fii, Eduardo, de douăzeci de ani, Tomas de vreo doisprezece, şi unchiul Jose, fratele lui Braulio – îşi găsise acolo colţul ideal. O plajă mare, destul de ridicată ca să nu fie măturată de viituri, apărea ca un luminiş gata curăţat.

Cu vreo treizeci de ani în urmă, un vapor, cu pereţii mâncaţi de rugină, transportând această familie, împreună cu cinci indieni brazilieni, servitori fideli, îşi aruncase ancora acolo şi, în timp ce unii se ocupau cu clădirea colibelor, alţii începuseră să cureţe locul ca să semene şi să planteze, amenajându-şi astfel o *chacra,* care să-i hrănească pe toţi.

Dar unchiul Jose nu participă mult la această treabă. Cuprins, ca alţi mii de aventurieri din acea vreme, de febra cauciucului, la patruzeci şi opt de ore după acostare, înarmat cu o puşcă Peabody, cu o *maceta,* cu saci de pulbere, gloanţe şi un revolver cu butoi, se înfundă în pădure, în căutarea

seringalului care ar fi trebuit să-i îmbogăţească pe toţi. Căci nu se îndoia că, dacă ar fi descoperit această rezervă de gumă, ar fi acceptat şi familia să-l urmeze, ca s-o exploateze în comun.

Carlotta Carranza nu mai era ca în prima tinereţe, dar se ţinea încă bine, arătând a descinde dintr-un îndepărtat şi aprig conchistador.

Nimeni, timp de doisprezece ani, cât trăise ea în pădurea braziliană alături de soţul şi cumnatul ei, n-a îndrăznit vreodată să discute această descendenţă, căci o singură sclipire fioroasă din ochii ei ar fi putut spulbera orice cuvânt de pe buzele protestatarului. Mânuia puşca şi *maceta* ca un bărbat, ceea ce nu o împiedica însă să-şi vadă şi de casă şi de copii.

Avusese patru. Cel mai mare, Eduardo, şi cel mai mic, Tomas trăiau încă. Ceilalţi doi dispăruseră, unul înecat în Putumayo şi mâncat imediat de *piranas,* iar celălalt muşcat de un şarpe. Le uitase până şi numele.

Când au fost gata colibele şi plantate acele *frijole, yucca, papas* şi *camotes, don* Jose şi-a luat câmpii… Carlotta i-a spus la cină soţului:

— Braulio, nu fi trist pentru fratele tău. I-am zis, întotdeauna, că nu-i bun de nimic, că-i o găină opărită, un terchea-berchea. O să-l înghită şi pe el pădurea ca pe atâţia alţii.

— Jose e înarmat şi nu-i uşor să-l dobori fără puşcă.

— Numai că şi „preşedinţii" au puşti, dar de un alt tip decât gioarsa lui.

Se numeau „preşedinţi" grupurile de căutători da cauciuc, albi, care, când descopereau *seringalul,* se stabileau acolo şi porneau la vânătoare după mâna de lucru. Or, cum primprejur nu erau decât indieni, aceştia deveneau victime. De obicei procedau astfel; se năpusteau asupra unui trib, îi ucideau membrii, atât cât era „posibil şi convenabil", până când cei rămaşi se predau, devenindu-le sclavi. Se mai păstrau, totuşi, câteva

femei tinere, care erau apoi livrate lucrătorilor, după ce aveau să fie folosite, mai mult sau mai puţin, de aventurieri.

Pe atunci, în vest, guma era din ce în ce mai rară, fiind astfel de prevăzut că acei *cauchero* aveau să urce şi pe Maranon, pentru noi prospectări.

— N-o să vină „preşedinţii” pe aici, zise Braulio.

— Ba, într-o zi sau alta, tot or să vină, poate chiar mai iute decât crezi.

După aceea nu s-a mai vorbit de *don* Jose şi s-au scurs câteva luni, crezându-se, în tăcere, că-l înghiţise pădurea.

Prezicerea Carlottei se împlini şi chiar mai devreme decât se aşteptase.

Prospectorii îşi făcură apariţia brusc şi cam peste tot, folosind vechile metode. Echipaţi cu şepci împodobite cu frunze de palmier, cămăşi roşii sau galbene, pantaloni kaki, cizme cu talpa groasă, aşa zisele *alpargatas,* pistol la centură şi carabina pe umăr, năvăleau prin triburile cele mai sălbatice, făcând mormane de morţi, pe care-i zvârleau apoi în fluviu, ca să nu mai rămână nici urmă de ei.

Cei cruţaţi trebuiau să furnizeze o cotă săptămânală de cauciuc, nenorociţii neştiind deloc la ce putea sluji această gumă pe care erau siliţi s-o strângă, s-o afume şi s-o ducă la tabăra patronilor. Iar acolo, dacă recolta era socotită insuficientă, primeau zece lovituri de bici, prima dată, şi douăzeci, a doua oară… Copiii erau şi ei supuşi la acelaşi tratament. Iar femeile, după ce-şi îndeplineau funcţia de femele pe lângă nişte masculi în plin rut, şi-i săturau, aveau aceeaşi soartă, expediate fiind şi ele la *seringal* şi nefăcându-li-se nicio favoare.

Această invazie îi cam neliniştise pe cei din familia Carranza; Braulio găsise lemn de calitate şi

prevăzuse că exploatarea lui ar fi putut dura ani în şir.

Dumnezeu făcuse să crească la Aguano palmierii cei mai preţioşi, cu lemnul cel mai tare şi cu fructele cele mai căutate *chapajos, huicongos, pijuanyos, nejilla, shica-shica, ungurahui, shimbillos* şi *roscapotos.* Nu era o avere, desigur, dar aveai, oricum, cu ce să-ţi asiguri o bătrâneţe liniştită în Amazonia, unde viaţa era atât de scurtă şi costa atât de puţin când te bucurai de ea.

Nici vorbă deci să părăsească locul înainte de a fi exploatat tot ce se putea exploata. Şi de altfel, pentru ce? Ca să meargă unde? Toată fundătura amazoniană nu era oare infestată de aceiaşi aventurieri? Aceşti „patroni” nici nu prea păreau a face caz de prezenţa lor. Iar la cea mai mică ostilitate ar fi găsit Carranza cui să se plângă. La urma urmelor, bătrânul vas al familiei, oricât de ruginit ar fi fost, se ţinea încă bine. Braulio făcuse cu el câteva călătorii până la Iquitos, însoţit de trei indieni, pentru a-şi duce acolo lemnul, fructele şi pentru a aduce arme, muniţii (nu puteai şti niciodată ce avea să vină), hrană, porci, păsări, iepuri.

***

Micul Tomas tocmai împlinise vreo treisprezece ani când se aşezaseră lângă Aguano doi fraţi, a căror detestabilă reputaţie se răspândise pe tot Amazonul.

Pedro şi Francisco Soldan jefuiseră în toate felurile marea porţiune dintre Manaos şi Nauta şi acum iată-i stabilindu-şi cartierul general lângă Aguano. Vecinătate total neplăcută şi stânjenitoare pentru cei din jur.

Dar ce aveau de gând oare cei doi *ladrones?* Ce complotau?

Tomas, născut în pădure, la curent cu toate vicleşugurile, şi favorizat, credea el, de statura mică şi de tinereţe, îi putea foarte bine spiona pe

noii veniţi, ca să afle ce puneau la cale şi dacă erau sau nu primejdioşi pentru familia Carranza.

Noutăţile pe care le aduse însă acasă îi băgară pe ai lui în sperieţi, deşi erau trecuţi prin atâtea.

E adevărat că Tomas, obişnuit cu toate violenţele naturii şi ale oamenilor, nu era prea impresionabil, ba chiar îi şi plăceau anumite lucruri cumplite, la care se dedau fraţii Soldan.

Lua o canoe de *balsa* şi urca fluviul până într-un loc foarte aproape de locuinţele lor, unde ar fi fost şi greu de descoperit. Îşi ascundea apoi barca în bălării şi intra în pădure până la cabanele lui Pedro şi Francisco.

Acolo se urca uşor, ca o maimuţă, într-un *oje* şi se punea la pândă.

Niciun gest şi niciun cuvânt al celor doi fraţi nu-i scăpau. Numărase cam vreo douăzeci de indieni eberi care munceau, terorizaţi, pentru ei, aducându-le cu o surprinzătoare punctualitate recolta. Ca să primească în schimb tot atât de punctual şi pedeapsa în bice, sau, mai grav, tăierea degetului mare de la picior, de exemplu. Rană, desigur, nu mortală, dacă era bine îngrijită, dar îngrozitoare pentru indienii obişnuiţi din naştere să calce mai întâi pe vârful piciorului ca să nu facă zgomot. O astfel de mutilare le provoca o cumplită oboseală, producându-le şi accidente cu fiarele sălbatice de care nu puteau fugi destul de iute, sau pe care le preveneau făcând zgomot.

***

Fraţii Soldan aveau şi ei un mic vas, de care însă nu se serveau deloc sau numai când recolta de cauciuc era destul de abundentă, pentru a merita o expediţie până la Iquitos. Atunci Pedro rămânea să păzească *hacienda,* iar Francisco pleca cu doi indieni care făceau manevrele şi tăiau lemne pentru cazane.

La întoarcere urmau nişte beţivăneli fără sfârşit. Francisco aducea butoaie de *pisco* şi cei doi fraţi se îmbătau turtă pentru câte douăzeci şi patru de

ore. Dintre cei doi nemernici cel mai sălbatic şi mai feroce era Francisco. Tomas jura că asistase la următoarea scenă într-o zi, când, cocoţat în *oje,* tocmai îşi dăduse seama că fraţii Soldan erau plecaţi de acasă şi că, deci, nu era nimic de spionat, voind să şi plece, văzu apropiindu-se cu pas uşor de cabana principală un indian ebero. Înainta cu precauţie, neliniştit, rapid, gol complet, cu *maceta* în mână şi zvârlind împrejur ocheade iuţi, pentru a se asigura că nu-i văzut de nimeni. Toate acestea îl intrigară pe Tomas care stătea nemişcat în furca unei crengi. Deodată, sălbaticul intră în *choza,* făcându-se nevăzut.

Se auzi atunci în baracă un tărăboi ca şi cum ceva ar fi scuturat totul din temelii.

Inima copilului se făcu cât un purice. Tocmai surprinsese un secret ale cărei consecinţe puteau fi teribile. Nu prea ştia el cum, dar fioroşii Soldan aveau negreşit să pună în cârca cuiva aceste stricăciuni. Dar cui? Familiei Carranza? De ce să-i fi bănuit pe ai lui că au procedat astfel? Pe el da, să zicem, dar numai dacă l-ar fi descoperit în observatorul său. Totuşi, ar fi fost mai bine ca unul dintre fraţi să fi sosit atunci, pe neaşteptate, şi să-l fi prins pe indian la faţa locului, chiar în timpul operaţiei.

Lui Tomas îi veni să fugă, dar îşi zise că, oricât de ocupat ar fi sălbaticul în pofta de distrugere, trebuie să-i fie şi lui frică să nu fie surprins şi, pe semne, e şi el foarte atent. De altfel, oricât de mic zgomot ar fi făcut Tomas fugind, ar fi riscat să fie descoperit, căci eberii au un auz foarte fin. Aşa că, speriat şi cu inima bătând, se înţepeni şi mai tare pe locul lui. Apăru atunci pe *trocha,* din pădure, lovind în dreapta şi-n stânga cu *maceta*, Francisco. Venea, probabil, de la *seringal* şi fluiera bucuros. De sub şapcă îi ieşea o coamă stufoasă şi era îmbrăcat cu o cămaşă stacojie. La centură avea într-o parte tocul de piele cu revolverul, iar de cealaltă îi atârna un bici de piele, cu mâner scurt.

Pe umăr, puşca Winchester. De grăbit însă nu se prea grăbea. Tomas îşi spuse că va vedea îndată moarte de om, întrebându-se numai cine avea să piară? Indianul sau Francisco?

Soldan pătrunse în cabană şi începu numaidecât să înjure.

— Porc de indian beat! Deci tu-mi furai alcoolul? O să te omor pentru asta!

— Iartă-mă *tatita!* Iartă-mă tăicuţule. E pentru prima oară că vin aici. N-am să mai fac!

— Spurcăciune, porc mincinos! Te omor! Ieşi să nu-mi spurc locuinţa cu sângele tău de viperă!

De sus, de unde era cocoţat şi îngheţat de spaimă, Tomas văzu corpul indianului zvârlit în faţa barăcii şi rostogolindu-se pe pământ. Bine proţăpit pe picioare, cu revolverul în mână, Francisco se apropiase de el şi-şi ridicase cocoşul armei ochind, când, deodată, se auzi vocea lui Pedro:

— Doamne! Dar ce se petrece aici?

— Imaginează-ţi că am găsit-o pe canalia asta tocmai când se pregătea să bea *pisco.*

— Ei bine, atunci du-l la fluviu şi trage-i un glonţ în cap. Dacă vrei, lasă-mă pe mine.

Francisco nu-i răspunse imediat. Uşurel, îşi puse arma-n tocul ei şi începu să zâmbească.

— Stai, că am o idee mai bună, zise el. Lasă-mă să-ţi arăt şi, dacă voi avea nevoie de tine, o să te chem. Iar tu, sălbaticule, du-te şi caută-ţi *maceta.* Crezându-se iertat, indianul fugi în cabană să-şi ia unealta. Când apăru, Francisco îi făcu semn să-l urmeze. La câţiva metri de acolo, lianele creşteau din abundenţă, năvălind asupra crengilor arborilor şi recăzând de pe ele, în cascade. Tomas îl văzu pe indian tăind *sogas* lungi, apoi intrând într-o altă cabană, cea pentru provizii şi unelte, unde se aflau şi bârne cam de mărimea unui om. La porunca lui Francisco se puse să facă o plută; Tomas tocmai se întreba la ce ar fi putut servi aşa ceva, când şi află.

Soldan se asigură de soliditatea legăturilor, păru satisfăcut de ele şi-i smulse indianului *maceta* din mâini.

— Ia-o-n spate, îi porunci el, şi pune-ţi lianele rămase în jurul gâtului. O să mergem să vedem dacă pluteşte sau nu cum trebuie. E o adevărată *balsa.* Uşoară cum scrie la carte! Hei! Pedro, vino puţin să vezi! Am nevoie de tine!

Pedro ascultă şi, în timp ce se-ndreptau toţi trei spre fluviu, Francisco îi spuse ceva la urechea fratelui său. Tomas nu putea auzi ce, dar bănuia că trebuia să fie ceva interesant de vreme ce Pedro izbucnise într-un hohot de râs.

Copilul se roti în furca crengii, pentru a urmări ceea ce avea să se întâmple, iar curiozitatea lui era cu atât mai mare cu cât nu putea ghici despre ce era vorba şi ce aveau de gând cei doi *patrones.*

Ajuns aproape de mal, la o poruncă, indianul puse pluta jos. Pedro, care se ţinea pe urmele lui cu puşca în mână, îl lovi fulgerător pe nefericitul sălbatic în ceafă, făcându-l să cadă inert, cu faţa înainte.

Fără a mai spune un cuvânt, cei doi fraţi luară corpul neînsufleţit, unul de cap, iar celălalt de picioare, şi-l puseră pe plută. Apoi, cu lianele rămase, legate de gâtul nefericitului, îl imobilizară cât ai clipi. Bârnele erau însă atât de scurte încât capul şi picioarele îi atârnau peste ele. Era tocmai ceea ce voiseră. Fraţii împinseră apoi pluta pe apă şi curentul o luă îndată.

Francisco izbucni în râs.

— Călătorie plăcută, porc de indian!

— Dar nu te opri la Iquitos, dacă, totuşi, ajungi până acolo! îi strigă şi Pedro.

Priviră îndelung pluta care mergea luată de curent spre mijlocul fluviului. La contactul cu apa, sălbaticul îşi reveni, iar când văzu deasupră-i cerul, cu vulturi rotindu-se peste el, cu aripile lor uriaşe, negre, întinse, şi simţi peştii carnivori

ciupindu-i carnea de pe picioare, el fiind legat de plută, scoase un urlet de spaimă şi de durere.

În curând vocea i se stinse, confundându-se cu ţipetele maimuţelor şi ale papagalilor, iar cei doi fraţi, veseli şi dându-şi palme pe spinare, se întoarseră în cabană să bea *pisco.*

***

Când Tomas le povesti celor din familie drama, Braulio, tatăl, dădu din cap, fără să spună nimic; Carlotta bombăni:

— Am ştiut eu că Soldanii ăştia nu-s buni creştini.

Iar fratele său mai mare exclamă:

— Morala: un indian nu trebuie să bea alcool!

Tomas, impresionat, nu se mai întoarse o vreme la pânda lui. Încetul cu încetul, sufletul lui deveni mai puţin sensibil la amintirea scenelor violente şi nu se mai gândi la nenorocitul de indian mâncat de viu de păsările de pradă şi de peştii carnivori. La urma-urmelor, după cum spusese Eduardo, nu era vorba decât de un sălbatic, iar sălbaticii găseau atâtea prilejuri de a muri în pădure, încât aşa ceva nu trebuia să-l neliniştească prea tare!

Pe de altă parte, fraţii Soldan nu se preocupau de vecinii lor; la întâlnirile întâmplătoare se salutau, schimbau câteva cuvinte despre timp, recolte, preţul crescând al cauciucului şi despre ieftinirea lemnului de trandafir.

Regiunea era foarte bogată în copaci, care dădeau tot felul de gume: *shiringa, jebe, balata,* din care se scotea gutaperca, *leche caspi* pentru guma pe care *gringos* o mestecau cu atâta poftă, precum şi alte vreo douăzeci de specii de *quinilla…*

Averile creşteau vertiginos. Kilogramul de gumă afumată în bulgări se vindea la Iquitos cu o liră sterlină aur. Iar un arbore de capacitate medie putea da până la şaptezeci de kilograme de latex, din care un *cauchero* se putea lăuda că scotea uşor zece kilograme pe zi.

Se crestau arborii cu nemiluita şi rănile lor, adesea mortale, lăsau să se scurgă, după spusa amazoniană, „lacrimi de aur“.

Numărul prospectorilor crescu apoi şi ar fi putut apărea chiar rivalităţi sângeroase, dacă nu s-ar fi găsit cauciuc pentru toată lumea. Şi, decât să se ucidă între ei, n-ar fi fost oare mai bine să se alieze pentru a-i menţine pe indieni în stare de sclavie, pentru a se năpusti asupra altor triburi sau pentru a face expediţii comune de căutare a gumei? Ar fi fost un câştig de timp, de mână de lucru şi, oricum, un câştig în creştere. Această speculaţie făcu să se nască o altă idee în mintea lui Braulio Carranza.

Într-o seară, când toţi erau strânşi în camera comună, ceru să fie ascultat cu luare aminte.

— Copii, începu el, de azi înainte nu vom mai exploata lemn. E altceva şi mai bun de făcut. Acest colţ era odinioară pustiu şi acum iată-l populat din belşug cu inşi ca noi, care mănâncă, beau, având nevoie de o mulţime de lucruri, pentru care nu au timp să se ducă la Iquitos. Dar aceştia sunt plini de bani şi de ce să nu le asigurăm noi aprovizionarea? Să mergem noi la Iquitos şi să le aducem de acolo ceea ce au nevoie, vânzându-le apoi produsele cu un mic câştig. Am face un comerţ cinstit, aşa că de mâine încep să-mi aranjez vasul şi plec. La întoarcere, Eduardo şi indienii vor vâna şi pescui pentru a le asigura patronilor alimente proaspete. Cred că în doi ani vom face avere.

— Am spus eu că fratele tău e un terchea-berchea, zise Carlotta, dar văd că tu eşti altminteri; ai stofă de negustor în tine, Braulio!

Şi aşa, la Aguano apăru o *tienda*[89] prosperă, şi se instală fericirea. Carlotta ceru bărbatului ei să-i aducă un cufăr de oţel, în care să pună banii de aur pe care până atunci îi ţinea într-un săculeţ de piele…

FRAŢII SOLDAN

Un eveniment, aparent nesemnificativ şi favorabil pentru familia Carranza, urma să tulbure însă această stare de lucruri, de fapt destul de liniştită pentru cel ce cunoştea sălbăticia şi violenţele *selvei.*

Până atunci, toată lumea trăise în pace şi bună înţelegere, legătura între oameni făcând-o un comerţ de pe urma căruia toţi erau mulţumiţi. Cu toate acestea, vecinii nu erau în vizită.

Fraţii Soldan, dacă fuseseră, de pildă, buni clienţi ai *tiendei,* nu-şi făcuseră apariţia pe acolo, mulţumindu-se să-şi trimită femeile să le facă aprovizionarea.

Francisco şi Pedro trăiau cu două surori ebere, tinere, care, împreună, nu aveau mai mult de treizeci de ani. Adică erau încă proaspete şi bine făcute, zvelte, fără burtă şi cu sâni tari ca piatra. Eduardo, care le vânduse deseori celor doi cauchero vânat, pretindea că Francisco, fiind foarte gelos pe femeia pe care şi-o alesese, o supraveghea şi o bătea deseori, pentru nimica toată. Numai că în această ţară puteai bate orice soţie indiană, chiar dacă n-o iubeai deloc. Femeia nu era decât o supapă pentru bărbaţii excitaţi de un soare şi climat torid.

Într-o zi, pe când Braulio era plecat pentru aprovizionare, la Iquitos, cu indienii lui, Eduardo la vânătoare şi Tomas ascuns în fundul unui butoi, pe care, cu câteva luni înainte, îl adusese tatăl său plin de varză acră – o varză putredă, dar care fusese foarte căutată de aventurierii de origine germană – Francisco se prezentă la *tienda.* Carlotta se credea singură în prăvălie, neştiind că şi Tomas era ascuns în butoi, făcând nu ştia nici el ce pe acolo.

— Salut, *senora,* spuse Francisco, luând loc şi punându-şi călcâiele pe masă. Nu s-ar spune că nu

vă merge bine; am auzit că v-aţi chivernisit şi am vrut să mă conving cu ochii mei.

— Ridică-ţi copitele de pe masă, îi porunci Carlotta. Îmi toc *yucca* pe ea şi te-ai putea alege cu o lovitură de *maceta* peste glezne.

Francisco izbucni într-un râs vesel, punându-şi picioarele pe scaun.

— Grozav! Aşa mi-ar plăcea să mi se vorbească, spuse el. Nu te-ai născut în puf, Carlotta… Aşa te cheamă, nu?

— Spune-mi mai bine, *senora* Carranza.

— Altădată, dacă o să am chef, răspunse grosolan aventurierul. Azi am venit pentru afaceri…

Îşi plimbă din nou privirea prin cameră unde atârnau bucăţi de *charqui,* legume, fructe.

— Doamne! Dar trebuie să vă pice ceva aur!

— Noi muncim pentru asta, spuse Carlotta rece, nu dumneata.

— Ei da! Şi pariez că tragi din greu, cum o trag şi eu. Dar aşa-i în familie, unul trage pentru toţi. Uite, Pedro, fratele meu, nu-i bun de nimic… cam ca blestematul de Braulio!

— Dacă mi-ar fi bărbatul aici, n-ai vorbi aşa despre el. Dar te avertizez, iertându-te acum, pentru că n-ai ştiut, că dacă mai spui ceva rău de Braulio, o să ai de-a face cu mine.

— Încetişor, încetişor, păpuşico!

— Nu-s deloc păpuşică, aşa că spune-mi ce ai de spus şi să ne vedem apoi fiecare de treabă.

— Timpu-mi nu-i mai puţin preţios decât al dumneavoastră, *senora.* Numai mă gândeam că, înainte de a trece la afaceri, n-ar fi fost rău să ne şi cunoaştem puţin… Ceea ce mi-ar trebui, vedeţi dumneavoastră, Carlotta, e o femeie cum eşti dumneata. Aşa că, punând laolaltă ceea ce am eu şi ceea ce ai dumneata, ne-am putea duce să ne aranjăm amândoi undeva. Am trăi regeşte… la Manaos, de pildă, unde am sta foarte liniştiţi.

— Ştii, domnule Soldan, mie-mi ajunge să fiu *senora* Carranza. Sunt fericită cu soţul meu. Iar dacă veni vorba de bani, să ştii că totul e pe numele lui, într-o bancă din Iquitos. Aşa că-ţi pierzi vremea degeaba cu mine.

Minţea, fiindcă zi de zi aduna banii şi-i număra, plăcându-i să-i audă cum cad în cufărul de oţel, pe care îl tot îngropa în *chacra,* azi aici, mâine dincolo, vrând numai ea să ştie unde-l pusese. Nici Braulio, nici Tomas, nici Eduardo, de altfel, nu ştiau unde se află, şi nici nu voiau să ştie, socotind aceasta ca fiind ceva ce-o privea numai pe ea. Doar atât le convenea, să nu uite, că-n fiecare zi aurul se aduna tot mai mult în cufăr.

— Bun, dar iată ce am venit să vă propun, spuse Francisco, în cele din urmă. Noi suntem câteva zeci de asociaţi, ca să exploatăm cauciucul din *seringalul* regiunii. Şi nu-s mai mult de zece albi din cei care ţin în mână vreo cincizeci de canalii de indieni. Iar dacă n-am fi cu ochii pe ei, lor ce le-ar păsa? Şi totul s-ar duce naibii. Or, vedeţi că, din când în când, mai trebuie să mergem şi la Iquitos să ne ducem recolta, iar aceasta îţi ia timp şi cei ce pleacă nu-şi pot supraveghea oamenii rămaşi la lucru. Pricepeţi?

— Perfect. Dar unde vreţi s-ajungeţi?

— Păi, m-am gândit că Braulio, cu vasul lui, ar putea să ne transporte şi guma noastră, când se duce după mărfuri. Şi-n loc să plece cu vasul gol, ar putea câştiga ceva. Şi nici noi n-am pierde.

Carlotta reflectă o clipă înainte de a răspunde.

— Şi dacă ar surveni un accident pe drum? Un naufragiu e posibil oricând, pentru că vasul nostru e vechi. Ar putea exploda un cazan; şi, apoi, să vă mai spun că şi selva mişună de bandiţi, care ar fi în stare să ucidă pe oricine pentru un bulgăre de cauciuc? Nu ne-aţi trage apoi la răspundere pentru încărcătură?

— Ba da; şi m-am şi gândit la asta. Dar am şi altă propunere în definitiv, voi sunteţi comercianţi

şi vindeţi orice, oricui. De ce nu ne-aţi cumpăra atunci voi producţia de cauciuc? Ne-am înţelege la preţ, aţi câştiga şi voi, iar noi ne-am face şi mai puţine griji.

— O, Doamne, dar atunci ar trebui să ne tocmim!

— Vă ofer cu douăzeci şi cinci la sută mai puţin decât cumpărătorul de la Iquitos.

— Da, convenabil. Şi pe când primul transport?

— Marfa-i gata şi v-aş putea-o livra chiar la întoarcerea lui Braulio.

Când să plece, Francisco ezită.

— Din nenorocire însă, dacă aveţi banii în bancă, nu ne putem înţelege. Cecul sau chitanţa nu-s valabile în pădure. Pricepeţi ce vreau să spun?

— Da, dar eu v-aş plăti, totuşi, peşin, de-ndată ce se va cântări guma…

— Cu ce bani, dacă spuneţi că nu-i aveţi aici?

— De asta nu-ţi fă dumneata griji, *don* Francisco şi, dacă nu te răzgândeşti, revino când se va întoarce soţul meu… Dar cam la cât s-ar ridica primul transport?

— Trei mii de lire sterline, în aur.

Cauchero supraveghea cu colţul ochiului efectul unei sume atât de mari. Numai că femeia nu păru deloc impresionată. În sinea ei se gândea, şi fără îndoială că-şi făcea socoteala mintal, că, adunând profitul operaţiei cu ce avea în casetă, suma s-ar fi ridicat la 750 de lire.

— Ei bine, o să fiţi plătit cu atâta, dacă Braulio va fi de acord.

Francisco surâse, ridicându-se.

— O să fie, dacă vreţi dumneavoastră. Pe curând!

***

Când Braulio se întorcea acasă după transportul de mărfuri şi socotea că afacerile-i merseseră bine, aducea familiei cadouri. De data asta cumpărase nişte cizme de piele pentru Carlotta, pe care ea însă le puse deoparte ca să le păstreze – nu se ştie

ce vremuri aveau să vină – o *maceta cocodril* pentru Eduardo, iar pentru Tomas o carabină cu repetiţie, Buffalo, cu cincisprezece gloanţe, pe care le introduceai în patul ei, printr-o gaură, unde era şi un resort. O armă de mic calibru, dar de temut din pricina preciziei şi a tirului.

Pus îndată la curent de Carlotta cu propunerile fraţilor Soldan, Braulio se grăbi să consimtă.

Afacerile familiei Carranza urmau să sporească rapid şi fără prea mari eforturi.

De fapt ar fi acceptat încărcătura chiar imediat, dacă n-ar fi avut o mică avarie la vas; un cazan se tartrase, nu mai da presiune şi prezenta pericol pentru călătorie. Aşa că indienii, pătrunzând prin gura de serviciu a cazanului, trebuiau să-l repare neapărat înainte de a face un alt drum.

De câtăva vreme, Eduardo nu mai mergea doar la pânda de *capibaras* şi *jabalis.* Se învârtea mereu în jurul colibelor fraţilor Soldan, în timp ce aceştia erau plecaţi să-şi supravegheze *seringalul.*

Era ora când, de obicei, Imilla preferata lui Francisco, se ducea, cu o tigvă goală pe cap, să aducă apă de la fluviu. Avea doar vreo cincisprezece ani şi părinţii fi fuseseră ucişi de fioroşii fraţi Soldan. Fata îi plăcuse lui Eduardo de la prima întâlnire şi şmecherul se pricepuse cum s-o ia.

Se apropiase de ea într-o zi, când îşi umplea ulciorul, şi-i spusese:

— Punem prinsoare, fetiţo, că te răstorn?

Ea îl privise în faţă, râzând, fără să se teamă. El îi dase un brânci, în joacă, răsturnând-o la pământ. Cum ea continua să surâdă, când se ridicase, Eduardo îşi dădu seama că-l plăcea şi o strânse în braţe.

În fiecare zi, apoi, cei doi continuară să se întâlnească, să se mângâie şi să se tăvălească prin ierburile înalte şi prin tufişurile de pe malul râului. Se despărţeau apoi cu regret şi, de n-ar fi fost

Francisco la mijloc, Eduardo ar fi adus-o, desigur, pe Imilla acasă la Carranza.

Între timp, un mic vapor militar, care urca pe Maranon, făcu escală la Aguano. Cei cincizeci de soldaţi de pe el urmau să stabilească o bază la Barranca, deoarece iar începuseră disensiunile între Peru şi Ecuador; Peru, urmând să facă chiar o invazie armată pe teritoriul inamic, îşi aşeza pionii pe eşichierul războiului.

Vasul îi rezervă o surpriză şi familiei Carranza. De pe el coborî, în zdrenţe, un ins slab ca o şopârlă, cu mâinile goale şi desculţ. Era Jose, unchiul Jose.

După o mie şi una de aventuri, ajunsese la Concordia, pe jumătate mort de foame, având însă norocul de a zări şi vasul din port. Fusese acceptat să se îmbarce în urma unei tocmeli nu prea pipărate, pentru care îşi vânduse cizmele, ceasul cu lanţ cu tot, puşca, *maceta* şi cuţitul de tăiat carne.

Cumnat şi frate risipitor, se întorcea sfârşit, căit, jurând c-ar fi gata să muncească numai pe mâncare şi că nu va mai intra în pădure dincolo de *chacra.*

Jurământ de beţiv! Era mistuit de febra cauciucului şi a gumei care, pentru el, era mai rea decât orice iubită. De îndată ce află de bogăţia *seringalelor* dimprejur, de procopseala fraţilor Soldan şi a asociaţiilor lor, începu să se amăgească iar cu vise de aur. La urma-urmei de ce să nu intre în asociaţie şi de ce să nu caute iar un *seringal,* pe care să-l exploateze cu fraţii Soldan?

Ar fi fost de ajuns oare pentru aceasta să-i vorbească lui Francisco? Şi-n sinea lui îşi spuse c-o să meargă să-l vadă cât mai curând.

În acest timp, Francisco aştepta, cu biciul în mână, în faţa colibei sale. Fumând, contempla cu un aer feroce un mare *tangarana* care, plin de flori roşii, creştea cam la vreo douăzeci de paşi de acolo. Era o podoabă magnifică – de care altădată Francisco râdea – dar şi un arbore afurisit.

Se gândea, deseori, să-i pună foc, singurul mijloc prin care puteau fi distruşi oaspeţii nepoftiţi, care se cuibăreau acolo dar niciodată nu-şi găsise timp pentru aceasta, sau poate că, pur şi simplu, îi venise altceva în minte.

În ziua aceea se felicitase însă că n-o făcuse. Cine s-ar fi gândit, văzând un *tangarana,* că acesta ar avea trunchiul găunos, ros de o specie de furnici feroce, numite tot ca el *tangaranas,* şi care-l mâncau fără a-l distruge de tot.

Auzind paşi în urma lui, se întoarse; era Imilla, cu ulciorul pe cap, venind de la fluviu şi de la întâlnirea cu tânărul ei iubit.

Deodată, şfichiul biciului lui Francisco se repezi ca o reptilă, plesnind cu violenţă faţa tinerei fete, care se umplu imediat de sânge şi căzu jos.

— Curvă! îi strigă Soldan. Te-am văzut cu tânărul Carranza, cu Eduardo! Da, v-am surprins. Dar ce, mă credeai orb sau tâmpit? Am să-i ucid pe toţi, dar tu n-ai să mai fi atunci ca să-i vezi, fiindcă o să plăteşti acum! Sus! Hai, sus!

Şi biciuirea începu. Fiecare lovitură îi sfâşia pielea tânără şi plăcută. Imilla urla, plângea, se ruga. Căzută în genunchi **se** ruga, se răsucea ca să scape de plesnitura teribilului şfichi care, ca un şarpe, nu-şi greşea niciodată muşcătura. Se zgârie pe burtă de pietre, înghiţi pământ, vărsă, îşi pierdu suflarea, apoi cunoştinţa.

Francisco se opri, dându-şi seama că la picioarele lui nu mai era decât o cârpă murdară şi imobilă. Sătul de bătaie, intră să bea o gură de *pisco.* Sorbi odată, fără să lase paharul din mână, ieşi, mai bău încă odată din el şi zvârli ce mai rămăsese peste plăgile însângerate ale nenorocitei victime. Ea tresări, se crispă şi recăzu din nou în comă.

Ridicând capul, o zări atunci pe Uca, lividă şi stană de piatră în faţa lui.

— Ah! zise el, ai văzut ce-a păţit curva de sora-ta? Nu ştiu ce mă reţine să nu-ţi fac şi ţie la fel…

Dar spune-mi cum îşi pedepsesc eberii femeile necredincioase? Hm? Ştii?

Nenorocita de Uca nu mai putea scoate niciun sunet. Şi numai când îl văzu cum îşi pregăteşte nemernicul, biciul, se grăbi să-i răspundă, dând din cap în semn de aprobare. Iar el rânji.

— În cazul acesta va fi mai simplu pentru c-o să mă ajuţi. Căţeaua asta va sfârşi ca la voi, la eberi, pricepi? Dar într-o bună zi îţi va veni rândul şi ţie!

Ucăi îi reveni glasul şi se aruncă în genunchi, cu mâinile împreunate, cum îi văzuse ea pe unii albi rugându-se Sfintei Fecioare să le împlinească ceva sau, aflându-se în pragul morţii, să le ierte păcatele.

— *Tatita!* N-o da furnicilor… Imilla e soţia ta. Te-a necinstit, adevărat, dar atunci ucide-o şi… repede…

— Cred, bombăni el, că dacă nu m-asculţi o să vă leg pe amândouă, spate-n spate, de bătrânul *tangarana,* şi am să mă uit la voi, fumând o ţigară, cum vă mănâncă de vii! Hai, ia-ţi sora de acolo şi târăşte-o încoace.

PIRAŢII GUMEI

Unchiul Jose îşi vârî capul prin deschizătura uşii colibei, ca o mâţă curioasă. Fu surprins, pentru că, în ciuda obişnuitului său strigăt *„Ohe de la casa! Ohe!“* nimeni nu-i răspunse.

Totuşi, stăpânul nu putea fi departe şi poate că tocmai el era cel ce urla ca un nebun, probabil la indienii leneşi.

Nu! În bordeiul de paie, aşezat pe un butuc, cu picioarele pe masa rudimentară, singura mobilă de altfel din încăpere, Francisco dormea cu barba pe piept. Pe jos, ţigara tocmai i se stinsese. Şi alături de ea, sticla de *pisco,* goală şi răsturnată.

Unchiul Jose crezu că alesese prost ora când voise să-i vorbească temutului *cauchero* şi, cu acelaşi pas uşor cu care venise, desculţ, pentru că era imposibil să i se găsească la *tienda* ceva pe măsura picioarelor sale, se pregăti să facă stânga-mprejur.

Auzi însă nişte ţipete. Nu de stăpân furios, ci plânsete, gemete smulse de durere şi chiar frânturi de fraze nearticulate.

Ce să facă? Se îndreptă spre *tangarana* şi, cum era un pădurean bătrân, pricepu într-o clipă despre ce era vorba; o femeie complet goală fusese legată de trunchiul copacului blestemat. Dar nu i se mai vedea goliciunea, pentru că trupul îi fusese aproape tot acoperit de mii de furnici brune, care mişunau pe ea, ca şi cum ar fi fost tăvălită printr-o gelatină sau prin dulceaţă de mure. Sângele ei lăsase o baltă întunecată pe pământul de care în parte şi fusese absorbit, iar în aer duhnea a abator şi a acid formic, otravă cu care odioasele insecte îşi infestează victima.

O formă albă, aproape ireală, se ridică atunci dintre două trunchiuri de *caoba,* şi, dintr-o săritură, Jose fu la ea; era o altă femeie, Uca, pe care n-o văzuse.

— Dar cine eşti tu? Ce faci acolo? o întrebă el, strângând-o de braţ, mai să i-l rupă.

— Eu sunt Uca… sora ei…

În câteva cuvinte şi fraze trunchiate, ezitante, dar clare pentru un om priceput în tainele junglei, ea îi povesti toată drama care avusese loc.

Don Jose Carranza nu prea ştiuse nici el ce fusese aceea tandreţe sau milă, dar suferise mult. Aşa că-i slăbi nenorocitei legate strânsoarea pentru a privi ce mai rămăsese din ea.

— De ce n-ai dezlegat-o până mai era vie? o întrebă el.

— *Tatita* mă supraveghea cu puşca-n mână. Şi mi-a spus că mă omoară. Şi a vrut să privesc, ca să-mi fie lecţie… Aşa mi-a zis.

— Pe semne că-i nebun!

Se apropie de trupul însângerat, strivind furnicile cu talpa cornificată a piciorului. Ajutorul fu inutil. Imilla era moartă. Moartă prin pierderea sângelui, devorare treptată şi otrăvită cu venin de *tangaranas.*

La piciorul arborelui blestemat se mai afla încă o rămăşiţă de torţă care servise la stârnitul insectelor. O luă de pe jos, dar, scotocindu-se şi negăsind nimic la el cu ce s-o aprindă, o aruncă. După aceea văzu că Uca dispăruse, iar el rămase perplex, neştiind, de fapt, dacă trebuia să le vorbească părinţilor ei de această nenorocire, sau dacă nu trebuia să-i ardă o bătaie călăului. Din nefericire era prea slab şi prea firav pentru a putea înfrunta un colos mai tânăr ca el şi mai bine hrănit.

Furnicile, între timp, începuseră să mănânce trupul pe partea dinspre pământ, în aşa fel încât nu mai rămăseseră decât oasele, oasele unor picioare care fuseseră cândva atât de frumoase.

— Nemernicul! îl înjură Jose, o să plătească pentru asta!

În aceeaşi clipă, îi răsună o împuşcătură în urechi şi un glonţ străbătu trunchiul de *tangarana,*

ca pe o hârtie. Un altul, apoi, îi stârni un nor de praf la picioare.

— Aa! Tu eşti faimosul unchi Jose? întrebă Francisco, beat, cu vocea aspră. Bucuros de cunoştinţă… Hai, acum du-te şi spune-le alor tăi că de azi înainte între noi a început războiul. Porcul de nepotul tău, Eduardo, mi-a furat nevasta şi asta se plăteşte aici. Am să vă extermin pe toţi, pe toţi Carranza, ai înţeles? Şi am să pun mâna pe comoară. Nu ştiu unde e ascunsă acum, dar voi căuta, am să răstorn pământul şi tot am s-o găsesc. Ştiu că există, mi-a spus-o Carlotta, idioata aia care-şi dă aere.

— Nu ştiu despre ce e vorba, spuse clar Jose, păstrându-şi acel sânge rece cu care se obişnuise să primească totul în *selva.* Nu m-am întors decât de câteva zile şi tocmai venisem la tine să stau de vorbă în chestiunea cauciucului.

— Nu mişca, îi porunci Francisco. Nu mă interesează nimic din ce spui… O să ucid întreaga familie Carranza şi o să le iau comoara, asta-i tot! Du-te însă şi spune-le asta, ca să nu se mire când le va suna ceasul. Iar ţie am să-ţi las, totuşi, o amintire!

Răsună o nouă împuşcătură şi Jose simţi la frunte o durere fulgerătoare. Duse mâna şi văzu că sângerează: Dar era, totuşi, în picioare ceea ce însemna că rana-i uşoară.

— Lucrurile astea o să se aranjeze ca de la bărbat la bărbat, spuse el, cu un ton solemn, dar sincer.

— Tot aşa o s-o păţească Carlotta, curva aia cu aerele ei de mare doamnă, continua Francisco. Şi acum şterge-o, spală putina, dacă mai ţii la viaţa ta pentru patruzeci şi opt de ore!

Jose o luă la goană cum nu mai fugise niciodată, nici chiar când se-ntâlnise nas în nas cu un jaguar.

Şi când Jose intră în *tienda* însângerat, suflând ca o locomotivă, Carlotta se mulţumi să-i spună cu spatele întors la el:

— Ia uită-te! De unde, Doamne, o mai fi venind acum şi nevolnicul ăsta de Jose? Suflă ca o forjă. Păcat că s-a aprins focul atât de uşor azi, altfel ai fi fost şi tu bun la ceva.

— Lasă gluma! exclamă Jose. Nu mai e nimic de făcut. Scoate puşti pentru toată lumea. O să vină cei doi *patrones* să ne masacreze pe toţi, aşa mi-au zis.

— Cine ţi-a zis? întrebă Carlotta, întorcându-se oarecum spre el, cu-n aer neîncrezător şi iscoditor, dar fără să-l privească direct în faţă.

— Francisco. Şi dacă vom avea timp o să-ţi povestesc. E un bandit, o canalie, un asasin! Dar, Doamne, uite! Scoate puştile, praful, plumbul, gloanţele!

— Parc-ai fi o găină opărită! Uite la el! Hai, şterge-o!

— Carlotta! Te rog… când vei şti… O să ne omoare pe toţi, mi-a spus-o! Şi fugea după mine!

— Bun, spuse Carlotta, hotărându-se să-l examineze sever, stai jos şi bea un pahar de *pisco,* eşti palid… Dar… dar ce-i cu sângele ăsta… ce-i cu el? Spui drept?

Braulio şi Eduardo, alarmaţi de frânturile discuţiei, intrară în prăvălie în acelaşi timp. Unchiul Jose începu să le povestească în fraze scurte, uscate, cele întâmplate, socotind că nu-i timp de pierdut şi că această oribilă afacere o s-o pună pe Carlotta în mişcare.

Aşa află Eduardo că el era vinovatul şi că, din pricina dragostei sale pentru Imilla, urmau să se dezlănţuie în serie şi alte drame. Simţi că părinţii îl priveau miraţi, dar că nu-l dezaprobau total. Carlotta dădu totuşi din cap.

— N-aveai altceva mai bun de făcut decât să te ţii de sălbatica aceea? Asta-ţi mai lipsea! spuse ea sec.

Apoi dispăru după tejghea şi împinse cu cotul toate sticlele cu alcool, zahărul, sacii cu tutun şi

plăcintele tari cu manioc, în jurul cărora roiau muştele. După aceea iar se aplecă, bombănind.

— Mă gândeam eu că într-o zi tot aici o să ajungem cu bandiţii ăştia, apoi se ridică punând pe tejghea două carabine. De aceea mi-am şi luat măsurile de precauţie.

Se mai aplecă de câteva ori şi-şi făcu în faţă un adevărat arsenal.

— Să ia fiecare ce-i convine, porunci ea, apucând o puşcă cu repetiţie.

— Pe semne că Francisco s-a dus după prieteni, adăugă Jose. Mi-a spus că-ţi vrea comoara, Carlotta, şi o să vină sigur cu vreo zece, doisprezece inşi.

— Dacă domnii vor vrea să stăm de vorbă, iată cu ce-o să le vorbesc. Hai, Tomas! Dar unde o fi dispărut haimanaua asta mică?

— Aici sunt, mamă.

Carlotta se întoarse şi zări capul copilului ieşind din butoi.

— Hai, ieşi de-acolo şi fă şi tu ce fac ceilalţi!

— Ascultaţi-mă toţi, spuse Braulio, cu autoritatea sa de şef de familie. Dacă vin zece sau doisprezece, cum pretinde Jose, de câţiva o să scăpăm noi, dar ceilalţi o să-şi spună cuvântul şi o să primească întăriri. Ne pot incendia baraca şi frige ca pe nişte *ronscos.* Hei, mamă, ai pus bine banii?

— Ce te interesează? I-am îngropat, n-avea tu grijă!

— Buuun! Atunci iată ce propun: Tomas e acum iute şi puternic. Să sară într-o canoe. Vă amintiţi de vasul care l-a adus pe Jose? Pe semne că nu-i departe. Trebuie ca Tomas să-l întâlnească şi să-l aducă aici. Soldaţii n-o să lase, totuşi, să fie ucişi nişte buni creştini ca noi.

— Întotdeauna te-am crezut deştept, Braulio, dar acum văd că n-ai pereche.

Braulio îşi alese apoi o armă de mare calibru. O încărcă şi-i puse piedica. Eduardo verifică

funcţionarea unei Mannlicher care nu fusese folosită decât de două ori, împotriva jaguarilor, date fiindu-i mărimea şi calibrul. Jose spusese că-i de ajuns să te atingă aşa ceva, chiar şi numai la unghia degetului mic de la picior, pentru a te doborî la pământ.

În acelaşi timp, Carlotta îi pregătea lui Tomas merindele, covârşindu-l şi cu o seamă de poveţe.

— Nu zăbovi pe drum. Gândeşte-te la noi. Fiindcă o să-i putem respinge sau ţine la respect o zi, două, hai, trei, să zicem. Dar nu mai mult, aşa că va trebui să-i ajungi chiar de ar fi să mergi până la Barranca. Iar dacă nu-i vezi, nu întârzia şi întoarce-te la noi.

Copilul zvârli sacul pe umăr, luă o tărtăcuţă cu apă, alta cu alcool, o *macetă* şi mai multe cutii de cartuşe pentru arma lui, Buffalo.

— Adio! le mai spuse el din uşă. O să zbor ca vântul şi-ncercaţi să-i ciuruiţi. Mai ales pe Francisco!

— Dacă n-o să ne mai găseşti la întoarcere, ştii ce ai de făcut! îi spuse grav, Braulio. Nu uita că eşti un Carranza!

— Şi că, prin mine, ai sânge de conchistador în vine! Hai noroc, puştiule!

— Te însoţesc până la *playa,* spuse Eduardo; o să trag şi o ocheadă prin jur…

***

Tomas vâsli două zile împotriva curentului. Era un fiu al *selvei* şi-i cunoştea toate capcanele, toate cursele, auzise vorbindu-se de ele în familie şi le înfruntase cu ai lui. Totuşi, niciodată nu fusese lăsat singur ca-n această expediţie.

Faptul îl exalta; avea arme, merinde şi o barcă. Îşi era stăpân, cu deplină responsabilitate. I se încredinţase viaţa mai multor persoane. Totul depindea, acum, de iuţimea cu care avea să acţioneze. Şi chiar regreta că nu putea trage în bandiţi, alături de Eduardo, marele ochitor. Ah! Cu ăsta de ar fi avut de a face Francisco!

Vâslea şi nu se oprea decât atunci când nu mai rezista deloc; mâinile îi erau pline de băşici care crăpaseră, dar el îi dădea înainte.

La vreo zece leghe de Barranca, o regiune pe care atunci n-o prea cunoştea, zări, pe malul drept, într-un cot al fluviului, o carcasă de vas, înnegrită. În jur nicio colibă, nicio cabană, doar peretele vegetal al pădurii, care ajungea până în apă.

Vaporul părea pustiu. Se apropie de el şi văzu că într-adevăr acolo nu mai era nimeni viu.

Mai de aproape, constată că i se dase foc. Vasul fusese incendiat şi apoi ancorat, cum bine se putea vedea după lanţul ruginit care se cufunda în apa Maranonului de culoarea puroiului.

De lanţul acesta îşi fixă şi el parâma canoei, pe care se căţără ca o maimuţă.

Vasul era de fapt o şalupă cu trei punţi. Pe prima se aflau cazanele, pe a doua bagajele militarilor, iar pe a treia călătorii. Din cazane nu mai rămăseseră decât ţevile şi plăcile de tablă rupte, semn că la mijloc era vorba de o explozie. Pe puntea a doua, sacii soldaţilor şi lăzile fuseseră deschise, sparte, scotocite, jefuite, iar pe a treia te îneca putoarea. Fusese un adevărat măcel. Vreo douăsprezece corpuri, pline de viermi, întinse pe podea, în poziţii adesea caraghioase. Unele erau pe jumătate arse. Iar după ceea ce mai rămăsese din uniforme, puteai să-ţi dai seama că erau soldaţi de infanterie din Peru.

Şi nu-i trebui mult lui Tomas să descopere şi săgeţile lungi, cu pene multicolore, unele împlântate în lemnărie, iar altele în corpurile din care făcuseră bizare permite de ace.

Triburile jivaros atacaseră vasul şi masacraseră expediţia.

Puştile, *macetele* şi echipamentele dispăruseră. Operaţia fusese făcută de sălbatici cu atâta grijă încât nu mai rămăsese la bord nimic utilizabil.

Tomas coborî în canoe. Nu mai avea altceva de făcut decât să se întoarcă acasă. Nu izbutise, dar

nu din vina lui. Ce avea oare să găsească la Aguano?!

Învinseseră bandiţii? Îl copleşiră nişte presimţiri sumbre. Apoi îşi dădu seama de noua răspundere ce-i revenea şi porni. Trebuia să le facă faţă. Doar era un Carranza! Simţi că devenise un adevărat bărbat. În timp ce dădea cotul, locul de unde începea să se zărească marele *caoba* care marca locul *tiendei,* Tomas constată că presimţirile-i erau întemeiate şi că, de aceasta, avea îndată să se convingă.

Şalupa familiei nu mai era la locul ei, şi, când acostă, zări pe *playa,* jumătate împlântat în noroi, un corp a cărui cămaşă în carouri îşi trăda proprietarul. Era Eduardo. Căzut în mâl, cu capul în apă, îl mâncau peştii. Şi, cu toate că moartea era recentă, carnea începuse să se descompună.

Din *tienda* nu mai rămăsese decât o parte, focul arzând-o pe jumătate. Cu inima strânsă, cu maxilarele încleştate, cu degetele crispate pe patul puştii, îndrăzni să se ducă să vadă despre ce era vorba. Când se apropie, vulturii, înnebuniţi, îşi luară zborul de pe cabană.

Primul pe care-l văzu fu unchiul Jose, pe care rapacele păsări începuseră să-l ciugulească. Corpul lui plutea în aer, ca un personaj din tablourile lui Chagall. Bandiţii îl spânzuraseră de cârligele măcelăriei, în locul afumăturilor, unul din cârlige trecându-i-l prin cubitus şi radius, cam pe la încheietură, iar celălalt prin tendonul lui Achile. Un braţ şi un picior atârnau, în parte ciugulite de vulturi. Nu murise, căci din gât scotea sunete stranii, nişte gâjâituri. Tomas îl atinse: era cald. Căută ceva pe care să se poată sui pentru a desprinde din cârlige macabra fiinţă şi nu găsi nimic. Era prea mic şi nu ajungea la cârligele prinse de suportul lor metalic…

— Unchiule Jose! Unchiule Jose! bâlbâi el.

Jose deschise singurul ochi care-i mai rămăsese, dar de pe buze nu-i ieşi niciun sunet. Ce să-i mai

facă? În dosul tejghelei găsi două corpuri carbonizate tatăl şi mama sa. Îi dădură lacrimile. Unele-i picară pe mâini, altele îi umplură ochii. Îngenunche. Dar nu se rugă, mulţumindu-se să spună:

— O să vă răzbun! Vă jur!

Apoi căută unelte să-i îngroape. Găsi nişte cazmale în mijlocul *chacrei,* care fusese scotocită. Banditii o săpaseră, căutând, fără îndoială, comoara familiei Carranza. Nu-şi putu da seama dacă o găsiseră sau nu, pentru că nici el nu ştia unde o ascunsese Carlotta.

Nişte porci negri se zbenguiau, fără să se îndepărteze de gardul spart al grădinii.

Îl cuprinse o mare disperare. Nu era din pricina singurătăţii, ci pentru că nu-şi putea îngropa morţii. Era un fapt neglijat în *selva,* dar o auzise, deseori, pe mama lui spunându-i tatălui: „Când o să mor să mă îngropi adânc; n-aş vrea ca spurcăciunile astea, care mişună pe aici, să-mi sfâşie trupul."

Începu cu Eduardo. Pământul de lângă fluviu nu prea era tare şi săpă destul de uşor groapa în care împinse corpul, fără a îndrăzni să-l privească mai de aproape; puse pietre deasupra. Socoti că gropile făcute de banditii care căutaseră comoara ar putea servi ca morminte, dacă le-ar lărgi. Ceea ce şi făcu imediat. Pe urmă, târî corpurile mai uşoare, mistuite pe jumătate de flăcări, al lui Braulio şi al Carlottei şi le aşeză în aşa fel în groapă, încât să rămână veşnic alături.

I-a fost mai greu cu unchiul Jose. Dar, până la urmă, se descurcă în felul cel mai simplu şi mai primitiv, ca în pădure, de altminteri. Fiind prea mic şi prea slab pentru a desprinde corpul din cârlige, îi tăie cu maceta, mâna şi piciorul de care era atârnat. Pe urmă, dădu jos şi micile rămăşiţe, cu o prăjină de bambus, le puse împreună cu cadavrul într-o groapă, la picioarele marelui *caoba.* Sfârşit de emoţie şi oboseală se prăvăli şi adormi îndată.

RĂZBUNAREA LUI TOMAS

Foamea şi setea îl treziră pe Tomas în plină tragedie. Porcii grohăiau alături de el, râmând. Şi, privind mai atent, văzu că-l dezgropaseră pe unchiul Jose şi începuseră să-l mănânce. Îi alungă cu lovituri de cazma, urlând. Apoi se puse să sape o groapă mai adâncă şi o acoperi mai bine cu pietre, ca să nu mai poată fi dezgropat, urmând ca humusul, împotriva căruia nu se mai putea face nimic, să-l dizolve complet.

Din întâmplare cazmaua i se lovi de ceva tare, care scoase un sunet metalic; era caseta de fier a Carlottei! O ascunse repede, într-o tufă de trestie, fără nicio satisfacţie, continuându-şi funebra treabă.

Terminând, se întoarse la ruinele *tiendei,* să vadă dacă nu mai rămăseseră, pe acolo, vreo bucată de *charqui* şi ceva făină de manioc, nemistuite de flăcări. Mâncă ceea ce găsi şi bău un *jarron*[90] de apă.

De acum trebuia să se gândească la răzbunare.

Deschise patul puştii Buffalo şi scoase o cutie plină cu cartuşe noi. Goli şi magazinul de cele ce mai rămăseseră acolo, luă un cartuş, îl sărută şi spuse „Pentru Francisco…" apoi altul, „Pentru Pedro…" Numele celorlalţi asasini nu le cunoştea, dar sărută fiecare cartuş în loc de rugăciune, pentru a le sfinţi şi a nu-şi greşi ţinta. Când să ridice privirea zări o umbră întinzându-se pe podeaua barăcii. Un om, cu o pălărie mare, de paie, cu barbă neagră, cu ochii întunecaţi, înfundaţi în orbite, cu trupul gol pe jumătate, cu pantalonul sfârtecat, încălţat cu cizme de piele, îl privea circumspect. Din fericire, surpriza îl împiedică pe Tomas să pună puşca la ochi şi să tragă.

— Nu cumva eşti fiul cel mai mic al lui Carranza? îl întrebă necunoscutul.

— Da. Dar tu cine eşti?

De data asta ţeava puştii ameninţa pieptul necunoscutului. Ceea ce-l reţinea pe Tomas să tragă era zgomotul pe care l-ar fi făcut detunătura prevenindu-l pe Francisco, pe care voia să-l pedepsească în primul rând.

— Mă numesc Bismarck, spuse necunoscutul. Ticăloşii ăştia au ras totul şi speram să găsesc măcar o gură de *pisco,* pentru că, totuşi, baraca n-a ars complet. Dar, un sfat, băieţele. Şterge-o!… Şterge-o repede… Francisco a jurat să vă extermine.

— Le-ai fost complice, spuse rece Tomas. Şi o să plăteşti primul!

— Eu? Eram la trei leghe de aici, la *seringalul* Palta… Dar tu vrei să te răzbuni şi ăsta e un sentiment bun… Însă păzea! Au vorbit de tine. Şi, pe semne, că cineva te-a şi văzut venind în canoe… Ah! Şi totuşi s-ar putea spune c-ai scăpat teafăr!

— Ai venit să mă spionezi, dar n-o să mai ajungi să le dai raportul, căci o să-ţi zbor creierii.

Şi Tomas ochi.

— Stai, strigă Bismarck. Doamne! N-am nici treizeci de ani şi nu vreau să mor încă. Şi, dac-aş fi venit să te spionez sau să te ucid, aş fi făcut-o până acum… Dar ţi-am auzit jurământul… Ascultă-mă… eşti un puşti şi o să-ţi vină de hac! Francisco e o canalie, o lichea, o zdreanţă! M-a luat drept asociat, da, asociat; aşa-i plăcea să spună. Şi iată-mă acum sclavul acestui bandit, ca oricare indian ebero. Am o datorie la el de mai mult de o sută de dolari, pe nişte medicamente pe care mi le-a vândut. Bismarck se opri din vorbă, făcu câţiva paşi înainte şi reîncepu. Vrei să-l ucizi?… Şi eu… Indienii pe care-i aveaţi aici au şters-o şi s-au predat la prima împuşcătură, iar acum lucrează sub bici, în selva. Unul v-a luat *vasul* şi a dus recolta de cauciuc la Iquitos. Dar ţie ţi-a mai rămas totuşi o canoe. Am putea-o şterge amândoi. Ştiu un *seringal,* nu prea bogat, dar nici prea sărac, la

Benjamin Constant, aproape de frontiera braziliană. Acolo m-am născut eu. Tu eşti un puşti, dar ai stofă, iar eu n-am putut niciodată trăi singur. Ne asociem?

— Să-i ucid mai întâi pe cei ce mi-au distrus familia.

— Am să te ajut la asta. Tu o să ţi-i alegi pe cei ce-i vrei, iar eu pe ceilalţi. Găseşte-mi o gură de *pisco* şi o să-ţi spun cum va trebui să procedăm… O să ţi-l aduc aici pe Francisco, într-un sfert de oră.

— Juri?

— Jur! spuse Bismarck, scuipând departe, în faţa lui, ceva violet. Iar acum fă ce-ţi spun şi hai după mine…

De îndată ce Bismarck dispăru pe *trocha,* Tomas îşi zise că fusese un imbecil şi că se lăsase dus, ca un puşti ce era. *Cauchero* îl sfătuise să se ascundă în pâlcul de tufe, aproape de faimoasa casetă, pe care, de altfel, n-o văzuse.

Dacă Bismarck i-ar fi spus unde se ascundea, Francisco n-ar fi avut decât să tragă în el ca să-l omoare şi să-i ia şi comoara.

Totuşi se ascunse acolo şi văzu că putea zări de departe *trocha* şi deci şi pe cei ce s-ar fi apropiat de el prin partea aceea. El însă, putea trage primul. Se piti în tufe, stând pe cutia de metal.

Bismarck nu minţise, căci Francisco apăru îndată pe cărare, cu puşca în mână, neliniştit, privind pe furiş în toate părţile. Era şi firesc, pentru că Bismarck îi spusese că se întorsese şi ultimul Carranza. Iar el voia să-l surprindă şi să-l ucidă, ca să nu mai ajungă vreo plângere la *Comendancia* din Iquitos, care ar fi putut avea o influenţă negativă la obţinerea unei noi concesii teritoriale.

Tomas îşi duse imediat puşca la ochi şi spuse pe tonul cel mai calm:

— Francisco, asasinule! Lasă puşca şi mâinile sus! Eşti ţinta mea sigură.

— Ah! Tu eşti Tomas! strigă vesel banditul. Ce fericit sunt c-ai scăpat de atacurile indienilor ăstora ticăloşi. Dar ţi-am răzbunat eu părinţii! Am ucis mai mult de douăzeci dintre ei. Şi tu unde eşti, puiule? Unde te ascunzi? N-ai putea ieşi să te văd?

— Şi ce voiai acum să faci aici?

— Să-i îngrop pe nenorociţii ucişi, zău! Că nici n-am avut până acum timp de asta!

— Ţi-am spus: lasă puşca sau trag!

— Eşti nebun! Doar îţi sunt prieten!

— Lasă puşca!

Puşca fu azvârlită jos.

— Şi-acum în genunchi! îi porunci copilul.

— Tomas! Eşti emoţionat… înţeleg, dar hai, zău… Faci o prostie.

— Am zis, în genunchi!

Colosul ascultă, aşezându-se cât mai aproape de puşca pe care s-o poată înşfăca fulgerător la nevoie.

— Şi acum, spuse Tomas, fiindcă bănui că nu ştii mai multe rugăciuni decât mine, zi ce-ţi voi spune eu:

„Doamne, fie-ţi milă de victimele mele. Erau oameni cumsecade, muncitori şi n-au făcut niciodată nimănui vreun rău. Iar dacă mor, pe mine trimite-mă-n iad, pentru că merit!…”

Copilul îşi înăbuşi un suspin, ceea ce pentru bandit fu de bun augur.

— Uite, îţi fac o propunere…

Francisco, îngenunchind, se apropiase cu câţiva centimetri. Puşca-i era acum la îndemână şi n-avea decât să se aplece s-o ia.

— Stai aşa, îi porunci puştiul, sau trag! Şi-acum repetă!

Francisco repetă, căutându-şi cuvintele şi întrebându-se cum ar fi putut ieşi din cursa în care picase. Şi, când pronunţă cuvântul „merit”, detunătura puştii acoperi ceea ce mai rămăsese nespus, corpul clătinându-i-se apoi, ca şi cum ar fi ezitat să se prăbuşească în faţă.

Tomas ştia că nu-şi greşise ţinta, că Francisco era mort şi că nu va fi niciodată înmormântat.

***

— Bravo! exclamă Bismarck după aceea. Am văzut totul. Te-ai descurcat bine. Mi s-a părut însă c-o cam lungeşti şi că asta-ţi va fi fatal. Din fericire eram şi eu pe-aici şi, dacă ţi-ar fi scăpat ţie, l-aş fi ucis pe la spate! Mai rămâne însă Pedro. Şi cine o să se ocupe de el? Eu sau tu?

— Eu.

— Ah! Ştii că-mi placi! Nu eşti decât un *muchacho,* dar băiat bun! Deci să ţi-l caut şi pe Pedro!

— Ce-o să-i spui?

— Că fratele său Francisco a găsit ceea ce căutau, că banii erau la rădăcina arborelui *caoba,* şi o să vie-n galop. Cum e pe jumătate beat, nu-ţi va fi greu!

Încă o dată Bismarck se ţinu de cuvânt. Numai că Pedro nu venea singur; la câţiva paşi în urma lui mai era un *cauchero,* un complice. Cei doi n-aveau în mână decât nişte *macete* de *seringuero* şi galopau, convinşi că Francisco descoperise într-adevăr economiile familiei Carranza.

Copilul nu aşteptă ca ei să ajungă la rădăcina copacului şi, fără a se mişca din ascunzătoare, le strigă:

— Opriţi-vă! Şi nicio mişcare! Eu sunt Tomas, fiul victimelor voastre. O să vă omor!

— Ploşniţă ticăloasă! răcni Pedro. Ba eu o să te omor!

Era mai puţin beat decât crezuse Bismarck, căci, cu o mişcare rapidă, îşi desprinse *maceta* de la centură, ţâşnind spre locul de unde se auzise vocea. Nu făcu decât un pas; un glonţ îl lovi în frunte şi se prăbuşi precum o paiaţă dezarticulată.

Complicele se întoarse şi o şterse spre pădure, chemându-şi asociaţii într-ajutor. Dar Tomas era încă pus pe fapte şi, ieşind din ascunzătoare, ochi

şi trase. *Cauchero* căzu greoi, pe spate, lovit în plin.

Tomas nu tremura deloc. Dimpotrivă, văzând răspândite cadavrele în jurul lui, un orgoliu şi o bucurie sălbatică puseră stăpânire pe el.

Deodată răsunară împuşcături, undeva mai departe, dinspre tabăra cauciucarilor. Tomas se ascunse din nou şi, atent, cu degetul pe trăgaci, se puse iar la pândă.

Primul care apăru, fu Bismarck, ţinând în mână o puşcă veche, cu un singur foc, probabil descărcată, pentru că n-avusese timp s-o reîncarce. Sări peste cele două cadavre spunând:

— Tomas! Pe unul l-am ucis, dar celălalt mă urmăreşte. Fii atent!

Suflând şi tremurând se aruncă în tufiş, unde îşi turnă pe ţeava puştii praf şi gloanţe.

Câteva minute mai târziu apăru şi ultimul *cauchero.* Înainta ezitând şi aruncându-şi privirea în toate părţile. Când zări cele două cadavre în mijlocul cărării, se opri brusc, cu o spaimă cumplită pe chip. Hotărât lucru că nu pricepea nimic din toate aceste represalii, ştiind că întreaga familie Carranza fusese masacrată.

Bismarck îşi puse încet puşca la ochi, dar Tomas îl opri.

— Lasă-mă pe mine! spuse el.

Trase şi omul se prăbuşi.

— Ţi-ai răzbunat morţii. Eşti chit acum, spuse Bismarck. Hai s-o ştergem! Cei rămaşi în pădure n-or să mai întârzie mult şi n-o să le putem face faţă; sunt foarte numeroşi.

Bărbatul şi copilul îşi strânseră mâna, pecetluind, fără cuvinte, un pact pe viaţă şi pe moarte. După aceea, Tomas scoase caseta plină cu aur şi amândoi se urcară în canoe.

Zece ani trăiră ca asociaţi, ducând, datorită comorii, o viaţă pe picior mare, viaţă de *caucheros* bogaţi, din Iquitos. După aceea se întoarseră iar la pădurea unde Bismarck descoperise *seringalul.*

Numai că acesta, între timp, fusese găsit şi ocupat de alţii. Trebuiră să caute aiurea. Şi, într-adevăr, găsiră unul şi mai bogat, pe care-l exploatară şi făcură iar avere.

Atunci se despărţiră, fiecare plecând pe drumul său. Tomas căută un *seringal* nou. Bismarck, însă, cheltuindu-şi tot aurul, din bogat deveni sărac, şi din exploatator, exploatat al marilor regi ai cauciucului, Otoniel Vela, Lopez, Sharp şi Allende, pe care-i sluji rând pe rând.

Apoi se prăbuşiră afacerile cu cauciuc, urmând şi ruina bruscă, neprevăzută, a magnaţilor. Oraşul Iquitos, puternica şi colosala capitală a Orientului, intră astfel încet în agonie. Pădurea îşi redobândise foamea devorantă.

Cataclismul acesta era rezultatul unei operaţii insignifiante în aparenţă; fusese de ajuns să se excludă un atom din cei şase de carbon, care compuneau metilpentenul, pentru a se obţine izoprenul pe baza căruia uzinele începuseră să fabrice cauciucul pe scară industrială.

Dar şi războiul bătea la uşă…

URMAŞII LUI CARRANZA

Aguano era acolo, şi nu se mai numea, probabil, Aguano, căci nu mai era nici urmă de *caoba* prin împrejurimi. Arborele *mahogany* dispăruse şi el sub securea omului, putrezind ori măturat şi dus pe cine ştie unde de vreo viitură sau de furtună.

Acesta era decorul acolo unde *selva* voise să se joace una din sângeroasele-i drame. Numai că pentru Tomas, unul dintre principalii protagonişti, tragica amintire se ştersese; păşea fără nicio emoţie pe acele locuri, călcând tocmai pe unde îşi înmormântase fratele. Dumnezeu ştie ce-i devenise trupul după atâţia ani! Totuşi, cineva, ignorând ceea ce se petrecuse acolo – deşi, dac-ar fi ştiut, ce-ar mai fi putut schimba? – clădise în acel loc o cabană. Din trecut nicio urmă. O casă nouă doar în mijlocul pădurii şi-n jur trunchiuri doborâte prin defrişare. Iar când oprirăm barca şi puserăm piciorul pe uscat, Tomas începu să strige:

— *Ohe, de la casa!*

La a treia chemare apăru un om cu o puşcă în mână. Era un alb, cam de vreo douăzeci şi cinci de ani, în ţinuta obişnuită a aventurierilor pădurii: cămaşă colorată, pantalon kaki, cizme de piele şi caschetă de pai, cam învechită.

— *Senor caballero!* interveni Walter, căutăm nişte frunze de *papayer,* ca să îngrijim o rană; nu cumva aveţi aşa ceva prin *chacra* dumneavoastră?

— Mai multe chiar decât v-ar trebui! Luaţi-vă însă singuri, până ce Maria pregăteşte *chicha.* Dar, mai întâi, unde mergeţi aşa?

— La Barranca, apoi la Borja.

Aceste amănunte părură să-l satisfacă, dacă nu chiar să-l asigure pe *caballero,* care ne surâse, înainte de a ne primi în casă.

Câteva minute mai târziu eram toţi strânşi în jurul unei mese de ospăţ, în faţa tigvelor cu *chicha morrada,* făcută din porumb violet, din banane şi

din ananas. Gazda noastră se numea cum nu se putea mai simplu: Martinez, iar soţia sa, o creatură splendidă, ceva mai tânără decât el, cu ochii de un albastru straniu şi cu o strălucire bizară în ei, strălucire care-i dădea o expresie de lascivitate.

Din nefericire era îngălată, ca un rândaş, şi de mult cam nepieptănată.

Se uita şi ea la noi, la fiecare pe rând, amabilă, ca şi cum i-ar fi făcut plăcere vizita, şi-i propuse lui Walter să-l ajute să-i refacă pansamentul lui Tomas. El Germano îşi declină competenţa şi atunci ea ne aduse o tavă cu plăcinte de manioc, insipide şi tari. Martinez apoi se scuză că nu ne poate invita la masă, deoarece nu avea din ce pregăti mâncare pentru mai mult de doi inşi!

Walter explică şi el că suntem grăbiţi şi că vom pleca cât de curând. În selva nu se flecăreşte, minimul de cuvinte trebuind să exprime maximum de lucruri necesare sau utile.

Martinez ne mai spuse că încercase să se stabilească la Borja, dar că, în cele din urmă, preferase acest loc. Spăla aur în râu. Sigur, la Borja, se găsea mai mult, dar, din pricina garnizoanei şi a triburilor aguarunas şi guambujas, se temuse pentru soţia sa tânără. De fapt, la Borja şi născuse, cam cu un an înainte, un copil.

— Ah! *Maquisapa!* exclamă, deodată, Martinez. Maimuţa doică. Du-te să vezi, Maria, ce i s-a-ntâmplat copilului…

Această poveste cu maimuţa doică a familiei Martinez mă puse, cum s-ar zice, pe jăratec. Şi cum Maria, ascultătoare, părăsi cabana, fără a-şi cere măcar scuze, – în Amazonia fiecare face ce-i place, nimeni nu dă socoteală nimănui de nimic – mă luai după ea.

Femeia se îndreptă spre un şopron, înapoia unei colibe de paie, un fel de hangar deschis pe trei părţi, cum se ridică şi la noi, pentru lemnele de iarnă.

Aşezată pe un trunchi – poate al faimosului *aguano* – o maimuţă mare, cu mamelele atârnânde, legăna un copilaş, ca pe o jucărie. Maria, auzindu-mi paşii pe urmele ei, se întoarse şi-mi surâse.

— Îi zicem *maquisapa,* spuse ea, dar, de fapt, nu-i din speţa aceea, ci dintr-o alta, soră cu ea; e o *cotomono…* Păcat, de altfel… Ştiţi, se domesticeşte foarte uşor. Iar acesteia i-a fost suficient să i se ia puiul, pentru a se ocupa rapid de copilul care i s-a pus în braţe. Îl veghează ca pe propria-i progenitură.

— Dumneavoastră aţi prins-o?

— Nu, un indian din Borja, răspunse ea, suspinând, ca şi cum ar fi regretat foarte mult faptul. Ne-a făcut-o cadou.

— Dar cu maimuţa asta, nu vă temeţi că i s-ar putea întâmpla ceva copilaşului?

— *Maquisapa* e foarte atentă. *Migale,* vipere, *chichara machacuy,* scorpioni, furnici, nimic nu-i scapă… are instinctul de o mie de ori mai treaz decât noi. Şi, îl şi alăptează… Ia încercaţi numai să-i luaţi copilul şi să vedeţi ce se-ntâmplă…

Întinsei prudent o mână şi *maquisapa* îmi şi arătă colţii ascuţiţi, ameninţători, strâmbându-se, urlând frenetic, că mă şi asurzi pentru moment.

— O *cotomono* se aude strigând la mai mult de un kilometru, spuse Maria, cu un aer satisfăcut. Asta-i avantajul lor faţă de *maquisapa.*

Şi, pentru a calma maimuţa, o mângâie, ceea ce-i făcu mare plăcere. Era ca o femeie care s-ar fi oprit din creştere la treisprezece ani, dar cu faţa ridată şi zbârcită, ca a unei babe de o sută de ani, ochii însă strălucindu-i de o vioiciune care trăda numai inteligenţă.

— Tot ceea ce mi-aţi spus, observai eu, priveşte numai femelele. Dar masculii cum se comportă?

— Oh, sunt aproape inexistenţi. Totuşi, se spune că sunt atât de asemănători cu oamenii, încât unii chiar fac amor cu femeile. Dar eu n-am văzut…

Începui să râd.

— S-ar spune însă, după glas, *senora,* că regretaţi…

— O maimuţă!? zise ea. Vai!

Nu era prea convinsă, iar eu, din ce în ce mai jenat, mă grăbii să plec. Ea mă reţinu, totuşi, ghicindu-mi intenţia şi punându-mi mâna pe braţ, o atingere de fapt elocventă pentru gândul pe care mi-l nutrea. Şi nu se lăsă. Eu, în schimb, îmi căutai tutunul şi pipa pe care mi-o confecţionase Walter, ca să fac ceva.

— O maimuţă, nu! Dar indienii… reluă ea. Nu ştiu cum sunt femeile lor. Dar bărbaţii aguarunas… Cunosc lucruri de care voi, albii, habar n-aveţi. Cel ce mi-a dat-o pe *maquisapa* – şi *fa*ptul îmi deschide deodată mie, celui ce o ascultam, nişte orizonturi ciudate – folosea o plantă afrodisiacă, scoarţă de *shu-shu-huasi.*

Îşi frecă mâinile, răsucindu-şi degetele şi privindu-mă în faţă.

— Ah! gândeşte-te la asta…

— Mă gândesc, spusei eu, că suntem aşteptaţi. Walter a promis că n-o să întârziem.

Deodată îmi amintii ce-mi spusese nevasta lui Martinez:

— Maria, începui, mi-ai zis mai adineauri, că-ţi pare rău că maimuţa asta e o *cotomono* şi nu o *maquisapa.* De ce?

Râse.

— Nu ştiţi? Atunci, aşteptaţi; să ne îndepărtăm numai puţin, aşa ca să nu ne mai observe, şi s-o vedeţi apoi de ce-i în stare. În faţa noastră nu îndrăzneşte să facă aşa ceva, de teamă să nu fie bătută.

Ne dădurăm apoi după hangar şi eu mă pusei la pândă, curios, răbdător şi perseverent, ca omul care voia să descopere ceva straniu.

N-avusei mult de aşteptat că maimuţa, cu picioarele crăcănate şi aplecată, puse copilul într-un fel de leagăn sculptat dintr-un trunchi de *balsa* şi se duse să se reinstaleze pe soclul său, aşezându-

se în fund. Apoi, după ce se mai suci până ce ajunse într-o poziţie convenabilă, îşi vârî degetul arătător în fund scoţându-l murdar cu excremente. Pentru o clipă crezui că animalul este coprofag. Dar nu. Îşi întinse braţul cu el în sus încercând să vadă de unde bate vântul. Maria îmi făcu semn cu cotul. Şi, surpriză! Văzui o droaie de muşte venind să se aşeze pe acest deget, atrase de mirosul dejecţiilor de pe el; o sursă pentru a-şi face rost de o hrană abominabilă.

— Bine, dar în felul ăsta nu vă temeţi că va fi contaminat copilul de ceva? În lumea civilizată, noii născuţi sunt izolaţi în dosul unor geamuri, neputându-se apropia de ei nici chiar părinţii.

— Dar de ce să se contamineze copilul, când *maquisapa* e sănătoasă?

Stranie concepţie a pădurii ucigaşe, mă gândii eu. Pe un copil fragil îl cruţă, în timp ce pe adult îl devoră. Şi după ce criterii? Sau cum? Să-i lase pe unii şi să-i ucidă pe alţii? De ce oare nu sufereau de dizenterie cei din familia Van Derheyden, care mâncau caltaboşi de balegă şi deci ceva plin de protozoare, de amibe, de alge, de ciuperci şi de chişti? De ce nu crăpau? De ce oare, Tomas, care mânca orice, oricât de dubioasă ar fi fost hrana, era atât de sănătos la pântec, în timp ce eu şi Walter simţeam cum ni se lichefiază intestinele, golindu-ni-se parcă, odată cu ce dădeam afară, şi trupul de vlagă?…

Maria se apropiase de mine, mă apucase de braţ şi îşi freca ostentativ şoldul de al meu.

— Pariez că vă pare rău că nu locuiţi în oraş, îi spusei, ca o concluzie la un şir de gânduri mai complicate.

— Ooo, nu! ripostă ea cu sinceritate. Oraşul! De ce la oraş? Te sufoci acolo. E ca o închisoare!

— Dar şi pădurea e ca un fel de închisoare. Cel ce nu o cunoaşte se simte în ea mai rău ca la *carcel.*

— Nu, oraşul în niciun caz, spuse ea, visătoare, dar ceea ce aş fi vrut, şi încă mai sper, e un *curaca* indian. Nici nu vă daţi seama. Aceşti indieni răpesc femei albe, pe care le duc cu ei şi le tratează ca pe nişte divinităţi. Ce n-aş fi dat şi eu să fiu răpită!

— Ca să faci parte dintr-un harem?

— Cu acel *shu-shu-huasi,* femeile lor n-au de ce se plânge… Şi, apoi, la ei, nu indiencele, ci o albă, soţie de indian, este cea care devine regină şi, deseori, cu o autoritate mai mare decât a vrăjitorului sau a şefului de trib.

Eu mă grăbeam să mă întorc în cabană, pentru că femeia aceasta îmi inspira o dispoziţie ciudată. Să mă fi ghicit oare?

— Ramon… soţul meu, pretinde că sunt o ţicnită, spuse ea. Dar ce-a-nţeles el? I-am reproşat eu aventurile cu indience, cocamas, cocamillas şi şapras? Nici nu-mi păsa. Iar când am plecat cu acest aguarun, care e, de fapt, tatăl copilului meu, a făcut un scandal monstru şi a mobilizat tot postul de militari din Borja, ca să mă găsească şi să mă readucă. Mare ispravă! Au ucis tot satul, luându-mă după aceea cu sila de acolo.

Apoi tăcu. Poate pentru că ne apropiam de cabană. Eram puţin derutat. Credeam că Ramon Martinez nu putea să nu-şi fi dat seama de dereglările maladive ale soţiei sale; deşi, în sălbăticie, cu toate aventurile lui cu indience şi în ciuda impulsurilor sale tinereşti, o creatură ca Maria era pentru el o supapă. La Iquitos, un medic ar fi lecuit-o, dar cum să-l faci pe Martinez să priceapă că ea avea nevoie de aşa ceva? Apoi chiar numai pentru atâta să se ducă la oraş?

— Am cunoscut, acolo, o albă care avusese şase copii cu un mare şef indian. Şi era considerată ca o regină, completă ea, numaidecât. Se numea Suzana… Ah, ce o mai invidiez! De sute de ori ar fi putut fugi, având copii şi un soţ la Requena, încă în viaţă. Dar ea a preferat să rămână regina Suzana.

— Dar ce-or fi având, oare, aceşti sălbatici atât de grozav ca să le seducă pe albe? o întrebai, puţin iritat.

— Ştiu eu? Le supun. Deşi, la-nceput, îi urăsc, apoi nu mai pot fără ei. O fi acel *shu-shu-huasi*… De ce nu le spui şi prietenilor să rămâneţi până mâine? Urmă o scurtă tăcere, după care adăugă: Ramon trebuie să plece, în noaptea asta, să pună capcane… Mâine vom avea carne.

Iată-mă, aşadar, aranjat şi peste noapte, mă gândii.

PARTEA A PATRA

ÎN FINE, CAPĂTUL CĂLĂTORIEI

Când sosirăm, în cele din urmă, la Barranca, rana pe care o avea Tomas pe faţă era aproape vindecată. Venise şi momentul despărţirii. Peste câteva clipe, bătrânul *cauchero* avea să fie acasă, printre ai lui, reluându-şi activitatea obişnuită.

Pe malul stâng se şi vedeau colibe construite pe piloni, acoperite cu tradiţionala lor glugă din frunze uscate, de palmier. Mă şi întrebam oare care era a lui, când încă nu-mi puteam da bine seama de importanţa aşezării.

Pe o mare *playa* se aflau vreo douăzeci de ambarcaţii de toate felurile şi, cam departe de mal, un vapor destul de mare. Dincolo, spre nord, malul se ridica la vreo zece metri înălţime peste nivelul fluviului.

Walter micşoră viteza şi, cum mergeam mai încet, îmi veni ideea să fac o fotografie a acestui colţ care marca începutul pantei depresiunii amazoniene. Din nenorocire uitasem că nu-mi pusesem la gât cureaua aparatului de fotografiat, şi, cum îl aşezasem pe genunchi, când mă ridicai, căzu în apă. Făcu un pluf sonor, stropind în jur. Rămăsei consternat. Era o pierdere ireparabilă, nu numai ca valoare, ci şi ca document, căci pelicula conţinea vreo douăzeci de imagini, pe care speram să le fi reuşit. Bătrânul *cauchero* izbucni în râs şi tare i-aş fi tras o vâslă peste cap pentru această ieşire necuviincioasă. Aş fi fost prost inspirat… Într-o clipă, tot el mă îndepărtă cu cotul şi, fără să mai spună ceva, sări în apă.

— Ce idiot! bombăni Walter. Îşi caută beleaua tocmai acum, după ce-a ajuns acasă.

— Nu mi-aş fi iertat-o niciodată, spusei eu. Dar dă-l naibii de aparat!

— Cu atât mai mult cu cât, după o baie ca asta, mă îndoiesc c-ar mai fi utilizabil!

— Mă tem că da. Dar fie al cui l-o găsi…

În acel moment ieşi din apă ţeasta rotundă a lui Tomas cu părul lui rar, ud. Îmi ţinea Focamaticul într-o mână. Îl luai şi-l ajutai să urce.

— Îţi mulţumesc foarte mult, Tomas, îi spusei strângându-i mâna.

— Ai scăpat teafăr, dobitocule! exclamă Walter, uită-te numai puţin în jur.

Faţa apei era striată de mii de dunguliţe argintii, care scânteiau. Cu o mobilitate surprinzătoare, bancul de peşti se deplasa tocmai spre locul unde sărise Tomas în apă.

— Dar e o *miranda!* spuse Walter. Dumnezeu ne-a trimis dejunul.

Cei doi prieteni luară fiecare câte o vâslă şi începură să lovească apa. Câteva clipe mai târziu aveam ce aduna din trupurile argintii care pluteau şi pe care şi le disputau şi confraţii lor. În fundul bărcii strânserăm cât s-avem de mâncare pentru zece persoane!

Deschisei Focamaticul, îi zvârlii pelicula stricată şi începui să socotesc pagubele. Mi se părea că intrase nisip în obturator şi că asta-l împiedica să funcţioneze.

— Ei, îmi spuse Walter, clăteşte-l. N-o să se ude mai rău decât înainte. Riscă!

Ascultai. Apoi, cu camera neagră deschidă, îl pusei la adăpost sub acoperişul bărcii, să se usuce.

Nu mai speram să reuşesc şi mă gândeam că o terminasem cu pozele. Totuşi, a doua zi, Focamaticul era uscat. Mai găsii doar o mică ciupercuţă înăuntru, cam cât gămălia unui chibrit, pe care o îndepărtai. După aceea, aparatul funcţionă normal.

Tomas avea două neveste, o metisă şi o indiană jagua. Aceasta din urmă îi făcuse câţiva copii, patru sau cinci, dacă nu şase. Până la urmă tot n-am aflat care erau, pentru că nici Tomas nu-i mai recunoştea, amestecaţi fiind cu toată liota de plozi veniţi să ne primească, sau să capete ceva de la noi. Dispărură, de îndată ce se văzură cu darurile-n

braţe, ca un stol de vrăbii. Şi, de atunci, nu i-am mai zărit nici prin colibe şi nici la masă.

Femeile erau cam trecute ca vârstă, veştejite şi murdare. Tomas le trata mai rău ca pe nişte servitoare şi ceva mai bine ca pe porcii din cocina lui.

Le povesti şi lor, râzând, aventurile şi necazurile lui de la Iquitos, precum şi norocul de a ne fi găsit pe noi, ca să se poată întoarce acasă. Nu primi pentru asta nici reproşuri şi nici complimente. Cele două fiinţe erau amorfe şi timide; nu îndrăzneau să ne privească în faţă, plecând mereu ochii şi ferindu-se întruna, ca şi cum ar fi aşteptat să le lovim.

Carranza făcu nişte frigărui de lemn, în care vârî peştii crestaţi pe ambele părţi, punându-i deasupra unui foc de găteje. Mâncare grozavă, de la care nu ne lipsea decât untul.

În Barranca se aflau vreo şapte proprietari mai importanţi, pe care Tomas trebui să-i viziteze. Mi se părea că toţi cei din localitate trăiau într-o mare familiaritate, unul dintre aceşti mari proprietari, *senor* Cella, primindu-ne chiar cu o deosebită prietenie, judecându-l după casă, făcută parte din *adobe,* parte din bambus, după mobilele din ea, veselă şi covoare, era foarte bogat. Se vedea şi după el; cască colonială de o albeaţă imaculată, cămaşă cu butoni şi *maceta* de aur cu diamante. Era înalt, subţire, cu faţa energică, cu ochi vioi şi cu mâini deosebit de îngrijite, pentru un locuitor al acestor locuri. Avea nenumăraţi muncitori, care prospectau pentru el lemn, cauciuc de prima calitate şi vânau animale pentru piei. Ne oferi tot felul de băuturi: whisky, cognac franţuzesc, *pisco,* bere şi *chicha-morrada.* Cu un motor puternic, pus sub hangar, producea şi electricitate. Urmărea ştirile la radio şi de la el auzirăm de conflictul dintre Peru şi Ecuador, Columbia ţinând cu primul. Pe de altă parte, omul nu credea că un război ar mai fi putut izbucni vreodată între cele două ţări.

Unde mai pui că de la Borja chiar se şi trimiseseră ceva întăriri la Barranca.

Ne mai spuse să indienii aguarunas, în teritoriul cărora ne aflam, deveniseră foarte agresivi. Doi dintre oamenii lui fuseseră decapitaţi, iar un al treilea ucis după ce fusese oribil mutilat. Cella căutase să-l angajeze pe locotenentul comandant al micii garnizoane să treacă la represalii sângeroase împotriva ucigaşilor; el însă se lăsa greu convins, pretextând că trebuia să-şi păstreze oamenii pentru cazul unui război.

— Ei, asta-i! spuse Tomas. Aceeaşi poveste de mai bine de douăzeci de ani.

— *Senor* Cella, intervenii eu, indienii aguarunas constituie, dacă nu mă înşel, cel mai puternic şi cel mai mare trib al poporului jivaro. Dar cu toate trupele de aici şi cu toată protecţia pe care o aveţi, mai continuă să taie capete?

— Şi de ce s-ar opri, domnul meu, când aceasta e pentru ei un ritual? Credincioşii creştini se duc la spovedanie, iar indienii jivaros la tăiat capete. După colecţia de *zenzas,* adică de capete tăiate şi uscate, li se socoteşte vrednicia-n luptă. Şi recurg la acest procedeu pentru potolirea spiritelor, a zeilor lor familiari, şi pentru a exorciza demonii vrăjmaşi, care s-ar putea ascunde în craniile victimelor lor, venind apoi să-l supere pe cel ce a uitat să facă o *zenza* din capul duşmanului.

— Şi aici lumea e tot atât de intransigentă ca la Iquitos, unde-i de-a dreptul riscant să aduci vorba despre aceste relicve macabre? întrebai cu voce tare.

— Aici e adevărata *selvă, senor,* îmi răspunse el, iar legile nu ne afectează în niciun fel. Şi, apoi, nu faci să dispară un lucru ştergându-l doar din vocabular. Tomas, de altfel, l-a cunoscut bine pe prietenul nostru Alegria, care se ocupa cu negoţul de lemn de trandafir. Într-o zi, un indian aguaruna, mai îndrăzneţ decât alţii, a venit la el să-i ofere o *zenza,* în schimbul unei puşti, ştiind că aceste

capete erau foarte căutate de *gringos. Senor* Cella se opri, ca să râdă ironic. Dar sălbaticul n-a avut noroc, pentru că în acest cap uscat, Alegria şi-a recunoscut un vechi lucrător dispărut în pădure. S-a făcut că acceptă târgul şi s-a îndepărtat spunând că se duce după puşca cerută. Când s-a întors avea într-adevăr puşca în mână, dar nu ca s-o schimbe, ci ca să-l împuşte. A apăsat pe trăgaci şi indianul a căzut pe spate, cu capul spart de glonte, ca un dovleac.

— Şi n-au urmat represalii?

— Oooo! Ba da. Indienii au atacat postul şi au ucis şase soldaţi, dar au lăsat şi ei vreo doisprezece morţi pe câmpul de luptă. Aşa că, vezi, şi pe aici mai au loc incidente…

Alcoolurile erau excelente la *senor* Cella şi Tomas ştia că, venind la el, bătusem la o uşă ospitalieră. Uitând pentru moment de sălbatici, începu din nou să enumere peripeţiile călătoriei şi ale şederii sale la Iquitos, pierzându-se în detalii savuroase despre calităţile negresei, a cărei mare ospitalitate reuşise să-l facă să uite că pierduse un vas.

Lui *senor* Cella pe semne că-i plăceau acest fel de povestiri libidinoase, căci îi scânteiau ochii, în timp ce-i umplea mereu paharul lui Carranza. Se ajunse astfel într-un moment când bătrânului *cauchero,* nemaiştiind bine ce spune, i se umpluse faţa de un fel de beatitudine, care friza chiar tâmpenia.

Walter şi cu mine îi părăsirăm pe cei doi, pentru a ne duce, cum se obişnuia, la misiune, o mare clădire roşie pe care o văzusem doar de departe. Misiunea „San Lorenzo“. Era o construcţie din cărămizi, de vreo douăzeci de metri, singura, poate, de acest fel din toată regiunea, de la Iquitos încoace. Cea mai mare parte era ocupată de o capelă, acoperită toată cu tablă ondulată, ruginită şi atât de spartă, încât, deseori, ploua înăuntru.

Într-o încăpere văruită, cu mobile rare, care aduceau a stil „Conquete”, cu ornamente încrustate şi pictate în roşu şi verde, în faţa unei mese, doi tineri preoţi se amuzau copilăreşte punând să se bată două coleoptere mari, negre, numite *molotoas* sau *toritos.*

Acest gândac are o ciudăţenie de corn pe cap, cam ca un sfredel, cu care găureşte şi lemnul cel mai dur de palmier, ca *chonta* de pildă, deşi palmierul său preferat e *shapajo,* în trunchiul căruia trăieşte, se împerechează şi se reproduce. Şi, când două insecte de felul acesta sunt puse faţă în faţă, se aruncă una în cealaltă de parcă ar fi nişte berbeci sau tauri. Se întâmplă să se rănească grav, iar dacă una dă, semne de slăbiciune, cealaltă îi înfige cu dexteritate sfredelul în abdomen.

Cum eram surprins de o astfel de distracţie la doi oameni pioşi, Valdes, preotul călugăr, îmi explică, ghicindu-mi gândul, că aceşti gândaci mişunau prin regiune. Şi, lucru ciudat, îşi făceau apariţia numai la căderea nopţii. Apariţie primejdioasă, căci, zburând şi bâzâind puternic, uneori în mase compacte, ajungeau să se lovească până şi de ochii trecătorilor. Din pricina acului lor ascuţit produceau răni atât de profunde, încât mulţi dintre cei loviţi orbeau.

Dar aceşti *toritos* nu erau insectele cele mai temute de pe Maranon. Selva din jur mişuna de *chicharras machacuys.* Cunoşteam, cel puţin după faimă, acest specimen care, de fapt, era un greiere, dar unul veninos, viperă cum i se mai spune, căci are pe pântec o trompă cornoasă prin care se hrăneşte. Îşi înfige acest „instrument” în tulpinile din care suge sucul. Am avut ocazia să fotografiez unul, lucru foarte rar şi foarte primejdios.

— Înţepătura acestui greier, îi zisei eu părintelui Valdes, e mortală, după câte am aflat. Şi pesemne că face mari ravagii în regiune, dacă spuneţi că mişună pe aici.

—Mai puţin, totuşi, decât s-ar crede, deoarece legendele nu trebuie toate luate în serios, mai ales cele ce se bazează doar pe o frântură de adevăr. *Chicharra machacuy* se hrăneşte, într-adevăr, cu sevă, şi despre asta nicio îndoială. E oarbă, în ciuda ochilor săi mari şi a capului care, deşi măsoară doi centimetri, e gol şi uscat ca o găoace; l-ai putea strivi fără să-i dăunezi prea mult insectei. Numai că acul abdominal, după ce insecta s-a săturat, rămâne plin de sevă, ca acul unei seringi de Pravaz. Şi, atunci, cum această insectă nu vede nimic, înţepând încolo şi încoace, pe oricine, se-ntâmplă să-şi înfigă acul şi-n corpul câte unei vieţuitoare, a unui om, să zicem, copil sau femeie. Şi dacă a supt sevă din rădăcina unui *barbasco,* a unui *ficus atrox,* a unui *strychnos,* de exemplu, sau a uneia dintre miile de specii de liane sau plante veninoase, fireşte că le injectează vieţuitoarelor otravă, provocându-le moartea, ca după o înţepătură de *curara.* Aşa că acesta-i adevărul. Şi, atunci, mai e insecta vinovată? Iar dacă rezistă, totuşi, destul de mult la otrava pe care o poartă fără să vrea, se întâmplă, uneori, să moară şi ea din aceeaşi pricină. De aceea se şi zice că viaţa acestor insecte e scurtă. E o făptură a *selvei,* considerată atât de primejdioasă încât nu cunosc vreun entomolog care să fi îndrăznit s-o studieze în mod serios. Păcat! Dar uite, dacă vreţi să mă însoţiţi până la capelă, o să vă arăt ceva ce aduce pe jumătate a legendă…

Îi lăsarăm pe cei doi preoţi cu luptele lor de *toritos* şi ne duserăm la „Sfânta Sfintelor”.

SFÂNTA, ELIBERATORUL ŞI DEMONUL

Capela nu era întunecoasă; nu mirosea nici a laur şi nici a lumânări, căci nu se prea ardea aşa ceva decât rareori, aprovizionarea cu ceară fiind destul de grea în părţile acelea; băncile erau şi ele puţine, din lemn simplu, aproape noi – şi se găsea atât de mult lemn preţios prin preajmă! Un crucifix negru domina un altar minuscul. De fapt, capela ar fi putut adăposti foarte comod toată populaţia pioasă din Iquitos. Erau uimitoare dimensiunile într-un asemenea loc.

— E aşa, îmi explică părintele Valdes, pentru că, odinioară, pădurea se popula foarte repede cu tot felul de indivizi atraşi de febra cauciucului. Ba, într-un moment, numărul lor crescuse simţitor, încât credeam că va deveni neîncăpătoare, cu atât mai mult cu cât aveam şi o relicvă miraculoasă. E, de altfel, ceea ce şi vreau să vă arăt.

Îmi ziceam în sinea mea „Falimentul cauciucului a privat biserica de un număr mare de credincioşi”.

Îmi amintii de un pod de pe râul Jacmel, din Haiti, care chiar din ziua inaugurării, n-a mai slujit la nimic, pentru că râul, capricios, şi-a schimbat cursul în noaptea precedentă.

Eram foarte surprins auzind că aceşti fioroşi *caucheros,* ca fraţii Soldan, de pildă, erau nişte pioşi catolici! Îl urmam pe bunul părinte până ce, alături de altar, observai că deschise o uşiţă bine ascunsă în peretele de cărămidă. Ne pomenirăm într-o cămăruţă strâmtă, cam de mărimea unui pat pentru două persoane. În faţa mea era o statuetă de lemn, mâncată de carii şi pictată în tradiţionalele culori indiene, printre care domina faimosul roz-bombon. Era de mărimea unui copil de doi ani şi, dacă n-ar fi ros-o carii, ar fi fost încă durdulie, căci nu-şi ascundea nimic din goliciune care ar fi

trebuit, mai degrabă, acoperită cu braţele încrucişate în regiunea pelviană decât a pieptului.

— Rochia e atât de veche, îmi explică părintele pe un ton de scuză, încât vedeţi, a ajuns să se şi spulbere cu vremea. Nu e o frumuseţe deosebită, dar e totuşi Santa Rosa.

— Patroana Limei?

— Mai mult decât atât; e patroana totală… Şi, dacă vă interesează povestea ei, o să vă dau cartea unui preot dominican, P. Victorina Ozende, care i-a consacrat-o… Dar acum vă rog, priviţi acest piedestal de la picioarele sfintei. Vedeţi, pe lemn, în relief, două amprente semicirculare?

Distingeam, vag, două urme, fără nicio îndoială pricinuite de penumbră.

— Acestea sunt urmele de cizme sau mai degrabă de genunchi. Le-a lăsat Libertadorul, prosternându-se în faţa Sfintei Rosa.

— O! O! exclamai sceptic. Să fi traversat Bolivar pădurea virgină şi să fi putut el, oare, scăpa teafăr prin teritoriul teribililor indieni aguarunas, ca să vină să se roage tocmai aici?

— Nu chiar să se roage, zise părintele, surâzând ciudat. De fapt, nu rugăciunea îl împinsese până aici, ci dorinţa de a fura această relicvă.

***

În martie, 1822, Simon Bolivar se afla la Guayaquil şi, niciodată poate, de la începutul revoltei împotriva Spaniei, liberalii, al căror şef era, nu mai fuseseră într-o postură atât de supărătoare. Atunci când se putuse spera într-o eliberare totală a Perului, generalul Alvarado, desemnat de San Martin, tocmai ştersese urmele a două zdrobitoare înfrângeri de la Torata şi Moquega. Oraşul Pasto, din ce în ce mai nesupus, se revoltase şi un brusc reviriment al celor din Quito dădea de bănuit că şi Quito le va reveni spaniolilor. La Guayaquil, oraş stors de impozite, bărbaţii se ascundeau, pentru a nu fi înrolaţi cu sila, situaţie care făcea imposibilă organizarea

trupelor pentru a alerga în ajutorul Perului, timp în care generalul spaniol Morales grăbea pregătirile pentru un atac formidabil împotriva liberalilor din Columbia. Generalii Sucre şi Santander anunţaseră şi ei că trupele pe care le conduceau, cu toate pedepsele aplicate, lovituri de bâtă şi ofiţeri puşi la arest, erau în dezordine şi imposibil de grupat. Ce mai! Spulberarea marelui vis de libertate. Şi Bolivar se simţi părăsit de Dumnezeu…

Tot atunci, i se aduse la cunoştinţă marelui Libertador, faptul că generalul Cantarec, care dejucase planurile generalului Alvarado, îi ceruse Sfintei Rosa să facă pentru el un miracol! Dar nu era vorba de o oarecare Sfânta Rosa, pusă în efigie prin toate bisericile Americii de Sud, ci de o relicvă miraculoasă, cam retrasă, ca să zicem aşa, pentru cei mai mulţi credincioşi, ascunsă în fundul *selvei,* dincolo de Cordillierii de nepătruns, şi aproape inaccesibilă…

Bolivar voia să ştie mai mult despre această sfântă şi de ce se afla atât de ascunsă de lumea civilizată. De aceea, trimise informatori în cele patru părţi ale ţării pe care hotărâse s-o elibereze de jugul spaniol.

Se ştiau multe lucruri despre viaţa minunată a acestei sfinte. Şi, dacă nimeni nu-i putuse stabili data naşterii, ea era, totuşi, aceea care salvase Lima de corsarii olandezi. Fusese o mare poetă şi artistă, care-şi petrecuse viaţa într-o imensă grădină din Lima, la marginea căreia clădise o infirmerie unde ea singură îngrijea cele mai cumplite infecţii ale oamenilor necăjiţi, silindu-se să sugă şi acele *putridas emanaciones* ale rănilor lor, ca să-şi înfrângă repulsia pe care i-o provocau.

Părintele Ozende ştia că fusese bătută şi brutalizată de mama ei, încă de copil, că se retrăsese atunci din lume, evitând plăcerile trecătoare şi că mergea în pădure, să le vorbească florilor şi animalelor, ca „Poverello“. Se mai întâmpla, uneori, să le şi culeagă, deşi le iubea atât

de mult, zvârlindu-le spre cer, de unde, în loc să cadă, rămâneau suspendate în aer, dispuse în formă de cruce, în centrul unui cerc de trandafiri. La trecerea ei, înainte de a fi culese i se înclinau graţios… Între şaptesprezece şi douăzeci şi şapte de ani se supusese la nişte privaţiuni şi torturi fizice atât de îngrozitoare, încât devenise de nerecunoscut. În cele din urmă, Isus îi apăru de mai multe ori şi între ei se stabili atunci o căsătorie secretă.

Totuşi, demonul veghea şi Rosa se chinui mult să se apere de el. Deseori i se prezenta sub forma unui tânăr seducător, chiar cu trăsăturile lui Isus, sau, dacă nu, arogant şi îndrăzneţ. Ea îl trata ca pe un porc, dobitoc sau nenorocit de ţap. Până la urmă, făcu totuşi ce făcu şi Lucifer; fu învins, apoi, de furie sau de ruşine, diavolul fugi, fără să vadă în graba lui nebună un lămâi de care se lovi şi care se uscă pe loc; dovadă a asprei lupte pe care o duseseră cei doi şi din care ieşise victorioasă mica sfântă.

Muri la douăzeci şi opt de ani, pronunţând cuvântul „Dragoste”, la care Cristos îi răspunse cu voce tare: „Trandafir al inimii mele, tu eşti soţia mea!“[91].

Fu sanctificată în 1668 şi canonizată în 1671 de papa Clement al X-lea, care o declară „Patroană principală şi universală nu numai a Limei şi a Perului, dar şi a tuturor celorlalte provincii şi regiuni de pe uscatul celor două Americi, Filipino şi Indii“.

***

Încă de la începutul anului 1809, câteva mişcări revoluţionare îl alertară pe Ferdinand al VII-lea; căpeteniile lor fură arestate apoi graţiate, dar spiritele nu se potoliră. Ferdinand al VII-lea ştia că atâta vreme cât indienii rămâneau credincioşi Spaniei, n-avea de ce se teme de cei de dincolo de Atlantic. Şi spre a şi-i ataşa şi mai mult, cunoscându-le şi cultul pentru Santa Rosa, puse să

se facă nişte efigii cu această sfântă, pe care le trimise în Peru, ca să fie distribuite în diverse dioceze. La sosirea vasului, o cutie cu o astfel de efigie căzu în mare. Fu, din fericire, prinsă, dar culorile vii cu care era împodobită se cam şterseseră, şi nimănui nu-i prea plăcu, naufragiul său fiind socotit de prost augur.

Ajunse la un bătrân preot, care trebui să se mulţumească şi cu atât, pentru că mica-i capelă de chirpici nu merita mai mult; unde mai pui că nici satul Quillabamba, unde era capela, nu avea decât vreo două sute de suflete.

O aşeză cu milă la locul cuvenit, cu tot învelişul spălăcit şi mâncat parcă de lepră. Preotul muri şi, peste câţiva ani, la Quillabamba, veni părintele Amoro, cu un servitor care-l ajuta şi la slujbă. Era, de fapt, un indian, *Zambo,* de vreo cincisprezece ani, trecând drept nepotul lui, ceea ce nu prea părea cu putinţă, pentru că se născuse dintr-un negru şi o indiancă, deci de o culoare foarte închisă, de unde-i venea şi numele.

Părintele Amoro, în compania acestui *Zambo,* se deda la tot felul de practici ciudate; mergea în pădure cu puşca pe umăr, strângea ierburi, flori, colecţiona pietre, arme de-ale sălbaticilor, căci nu ezita să facă vizite chiar şi indienilor piros, campas, ba chiar şi temuţilor conibos, toţi fiind de fapt canibali. Totuşi, îşi mări capela, întrebuinţând materiale tari şi grele. De îndată ce fură terminate lucrările şi Santa Rosa plasată într-o nişă special făcută pentru aceasta, un înspăimântător cutremur de pământ zgudui din temelii întregul departament Cuzeo. Casele se prăbuşiră cu sutele şi un val de apă se năpusti dinspre Urubamba, dărâmând şi capela.

Nimic nu fu cruţat, nici chiar statuia Sfintei Rosa, care fu sfărâmată şi prefăcută în ţăndări. Iar cei ce vorbiseră de un prost augur, la venirea ei, îşi îndreptăţeau acum prezicerile, crezând că însăşi statuia avea ceva necurat într-însa. Părintele

Amoro se cutremură. Totuşi, strânse ţăndările şi le aruncă cu mâna lui în fluviu.

Într-o noapte, când dormea liniştit, simţi o mână gingaşă şi blândă punându-i-se pe frunte. Tresări, crezând că l-a atins un şarpe.

Atunci, văzu ceva ce-l umplu de spaimă; într-un colţ al camerei era o lumină ireală, ca o fosforescenţă. Şi se mai auzi şi o voce, cu inflexiuni melodioase, spunându-i:

— Eu sunt adevărata Santa Rosa. Isus, soţul meu, a făcut pentru tine acest miracol. Dincolo de marele fluviu Ucayali mai este unul şi mai mare, numit Amazon. Acolo este patria florilor şi a păsărilor, care au fost întotdeauna prietenii mei. Numai că acolo mai trăiesc şi oameni sălbatici, făpturi pradă de veacuri demonilor. Trebuie să-i salvezi şi să le împărtăşeşti cuvântul lui Cristos.

— Dar sunt bătrân şi slab, spuse Amoro. De ce nu l-ai ales pe altul, mai tânăr şi mai puternic?

— Pentru că şi ţie-ţi plac florile şi ierburile. Du-te! Eu te voi ajuta. Dar du-mă şi pe mine cu tine în fundul pădurii, căci te voi păzi, dacă mă vei păzi şi tu. În curând, celelalte minuni pe care le voi face vor stârni atâta vâlvă, încât vor încerca să mă răpească şi să mă ducă în afara pădurii mele dragi! Aşa că pleacă cu mine de aici cât mai iute posibil.

Când se trezi, Amoro crezu că visase, dar pentru a-i adeveri cele spuse, statuia Sfintei Rosa era acolo, la picioarele patului său, intactă, asemănătoare cu ceea ce fusese după naufragiu şi înainte de cutremur. Amintindu-şi de spusele sfintei, Amoro se grăbi să o ascundă într-o cutie frumos capitonată şi, luându-l şi pe *Zambo* cu el, se urcară pe un vas care mergea pe Ucayali.

După îndelungate luni de călătorie, cu mii de peripeţii, scăpând de fiare, de săgeţi otrăvite, cei doi oameni şi sfânta se opriră într-un loc, ca să poposească.

Şi, atunci, sfânta i se adresă din nou prin pereţii cutiei de lemn:

— Iată-te ajuns în locul cuvenit. Fă-ţi aici o capelă şi sculptează-l pe Cristos din lemn. Acest loc se va numi „San Lorenzo”, un sfânt căruia îi voi cere protecţia. Vei fi ispitit să numeşti locul cu numele meu, dar cum eu sunt prea ameninţată de cupiditatea necredincioşilor neruşinaţi, mai bine e să nu le atragi atenţia prin aceasta şi să mă ţii în taină aici.

***

Cum a procedat însă părintele Amoro ca să-i evanghelizeze pe fioroşii eberi, şapraşi, aguaruna şi chiar şaşahuiţi, nu se ştie. Destul că n-a fost mâncat şi, dimpotrivă, i s-a dus şi faima, în toate părţile. Omul alb, singur, nu era temut şi nici prea ameninţat, pentru că din el nu se putea face decât cel mult o friptură prăpădită sau o fiertură ca vai de ea, atât era de slab; aşa că fu lăsat în pace, să vâneze şi să pescuiască mai departe.

Amoro nu uitase că sfânta era ameninţată să fie răpită oricând, lucru pe care i-l spusese chiar ea. Dar nu o putea lua cu el în raitele pe care le dădea pe la diverse triburi, unde, de altfel, era bine primit şi găzduit.

Fără îndoială că fusese şi norocos – probabil că Santa Rosa nu degeaba îl ocrotea – sau poate pentru, că apariţia lui coincisese şi cu venirea unei ploi mult aşteptate, sau cu potolirea lui Supay, teribilul demon al grădinilor, ori pentru că sălbaticii îl considerau şi pe el demon, în sensul bun al cuvântului. Deodată, nu se ştie cum, într-un mod foarte ciudat chiar şi pentru cei de azi se răspândi un zvon, din trib în trib, trecând peste toate locurile pustii din *selva,* peste Cordillieri şi peste satele peruviene, ecuadoriene şi columbiene.

Ce veste? Că ar fi, într-un colţ pierdut al pădurii, nu departe de râul Pastaza, pe malul stâng al fluviului Maranon, un fel de făptură, ca o umbră neagră, care se deplasa cu o rapiditate extraordinară. Zbura peste mlaştini, ape şi peste toţi munţii de acolo. N-o vedeau decât unii. Şi trăia

în tovărăşia unei mumii minuscule – ceea ce dovedea că acesta se pricepea la vrăjitorie mai bine chiar decât indienii jivaros, singurii în stare să micşoreze mărimea capetelor omeneşti şi a anumitor papagali – precum şi alături de o arătare ciudată, înspăimântătoare, dar cu care făcea ce voia. Acest „spirit“ îi era de altfel foarte credincios. Datorită mumiei îi putea asigura oricui victoria, dacă două triburi se aflau în luptă, fără să facă vreun rău.

Se mai spunea că această făptură era însoţită de o mulţime de fiare, cele mai fioroase din pădure, jaguari de tot felul, care-o escortau peste tot. La drept vorbind, bunul părinte îmblânzise câteva animale hăituite din bârlogurile lor, şi cărora le încredinţase paza sfintei.

Dar nu era vorba decât de o *bulto,* adică de o imagine, cu un volum imprecis, indescriptibilă şi greu de distins cu ochiul. Datorită nepotului său, această *bulto* era în stare să se dedubleze, căpătând astfel darul de ubicuitate…

Aceste povestiri, ca şi pata de ulei, se răspândiră la distanţe considerabile. Fără îndoială, era voinţa Santei Rosa la mijloc.

Doi spanioli gemeni, fraţii Mosqueta, care, după credinţa unora sau a altora, se convinseseră, de voie de nevoie, că *selva* ascundea ierburi cu ajutorul cărora se putea crea un panaceu, debarcară, într-o dimineaţă, spre marea lor stupoare, în faţa capelei „San Lorenzo“.

Acolo fură primiţi de părintele Amoro şi îngrijiţi, căci abia mai suflau. Rămaşi o vreme la această misiune, învăţară nişte lucruri care, într-adevăr, le părură miraculoase.

Cei doi spanioli se întorseseră de mult la Quito când aflară, absolut din întâmplare, că un om pe care-l admirau pentru curajul şi spiritul său liberal, Simon Bolivar, se „interesa” de această Santa Rosa.

Dar cum erau singurii care ştiau precis despre ce era vorba, cunoşteau exact povestea sfintei, rămaseră de-a dreptul consternaţi. Totuşi, dorinţa unui om ca Bolivar trebuia luată în seamă, şi se hotărâră să meargă la Guayaquil, pentru a se întâlni cu el, ca să-l prevină, sperau ei, în aşa fel încât să-i piară pofta unei astfel de întreprinderi.

Şi conversaţia avu loc, cam aşa:

— Excelenţă, spuse unul dintre fraţii Mosqueta, noi am venit aici pentru a vă ruga să abandonaţi acest proiect.

Şi îi expuseră primejdiile pe care le-ar risca Libertadorul prin pădure. Îi mai spuseră că nimeni nu putea pune mâna pe sfântă, deoarece, prevăzând posibilitatea unui furt al efigiei, ea însăşi aranjase eşecul oricărui sacrilegiu de acest fel. Mai erau şi fiarele care păzeau capela unde se afla, precum şi existenţa acelei *bulto,* imagine de nedefinit, un fel de spirit, de demon, dar nu dintre cei din ceata lui Lucifer…

— Intenţia mea, răspunse Bolivar, nu e de a fura această sfântă. Dar, mă întreb, la ce-ar putea ea folosi într-o pădure unde, după cum mi-aţi spus voi, nu există decât sălbatici care-şi fac o idee stranie despre libertate? Ar trebui s-o şi cunoască. Altfel la ce să le slujească? Oare, libertatea nu e tocmai condiţia care li se impune oamenilor prin forţă, la nevoie chiar şi prin teroare, împuşcând jumătate din cei ce nu cred în ea sau o refuză? Altminteri, cum să-i faci pe ceilalţi să o înţeleagă[92]. Deci Sfânta Rosa nu foloseşte la nimic acolo, or mie îmi trebuie aici, ca să m-ajute să obţin victoria. Aşa că intenţia mea, repet, nu e nici de a o fura, nici de a o lua pe ascuns. Eu vreau doar să-l văd pe părintele Amoro şi să-i ofer ce-mi va cere în schimbul acestei statui; episcopatul de Lima sau Quito şi aur, ca să construiască oricâte biserici va vrea. De altfel, sunt sigur că dacă îi voi explica de ce vreau această relicvă sfântă, mi-o va da singur.

— Nu cred că părintele Amoro va fi sensibil la acest fel de propuneri, spuse unul din fraţi. E desprins de toate bunurile lumii acesteia, în aşa măsură, încât n-ar şti nici măcar ce să facă cu o astfel de avere, oferită pentru ajutorarea săracilor. De fapt ascultă numai de ceea ce-i porunceşte sfânta.

A-i opune rezistenţă Libertadorului, însemna, însă, a-l face şi mai mult să se încăpăţâneze în vrerea lui, chiar dacă aceasta ar fi fost ceva cumplit.

— Ei! spuse el, după ce se gândi, voi, fraţii Mosqueta, aţi avut ocazia s-o vedeţi pe Santa Rosa în sanctuarul ei. Deci voi cunoaşteţi drumul, nu?

— Da, sigur!

— Ei bine, voi o să mă conduceţi acolo!

— Dar n-o să ajungeţi niciodată la capelă, excelenţă. Fără voia sfintei nu se poate face nimic.

— Şi, mă rog, cine mă va putea împiedica?

— Acea *bulto* care o păzeşte! Demonul, dacă preferaţi sau îngerul…

— N-am văzut niciodată vreun demon sau înger. Poate c-aţi uitat că mi-am făcut studiile în Franţa, domnilor, şi că m-am hrănit cu Voltaire, Diderot şi Rousseau. Dar, ce vă citez eu nume de care habar n-aveţi… Aşa că, mă veţi conduce acolo! E un ordin.

— Excelenţă, dar aveţi de trecut râuri late cât marea.

— O să ne construim plute.

În ochi i se ivi ameninţarea. Suspinând, cu regret că picaseră într-o astfel de cursă, când dădură să se retragă, după un schimb fulgerător de priviri, unul dintre cei doi fraţi, cel ce vorbise în numele amândurora, reluă discuţia:

— Excelenţă, acceptăm să vă conducem, pentru că, totuşi, n-avem ce face, dar chiar de ar fi să ne împuşcaţi, noi până la misiunea „San Lorenzo” tot nu vom merge. Vă vom părăsi într-un loc de unde drumul va fi uşor pentru dumneavoastră şi de unde

nu vă veţi mai putea rătăci. De acolo veţi merge singur.

Bolivar, care avea un plan, surâse:

— Este exact ceea ce voiam şi eu să vă propun.

***

Totul se împlini, cel puţin după spusa celor doi fraţi, aşa cum voise Bolivar. Traversară mai întâi Cordillierii occidentali; apoi alţi şi alţi munţi; ajunseră, după aceea, la Ambato, şi o luară pe râul Pestaza, până la Maranon, unde cei doi fraţi, conform promisiunii, îl lăsară pe Libertador în voia soartei. De acolo însă el se îndreptă, cum îi spuseseră, drept spre misiune. Numai că părintele Amoro nu fu de găsit la „San Lorenzo” Să fi fost oare prevenit de faimoasele tobe indiene? Sau poate că cei doi fraţi îl avertizaseră pe ascuns, cu ajutorul unor indivizi dintr-un trib în care mai fuseseră ei? Oricum era sigur că părintele Amoro fusese prevenit de sosirea lui Bolivar, personaj atât de important de altfel şi, mai ales, de intenţiile sale în legătură cu sfânta.

Şi cum preotul nu voia să vadă petrecându-se o astfel de nelegiuire sub ochii lui, preferase să nu fie acolo…

Libertadorul pătrunse într-o misiune care părea pustie. Şi cum, de obicei, colibele nu aveau uşă, oricine putea intra şi ieşi în voie, chiar şi porcii negri – maronii pe care îi creştea părintele. Bolivar vizită şi el tot ce putu vizita până ce ajunse în capelă.

Acolo găsi uşa închisă şi, cu toate că apăsă tare pe clanţă, nu reuşi nici măcar s-o mişte. Or venea noaptea, iar el era istovit şi flămând. Slavă Domnului însă că găsi în grădină fructe să-şi potolească foamea şi reveni cu puteri noi, ca să forţeze uşa sanctuarului. Dar, spre marea lui surpriză, uşa cedă de la prima încercare.

Intră. Acolo întuneric beznă. Înaintă totuşi pe bâjbâite, uitând complet de poveştile cu *bulto,* în

care nu crezuse, de altfel, niciodată, nevăzând bineînţeles nici urmă de aşa ceva.

În fine, găsi cu degetele ceva ce aducea a piedestal, piedestal care nu putea fi altul decât cel al altarului. Întinse antebraţul şi descoperi pe el o statuetă corespunzând întocmai descrierilor făcute de cei doi fraţi în legătură cu Sfânta Rosa.

Căzu în genunchi cu inima bătând şi se cufundă într-o rugăciune adâncă. Ajunsese deci la picioarele operei! Învinsese totul! Avea nevoie de această sfântă şi nu venise la ea ca s-o fure, ci ca s-o ia cu sine, oricât l-ar fi costat. Dar cum să facă aşa ceva când proprietarul ei, părintele Amoro, nu era acolo?

Se rugă multă vreme şi se hotărî să doarmă la picioarele sfintei. Iar dacă părintele n-avea să vie nici până în zori, atunci avea s-o ia, urmând să-l despăgubească, mai târziu, după dobândirea victoriei.

Căută astfel colţul cel mai puţin umed al sanctuarului, îşi întinse acolo capa, şi, după ce se chinui multă vreme să adoarmă, reuşi să aţipească.

Se petrecu atunci un lucru ciudat, care nu ajunse să fie cunoscut decât mult mai târziu, printr-o indiscreţie a fraţilor Mosqueta, care trebuiră să-l vadă pe părintele Amoro pentru spovedanie. Cel puţin, aşa ne povestea părintele Valdes.

Bolivar n-ar fi putut spune de cât timp se cufundase în somnul profund, rece şi greu, fără să audă niciun strigăt de pasăre nocturnă, niciun foşnet şi niciun târşâit de care era plină *selva,* şi cu care se obişnuise din timpul drumului.

Deodată, în capelă, izbucni un hohot de râs, un râs bizar, un râs idiot sau de nebun. Bolivar sări în picioare, ducând mâna la pistoale. Într-un colţ umbrit, căci luna abia îşi strecura o rază prin ferestruica îngustă, i se păru că vede o formă albicioasă, asupra căreia ezită să tragă crezând că-i silueta părintelui Amoro; după aceea, silueta

dispăru, iar Libertadorul avu impresia că fusese prada unui coşmar.

Cu greu încercă iar să adoarmă şi, când aţipi din nou, i se păru că simte pe faţă boarea unui suflu de gheaţă.

Deschise ochii şi în raza lunii descoperi aplecat peste el ceva ce aducea a chip omenesc sau, mai degrabă, a mască. Era o faţă hidoşită de nişte umflături pe obraji, umflături multicolore, un cap fără păr, cu chelie lucie şi albicioasă.

Făptura aplecată deasupra-i mai era învelită şi cu un fel de linţoliu, aducând astfel a fantomă; o fantomă care râdea, lăsând să i se vadă între buzele tumefiate nişte colţi negri. Îi fu uşor să identifice arătarea aceasta îngrozitoare; era *bulto!* Demonul descris de fraţii Mosqueta.

Bolivar dovedise, deseori, că nu avea nimic laş într-însul şi se gândi că, printr-o mişcare rapidă a braţului, ar fi putut-o răsturna pe *bulto,* trântind-o la pământ. Numai că ceva îi bloca reflexele. Nu era în stare să-şi mai mişte nicio mână. Şi de strigat, deşi vru să strige, nu putu. Faţa hidoasă se apropia de a lui şi demonul urma chiar să-l sărute. Atunci, însă, vraja, care-l paralizase pe soldat, dispăru. Instinctul de conservare îi reveni şi nu se mai gândi decât s-o ia la fugă. Dintr-un salt fu în picioare. Dar simţi în continuare corpul flasc şi rece al duhului frecându-se de al lui; nu încerca, totuşi, să-l oprească!

Fără să se mai gândească la Santa Rosa, se năpusti pe uşa care rămăsese întredeschisă. Şi, dintr-un salt, fu afară, cufundându-se în noapte, lovindu-se de copaci, împiedicându-se în rădăcini, căzând şi ridicându-se, alergând cu limba scoasă, spre locul unde trebuia să-i întâlnească pe cei doi fraţi Mosqueta. Le povesti ciudata întâmplare. După aceea, porniră imediat şi nu mai pomeniră vreodată de Santa Rosa.

Câţiva ani mai târziu, după bătălia de la Aycucho, care-i adusese Americii de Sud

independenţa, generalii spanioli, înfrânţi, se îmbarcară în grabă pe fregata „Ernestine”, a căpitanului Duguen, din Bordeaux. Trecerea oceanului a fost pesemne lungă şi grea, aşa că generalul Canterac, învingătorul generalului Alvarado, povesti campaniile sale căpitanului francez, care avu buna idee să le consemneze în memoriile sale. Şi în ele se află şi această mărturisire a spaniolului.

Canterac, auzind vorbindu-se de sfânta miraculoasă din capela „San Lorenzo“, hotărâse să meargă să i se prosterneze şi el la picioare, pentru a-i cere ajutorul în următoarea luptă pe care avea s-o dea. Sosind tot noaptea la misiune, nu găsi pe nimeni acolo şi încercă să forţeze uşa capelei, reuşind s-o deschidă abia după ce-şi rupse lama pumnalului în ţâţânele ei.

Canterac nu era, nici el, un fricos, dimpotrivă, avea faimă de spadasin pe care nu-l speria nimic. Dar ce văzu în sanctuar îl cutremură; vreo doisprezece jaguari, spaima Amazoanelor, îşi fixaseră privirile pe el, arătându-şi colţii lungi şi ascuţiţi. Izbucni un concert de urlete şi fiarele se dădură înapoi, ca şi cum s-ar fi pregătit să sară pe el. Canterac o luă la fugă…

***

Totuşi, Bolivar, Libertadorul nu a pomenit niciodată de fiarele a căror vedere să-l fi speriat; explicaţia poate fi aceea că unul dintre fraţii Mosqueta, din milă pentru sfântă sau din prietenie pentru părintele Amoro, îl avertizase, în secret, despre intenţiile celui pe care îl conduseseră până acolo. Iar părintele, probabil, îşi luase toate măsurile pentru a-şi proteja relicva.

Fusese bine că se vorbise de *bulto* în *selva.* Îi folosise.

*Zamb*o, aşa-zisul nepot, era atins de o boală ce nu devenise încă endemică pe malurile Amazonului. Era acel *carrate* sau *pinto,* provocat

de o spirochetă care se complace în mediile umede şi calde.

Această maladie, numită când *carrate, pinto, vicara, mancha* sau *vitiligo,* după regiunile unde bântuie, provoacă la oamenii de culoare discromii violente, pete mari, stridente şi, în cazuri mai grave, ulceraţii purulente, care se acoperă de pete violete, galbene, roşii, verzi sau albastre. Incubaţia e foarte lungă şi, deşi infecţia nu e imediat mortală, ea nu-i face pe cei ce suferă de aşa ceva mai puţin hidoşi sau înspăimântători. Fără îndoială, deci, că părintele Amoro îşi întrebuinţase „nepotul” pentru a-i face pe oameni să creadă în existenţa unei *bulto* în această parte a *selvei,* ca s-o protejeze şi mai bine pe Santa Rosa.

Se non e vero, e bien trovato…[93]

Soarele era pe cale de a apune când revenii la coliba lui Carranza; întârziasem ascultându-l pe părintele Valdes, şi Walter nu mă aşteptase; îl găsii nu departe de colibă şi foarte vesel. De fapt, nu-şi pierduse timpul zadarnic.

Pe când eu ascultasem povestirea cu Sfânta Rosa, el se întorsese la senor Cella, de la care obţinuse carburant pentru barcă, mai mult chiar decât ceruse. Nu aveam deci de ce ne mai teme din acest punct de vedere. Iar pe Tomas trebuie să-l fi dus la femeile sale.

— E beat ca un porc! îmi spuse Walter. Şi animalul nu-i uşor; te rog să mă crezi, cu atât mai mult cu cât şi-a umplut burta cu toate băuturile pe care ni le-a dat Cella.

— Ei da, îi spusei eu; sper că mâine o să-şi revină, când ne vom lua adio.

— Nici vorbă să rămână aici. Şi-a pus în gând să vină cu noi până la Borja.

— Gând de beţiv, dar de!

— Îl cunosc pe Tomas; n-o să-şi calce niciodată o hotărâre luată, chiar de ar fi să regrete.

ÎMPUŞCĂM UN *TUCAN,* APOI UN *SURUCUCU*

Ne îmbarcarăm în zori, la ora când maimuţele începeau să se zbenguie prin crengi şi papagalii să cârâie; sărind şi eu în barcă cu picioarele aproape strânse, pusei pe fugă un enorm crocodil care se alungise pe partea dreaptă, nemişcat, ca un trunchi de arbore. E drept că aveam ochii nu prea deschişi, fie pentru că stătusem treaz, fie că băusem prea mult din ceea ce ne dăduse atât de generos Cella. În orice caz, de multe zile, pentru prima dată, după ce mă sculam, dizenteria nu mă mai chinuia, iar Walter îmi părea şi el însănătoşit şi mai în formă decât mine. Totuşi, nici poveste să apară Tomas!

— N-o să mai vină, zisei; sau numai dacă o să-l căutăm; şi o să ne trimită la naiba.

El Germano începu să facă puţină ordine în lucrurile care se îngrămădeau pe fundul bărcii. Mă mai gândii şi la monotonia malurilor de-a lungul cărora aveam să trecem şi nu ştiu ce n-aş fi dat să facem cale întoarsă. Eram sătul, înăcrit, obosit. Şi din ce în ce mai mult convins că nu-mi voi mai atinge scopul pe care mi-l fixasem; ba, chiar mă şi resemnasem cu acest gând.

Îl văzui apărând pe Tomas. Îmbrăcase o altă cămaşă, gri, la fel cu prima, dar curată, fără găuri şi aproape nouă. Umbla, ca totdeauna, desculţ şi cu pas sigur. Avea o *maceta* strălucitoare, punctată, doar ici şi colo, cu câteva pete de rugină, şi pe umăr o puşcă Dumoulin, cu cocoşul şi patul de un galben auriu. Nu-i servise niciodată, iar ţeava era oxidată şi ea. La centură purta un pistolet cu butoi, un săculeţ de piele plin cu gloanţe şi alice. Fluiera voios şi orice urmă de beţie din seara trecută îi dispăruse. Părea fericit că-şi reia lucrul.

— E frumos din partea dumneavoastră că ne însoţiţi, îi spusei. Dar de ce nu rămâneţi acasă? Pesemne că vă place enorm aventura? Nu?

— Deloc, îmi răspunse el. Îmi fac doar meseria. Sunt vânător şi, începând din acest moment, îmi voi practica meseria. Teritoriile din amonte sunt bogate în sălbăticiuni.

Îi aruncai o privire lui Walter, obiectând:

— Şi dacă indienii or să audă împuşcăturile, nu-i vom pune pe urmele noastre?

Ghidul meu surâse atotştiutor.

— De multă vreme ne aşteaptă sosirea la Barranca. Iar de acum înainte nu la va mai scăpa niciun gest de-al nostru… În orice caz, aici e fieful lui Tomas; cunoaşte locul mai bine ca noi.

Micul motor începu să pârâie şi ne depărtarăm de mal; nici nu ajunserăm însă bine la mijlocul fluviului, că-l şi zărirăm pe Cella, care se sculase mai de dimineaţă, ca să-şi ia rămas bun de la noi. Flutura deasupra capului, cu un gest lent şi elegant, o batistă roşie, ţinută cu vârful degetelor.

Apoi izbucniră nişte lătrături puternice şi Tomas se ridică cât fu de lung.

— *Caramba!*[94] înjură el, trebuie să mă fi îmbătat rău dacă l-am uitat pe Tonto! La mal, Walter, la mal, repede! Nu-l pot părăsi pe acest *chiquito!*

***

Pe la începutul după-amiezii, peisajul *selvei* se schimbă brusc. Nu eram la mai mult de vreo patruzeci de kilometri de Barranca şi vegetaţia creştea după poftă, devenise aceeaşi pădure de nepătruns, de data aceasta însă pe munte. Era pentru prima oară, de la plecarea noastră, că ne aflam în faţa unei ridicături de teren care rupea monotonia depresiunii amazoniene.

Tomas ne avertiză că ne apropiem de Puerto Americano, aflat la vărsarea Moronei; ceea ce însemna că, într-o zi şi jumătate, două cel mult, dacă nu aveam nicio avarie, urma să ajungem la Borja, prima ţintă a călătoriei noastre.

La această veste, mă cuprinse un fel de febră, dispărându-mi, pentru moment, toată oboseala.

Şi, în timp ce treceam printre două insuliţe, Tomas împuşcă un *tucan,* care ciugulea din fructele unui palmier.

Atunci îmi putui da seama de iscusinţa acestui om, căci eu abia zării pata de culori stridente, făcută de penajul păsării, în palmier, când el şi trase fără a mai sprijini puşca de umăr. Şi pasărea căzu în apă ca o piatră, ucisă, plutind până ce ne apropiarăm de ea.

Era un exemplar mare, singuratic – deşi *tucanii* trăiesc, de obicei, în colonii – pentru care încetase orice suferinţă. Şi, într-adevăr, primul lucru pe care-l remarcă bătrânul *cauchero,* examinându-şi victima, fu că pasărea era oarbă; furnici negre, mici, de o speţă aparte, îi umpluseră ochii mari, mâncându-i. Nenorocita nu mai putea nici să se hrănească, nici să vâneze – şi era lacomă de ouă – nici să bea apă, ceea ce, dat fiind ciocul său curbat şi enorm, constituia una din operaţiile cele mai complicate, neputând aduna cu el decât picăturile de rouă de pe frunzele arborilor. Dar fiecare strop sorbit de ea astfel presupunea un deosebit exerciţiu acrobatic.

Tomas îi tăie apoi iute capul, îi jupui grijuliu gâtul, îi smulse câteva pene oranj, şi-i aruncă, după aceea, corpul în fluviu, susţinând că o carne atât de tare ca a *tucanului* n-ai putea găti niciodată. Capul, contrar a ceea ce gândeam eu, era foarte uşor, ciocu-i enorm nefiind altceva decât o pieliţă subţire şi cornoasă, care doar ca volum impresiona şi nicidecum ca greutate. Cel mai ciudat lucru la ea mi s-a părut limba, de forma unei pene, a unei pene veritabile, alcătuită din nervuri paralele foarte strânse şi prinsă în fundul gâtului de o tijă cartilaginoasă.

— Pentru dumneata, *chiquito,* am ucis această pasăre, spuse Tomas. Păstrează-i cu grijă penele de la gât şi, dacă o să ai să-i ceri ceva vreunui şef aguarun, în schimbul lor vei putea primi orice; îşi fac din ele cele mai frumoase podoabe.

Nu ne oprirăm la Puerto Americano, căruia i se mai spunea şi Carabanchel, după numele, cred, al unui mare proprietar, important vânzător şi cumpărător de păduri. La Puerto Americano nu era nimic de văzut şi a staţiona acolo ar fi însemnat să ne pierdem timpul în zadar. Orăşelul era mic, într-adevăr, casa Carabanchel aflându-se destul de departe pe uscat. Dar, mai mult ca de orice, Walter se temea de mişcările fluviului Morona, care se vărsa în acest loc cu violenţă, pe o lăţime mai mare de o sută de metri, cu ape învolburate, cenuşii sau ruginii, alimentate din plin cu cele care veneau dinspre flancul oriental al Cordillierilor Campanquiz, flanc foarte apropiat, şi cu o văgăună din care se ridica Borja.

Căderea rapidă a nopţii nu ne permise să ajungem nici până la Culebra, orăşel al cărui nume figura pe harta lui Walter, dar nu şi pe a mea; existenţa satelor de pe Maranon era foarte precară, putând foarte repede dispare, odată cu creşterea bruscă a apelor din anotimpul ploios. Şi dacă fluviul îşi schimba cursul, ceea ce se întâmpla destul de frecvent, locuinţele ridicate pe mal se trezeau deodată deplasate cu vreo doi, trei kilometri mai spre interior. Or aceste fantezii ale unei naturi anarhice creează, uneori, situaţii comico-dramatice. Astfel, când apele se prăvălesc năvalnic din Sierra Campanquiz, albia fluviului nefiind destul de mare ca să le cuprindă şi apa trebuind neapărat să-şi găsească şi alte ieşiri, se formează nişte bretele, între două *llociladas,* în curbele cele mai pronunţate, ca în regiunea Culebra, de pildă. Unii călători, apoi, sperând să câştige timp, intră cu vasele pe aceste bretele, care, într-adevăr, sunt şi „scurtături”. Dar cum descreşterile sunt tot atât de bruşte ca şi creşterile, un nivel, care se ridică într-o noapte cu cincisprezece metri, poate tot atât de bine, în alte două nopţi, să şi scadă. Aşa s-au pomenit multe vase cu chila pe uscat, sau cocoţate prin copaci, la

o înălţime de unde nu mai puteau fi date jos atât de uşor.

Totuşi, ploile frecvente nu erau şi destul de violente, pentru a ne teme de ceva asemănător în urma vreunei erori de navigaţie.

Ne oprirăm pe o *playa,* înainte de apusul total al soarelui şi Tomas trecu la treburile sale obişnuite, de a-i fi zis că în această regiune se simţea în adevăratul său domeniu, mai bine ca oriunde în Orient. Se puse să caute lemne şi avu norocul să găsească o *canella moena,* din care extrase nu numai seva pentru focul bucătăriei, ci şi pentru nişte torţe făcute din crengi şi vârâte-n pământ. Nu făceau fum, dar scoteau un miros groaznic de terebentină. Mai mult chiar, flăcările atraseră un nor de ţânţari care se năpustiră pe noi, umplându-ne de băşici. Nu speram ca în timpul nopţii să ne păzim de umiditate numai cu *canella* şi, după masa înghiţită, fără gust şi poftă, ne puserăm pe căutat lemne şi pentru focul de noapte. Mă îndepărtam de *playa,* cu o torţă în mână, amuzându-mă să urmăresc cu ea norul de ţânţari care ne supăra. Nu se găsea lemn uscat şi ne-ar fi trebuit *maceta* ca să tăiem crengi.

Numai că, pe când înaintam cu prudenţă, cu ochiul, auzul şi mirosul la pândă, simţii, deodată, un violent parfum de mosc, miros care-mi fusese totdeauna dezagreabil. Şi venea dintr-un tufiş. Mi-am zis că de la vreun animal, veveriţă, *cashacuchillo, capibara,* sau mai ştiu eu ce. Înaintai cu torţa în mână şi ceea ce văzui la lumina ei aducea a ananas negru şi monstruos. Pe urmă, deosebii un fel de piatră întunecată, împodobită cu două protuberanţe strălucitoare, ca nişte boabe de jasp; ochi, ochi de reptilă, fără pleoape, care mă priveau. În faţă, două găuri, ca nişte capete de ţevi, erau nările, prin care răspândea acest miros infect. Respira foarte lent. Şi n-aveam nicio armă. Mă întorsei încetişor, fără zgomot, aşteptându-mă în fiecare clipă să primesc o lovitură de cap de

reptilă, tot atât de puternică precum cea de corn de taur. Dar animalul nici nu se mişcă din loc.

— Walter! Tomas! strigai de îndată ce mă îndepărtai la o distanţă ce mi se părea în afara oricărei primejdii. Veniră iute şi Tomas înşfăcă puşca cu febra celui mai pasionat vânător.

— O, o! exclamă el când văzu şarpele. *Senor surucucu*[95] a mâncat bine şi nu se mai poate mişca! E într-un fel de comă şi orice duşman, jaguar, tigru negru sau crocodil l-ar putea răpune fără cel mai mic risc. Ba s-ar putea să-l atace şi furnicile şi să-l devoreze, fără ca el să se poată mişca.

Puse ţeava puştii sale între cei doi ochi ai reptilei, la mai puţin de cinci centimetri, capul solzos semănându-i cu o bucată de antracit, şi trase. Şarpele abia tresări şi ţeasta i se prefăcu în ţăndări, sub lovitura celor opt alice.

Tomas îşi încărcă din nou, liniştit, arma; mi-o puse în braţe şi se apucă să desfăşoare animalul. Operaţie deloc uşoară. Corpul cilindric al reptilei era enorm şi greu, ajungând, după ce fusese întins, să poată fi şi măsurat.

— O piele de o sută de *soles,* cel puţin, spuse el cu satisfacţie. Aşa că, dragi prieteni, mâine-n zori o să mă apuc să-l jupoi pe acest *senor* şi, dacă fiecare încărcătură de puşcă mi-ar putea aduce aşa ceva, atunci mai zic şi eu că merită să trăieşti în *selva.*

Revenirăm la locul unde seva de *canella* nu mai dădea prea multă căldură. Torţele continuau să ardă.

Ne speriarăm. Cinci oameni goi, de culoarea bronzului, pe care nu-i remarcasem imediat, ne priveau cercetători, de la zece metri înălţime, de pe mal. Unii aveau carabine, alţii arcuri sau lănci din lemn de *chonta.*

— Cine sunteţi voi? îi întrebă Walter, cu o voce care-i trăda o nelinişte mascată. Moratos sau guambizas?

— Guambizas, jivaros, răspunse unul dintre indieni.

Fără a părea făţiş ostili, aveau priviri fioroase şi neliniştitoare.

Se angajă apoi o conversaţie între cei doi prieteni ai mei şi sălbatici. Aveau o voce bizară, cavernoasă şi parcă şi mânioasă, atât strigau de tare.

Pesemne că erau explicaţii în legătură cu împuşcătura pe care-o auziseră, şi Tomas le arătă cu degetul arma lui, pe care însă o ţineam eu, precum şi locul unde împuşcase şarpele. Walter întări spusele lui Tomas.

Între cei cinci indieni avu loc un fel de discuţie, de parcă se certau şi se ameninţau reciproc. Cuvintele le erau adevărate zbierete; unii gesticulau, iar alţii se zvârcoleau de furie? În cele din urmă, primul care vorbise sări spre noi. După el urmară ceilalţi şi toţi se îndreptară spre cadavrul şarpelui.

— Le-a dispărut un om din trib, îmi explică Walter. Îl caută de dimineaţă şi se întreabă dacă n-a fost luat de indienii aguarunas sau moratos. S-ar părea că-i şi război acum între ei.

— Şi ne vor cumva răul?

— Ştiu eu? Mai bine să fim prevăzători; aşa că du-te uşurel şi caută armele-n barcă.

Ascultai, dar nu exista niciun motiv să ascundem puştile şi revolverele, deoarece sălbaticii ştiau că eram înarmaţi şi, cu cât le-am fi arătat că avem mai multe, cu atât mai puţin le-ar fi dat prin cap să ne atace.

Cum ajunseră la cadavrul şarpelui începură din nou să ţipe. Îi văzui lăsându-şi arcele, carabinele, lăncile şi apucându-se să răsucească corpul reptilei pe *playa*.

— Ah, iată-i în fine fericiţi! exclamă Walter, surâzând. Acum ştiu ce i s-a întâmplat prietenului lor.

— Da? Şi ce anume? Unde-i? întrebai eu.

— Doamne! În burta şarpelui!

Unul dintre guambizi puse mâna pe un cuţit cu lamă curbă, pe care-l avea agăţat cu o sfoară de gât, şi, cu o mişcare rapidă, de expert, deschise burta şarpelui. Toţi ţipară. Ceea ce căutau, găsiseră. Era un fel de fiertură, o pastă moale în putrefacţie puturoasă, în care, cu puţină bunăvoinţă şi imaginaţie, se putea distinge o vagă formă umană. Insul era în parte digerat.

Şi din nou se iscară vorbe între Tomas, Walter şi sălbatici; vorbe ce durară o bună bucată de vreme; întrebări şi răspunsuri de o parte şi de alta, dându-mi impresia unui târg.

Apoi indienii îşi luară armele şi intrară în pădure.

— Ei bine, dar ce se-ntâmplă? întrebai eu.

— O să vină cu un coş, în care să ia corpul nefericitului tovarăş. Ne mai cer să le facem cadou corpul şarpelui, în schimb ei angajându-se să-i prepare lui Tomas pielea.

— Şi ce o să facă cu el?

— O să-l mănânce. E bun, are multă carne.

— Dar corpul indianului, grămada asta de putoare care-mi întoarce maţele pe dos?

Walter rânji.

— Probabil că-l vor mânca şi pe el. O să se mistuie mai uşor. E pe jumătate digerat.

— Mă dezgusti.

— O să vedeţi, şi veţi avea ocazia să şi gustaţi! Suntem doar invitaţi.

— Sper c-ai refuzat invitaţia?

— Nu. Dimpotrivă! Pentru că s-ar putea să aflăm tocmai de la ei ceea ce căutaţi. Oamenii albi poate că nu sunt chiar atât de departe pe cât credeţi.

Tresării de bucurie.

— Zău?

— O să vedem mâine. Marele şef Mucca Intiyu Arutuma[96] ne va aştepta.

— Ce nume!

— Da, pentru că asta înseamnă „Cel mai bătrân vânător de capete“. Frumos titlu pentru o carte de vizită, nu?

SUNT ALES MEMBRU AL TRIBULUI… DAR N-OR SĂ FACĂ SUPĂ DIN MINE?

Petrecui o noapte zbuciumată. Auzind că eram poate pe punctul de a-mi atinge scopul urmărit, prima mea pornire fu să mă bucur. Imediat însă îmi dădui seama că nu prea aveam chef să-mi continui cercetările. Eram sătul, epuizat. Şi dacă ar fi trebuit să pătrundem în pădure cu *maceta* în mână, ca să ne croim drum prin vegetaţie, aş fi fost incapabil, fizic, să plec mai departe. Nu era mai mare daraua ca ocaua, cum se zice? Şi la ce bun? Treaba lor dacă sălbaticii albi existau sau nu. Ce-mi păsa mie de ei? Trăisem o lună de aventuri nemaipomenite şi-mi ajungea; ar mai fi trebuit puţin şi obiectivul mi s-ar fi şters sau dispărut de tot.

Totuşi mă mai gândii; îmi găsisem un pretext ca să mă aflu acolo, aşa că trebuia să merg până la capăt.

De aceea, dimineaţa, prevăzând că trebuie să-i câştig graţia şefului Mucca Intiyu Arutuma, vârâi în sacul meu Limaperu mai mulţi pumni de cartuşe Winchester şi pe deasupra, şi penele *tucanului* vânat de Tomas. Aceste daruri, unul produs al civilizaţiei şi celălalt al pădurii, trebuiau să facă să dispară barierele dintre sălbatici şi albi.

Găsirăm deştul de uşor *trocha* care ducea la satul indienilor guambizas; de altfel, mai multe cărări dădeau într-acolo, ceea ce însemna că mai sus erau şi alte *playas* unde mergeau băştinaşii să pescuiască sau să ia apă.

Se făcuse ziuă de mult, dar satul tot dezolant părea. În marea piaţă, înconjurată de colibe, corpuri de indieni erau întinse pe jos, ca după o bătălie; bărbaţi şi femei pe care somnul îi prinsese perechi-perechi, în poziţii ce dădeau de înţeles că acolo fusese o orgie. N-aveai decât să priveşti tărtăcuţele goale, tăvile încă pline de *yucca* şi de o

carne albă, care, mă asigură Walter, era carnea şarpelui împuşcat de Tomas (carne de anaconda, fiartă) pentru a fi sigur că nimeni nu se abţinuse.

După cum aflarăm mai târziu, indienii guambizas treceau de mai mult timp printr-o foamete cumplită. Dar pescuitul? Vânătoarea? Ei bine, pesemne că, mai sus, pe fluviu, multe triburi aguarunas, care suferiseră şi ele de foame, pescuiseră din belşug, cu ajutorul unei rădăcini, *barbasco,* rădăcină otrăvitoare pentru om şi somnifer pentru peşte (cu toată interdicţia, formală, a Perului de a se pescui cu *barbasco,* interdicţie de care indienii nu ţineau cont, pentru că nici nu ştiau măcar de ea.). Pescuitul trebuie să fi fost atât de fructuos acolo, încât peştele nu mai ajunsese şi mai jos, pe fluviu. Iar cu vânătoarea, la fel, multe subtriburi jivaros, de prin părţile locului, curăţiseră tot ce se putuse curăţa în materie de vânat şi prin urmare foamea bântuia cam peste tot.

Indienii guambizas se aruncaseră pe şarpele ucis de Tomas şi-l pregătiseră numaidecât, făcând apoi un fel de funeralii indianului înghiţit de reptilă. Ba se ajunsese şi la orgie, un popor prea privat de mâncare nemaicunoscând nicio înfrânare, atunci când se poate sătura.

— Ei bine, spuse Walter, dacă tribul ar fi fost în război cu vecinii, ce vânătoare de capete ar fi putut avea loc noaptea aceasta pentru indienii aguarunas şi maronas!

Şeful Mucca Intiyu Arutuma, care sforăia în jilţ, nu era nici el mai treaz decât supuşii săi. Trebui să-l zgâlţâim ca să se trezească din toropeală. Şi când văzu faţa lui Walter aplecată asupra lui, se sperie, iar Tomas, venind cu Tonto care-i lătra pe urme, îl făcu să se ridice de-a binelea şi să încerce să-şi ia armele.

Clătinându-se, tremurând şi cu capul plecat în faţă, ca şi cum i-ar fi fost de plumb, fireşte că nu le găsi imediat.

Încetul cu încetul, îşi reveni, trezind totodată şi câteva femei din somnolenţa lor, ca să-i aducă de băut *massato.* Deci a înjgheba o conversaţie cu el era inutil. Dar nu-i trebuiră decât câteva ore pentru a ieşi din mahmureală. Totul te făcea însă să crezi că nu se îmbătaseră numai cu *massato, chicha* sau *platanzia,* ci că folosiseră şi *aya-huasca, gimanchi şi uchi,* altfel spus, stupefiante.

Şi, ca în ajun şarpele, tot aşa şi tribul se cufundase într-o toropeală, în care i-am fi putut ucide pe toţi, fără ca vreunul să încerce măcar să se apere.

Numai că, dând o raită prin sat, ne dumerirăm de o seamă de lucruri. Într-o colibă, de pildă, era o femeie care dormea rezemată de perete, semn că, în ajun, gătise ceva, după cum ne arătau şi diversele platouri aranjate în jurul ei, conţinând nişte resturi. Dar ce resturi! O viperă ceva mai mare decât o trestie, jupuită proaspăt, melci, frigărui cu *humpos* sau viermi de palmier, şi *pericotes,* un fel de şoarece, cam de mărimea unui şobolan… Dar nici urmă de şarpele nostru. Era imposibil de crezut că fusese mâncat în întregime, ca un cârnat uriaş. Să fi făcut conserve din el? Şi să fi ascuns ce mai rămăsese? Nu puturăm deloc afla. Totuşi, Walter, care cunoştea bine moravurile indienilor jivaros, precum şi ale triburilor acestui popor, emise o serie de ipoteze, date fiind, mai ales, faptele care aveau să urmeze.

Cum nu mă mai preocupase Tomas, pe care Tonto îl însoţea peste tot, avuserăm, deodată, surpriza să auzim lătrăturile căţeluşului negru. Fugea spre noi şi, când ne ajungea, o lua din loc spre o colibă. Iar de acolo pe cine-l văzurăm ieşind vesel?! Pe Carranza. Îi ştiam, bineînţeles, darul născut de a găsi colibele locuite de femei tinere şi primitoare, dar, de data aceasta, venea spre noi cu un copilaş în braţe. Un copilaş care părea inert. O fi mort?

— Tocmai s-a născut! Şi eu l-am moşit. Trebuie să-l înlocuiesc pe tatăl său, care-i beat ca un porc.

— Dar unde fugi? îl întrebai.

— Să-l zvârl în fluviu. Dacă dă din picioare e semn bun, semn că va trăi, dacă nu mişcă din ele, e semn că va deochea şi va trebui să-l dau pe apă…

Şi o şterse ca săgeata, urmat de Tonto, care lătra de mama focului.

Acesta e obiceiul la guambizas; orice nou născut trebuie cufundat în apa Maranonului, care, de altfel, nu e prea rece nici pentru un nou născut. Ei cred că dacă pruncul nu mişcă în apă, n-are să trăiască sau, mai târziu, va fi stăpânit de un demon. Se pare că, prin aceasta, se urmăreşte provocarea unei reacţii, ca aceea când moaşa bate fundul copilului cu palma, pentru a-l face să respire, după ce a trecut printr-un „tunel“ atât de greu.

— Curioasă, observai eu, transformarea care s-a produs în Tomas. De când am trecut de Barranca nu mai e acelaşi.

Deşi n-aş fi putut spune exact în ce consta această metamorfoză atât de ciudată. Mi se părea că se sălbăticise; de fapt şi proceda în toate ca un guambiza.

Walter mă aprobă dând din cap, fără a spune nimic. Reflectă. Câteva minute mai târziu, îl văzurăm pe Tomas venind cu copilul în braţe, ud şi zbierând cât îl ţinea gura, semn că avea un glas puternic şi gutural, tocmai cum îi trebuia tribului.

— Ei bine, îmi spuse, deodată, Walter, iată ce presupun eu şi cred că nu mă înşel; şarpele a mâncat un guambiza tocmai când a avut loc naşterea. La aceşti sălbatici există credinţa că mortul a înviat prin noul născut, reptila slujind de intermediar. Aşa că, fiind un *deus ex machina* al miracolului, trebuie să-i adore rămăşiţele, înainte de a le mânca în cadrul unei mari sărbători rituale.

Şi să-ţi mai povestesc ceva ce am văzut cu ochii mei. În aceste regiuni se întâmplă ca crocodilii să devină foarte familiari unor triburi, atât de

familiari încât se simt ca acasă. Intră prin colibele mai joase şi mănâncă de prin ele tot felul de rămăşiţe. Nu-s deloc primejdioşi şi chiar şi copiii îi hrănesc cu ce le rămâne de la masă. Exista unul atât de blând la şapraşii la care mă aflam cândva, încât mai că-ţi venea să-l alungi cu băţul. Se aşezase la rădăcina unui palmier şi-şi aştepta zilnic, ca un câine, porţia de mâncare. Nu-i dădea nimeni atenţie şi, într-o zi, un sălbatic descoperi că sora lui murise în timpul nopţii. Deci urma să dea alarma, pentru ca vracii să descopere cine o omorâse sau era vinovat de moartea ei. În clipa aceea, se auzi mugetul unui jaguar, chiar în mijlocul satului, şi toţi indienii săriră cu mâna pe arme.

Când colo văzură fiara ghemuită la rădăcina palmierului şi mâncând din coada saurianului.

Trebuie să-ţi spun două lucruri; *yanopuma* se dă în vânt după aşa ceva, iar crocodilul se teme atât de tare de stăpânul junglei, încât se lasă mâncat de viu, fără să se clintească din loc şi chiar făcând pe mortul. Când se satură, fiara plecă, iar crocodilul se aruncă în fluviu, ca să-şi spele ciotul de coadă rămas, fericit c-a scăpat cu viaţă.

Sălbaticii, având puşti, ar fi putut foarte uşor ucide jaguarul, dar, atunci, cel ce-şi pierduse sora strigă:

„Nu-l omorâţi! E sora mea!"

Şi fiara fu lăsată să se întoarcă teafără în pădure.

***

Când şeful Mucca Intiyu Arutuma consimţi să se trezească, ne apăru ca un flăcău zdravăn, cu braţe puternice, cu nasul turtit şi cu părul în dezordine, atât de sârmos ca fibrele de *chambira,* neprelucrate de mâinile experţilor indieni. Era, de departe, membrul cel mai deosebit al tribului; i-o spunea privirea, numai că avusese nenorocita idee de a-şi smulge dinţii din doi în doi, în aşa fel încât fizionomia-i devenise agresivă şi fioroasă.

Hotărârăm să-i dăm cadourile, iar eu îi scosei din sacul meu, Limaperu, gâtul *tucanului* cu minunatele-i pene oranj, din care se degaja un miros de stârv, pielea fiind plină de viermi. Pe sălbatic însă nu-l incomoda, căci îl primi cu o bucurie certă şi atât de iute, de parcă s-ar fi temut să nu i-l luăm înapoi.

Walter îi dădu şi un pumn de tutun, pe care-l refuză cu demnitate, spunând că acesta-i pentru *mohan,* adică pentru vrăjitor. Şi Walter nu mai insistă, ştiind ce profitabil era să-l ai şi pe vrăjitor de partea ta.

Pe urmă golii pe o pătură sacul cu toate cartuşele. La vederea lor, Mucca Intiyu Arutuma fu cuprins de neastâmpăr. Umbla încolo şi încoace, proferând fraze sacadate şi vorbind atât de iute, încât nici Walter nu-l mai pricepea. În cele din urmă, vârî cartuşele într-un coş de fibre, pe care-l ascunse sub o pătură. Apoi, punându-ne mâna pe umăr, în semn de prietenie, ne spuse că suntem oaspeţii lui şi că putem sta în sat cât voiam, urmând să ne dea şi o locuinţă confortabilă.

Asta nu-l deranja, după cum aflarăm mai târziu, pentru că ne fusese hărăzită coliba unui guambiza mort.

Când murea unul din aceşti indieni, casa lui trebuia să rămână nelocuită timp de un an, nimeni neputând pătrunde în ea şi atinge ceva din ce rămăsese de la cel decedat. Mai mult, în primele zile trebuia pusă acolo şi hrană pentru cazul în care, totuşi, s-ar fi întors, apoi intrarea se astupa şi coliba era declarată sfântă. Cum noi, albii, nu aveam nimic de a face cu aceste credinţe şi obiceiuri, nici prezenţa noastră în acel loc nu era socotită drept sacrilegiu.

Aşa că acceptarăm, hotărând să rămânem câteva zile la ei. De fapt o făcurăm pentru că Mucca Intiyu Arutuma neştiind dacă prin regiune existau sau nu sălbatici albi, ne promisese să afle. Dar cum?

— Drogându-mi unul dintre supuşi cu *aya-huasca,* ne spuse tot el.

La doza pe care o prepara *mohanul,* indianul care ar fi luat-o cădea în transa care-i permitea spiritului său să se dedubleze şi să umble, ca să afle dacă ceea ce voiam eu să ştiu era adevărat sau nu, şi unde anume se aflau cei căutaţi.

Ba, Mucca Intiyu Arutuma fu atât de amabil, încât ne promise şi o escortă, ca să-i putem găsi pe aceşti albi, să-i înfruntăm şi, la nevoie, să-i şi distrugem. Pentru asta ne mai cerea doar vreo douăzeci de cartuşe în plus, pe care urma să le împartă cu *mohanul* şi cu cel ce avea să se drogheze. Aşadar, în sat, cartuşele aveau mare trecere.

— Hai, acceptaţi, mă sfătui Walter. Nu ezitaţi! Eu cred în vrăjile astea ale lor.

— Şi cât timp o să stăm aici?

— Trei sau patru zile.

Mă dusei la barcă să mai iau cartuşe în sacul meu Limaperu şi profitai ca să furişez într-însul şi Focamaticul, pe care-l încărcai cu o nouă peliculă.

Avusei norocul ca la întoarcere să-l văd pe Mucca Intiyu Arutuma certându-şi tare războinicii şi bând *massato* dintr-o tărtăcuţă. Părea foarte furios şi-şi arătă, de după buzele răsfrânte, dinţii, ca un câine rău. Mă ascunsei după o tufă de bananieri şi apăsai pe declanşator, apoi, ocolind colibele şi ajungând la cea care ne era destinată, la picioarele unuia dintre piloni, pe un covor de frunze veştede, ascunsei aparatul, ca să nu-mi fie găsit printre lucruri. O precauţie de aur, care avea să se şi vădească extrem de binevenită.

Şi când, puţin mai târziu, după ce-i dădusem şefului preţioasele muniţii, mă întâlnii cu Walter, îl văzui că abia se putea reţine să nu izbucnească în râs.

— Va trebui să vă deghizaţi, îmi spuse el. Şi n-aveţi încotro, pentru că altfel aţi ofensa tribul. O să

fiţi făcut cumnat al acestor indieni guambizas. E o mare onoare!

— Cumnat? Dar de ce, mă rog?

— Cumnat, pentru că nu sunteţi de acelaşi sânge cu ei, altfel v-ar fi făcut, în mod sigur, frate. I-am spus lui Mucca Intiyu Arutuma că sunteţi un personaj foarte important în tribul dumneavoastră, un şef foarte mare, şi că, numai datorită vouă, au primit cartuşele pentru puştile Winchester. Şi o să vă onoreze cum se cuvine… Fireşte, asta o să vă mai coste încă vreo câteva cartuşe…

— Şi încă un rând de *massato!*

— Nu râdeţi! Am vrut să vă fac o farsă, mărturisesc, dar ei au luat-o în serios, aşa că nu fiţi imprudent şi, mai ales, nu râdeţi: Mucca Intiyu Arutuma e al dracu'! Şi nu uitaţi că ne riscăm viaţa. Aşa că dacă nu faceţi pe grozavul scăpăm cu bine.

— Mda, e vesel! Glumele tale îmi amintesc de cele ale lui Tomas.

— Fiţi serios şi daţi-mi mie aparatul, o să încerc să vă las o amintire, de pe urma acestei sărbători.

Îi spusei unde-l ascunsesem, iar la câtva timp după aceea mi se aduseră veşmintele pe care trebuia să le îmbrac.

Era un *tarachi,* tradiţionala fustă maro, dungată cu cenuşiu, o centură de păr omenesc numită *acuchu,* jambiere făcute din elitre de coleoptere, de scarabei şi brăţări de cochilii de melc, sau *huahuo.* La gât, un colier magnific, strâns, făcut din zece rânduri de năsturei albi cu două găuri, ca butonii noştri de cămaşă, şi două *mementoşi,* mătănii înşiruite pe mai multe fire, ca să fie puse la gât şi încrucişate pe piept, sub sâni. Mai avusei apoi dreptul şi la o coroană de bambus fin, împodobită cu pene de *tucan* şi la nişte cercei foarte lungi, din pene de colibri.

Nu mai rămăsese decât să mă îmbrac, iar *mohanul,* care mesteca o gură de tutun, veni el însuşi să mă picteze. *Llangua* albastru, *huito*

negru, *schiote* roşu, ulei de *motilo-caspi* şi de *corail-caspi,* dând culoarea roz a bomboanelor englezeşti.

Trebui apoi să-mi scot cizmele şi să rămân desculţ, ca un adevărat guambiza. Din păcate, *mohanul* mai văzu că şi pe nas am ceva ce-i trezi lăcomia. Şi dori, în schimbul serviciului ce mi-l făcuse, să-i dau ochelarii mei. Îi arătai că nu se putea servi de ei, fiind pentru o miopie avansată şi, ca dovadă, îi şi pusei pe nas. Nu-i păsa, ţinea la ei pentru cine ştie ce naiba, şi Walter îşi dădu osteneala să-l facă să renunţe. Degeaba! Walter îl asigură că dacă devenea proprietarul lor, eu îi puteam ghici gândurile oriunde s-ar fi aflat. Bătu în retragere, ceea ce mă făcu să mă îndoiesc şi mai mult de convingerile sale în eficacitatea şiretlicurilor la care recurgea.

Ceremonia vădi mai puţină solemnitate decât aş fi crezut. Tomas apăru şi el cu Tonto, care fugea în toate părţile, înnebunit de mirosul indienilor; nu-l putea suporta, cum nu puteam suporta eu moscul.

Reuşii să fiu serios, fără greutate, căci pantomima prietenului nostru nu mă făcea să râd şi, apoi, pentru că aveam în fala ochilor nişte mostre de mutre care mă îngrozeau; feţe de sălbatici cu ochi glaucomici, neîncrezători, ameninţători, cruzi, tulburaţi de băutură, chipuri de fiare fioroase, cu dinţi ascuţiţi, ca de demoni, încă sub efectul etilismului, riscând, în orice clipă, să se dezlănţuie.

Mucca Intiyu Arutuma, din înaltul celor trei trepte care duceau spre uşa colibei noastre, le adresă, mai întâi câteva cuvinte supuşilor săi, apoi se întoarse spre mine, care stăteam stângaci, neliniştit, idiot chiar, în cadrul uşii.

— *Jamu llama-ya, jenchi visita amuy champoys cagnado.*

Walter îmi spuse, mai târziu, că niciun indian guambizas nu putuse înţelege această frază, pentru că făcea parte dintr-un rit îndepărtat, rostit în limba

quecua, cu o mică diferenţă de pronunţie. Traducerea ar arăta cam aşa:

„Iată-te cu noi şi vizita ta aici ne face fericiţi. Noi te primim în calitate de cumnat (sau văr *cunado* egal văr). Şi e mai bine decât să ne războim!”

Manifestarea de pacifism nu era însă prea liniştitoare. Membrii tribului se împrăştiară, ca să bea *massato,* cum se proceda la orice ceremonie. Ni se aduse şi nouă şi băui şi eu, deşi nu-mi prea venea, pentru că văzusem câteva bătrâne fără dinţi, cu gura îmbălată şi care, desigur, mestecaseră *yucca* pentru faimoasa băutură… Aş fi vrut să-mi lepăd cât mai repede veşmintele şi boiala. Walter îmi spuse să stau liniştit, până avea să mi se poruncească.

Asta numai ca să profite de un moment în care nu am fi fost supravegheaţi, ca să-mi „tragă“ o poză în postura de „cumnat“ guambiz.

Totul se petrecu fără nici cea mai mică stânjeneală. Ba chiar îmi putui recupera şi veşmintele civilizate. Sălbaticii se cufundară în somnul lor de beţivi şi nu mai putu fi vorba, din nefericire, să abordăm pe unul dintre ei ca să fie drogat, pentru a afla cele dorite de mine; ar fi însemnat încă o pierdere de timp.

Ultimele cuvinte ale lui Mucca Intiyu Arutuma, înainte de a se culca, fură doar încă o cerere de douăzeci de cartuşe.

Înţelegerea – să-i spunem „fraternă” – începu să se deterioreze de la a treia zi. Îl văzusem pe *mohan* pornit pe un du-te-vino bizar, aţâţând focuri, preparând sosuri complicate; seara, un om ieşind din coliba lui, traversă satul, clătinându-se şi se prăbuşi în faţa colibei şefului; nu ne trecuse prin cap că ăsta ar fi drogatul promis.

Câteva ore mai târziu, începurăm să fim trataţi cu indiferenţă, ca să nu zic cu dispreţ, ca şi când nici nu eram acolo! Şi de-aş fi fost numai cumnat (sau văr), tot ar mai fi fost ceva; dar cum se punea

şi chestiunea statului în sat cât am fi vrut, lucrurile ne cam nelinişteau!

Poate că Tomas îşi găsise fericirea şi asta să nu fi plăcut unora ipoteza lui Walter. De fapt, el trăia în casa femeii pe care o moşise şi avea grijă de copilul pe care-l cufundase în Maranon.

A treia zi, se petrecu un incident, care mă făcu să mă cam îndoiesc de puterea vrăjitorilor jivaros. În zori, auzirăm nişte strigăte, venind dinspre fluviu şi, îndată după aceea, văzurăm doi indieni ducându-l pe un al treilea de subţiori. Nefericitul striga, se agita, mugea. Avea un picior rupt. Plecat la vânătoare cu *sarbacana* se instalase în furca unui arbore şi căzuse, iar cei doi îl aduceau acasă, la vrăjitor, nenorocit şi cu o fractură – ce-i drept nu deschisă – dar rănit.

În momentul acela îi spusei lui Walter:

— Limita timpului fixat de Mucca Intiyu Arutuma a trecut. Putea să ne spună până acum ceva despre rezultatul vrăjitoriilor. Fireşte că nu cred în el, dar omul şi-a luat un angajament pe care ar fi trebuit să şi-l ţină!

El Germano dădu perplex din cap. O fi simţit el ceva ce nu-i era prea favorabil.

— Ai văzut că ne-au lăsat şi fără mâncare, insistai eu, când acum trei zile ne dădeau tot?

— Asta n-are importanţă, spuse el. Vreau să-l văd pe şef… iar dumneavoastră încercaţi să trageţi cu ochiul la manevrele vrăjitorului, poate aflaţi ceva.

Plecarăm fiecare la ale lui. Nu speram deloc să fac ceva, pentru că nu puteam schimba niciun cuvânt cu *mohanul.*

Pe când mă îndreptam spre coliba vrăjitorului, îl văzui pe Tomas venind spre mine, cu pas grăbit.

— Ah! exclamă el, bine că vă întâlnesc. Aş vrea să-i vorbesc lui Walter, ca să-i cer părerea.

— Ei! îi răspunsei, n-ai decât. Numai că nu te-am mai văzut.

Îşi duse un deget la buze.

— Pssst! Fiţi prudent. Ăştia pun ceva la cale… dar încotro?

— La *mohan.*

— Vă însoţesc. Nicio vorbă şi uitaţi-vă bine la el; dacă vedeţi că nu-i place ceva, o ştergem.

O ameninţare reală m-ar fi neliniştit mai puţin, pentru că nu-i cunoşteam motivul, dar aşa… Nu era posibil decât să ghiceşti că avea să se întâmple ceva şi că noi eram ţinuţi zălog pentru cine ştie ce planuri. Devenisem indezirabili, iar sălbaticii aveau obiceiul să te masacreze fără să te prevină. Şi nu din laşitate, ci pentru că aşa le venea. Toate războaiele le făceau prin surprindere, pândind ca inamicul să nu fie atent, sau să-l găsească beat sau adormit, şi să-l ucidă. Vrăjitorul avea în jurul lui vreo douăzeci sau treizeci de tărtăcuţe şi un cazan de fontă, adus Dumnezeu ştie de unde. În el combina ierburile, le fierbea şi le amesteca cu un băţ. Obţinuse un fel de sirop, de culoarea şocolatei, care se întindea ca brânza de Gruyere. Prepara *curara.* Alături stătea indianul cu coapsa fracturată. Tomas zicea că i se administrase un calmant, care-l făcuse aproape insensibil. Coapsa îi era înfăşurată în nişte ierburi negre.

Din când în când era ridicat şi era obligat să bea un amestec, pe care i-l dădea *mohanul.* După Tomas, era o infuzie de ierburi *ochu* şi de liane *renaco.*

Renaco, de fapt, e o liană înspăimântătoare. Proliferează în locuri mlăştinoase, unde se întinde din copac în copac, se înfăşoară pe trunchiuri, le suge seva şi pătrunde adânc, strangulându-i, încât aceşti uriaşi ai pădurii, care par de nezdruncinat, devin casabili, ca nişte beţe de sticlă. Cel mai slab vânt îi sfărâmă, şi cad doborându-i şi pe alţii în prăbuşirea lor. *Renaco* însă scapă şi invadează totul, nu mai lasă să trăiască nimic împrejur, decât şerpii care se înmulţesc printre nodurile rădăcinilor sale, boa mai ales; se încolăcesc printre ele, ca nişte uriaşe gheme de lână. Dar *renaco* are o

putere şi mai mare; reacţionează ca mimozele, îşi abate corzile peste victimă, precum caracatiţa tentaculele, prinzând-o şi încolăcind-o ca o reptilă. De aceea se găsesc adesea, în aceste mlaştini, schelete prizoniere ale rădăcinilor vii, rădăcini de o uluitoare agerime.

Ochu şi *renaco,* îmi explică Tomas, băute-n *tizane* şi asociate cu cataplasme din anumite ierburi, înmoaie oasele, dându-le o consistenţă de mastic proaspăt. În această stare se repară fractura şi se plasează atelele pentru a imobiliza membrul rupt, apoi o nouă băutură, din *palo de sangre* şi din alte ingrediente, îi redau osului duritatea şi soliditatea iniţială. La câteva zile, rănitul e iar pe picioare, putând din nou alerga, ca un *capibara.*

Mohanul, de fapt, făcea două operaţii; una, pregătirea medicamentului pentru rănit, şi alta, prepararea otrăvii. Această *curara,* cea mai eficace, e numită *machap* la indienii *aguarunas,* în funcţie de conţinutul mai mare sau mai mic în sevă de *barbasco,* şi *tuntuseas, mamatseas* sau *sachivetseas,* după numele principalelor ingrediente care o compun: *painkish* şi *tseas.* Unele din ierburile întrebuinţate, şi pe care vrăjitorul le avea la îndemână, erau uşor identificabile, iar altele deloc, cel puţin pentru mine.

Îmi veni o idee:

— Tomas, ai putea să-i spui *mohanului* că dacă îmi dă câteva mostre din aceste ierburi, la proxima mea călătorie îi voi aduce nişte ochelari la fel cu ai mei şi cu care va putea citi gândurile celor din preajmă.

Era o propunere riscantă, pe care vraciul o putea răstălmăci. De aceea şi ezită, dar cum promisiunea avea un farmec particular pentru sălbatici, reuşi să-l determine să accepte[97].

Walter nu era prea satisfăcut de rezultatele întrevederii cu şeful Mucca Intiyu Arutuma.

— Sălbaticii şi-au epuizat rezervele de curtoazie şi gentileţe, ne spuse el, cu o mutră dezamăgită.

— Cel puţin ai obţinut informaţiile promise de *curaca?*

— Aşi! S-a gândit la toate numai la promisiune nu. Adevărul e că s-ar simţi foarte fericit dacă ne-ar lua dracu'! Ce-ar vrea, sunt doar cartuşele şi cât de multe… Parcă nu mai ştie altceva…

— Da, îl aprobă Tomas, cine ştie ce mai pun la cale, vreun atac împotriva indienilor maronas sau moratos; îşi pregătesc armele şi au nevoie de muniţie. Cu ceea ce le-am dat, se simt puternici şi, probabil, de aceea a şi renăscut duşmănia în ei!

— Ei bine, spusei, din toate acestea reiese ca ne-am pierdut timpul cu acest blestemat trib de hoţi şi mincinoşi. Dar, cel puţin, aş putea lua de la ei o *zenza* ca amintire?

— S-ar putea, să zicem, una, dar numai în schimbul unui pumn de cartuşe. Propuneţi-l.

Trocul îmi păru interesant, dar mai trebuia să păstrez ceva monedă şi pentru triburile pe care urma să le întâlnesc, probabil, şi pe la Borja. Şi Tomas fu însărcinat să-mi pună treizeci deoparte, pentru ceea ce avea să mai vină, iar restul să mi-l aducă pentru schimbul imediat. Şi-mi aduse vreo douăsprezece, cu care încercarăm târguiala cu şeful.

Mai întâi, Mucca Intiyu Arutuma nu vru să audă de nimic, cu toate că asupra lui cartuşele exercitară o atracţie fascinantă. În cele din urmă spuse:

— Mâine.

— De ce mâine?

Nicio explicaţie. Când să ne părăsească, îi spuse lui Walter, cu un aer straniu şi puţin jenat:

— *Selva* o să devină incomodă pentru albi.

— Dar ce vrea să însemne asta? întrebă El Germano.

Niciun răspuns. Încercarăm apoi să obţinem puţină hrană, fructe şi *yucca,* dar furăm refuzaţi

categoric, satul părând a-şi fi epuizat şi ultimele rezerve.

— Cred că-i timpul s-o luăm din loc, spuse Tomas, să ne retragem la coliba noastră. Nu-mi plac nici misterele astea şi nici ameninţările lor. N-am făcut nimic să le displăcem şi ştiu că mai au manioc şi peşte uscat. Atunci de ce nu ne mai dau?

— Pentru că nu le mai plăcem, spuse Walter. Iar de ce nu le mai plăcem, nu ştiu, dar asta-i situaţia. Din nefericire, în seara asta e prea târziu să ne îmbarcăm, dar mâine, băieţi, în zori chiar, sus ancora!

De îndată ce se lăsă seara, auzirăm un răpăit îndepărtat de tobă. Dură o vreme, se opri şi reîncepu peste un ceas. Hotărârăm să nu dormim şi să ne ţinem armele la îndemână. Poate că ar fi fost mai bine să plecăm, cu tot întunericul, dar Walter era de părere că o asemenea fugă ar fi putut fi prost interpretată de sălbatici, lăsându-se cu consecinţe nefaste pentru noi, aşa că rămaserăm.

Când răsări soarele, îmi strecurai privirea printre beţele de bambus ale colibei şi ceea ce văzui mă dădu gata. Vrăjitorul era la trei metri de noi şi pusese, nu ştiu cum, mâna pe sacul meu Limaperu, în care sufla fum de tutun cu o pipă, făcută de Walter.

— Uite! Ce naiba vrea să facă nemernicul ăla? îl întrebai pe El Germano.

— O vrajă! Dar aşa cum e de prăpădit, crede că o să ne aranjeze soarta. Staţi puţin să vedeţi ce-i fac! Cu ce drept s-a atins oare de sacul dumneavoastră? Sări spre ieşire, dar doi indieni îi barară trecerea, cu lăncile. Ne era interzis să ne mişcăm!

— Altfel spus, constatai eu, s-ar zice că suntem prizonieri.

Asta era deci situaţia şi atunci să protestăm, să ne apărăm, să rezistăm? Nici gând. Am fi fost masacraţi în mai puţin de cinci minute.

— Întreabă-i, îi spusei eu lui Walter, dacă aşa-i obiceiul la ei să fie tratat un „cumnat”.

Glumeam, dar El Germano îi întrebă. Întrebarea nu produse niciun efect.

— Sunt ca liota de copii din Barranca, observă Tomas. Se joacă şi râd ca nebunii, apoi, deodată, dau cu pietre sau cu bâta, fără să ştie măcar de ce-o fac. Ce le-o fi trecut prin cap?

— Pariez că pun la cale ceva ce noi nu trebuie să vedem, presupuse Walter.

— Dar ce oare?

— Prea multe vreţi să ştiţi. Când vor sfârşi probabil că vom fi din nou liberi.

După o oră îl văzurăm şi pe Mucca Intiyu Arutuma traversând marea piaţă a satului, în direcţia colibei noastre. Dar urma oare să ne spună ce avea cu noi? În orice caz, sacul meu de voiaj era la el. La apropierea sa, oamenii care ne barau drumul se dădură la o parte şi, la un semn al lui, se retraseră.

Mucca Intiyu Arutuma ni se prezentă afabil, surâzător. Întinzându-mi sacul meu Limaperu, îmi ceru cartuşele promise în ajun. Îl deschisei şi găsii în el o *zenza* şi ierburile. Sălbaticii redeveniseră, brusc, amabili şi cinstiţi.

— Mai cere-i, îi spusei lui Walter, să-mi dea una. I-am promis-o unui prieten de la Paris. I-ar sta în putere şi n-ar face asta decât ca să ne determine să uităm necazurile din ajun.

La întrebarea lui El Germano, Mucca Intiyu Arutuma izbucni în râs. Ne arătă cu degetul satul, pronunţând câteva cuvinte care provocară râsul celor doi prieteni.

— Zice, îmi explică ghidul, că n-ai decât să-ţi alegi capul oricărui indian din sat, care ţi-ar place, şi să mai aştepţi apoi încă opt luni până s-ar reduce şi face cum trebuie.

— Mulţumesc! N-am o preferinţă deosebită pentru aceşti indivizi şi nici nu vreau să am un asasinat pe conştiinţă.

Mucca Intiyu Arutuma îşi strânse cartuşele, apoi îl trase pe Walter deoparte, spunându-i ceva vreo zece minute. Şi, când şeful se îndepărtă, El Germano se înveseli din nou.

— Ascultaţi! îmi zise el. Asta-i bună! Nu ştiu ce a înţeles el când i-am vorbit de albii sălbatici, dar iată răspunsul lui: „Există şi fac mult rău, ucid indieni şi le incendiază satele…“ Dar ştii despre cine-i vorba? Despre soldaţii peruvieni de la Borja! S-ar putea, totuşi, să aibă dreptate, conchise, imediat, El Germano.

De fapt, asta auzisem şi în altă parte.

Dar, în fine, eram liberi şi Tomas ieşi primul fără a fi oprit în drum de niciun sălbatic înarmat.

Ne apucarăm să pregătim liniştiţi bagajele şi mi-ar fi plăcut tare mult să iau cu mine costumul de şef pe care-l îmbrăcasem. Din păcate era ceva ce mi se dăduse doar pentru ceremonia respectivă şi lucrurile trebuiau înapoiate. Nu-mi rămânea decât să doresc ca fotografia făcută pe ascuns să fi reuşit… şi ca veşmântul să nu fi avut păduchi…

Îmi recuperai preţiosul aparat de sub frunze şi, cu sacul Limaperu pe umăr, trecui înaintea prietenilor mei spre barcă, sperând ca sălbaticii să nu o fi stricat în lipsa noastră.

Nu făcusem decât câţiva paşi, când Walter mă strigă:

— Întoarceţi-vă! Au mai descoperit ceva!

Între timp, o parte din oamenii satului tocmai se grupaseră în marea piaţă, strigând şi urlând din ce în ce mai tare. Unii schiţând un pas de dans îşi îndreptau ameninţător săgeţile spre coliba noastră, iar alţii lănciile de lemn de *chonta.*

Fără a-şi înceta dansul războinic veneau spre noi.

— Vom amâna plecarea cu câteva minute! proferă Walter cu o voce răguşită. Doamne! Să nu ne lăsăm intimidaţi, hai să ieşim.

Şi ieşi primul, Tomas după el şi Tonto înainte, lătrând întărâtat la indienii care se opriseră net, pe

o linie de front.

— *Jamu carajo!*[98] strigă Walter cu puşca pe umăr, neameninţător, dar înarmat şi gata să tragă.

— *Carajo!* repetă Tomas.

Unul dintre guambizi se depărtă de grup şi înaintă cu un aer ostil, apoi se întoarse cu scopul de a-i antrena şi pe ceilalţi, dar nimic. Înapoia lor, la o parte, se aţinea vrăjitorul, gânditor, imobil, aşteptând ca sorţii pe care el ni-i aruncase, să se împlinească.

— Tomas, îi zisei eu, nu-i ăsta sălbaticul care-şi rupsese alaltăieri coapsa?

— Ba da. El este…

— Şi iată-l că dansează, fuge, sare şi vrea să se războiască? De necrezut!

— Ei, asta-i vrăjitoria jivaroşilor! spuse Walter. Dar, dacă am înţeles bine, ne fac pe noi responsabili de accidentul suferit alaltăieri de sălbatic. Să nu pierdem timpul.

Ajunserăm la barcă fără niciun incident. Nu se atinseseră de nimic. Făcând bilanţul, ne despăgubisem de cartuşele date. Traserăm la ramă înainte de a porni motorul.

REGIUNEA URII

În fine, iată-ne la Borja!

În faţă, o mare *playa,* plantată cu palmieri înalţi şi înclinaţi de vânt, iar în spate, versantul abrupt al primelor *cerros* de la Sierra Campanquiz. Peisajul e total diferit; te-ai fi putut crede pe o plajă de pe o insulă din Caraibe. Fac o fotografie; Walter la cârmă, aşezat în fundul bărcii, cu Tonto între genunchi, iar Tomas, privind în depărtare şi aşteptând momentul în care „oraşul" avea să ne apară în faţa ochilor.

Apoi primele glugi de paie, de fapt veşnicele colibe, cu acoperişul ca nişte accente circumflexe, cenuşii, murdare, cocoţate pe piloni, şi ale căror margini seamănă cu o ţesătură cu franjuri.

Sunt vreo cincisprezece-douăzeci de astfel de colibe, cu porci negri primprejur, umblând de colo-colo. Şi chiar un fel de vacă; mai de aproape se arătă a fi un *zebu.* Te şi întrebi ce o fi căutând o atare făptură în acest decor?

Mai departe se vede Sierra Campanquiz, pe fundalul cenuşiu al cerului. Iată-ne în inima sălbatică a ţării celor mai implacabili şi feroci indieni vânători de capete; aguarunii.

În 1631, Juan de Lara încerca să-i „reducă la tăcere", dar trupele sale, la drept vorbind puţin numeroase, fură decimate. Douăzeci de ani mai târziu, mai exact în 1655, Martin de la Riva Herrera, plecând din Moyamba cu o sută de spanioli puternic înarmaţi, încercă din nou să „pacifice" ţara. Dar de ce aceste expediţii? ne-am putea întreba. Aurul! Fiindcă regiunea e plină de aur şi, înainte vreme, fusese şi mai bogată. De acolo poate că şi venea bogăţia incaşilor… şi tot cam pe acolo se clădiseră şi oraşele acelea faimoase, de aur.

Martin de la Riva Herrera şi cei o sută de soldaţi dispărură, rând pe rând, în fel de fel de curse, fără

ca măcar să-şi dea seama unde se ascundeau vrăjmaşii.

Postul militar din Borja, care numără vreo cincizeci de soldaţi, este şi acum atacat din pricina armelor şi a muniţiilor aflate în el. Iar dacă un soldat se depărtează de tabără, este găsit cine ştie pe unde cu capul tăiat. Războiul continuă aşadar.

Ne apropiem de ţărm. Ostaşii ne privesc fără cea mai mică urmă de curiozitate. Feţe pârlite de soare, cu nasul coroiat, inşi mici, cu pieptul bombat, desigur foarte musculoşi. Fără îndoială *serranos,* adică munteni – născuţi poate la cinci mii de metri altitudine – şi care fuseseră trimişi aici tocmai pentru că se afla în apropiere Sierra Campanquiz. Toţi aceşti soldaţi erau desculţi, cu pantalonii suflecaţi, dar bine înarmaţi. Îmbrăcaţi kaki, aveau puşti Mauser cu repetiţie şi baionetele puse la ţeavă.

Debarcăm fără ca niciunul dintre ei să ne adreseze vreun cuvânt de bun-venit sau de ostilitate.

— Fără îndoială, că trebuie să trecem şi pe la post, ca să ne anunţăm sosirea, spusei eu.

— Nicio grabă, răspunse Walter. Dacă şeful de post are nevoie de noi, o să ne înştiinţeze el. Să culegem însă nişte informaţii.

De fapt, în *selva,* prima grijă a unui călător care soseşte într-un sat este să se ducă la misiune. Dar aici, n-am prea avut noroc, după câte ne spuse un călugăr – singurul de altfel care era la sediu, împreună cu doi servitori. Părinţii superiori erau plecaţi, de câteva zile, într-o expediţie până la Orellana, pe Cenepa. Or, dată fiind distanţa de la Borja până la acest râu, precum şi cercetările pe care trebuiau să le facă, nu se puteau întoarce mai devreme de o lună. Şi, o lună, ce conta în *selva!* Tânărul preot nu ne putu spune mare lucru despre ceea ce voiam să aflăm. Era el pădurean călit, dar chiar dacă stătuse multă vreme printre diversele triburi din partea superioară a râului Ucayali –

campas, chamas, piros şi cunibos – fiind totuşi recent sosit la Borja, nu-i prea cunoştea pe jivaroşi. În cele din urmă se scuză că nu ne putuse fi de folos, şi pentru că nu avusese ce să ne dea de mâncare.

În localitate erau doar doi comercianţi, dar şi aceştia cu magazinele goale, ostilitatea dintre Ecuador şi Peru împiedicând vasele să urce pe Maranon şi să le aprovizioneze. Se mai spera doar ca un hidroavion să aducă ceva merinde.

Aşa că părăsirăm misiunea, dezamăgiţi.

— Hai să-i vedem, totuşi, pe negustorii ăştia, spuse Walter.

***

Senor Delgado stătea, ca de altfel toată lumea de acolo, într-o casă de bambus, cu o colibă alături, ceva mai mare, servind de depozit, amândouă acoperite cu plăci de tablă ondulată, care, de departe, cu rugina scămoasă pe ele, bătută de soare, ni se păruseră roşii.

Era un om de vreo patruzeci de ani, cu chip energic, uscat ca un ţâr, cu mâini osoase şi puternice. Venise acolo cu zece ani în urmă, având un personal numeros, albi care-i conduceau vasele pe Maranon şi vreo douăzeci de indieni care locuiau primprejur, pe la marginea junglei. Aceştia vânau pentru el şi spălau aurul pe care tot el îl cumpăra la subpreţ, diferenţa de câştig revenindu-i pentru investiţii, grijă şi organizare. Contrar a ceea ce ni se spusese, mai avea ceva alimente şi, mai ales, bere, în sticle mici. Ceea ce ne şi oferi. Era cam caldă, dar ni se păru nemaipomenită.

— Şi e atât de mult aur pe aici? îl întrebai.

— Să nu exagerăm; e mai mult faimă! Un *lavador*[99] curajos şi activ poate scoate din apă, cu puţin noroc, cam vreo sută cincizeci-două sute de *soles* pe zi.[100] Dar apele sunt prea iuţi pentru o muncă uşoară şi rentabilă.

Ne oferi tutun şi ne făcu cadou nişte pipe de cocean de porumb. Avea o casetă plină şi nu găsise

până la noi niciun amator pentru ele.

— Şi ce-i cu războiul ăsta? întrebă el. Ştiţi ceva mai nou?

— Nimic de vreo lună. Cred că dumneavoastră ştiţi mai mult de la postul de militari.

Şi, cu toate că-n *selva* este obiceiul de a nu prea pune întrebări persoanelor întâlnite, după principiul: *„mi vida es para mi“, senor* Delgado se arătă foarte curios în legătură cu noi. Voia să ştie totul despre scopul călătoriei şi intenţiile noastre. Cum nu avea sens să-i ascundem scopul venirii la Borja, îi satisfăcurăm curiozitatea.

— Numai pentru asta! exclamă el, când îi vorbii de oamenii albi, sălbăticiţi, pe care-i căutam. Credeam că vreţi, ca toţi ceilalţi, să găsiţi aur.

— M-aţi fi descurajat?

— Nu! Fiecare face ce vrea şi, chiar de ar fi o prostie, de ce să mă bag? V-aş spune, totuşi, că acum febra aurului e cea mai cumplită boală. Şi aş vrea să fiu bine înţeles, adăugă el, după ce-şi goli sticla de bere. Această stare de război, mai mult sau mai puţin constantă, dintre Ecuador şi Peru are o singură cauză; aurul. Şi aţi văzut ce înseamnă *selva?* O natură virgină, unde adesea-i imposibil să găseşti chiar şi cu ce să te hrăneşti. Se crede că pământu-i fertil datorită humusului milenar care-l conţine. Eroare! După trei sau patru ani, solul oricărei *chacra* e sărăcit. Trebuie îngrăşăminte. Iar resursele? Aici, ştiţi ca şi mine, că nu-i decât lemnul. Dar exploatarea lui în locurile astea e mai grea decât pe Ucayali. Comerţul cel mai înfloritor era, odinioară, cu *zenzas,* sau cel puţin, cel mai rentabil. Mai destupă o sticlă de bere, înainte de a continua.

Ei, şi mă veţi întreba, atunci, de ce oamenii se bat atât pentru acest bazin amazonian, dacă profitul e foarte mic? O să vă răspund; pentru că există fel de fel de legende şi de poveşti, prin ţinut, despre bogăţiile locului. S-a pretins, astfel, că incaşii au ascuns în aceste regiuni fabulosul tezaur

al lui Atahualpa, sau, cel puţin, ce mai rămăsese din el după răscumpărarea sa de la Pizzaro; apoi, că incaşii ar fi scos aurul din nişte mine ce s-ar fi aflat pe aici, dar pe care, pentru a nu fi constrânşi să lucreze în ele ca sclavi, le-au astupat sau chiar le-au distrus.

După o altă versiune, s-a zis că în acest ţinut ar fi fost, acum cinci secole, cinci mari cetăţi incaşe, cu totul şi cu totul din aur. Vorbiţi-i numai cuiva despre aur şi o să vedeţi cum îşi pierde capul pe măsură ce aude lucruri mai neverosimile. Dar toate astea-s baliverne. Totuşi, guvernele care se succed în Peru şi Ecuador cred în ele ca-n nu ştiu ce.

Aşa că nu-i de mirare că o mulţime de aventurieri au năvălit aici, în căutarea acestor comori. Şi nici surprinzător că oameni slabi de minte au venit de pe cine ştie unde ca să sfârşească în junglă. Dar nu vânaţi de indieni, ca să le taie capul, ci mâncaţi de fiare. Ar fi interesant să se calculeze câţi albi din aceştia au trecut pe aici mânaţi de himere. Să-i socotim totuşi căutătorii de aur, „vânătorii" de *balata* şi *jebe,* de *cauchue,* topaze, smaralde, lemn exotic, savanţi căutători de insecte sau animale rare, etnologi şi fel de fel de nebuni.

— Dar dintre ăştia, spusei eu, n-ar fi putut fi şi inşi care să fi devenit sălbatici?

— Posibil, sigur. Dar nu pentru mult timp; pădurea te înghite iute. Şi, totuşi, sunt şi dintre aceia care s-au stabilit de-a lungul fluviului, cu familii cu tot. Mai devreme sau mai târziu au ajuns victimele sălbaticilor care i-au masacrat ca să le ia femeile… Şi chiar acum cine ar putea spune câte femei albe trăiesc în triburi indiene ca soţii de şefi, sau ca sclave. De asemenea şi copiii lor… Am văzut şi eu copii din aceştia, mai mari, cu ochii albaştri şi barbă… Dar faptul nu m-a surprins niciodată. Orellana, care a descoperit Amazonul, a trecut pe aici cu o mare armată de albi. A dat chiar numele lui unui oraş de pe râul Cenepa. Numai că

trupele sale s-au revoltat acolo şi, necunoscând mare lucru despre ceea ce însemna pădurea ecuatorială, au dezertat, cu riscul de a se pierde în ea. Cum, pe atunci, sălbaticii nu aveau de ce să se teamă de albi, ba chiar îi priveau amuzaţi, au fost şi dintre cei pe care unele triburi i-au adoptat. Aşa că asta-i originea faimoşilor indieni albi, cu care vi s-au împuiat urechile de la Para (sau Belen), de pe Atlantic şi până la Pango de Menseriche, de pe coastele Anzilor. N-ar mai avea rost să-i căutaţi altundeva.

— Mda, spusei, deci, dacă v-am înţeles bine, *senor* Delgado, nu ne mai rămâne decât să facem stânga-mprejur şi s-o luăm iar spre Iquitos?

— Da, şi la „Turistas" să goliţi şi o sticlă de scotch în sănătatea mea!

Walter ne părăsi şi Delgado îi făcu un semn bătrânei indience care-l servea, să ne aducă *pisco.*

— Dar dacă mi-aţi da cuvântul de onoare că n-o să povestiţi şi altora, cel puţin cât veţi fi pe aici, şi că nu-mi veţi dezvălui numele, v-aş mai spune o groază de lucruri.

— Aveţi cuvântul meu, *senor,* vă ascult.

— Bun! Ei, după cum ştiţi foarte bine acum, acest colţ de lume e plin de barbari, de indieni. *Guambizii, maronii, moratosii şi aguarunii* nu sunt propriu zis antropofagi, ci sanguinari şi cruzi, mai ales de când căutătorii de cauciuc, trecând pe aici, s-au dedat la fel de fel de crime. Aceasta i-a făcut să turbeze de furie. Şi a fost nevoie să se creeze posturi militare pentru protecţia albilor, atât de scump plătită. De fapt, ce s-a petrecut? Indienii urmăriţi şi hărţuiţi au trecut la rezistenţă organizată, fiind repede în stare să riposteze, mai ales după ce cei fugiţi de prin *seringale* luaseră cu ei puştile şi muniţia patronilor. Curajoşi, au atacat apoi şi ei posturile militare. Violenţa naşte violenţă şi militarii au ripostat prin expediţii pentru a-i pedepsi… Urmarea; hecatombe şi de o parte şi de alta, iar albul a devenit, pentru băştinaşi, duşmanul

numărul unu. Nimic nu i-a mai putut opri pe nici unii.

Supliciile erau cumplite: dacă era prins un indian, uneori chiar rănit, era dat furnicilor, după ce fusese uns cu miere. Iar unii au mers atât de departe încât victimelor, îngropate până la gât în pământ, le-au dat de mâncare, ca să le prelungească chinurile. Am văzut şi eu un indian care a rezistat paisprezece zile. În cele din urmă, nu putea nici măcar să strige!

Alţii foloseau şi coşciuge; da, coşciuge adevărate, în care erau vârâţi sălbaticii de vii; aveau doar o gaură, făcută în dreptul capului, ca să intre ceva aer. Erau lăsaţi aşa zile întregi în soare, iar noaptea puşi să atârne cu capul în jos. Când erau scoşi din coşciuge, ori puţeau, ori erau nebuni, şi-i zvârleau la *piranas.* Niciodată peştii n-au fost atât de bine hrăniţi la Borja ca-n vremurile acelea…!

Îşi turnă iar *pisco,* îşi goli paharul şi continuă:

— O să vă spun, de altfel, ceea ce nimeni n-ar îndrăzni să vă spună. Şi le ştiu pe toate pentru că am stat în primele rânduri, ca să văd ceea ce se petrece. Fiţi sigur că aceşti albi sălbatici există. Îi puteţi avea chiar în faţa ochilor. Întoarceţi-vă numai, postul e în spatele dumneavoastră… M-aţi înţeles?

— Nu prea îndrăznesc să înţeleg, îi spusei eu.

— Descoperirea cauciucului a făcut din această regiune ţara urii… Şi nu-i singura… La fel s-au petrecut lucrurile şi-n alte părţi pe Amazon. Pentru a exploata *hevea, jebe, leche caspi, shiringa şi quinilla,* trebuiau ocupate teritorii în care sălbaticii erau stăpâni de veacuri. Dacă ar încerca, de pildă, cineva să vă scoată pe dumneavoastră din casă, aţi riposta, nu? Ei bine, tot la fel au procedat şi indienii, au ripostat. Şi, atunci, au fost distruşi sistematic, până când albii şi-au dat seama că în acest fel se privau singuri de o mână de lucru foarte ieftină. Din acel moment au început să şi-i

facă sclavi. Şi-i tratau înspăimântător. Le violau femeile, iar pe copii, bătrâni şi infirmi îi înecau. Ba unii, mari patroni, au tratat afacerea cu alte triburi de indieni, ca aceştia să-şi înrobească fraţii şi să li-i dea lor ca mână de lucru. De unde şi ura unora împotriva celorlalţi. Încetul cu încetul, însă, victimele s-au organizat şi ele. Albii îi învăţaseră să mânuiască armele de foc, pe care apoi le-au şi furat de la patroni, dându-şi totuşi, seama că, ale lor, cele tăcute – săgeţile şi *serbacanele* –, erau mai eficace şi mai perfide… Cruzimii, furtului şi violului, ei le-au răspuns cu ferocitate şi viclenie.

Oprindu-se să mă privească în ochi, Delgado tuşi şi continuă:

— Dacă un vas cu militari, pentru menţinerea unui post, e atacat, ce face armata? Răspunde la atac şi gata represaliile. I-ai putea opri pe soldaţi? Atunci, urmează un raid fulgerător, făcut milităreşte, prin surprindere, în care este masacrat tot ce pică la îndemână, iar colibele aprinse. Dar asta, bineînţeles, nu vi s-a spus deschis; daca aţi fi întâlnit la Iquitos pe unul atât de sincer ca mine, cred ca n-aţi mai fi făcut drumul acesta lung…

***

Îl găsii pe Walter în faţa birourilor postului militar de unde tocmai ieşise.

— Brav tip, acest căpitan, îmi spuse el, şi nu-mi prea pare a avea o situaţie privilegiată. Să ne punem noi în locul lui, nimic plăcut în Borja asta!

— A zis ceva despre actele noastre?

— Da, i s-a părut bizar că nu avem autorizaţie de navigare de la *Comendancia,* dar n-a insistat. În schimb, ne-a dat o foaie de circulaţie până la Iquitos. Aşa că ne întoarcem.

— Ne întoarcem? repetai eu. Pentru că socoteşti că nu mai are rost să ne continuăm cercetările şi să mai insistam în acest sens? Dar informaţiile mele privesc tocmai regiunea dintre Maranon şi frontiera ecuadoriană…

— Ştiu, câteva sute de mii de kilometri pătraţi. Dar dac-ar fi fost ceva adevărat, în informaţiile dumneavoastră, am fi aflat-o aici.

— Şi, atunci, am alergat după o nălucă?

Walter ezită.

— Da şi nu… Dar speram, când v-am lăsat cu Delgado, că o să vă mai explice el ceva… Eu m-am lămurit, iar conversaţia cu căpitanul m-a convins pe deplin. Se întoarse spre mine, făcându-mi cu ochiul. Dar, apropo, s-ar părea că guambizii, aguarunii şi maronii se agită. Să fie nişte certuri interne? Numai de n-ar avea ceva şi cu noi, albii. Să-i lăsăm, mai bine, să-şi spele rufele în familie şi să ridicăm ancora. Ce ziceţi?

Dădui din cap aprobator:

— Cred că ai dreptate. Renunţ! Să ne întoarcem deci!

MOARTEA LUI TOMAS

Sperasem că avea să fie o călătorie rapidă la întoarcere, datorită curentului puternic, care ducea ambarcaţia mai iute decât motorul. Dar abia trecuţi de localitatea Manuel Prado, că cerul vărsă peste *selva* un adevărat potop; dură două zile. Maranonul îşi ieşi din albie, smulse arbori din rădăcini, rupse malurile, înghiţind insule mici şi dezagregând maldăre de aluviuni.

Ploaia cădea atât de deasă încât ne umplea barca mai iute decât o puteam noi goli cu cizmele. Aşa că trebui să ne punem la adăpost, după ce o legarăm la mal cu o funie lungă, pentru ca nu cumva, în caz de creştere a apelor, să n-o mai găsim!

Odihnă sterilă, de care m-aş fi lipsit uşor, dar care se dovedi necesară. Oboseala, dizenteria, ciupiturile de ţânţari, înţepăturile insectelor, ale spinilor, climatul epuizant şi umiditatea, toate acestea declanşară în mine o febră năprasnică, împotriva căreia medicamentele pe bază de chinină fură ineficace, cel puţin timp de trei zile.

Ne reluarăm drumul. Navigaţie rapidă, din pricina creşterii apelor, dar primejdioasă din cauza viiturilor care umpleau fluviul. Dacă cel ce conducea n-ar fi fost atent, ne-am fi putut uşor lovi şi sfărâma de stânci.

Iar Tomas, după ce bombănise tot timpul împotriva vremii nefavorabile, nu mai dorea decât să ajungem din nou la Barranca, unde să-l alinte femeile sale. Săracul!

Se părea că tobele *magare* transmiteau înspre nord, de câteva ceasuri, nişte mesaje, indescifrabile. Semn deci, cum era şi de aşteptat, că triburile începuseră să se mişte. Declaraţii de război şi de prietenie. Fiecare trib trebuia să-şi recunoască în aceste lupte prietenii şi duşmanii.

Un imens câmp de bătălie, pe care zeul Marte îşi aranjase pionii înainte de începutul confruntării.

Tomas ţinea cârma, iar eu mă străduiam să ies din abisul de bumbac în care mă cufundase febra. Capul îmi ardea atât de tare, încât mi se părea că-i plin de plumb topit.

— Beţi o gură de *pisco,* îmi spuse Walter, întinzându-mi sticla, în care nu se prea mai găsea ceva; sau vreţi un pic de tutun?

— Ca să mă îmbolnăvesc şi mai rău?

— Nu, dimpotrivă, pentru că deseori asta vindecă. Încercaţi. Din moment ce va-ţi trezit, înseamnă că vă e mai bine şi o să rezistaţi…

—Hai, atunci, fie! Dă-mi *pisco*…

Avea dreptate, ochii mi se deschiseră imediat. Respirai adânc, un aer cald, vâscos, mirosind a noroi şi a alge uscate. Deodată Tomas urlă:

— Stai, El Germano! Ţine cârma! *Carai!* O piele de trei sute de *soles!*

Instinctiv, Walter ascultă. Iar eu privii zăpăcit în jur să descopăr animalul a cărui piele şi fusese vândută. Nu văzui nimic. Tomas sări lângă mine şi-şi căută puşca, bâjbâind pentru a nu-şi pierde prada din priviri. Între timp zării şi eu un cap la suprafaţa apei, depărtându-se spre mal. Era ceva asemănător cu un cap de morsă sau de *otari.* De fapt era un jaguar.

Walter cârmi, ca să se apropie de el, în timp ce Tomas îşi puse puşca la ochi.

Îi cunoşteam agerimea şi dibăcia, iar eu, aproape restabilit, îmi şi imaginam animalul făcând un salt spectaculos, după care, noi, vâslind din răsputeri, aveam să-l prindem înainte de a ni-l devora peştii carnivori. Nu se auzi decât un zgomot sec, ca şi cum s-ar fi rupt o creangă, urmat de o droaie de înjurături, care mai de care.

— Ploaia ţi-a udat încărcătura, strigă Walter. Ia Hemmerlessul, c-o să-l scapi altfel. Tremurând de emoţie, Tomas ascultă şi-mi scoase de sub picioare

puşca cu două ţevi, apoi ochi şi trase două focuri deodată, cu iuţeala unui fulger.

Fiara făcu un salt atât de mare încât ieşi în întregime din apă, căzând apoi ca un bolovan uriaş, în valuri. Abia mai înota. Se vedea că era grav rănită şi că încerca să scape, să se salveze, folosindu-şi ultimele puteri, cu o abilitate şi voinţă demne de toată admiraţia.

— Acostează, acostează, El Germano! strigă Tomas, altfel *piranos* n-o să ne lase din el decât labele şi mustăţile!

Walter cârmi atât de brusc, încât motorul icni de vreo câteva ori, înainte de a-şi relua mersul obişnuit. Jur împrejurul jaguarului începuse freamătul ondulatoriu, semn că peştii carnivori îl şi simţiseră. Avea să fie sigur mâncat de viu dacă nu ajungea iute la mal. Din nefericire lăsa şi o dâră roşie în unde, ca un sos picant…

— *Chiquito,* îmi spuse Carranza, dă-mi nişte cartuşe… Cât o să-mi încarc puşca, Walter o să acosteze de-a binelea şi nu vreau să pierd o asemenea blană! Totuşi, animalul era mai puţin grav rănit decât crezusem, pentru că înota din răsputeri. Se şi apropia de mal, lăsând o distanţă apreciabilă între el şi primejdioasele unduiri ale peştilor carnivori. Poate că mai era şi mirosul puternic de fiară pe care-l lăsa acest senior al junglei şi care-i impresiona.

În cele din urmă, ajunse totuşi la mal, îşi trase răsuflarea, ne privi şi apoi urlă înfiorător, lugubru, ameninţător, cu gura deschisă, şiroind de apă, cu ghearele încordate, rânjind, cu colţi lui ascuţiţi şi albi, ca nişte dălţi gata să ne sfâşie.

Credeam că se va scutura ca un câine ieşit din apă, când colo el îşi întinse doar muşchii, răsfirându-şi labele şi îndoindu-şi spinarea. Era o fiară splendidă, ale cărei pete rotunde scânteiau sub efectul umezelii.

Tomas îşi încărcase puşca, iar eu încă mai căutam, bâjbâind, cartuşele Hammerlessului. Şi,

Doamne, de câte ori nu-mi blestemasem stângăcia.

— Aşteptaţi-mă! zise Carranza. N-am prea mult timp de pierdut cu fiara asta, o oră-două. De altfel, îl iau şi pe Tonto…

De abia isprăvi de vorbit, că jaguarul şi făcu un salt, dispărând în desiş.

— Prea târziu! spusei.

Nimeni nu mă ascultă, iar Tomas îşi puse la curea revolverul cu butoi, luă puşca veche, *maceta,* praful de puşcă, gloanţele, neglijând Hammerlessul. Barca ni se înfundă adânc în mâlul de la mal.

— Fii prudent, îl sfătui Walter… Nu te duce prea departe, ştii doar ce primejdii sunt pe aici. Şi vezi, când ţi se pare ceva, trage iute…

— Fii fără grijă. Indienii şi cu mine… Hai Tonto, vino!

Săriră amândoi pe uscat. Cu *maceta* în mână, bătrânul *cauchero* se înfundă în pădure şi-l auzii multă vreme făcându-şi drum cu lama de fier prin desişul de liane şi crengi.

Trecură o oră, două…

Din când în când, mă tot bătea un gând, pe care nu-l prea puteam exprima; aş fi vrut să mă cufund într-un somn adânc, un somn din acelea din care ieşi complet refăcut.

Se auzi o împuşcătură. Îl privii pe Walter şi-l văzui încreţindu-şi sprâncenele.

— Puşca! spuse el simplu, înseninându-se.

— Mai bine şi-ar fi luat Hammerlessul; aşa, cu siringa lui cu o ţeavă, e ca şi dezarmat.

— N-ai să-i desparţi niciodată pe veteranii *selvei* de trompetele lor. Se pare că experienţa le-a arătat, totuşi, că nu-i rău ce fac.

Şi iar se auzi o împuşcătură, tocmai când ploaia, ferocea ploaie ecuatorială, începuse să ne biciuie.

— Aţi auzit? mă întrebă Walter. Şi, poftim, cu ploaia asta mai dă-ţi seama dacă-i puşca lui?!

— Crezi c-a dat de sălbatici?

— Nu li se mai aude blestemata aia de tobă. Vreţi tutun?

— Aş vrea să dorm.

— Atunci dormiţi. Ce vă împiedică?

***

Nu mă trezii decât a doua zi. Nu mai ploua, iar soarele era sus, arzător. După ce mă scuturase de umăr, Walter îmi întinse un lichid cald, în vechea cutie care ne servea de ceaşcă.

— Beţi. E *oje.* Asta vă vindecă de orice. V-am mai adus, uite aici, şi câteva pere de *tagua;* sunt bune pentru dizenterie. Cu *oje* vă va scădea complet febra.

Muream de sete şi băui lichidul fierbinte, fără a-i găsi vreun gust, cu limba mea atât de încărcată.

— Şi Tomas? Cum? Nu s-a întors?

— Din păcate, nu!

— Să se fi rătăcit?

— Imposibil. Tomas nu se rătăceşte.

— Eşti cam sumbru, Walter.

— Nu mai mult ca de obicei.

Minţea şi-l simţeam după voce.

— Spusese, parcă, că lipseşte o oră sau două. Şi doar ştie în ce stare sunt şi cât de tare mă grăbesc să ajung la Iquitos. Nu-i serios.

— Dar nu putem pleca fără el.

— Sigur că nu, dar cât să-l aşteptăm?

El Germano îşi ridică o clipă capul spre cer, ca şi cum în timpul acesta şi-ar fi făcut un calcul.

— Cred că o să trebuiască să plecăm şi noi într-o mică excursie, uite pe acolo. Dar dacă vă e frică, sau vă simţiţi prea obosit, rămâneţi aici şi aşteptaţi-mă.

— Frică? Cu tine, nu… De altfel, mă simt mai bine. Când plecăm?

— Cât mai iute. După ploaia asta, lianele şi frunzele pe care le-a tăiat ieri cu maceta o să crească repede. Altfel îi pierdem urma.

***

— Luaţi-vă sacul Limaperu, puneţi revolverul în el, luaţi şi cuţitul şi *maceta.*

— Şi n-ascundem barca?

— Aici, cu declivitatea asta? Amândoi nu putem, am pierde, de altfel, şi o groază de vreme…

Îşi ridică capul şi ciuli urechile la zgomotele pădurii; îl văzui, deodată, luminându-se la faţă:

— Uite! Se-ntoarce! exclamă el, îl aud pe Tonto lătrând…

Venea, într-adevăr, Tonto… dar singur. Bietul căţeluş era leşinat de oboseală, ca şi cum ar fi fugit vreo douăzeci de kilometri. Cu limba scoasă, cu ochii stinşi, căzu la picioarele lui Walter, gâfâind să-i crape pieptul. Era năclăit, plin de noroi, ca-n ziua în care îl aruncasem în fluviu, sub ochii nebunului de Smeyster.

El Germano se apleca să-l examineze, să-l palpeze şi să-l adulmece. Micului animal, aşezat cu burta la pământ, îi plăcea; era încrezător, dar epuizat.

— Tonto miroase a indieni, a sălbatici, spuse Walter. Trebuie să se fi întâmplat ceva.

— Ce ne facem? Îl aşteptăm sau mergem să-l găsim?

— Mergem.

Cărarea, pe care vegetaţia începuse să se ridice din nou, ni se întindea în faţa ochilor. Puteam merge destul de iute, lianele nu ne împiedicau decât ici şi colo. Se simţea că era făcută de o mână de pădurean obişnuit de multă vreme cu aşa ceva. Zigzaga la întâmplare, printre copacii care nu putuseră fi doborâţi cu *maceta.* Merserăm pe ea, întortocheată cum era, cam vreun kilometru în linie dreaptă, ceea ce însemna, de fapt, vreo trei. Şi, deodată, dădurăm într-un fel de început de luminiş, mare cât un câmp de lucernă de pe la noi. Nicio urmă însă.

— Fiţi atent, îmi spune Walter. Luaţi Coltul… şi aşteptaţi-mă…

Cinci minute mai târziu fu înapoi, cu Tonto pe urme.

— Hai, puteţi să veniţi acum, spuse el, cu o voce indiferentă. Uite-l la vreo doi paşi mai încolo!… L-au aranjat indienii. Aveam eu un presentiment…

— Ce vrei să spui, că… l-au ucis?

— Şi încă cum, ce bestial! Ticăloşii! În fine, o să vedeţi cu ochii dumneavoastră. Hai, pregătiţi-vă *maceta.*

Tomas era căzut pe spate, cu cămaşa smulsă şi cu o rană de lance la baza inimii, un glonţ în braţul drept, la încheietură, şi cu ţeasta despicată de o lovitură de *maceta.* Îi tăiaseră centura, ca să-i ia cuţitul şi revolverul; puşca dispăruse şi ea, iar în buzunare nu mai avea nimic. Trebuie să se fi luptat cu disperare, judecând după vânătăile pe care le avea peste tot şi care nu proveneau, desigur, de la cioturile pădurii.

— Şi zici că-i lucrătură indiană? întrebai eu, cu vocea stinsă, neputând crede că gentilul, serviabilul şi veselul tovarăş care nu ne părăsise o lună de zile, putuse sfârşi astfel, în nişte condiţii atât de atroce. Lucrătură indiană, dar după ce-ţi dai seama?

— Dar cine altcineva s-o fi făcut decât indienii? Şi de ce? Pentru a-i fura armele, lua-i-ar naiba, simplu!

Îmi era greaţă şi simţeam cum mă cuprinde iar febra. Eram zdrobit, căci aş fi vrut să-i spun acestui băiat fermecător, c-un trecut atât de înspăimântător, că-l stimasem şi că aveam pentru el o prietenie reală. Ce ar fi fost călătoria noastră fără Tomas?

— Şi acum ce facem? întrebai.

— Dacă ştiţi vreo rugăciune, spuneţi-o. Eu o să-ncerc să-i fac o groapă cu *maceta;* nu o să fie prea greu, dar vă rog să mă ajutaţi. O să punem şi pietre deasupra… şi după aceea, o ştergem.

— La Barranca, să le spunem femeilor lui că nu se va mai întoarce?

— Nu! Într-un fel sau altul o să afle ele că am coborât spre Iquitos şi că Tomas nu mai era cu noi. Şi, atunci, o să-şi spună că „L-a înghiţit pădurea”. Sper că acum ştiţi ce-nseamnă asta?

ÎNTOARCEREA LA IQUITOS. EPOPEEA CAUCIUCULUI

Mi-am regăsit camera de la hotelul „Turistas”. Din balcon văd Amazonul curgând atât de lent încât, până la malul celei mai apropiate insule din faţa mea, ai zice că apele-i sunt nemişcate; o imensă placă de zinc strălucind sub soare.

Totuşi am văzut şi barca lui Walter depărtându-se, încărcată de turişti americani, dintre care o doamnă trupeşă, cu umbrela în mână, în rochie imprimată, foarte lungă, şi pantofi cu tocuri înalte, când s-a urcat în barcă, numai că n-a căzut în apă.

El Germano îşi reluase meseria; trebuia să le procure micilor burghezi, dornici de evaziune, senzaţii colorate, excitante, cu simulacre de primejdii, printre triburi de operetă, perfect inofensive. Douăsprezece ore pe râurile Nanay şi Itaya, cu o vizită la manufactura de chewing-gum, cu exerciţii de tir ale indienilor, şi cumpărături de curiozităţi exotice.

Îmi iau pălăria şi pornesc în căutarea unui restaurant în care să nu mai aud vorbindu-se de *yucca,* de *camotes* şi de *paltas.* De pe o tablă, pe care era un menu scris cu creta, cer:

— *Arroz con pato?* (Raţă cu orez.)

— *No ay!*

— *Camarones?* (Raci de apă dulce.)

— *No ay!*

— *Aguadito de mariscos*? (Supă de scoici.)

— *No ay!*

— *Escabeche* (Peşte prăjit cu ceapă.)

— *No ay!*

— Dar atunci ce aveţi?

— *Yuccas, camotes, arroz… huevos herbides.*

Mi se oferă, parcimonios, un ou moale – care e tare totuşi – şi cer un altul.

— *No ay, senor.*

Ies de la masă uşor ca un fluture şi încep să hoinăresc. Oraşul acesta, care fusese o capitală splendidă, nu are decât străzi pustii, atât de pustii încât pe unele creşte iarbă. Ici şi colo, câţiva copii, cu ghiozdane sub braţ, se îndreaptă spre cine ştie ce şcoală, râzând tare şi hârjonindu-se.

Mă duc pe Malecon, traversând Jiron Lima – altădată Prospero – plin de autobuze multicolore, prevăzute cu difuzoare care răspândesc o muzică vioaie, ţipătoare şi sălbatică, auzindu-se la depărtare de kilometri. Doar aceste maşini mai animă oraşul, deşi goale în cea mai mare parte a timpului. Ele şi vulturii. Pe Malecon este un adevărat nor, de asemenea vulturi, abătuţi peste o grămadă de gunoi puturos, pe care tocmai îl descărcase un camion voind să-l arunce în fluviu şi greşind direcţia. Ce mai treabă pe ei, cu ghearele şi cu ciocul atât de activ! Şi dacă vreun câine vrea să le ia ceva, se năpustesc toţi asupra lui, punându-l pe fugă.

Într-o zi, la piaţă, unul dintre aceşti hrăpăreţi, luându-mă pe semne drept *gringo,* după cât eram de încrezător, se repezi de pe un acoperiş şi-mi smulse din mână o clătită, pe care tocmai o cumpărasem, întorcându-se apoi pe jgheab, la alţi vreo douăzeci, cu care continuă să mă sfideze. Este interzis să le faci vreun rău!

M-am apropiat de canal să-i văd ce fac, când, trecând pe lângă un boschet de bananieri pitici, care cresc pe mal în stare naturală, aud foşnet de frunze. Tresar şi văd ieşind la lumină un cap de momâie.

Ce slăbiciune, ce barbă murdară şi ce piept cofâlcit, în zdrenţe, şi ce pălărie ponosită!

— Bismarck! exclamai eu.

— *Para servirle senor!*

— Ce faci acolo?

— Dorm.

Se ridică modest, ezitând şi temător; silueta nu i s-a schimbat, doar zdrenţele-i au în plus câteva

găuri.

— Ei bine, îl întreb, tot cu foamea te lupţi?

— Tot, domnule.

— La drept vorbind şi eu, dar din alte motive. Acum, de pildă, mi-ar place grozav să mănânc un biftec.

— Să vă conduc atunci, domnule. Pe drum, îmi zise: Ştiţi, domnule, bancnota pe care mi-aţi dat-o, data trecută, era falsă.

— Imposibil! Îmi spui asta ca să-ţi dau alta?

— *Por favor,* dacă sunteţi bun…

— Uite-o, dă-mi-o înapoi pe cea falsă…

— O! senor, dar am schimbat-o…

Şi, cum i s-a părut că prin vorbele acestea îmi spulberase generozitatea, se grăbi să adauge:

— Aş fi putut, totuşi, să fiu prins, denunţat şi închis, *senor.* Ah! câte belele am avut cu bancnota asta!

— Ei bine, Bismarck! îi spusei eu amuzat, îţi voi da nu o bancnotă, ci două, după ce vom mânca şi după ce-mi vei răspunde la nişte întrebări. Tomas, Tomas Carranza mi-a vorbit de dumneata; se pare că ştii o groază de lucruri…

Faţa i se lumină, dar mă gândii că, pentru o sută de *soles,* chiar dacă amuţise, avea să-şi revină şi să-mi povestească.

***

Turistul care se opreşte în faţa acestei construcţii din mozaic albastru, cu două etaje, pe Malecon Tarapaca, cu faţa la fluviu, e tentat să se întrebe ce arab o fi venit, oare, să se aşeze aici, atât de departe de malurile Nilului, pentru a clădi acest edificiu?!

E un palat şi nu fructul unei fantezii de şeic, de bei sau de prinţ algerian; e rodul orgoliului nemăsurat al unuia dintre magnaţii cauciucului: Otoniel Vela.

Domnise, odinioară, la Iquitos, ca un rege. Adusese de departe aceste plăcuţe de mozaic care trebuiseră să traverseze, atunci când „era mai uşor

să ajungi din Lima în Siberia decât la Iquitos”, oceane, Canalul Panama, apoi Cordillierii şi de acolo Ucayali, până la Amazoane. Altfel spus, fiecare din aceste plăcuţe ajunsese să coste echivalentul greutăţii sale în aur… Dar ce însemna oare aceasta pe lângă lacrimile scurse din rănile arborilor *hevea,* lacrimi care, trecute prin foc şi fum, transformate în bulgări de un kilogram, valorau mai mult decât echivalentul greutăţii lor în aur?

Iquitos – care timp de două sute de ani de la fondarea sa, de către o colonie iezuită, la îndemnul părintelui Jose Bahamondez, vegetase, fiind despărţit de restul lumii – începu să prospere nemaipomenit.

Amazonul şi Maranonul se pomeniră, atunci, brăzdate dintr-o dată de o mulţime de vase mici, încărcate cu bulgări de cauciuc, iar mai apoi şi afluenţii lor: Huallaga, Ucayali, Putumayo, Javari şi Jurua. Curând după aceea, transatlantice puternice, ale liniei Botth, stabiliră o legătură lunară între Iquitos, New York şi Liverpool.

Otoniel Vela îşi descoperi, deodată, şi un rival, dar un rival care nu-şi construi un palat de mozaic, ci un edificiu puternic de fier, cam ca turnul Eiffel; se numea Carlos Sharp. Cei doi s-ar fi putut angaja în luptă, dar cauciuc se afla pentru toţi în pădure şi erau multe de făcut să lupţi cu indienii, să-i înrobeşti şi să-ţi procuri mână de lucru, care trebuia şi ea supravegheată. Aşa că, era mai bine pentru toţi să se înţeleagă.

Exista şi o luptă secretă, pentru prestigiu. Şi în timp ce se deschideau în toate colţurile oraşului – care rodea încetul cu încetul pădurea virgină – case de joc, bordeluri şi birturi pentru distracţia muncitorilor, se punea şi întrebarea care dinastie avea să învingă, Sharp sau Vela?

Într-o zi, cineva i-a spus lui Carlos Sharp:

— Ştiţi ce l-am văzut făcând pe Vela, cu prilejul unei sindrofii, pe care o dăduse la el acasă? Le-a

oferit oaspeţilor ţigări de foi, pe care le-a aprins, apoi, cu bancnote de câte cinci dolari!

— Mare lucru, i-a răspuns Sharp.

La rându-i, a organizat o uriaşă *tertulia,* la care au fost convocaţi o sută de notabilităţi ale tinerei capitale. A pus apoi să i se aducă în faţă mai multe ceainice de argint, pe care le-a umplut cu apă şi le-a încălzit, cu ce credeţi? Cu bilete de bancă, la care le-a dat foc cu mâna lui. Un astfel de spectacol, fireşte, după părerea lui Tomas, îl înnebunise pe bietul Bismarck.

După aceea, cursul cauciucului a căzut. O încărcătură de zece mii de dolari nu se mai vindea nici cu două sute. Guma venea din orient, chimiştii descoperiseră izoprenul, din care se făcea cauciucul sintetic. Şi astfel, Sharp, ruinat, dispăru, iar Otoniel Vela fu fericit când găsi un hotelier care să-i cumpere palatul de mozaic, instalându-se cu ce luase pe el, la o fermă, undeva în sud.

***

Dar cea mai teribilă epopee a cauciucului, pe care o trăise Bismarck, fusese cea a lui Gomez.

Trebuie spus dinainte, însă, că Spania şi Portugalia îşi stabiliseră, printr-un acord, încă din 1777, delimitările posesiunilor respective din America de Sud, acord de altfel încheiat prin tratatul de la San Ildefonso.

Până atunci frontierele fuseseră fluctuante, nesigure, dar deplasându-se insensibil spre est, în detrimentul Portugaliei.

Când, apoi, Peru şi Brazilia şi-au obţinut independenţa, cu tot tratatul de la San Ildefonso, Peru a continuat să ciupească din teritoriul vecin. Astfel a izbucnit şi un război, căci invadările de teritorii erau însoţite de acte de evidentă ostilitate.

S-au preferat totuşi negocierile, iar diplomaţia braziliană a ştiut să se impună.

S-a hotărât o nouă linie de demarcare între cele două ţări, prin tratatul de la Velarde-Rio Branco.

Totuşi, hărţile pe care fuseseră făcute delimitările, erau mai mult decât sumare. Puţini exploratori îndrăzneţi se încumetaseră să se aventureze până atunci pe marile fluvii; Amazon şi Maranon, cât şi pe afluenţii lor, necunoscuţi de fapt în vremea aceea; Jurua, Putumayo şi Ucayali.

Doar savanţii – străini în cea mai mare parte – se aventuraseră în aceste ţinuturi nesănătoase şi pline cu sălbatici, unde nu puteai face decât colecţii de insecte, esenţe, plante şi lemn preţios, dar neexploatabil din lipsă de mijloace. Pădurea ai fi zis, astfel, că e a tuturor, pentru că nu era a nimănui, decât a indienilor, cărora, de fapt, le păsa prea puţin de tratatele stabilite, peste capul lor, de către albi.

Când izbucni febra cauciucului, în Sierra de Condor din San Martin trăia un metis, tip de o mare voinţă şi foarte îndrăzneţ, Cayetano Gomez, cu soţia sa şi cu cei patru copii, dintre care unul foarte mic. Cayetano Gomez, împreună cu fratele său mai mare, făceau oale de lut, Ines, soţia, tricota veşminte de lână şi pălării de paie, iar copiii scoteau oile şi lamele la *puna,* păşune pe care creştea o iarbă rară şi aspră, numită *ichu.* Nu se ştie apoi din ce motive acest *serrano* – muntean – a intrat, deodată, în conflict cu municipalitatea din San Martin. În orice caz, în regiune, oamenii erau aspri, curajoşi şi de o mentalitate destul de primitivă, marea lor distracţie fiind, în ciuda legilor, lupta cu pumnii, organizată cu prilejul sărbătorilor şi care, deseori, se sfârşea prost. Într-o astfel de competiţie, s-ar fi putut ca Gomez să fi rănit sau ucis pe cineva. Destul că într-o zi îşi vându toate turmele, familia îşi strânse catrafusele şi părăsi pământul natal, ca s-o ia spre câmpie, pe valea sălbatică şi necunoscută a râului Ucayali.

Doi ani mai târziu, apăru la Tabatingua, cu copiii, nevasta şi vreo doisprezece *serranos,* munteni care hotărâseră să-i împărtăşească soarta. Afacerile nu le merseseră prost, căci aventurierii

aveau şi o flotilă, vase construite de ei înşişi, după model indian. Făceau, de altfel, naveta între Iquitos şi Tabatingua, unde descoperiseră arbori de cauciuc. Dar, după doi ani, mina de gumă secă.

Aşa că trebuiră să caute într-altă parte preţiosul copac. Unde mai pui că tot atunci un roi de exploratori, în stare de orice, se abătuse asupra regiunii, terorizând triburile şi dedându-se, după părerea cinstiţilor lucrători, la fel de fel de nemernicii primejdioase pentru viaţa tuturor. Gomez însă, simţindu-se mai mult sau mai puţin frate de rasă cu sălbaticii, nu le făcuse niciodată nici cel mai mic rău. Şi, cu ajutorul unuia din tribul mayoruna, numit şi tribul rătăcitor, din pricina neputinţei sale de a sta mai mult timp în acelaşi loc, află de existenţa unui colosal cadrilater de *seringal* pe Jurua. Lung de 3280 de kilometri, acest râu se vărsa în Amazon la ceva mai mult de o sută de leghe de un oraş brazilian, replica exactă a ceea ce era Iquitos Manaos.

Şi aventurosul metis nu ezită deloc. Tot ce câştigase şi ce strânseseră ajutoarele sale fu pus laolaltă, cumpărară ambarcaţii mai mari şi materiale de construcţie pentru magazii şi antrepozite, cu care porniră apoi pe Jurua. Tot atunci, însă, râul era şi obiectul unei mari discuţii diplomatice, dintre Peru şi Brazilia, aceasta din urmă pretinzând că teritoriul era incontestabil brazilian. Peru, în schimb, îl propunea ca frontieră naturală între cele două ţări.

Gomez şi ai lui, neştiind de toate acestea, exploatau din greu un *seringal,* destul de bogat ca să le dea oamenilor de lucru până la sfârşitul vieţii.

Bineînţeles că părăsiseră şi piaţa din Iquitos, pentru Manaos, condiţiile geografice făcându-le mai uşor accesul aici decât dincolo.

Cu prilejul unei călătorii la Manaos, când îl însoţea şi Ines, Gomez descoperi necesitatea unor lucruri pe care, cândva, la început, le dispreţuise. Astfel, pentru a se pune în rând cu lumea, se văzu

obligat să reţină o cameră la cel mai bun hotel. Cumpără apoi ghete, el care niciodată nu purtase aşa ceva, frecventă barurile şi bău şampanie cu soţia. Ar fi preferat el *pisco* sau ţuică, băuturi tari, dar moda era, atunci, să se bea şampanie, şi bău că n-avu ce face. Învăţă şi nişte jocuri de cărţi complicate, în timp ce Ines se lăsă furată de ameţeala dansului. Acolo şi descoperi, de fapt, că fiind din Peru, era peruvian, dar că mai exista şi o altă mare ţară care se numea Brazilia. De altminteri, mai auzise el vorbindu-se de Brazilia, dar crezuse că-i un nume de general. Dar un peruvian nu se putea instala liber, fără nicio formalitate, pe teritoriul brazilian, după cum niciun brazilian nu-şi putea pune cortul, la bunul său plac, în Peru.

Se informă şi se linişti când luă cunoştinţă de tratatul de la San Ildefonso; exploatarea sa de pe Jurua era deci în ţara lui şi putea face acolo ce voia. Unde mai pui că nici nu-i iubea pe brazilieni, care vorbeau o limbă necunoscută şi beau şampanie, care-l îmbolnăvea.

Terminându-şi iute afacerile, se întoarse la lucru. Între timp, fu semnat tratatul de la Velarde-Rio Branco, potrivit căruia Jurua devenea brazilian. Dar Gomez habar n-avea de aşa ceva şi-şi continua lucrul. Afacerea prospera. Devenise un magnat şi faptul era cunoscut, iar *seringalul* începuse să-i fie jinduit. O astfel de mină de cauciuc nu putea rămâne ascunsă pentru oamenii de afaceri brazilieni, care-şi spuneau „Cum! Tot terenul e al nostru şi să-l lăsăm pe un peruvian să-l exploateze şi să facă avere cu el? Ne fură acest Gomez; să-l alungăm de acolo!”

Şi, într-o bună zi, o vedetă militară de la postul de vamă din Tabatingua, departamentul Amazoanelor, urcă de-a lungul râului Jurua, ca să descopere tabăra lui Gomez. Locotenentul care comanda detaşamentul, punând piciorul pe uscat, se îndreptă spre cea mai mare clădire, care trebuia

să fie, neapărat, cea a stăpânului. Fu primit amabil, după sfintele legi ale ospitalităţii peruviene, dar ofiţerul îi spuse:

— *Senor* Gomez, din păcate, sunt purtătorul unui ordin privind expulzarea dumneavoastră de aici şi aveţi un termen de o lună pentru lichidarea afacerii de pe acest teritoriu, care aparţine Braziliei.

— Vă înşelaţi, spuse Gomez, surâzător şi sigur de sine. Conform tratatului de la San Ildefonso, aici mă aflu pe teritoriul peruvian.

— Ba nu, dumneavoastră vă înşelaţi, recent a fost semnat un alt tratat, care redă Braziliei nu numai acest râu, ci şi o mare parte din *selva* vestică a ţinutului.

— Dar eu sunt cel ce a descoperit şi cucerit aceste regiuni, i se adresă Gomez. Aşa că, spuneţi-le celor ce v-au trimis, că am făcut aceasta în numele Perului.

Două luni mai târziu, o altă vedetă urcă râul şi un alt ofiţer se prezentă să-i spună iar lui Gomez:

— Guvernul meu v-a cerut să părăsiţi aceste locuri. Şi termenul acordat a expirat de mult. Vă anunţ însă că sunteţi expulzat fără recurs, iar timpul pe care încercaţi să-l câştigaţi nu vă va servi deloc.

— Ei bine, spuse Gomez, cu toate ameninţările dumneavoastră, eu voi continua să rămân; sunt un om cinstit şi nu fac rău nimănui. Pe semne că funcţionari care nu şi-au părăsit niciodată birourile s-au jucat cu frontierele. Nici gând să cedez acum în faţa lor; aşa că, oricare le-ar fi hotărârile, eu mă consider aici acasă şi să-ndrăznească cineva să mă mute cu forţa. Vă mai previn că sunt bine înarmat şi am cu mine şi o trupă numeroasă.

Autorităţile braziliene, cu toate că ţineau să-şi recupereze bogatul *seringal,* îl stimau atât de mult pe acest îndrăzneţ *cauchero,* căruia nimeni nu i-ar fi putut reproşa ceva, încât nu le prea venea să întrebuinţeze forţa împotriva lui.

Totuşi existau şi interesele oamenilor de afaceri. Şi ce afacere grozavă era *seringalul* lui Gomez!

După cerere, urmă notificarea şi un alt ofiţer veni de data aceasta să-l intimideze pe Gomez, dându-i ordinul să părăsească locurile imediat, în caz contrar urmând să se trimită împotriva lui forţa armată.

A părăsi imediat locul era o vorbă orăşenească. În junglă, altfel se petreceau lucrurile. Şi, oricât de aproape de Tabatingua ar fi fost exploatarea lui Gomez, îţi trebuiau câteva zile să ajungi până acolo. Unde mai pui că ordinele veneau de la Belen la Tabatingua, pe o distanţă de vreo trei mii cinci sute de kilometri.

Cayetano Gomez îl delegă pe fiul lui să meargă la Iquitos şi să întrebe autorităţile peruviene despre ce era vorba şi să-l pună şi pe el la curent cu ceea ce se întâmpla. Or, peruvienii nu erau nici ei prea satisfăcuţi de acordurile făcute de ambasadorii lor, la conferinţa de la Velardo-Rio Branco. Şi, cu toate că abia ştiau unde se află râul Jurua, pricepură că pierduseră un teritoriu în urma acestui tratat şi că orgoliul patriotic le fusese profund rănit.

Iar când mai aflară că acolo trăia şi un om al lor, care dăduse nenumărate probe de curaj şi de îndrăzneală, acesta fiind şi unul din magnaţii cauciucului, se înfierbântară şi-l sfătuiră pe Gomez să reziste, asigurându-l totodată, de toată afecţiunea şi de ajutorul lor înarmat, în cazul unui atac, promiţându-i şi o recompensă pentru patriotismul său. Chiar de ar fi izbucnit un război pe care cine ştie cine l-ar fi câştigat!

Din nefericire, totul era vorbărie goală!

După aceea veni şi ziua când un metis, slujbaş al lui Gomez, alergă să-l anunţe că trupe, în număr de vreo patru sau cinci sute de soldaţi, se pregăteau să urce pe Jurua…

PĂDUREA VRĂJITĂ

Cayetano Gomez, strângându-şi oamenii, le ţinu următoarea cuvântare:

— Vom fi atacaţi şi am înţeles c-ar fi vorba mai puţin de o chestiune naţională, cât de una privind bogăţia *seringalului* pe care-l exploatăm. Dar acest pământ era indian şi indienii ne-au lăsat să-l folosim fără nicio dificultate. În acest caz, cu ce drept mai vor albii să se instaleze aici? E al nostru şi atunci nu mai poate fi vorba decât de un simplu furt. Sunteţi de acord?

Şi aceşti aspri *serranos,* cu feţe măslinii, obişnuiţi cu marile altitudini, care avuseseră şi curajul de a înfrunta teribilul climat al bazinului amazonian, răspunseră într-un glas, zbierând că vor face precum incaşii de odinioară, adică vor rezista până la moarte.

Muniţii şi arme aveau, aşa că strânseră şi provizii, ca să poată face faţă asediului.

Şi trupa debarcă, urmată de vreo douăzeci de aventurieri hotărâţi să continue exploatarea *seringalului* în plină producţie. Asediu deci în lege. Iar ziua fu sângeroasă. Mai mult de patruzeci de soldaţi morţi presărară *playa,* până ce reuşiră să debarce şi ceilalţi. Cei din tabăra lui Gomez se refugiară atunci în colibe. Şi toată noaptea se trase. În zori, flăcări imense se ridicau în toată jungla din jur.

Considerând că rezistenţa era imposibilă, oamenii lui Gomez îşi incendiară colibele, magaziile, antrepozitele, fugind în pădure, pentru a se îmbarca, ceva mai încolo, pe nişte vase ascunse, puse la adăpost şi gata de plecare.

Gomez pierduse totul pentru că, chiar de ar fi reuşit să găsească un alt *seringal,* i-ar fi fost imposibil să-şi mai vândă bulgării de cauciuc la Manaos, unde l-ar fi arestat; pe de altă parte, nu era cu putinţă să facă prin junglă o cursă de mai

bine de două sute de kilometri pe jos, ca să-şi poată vinde marfa la Iquitos.

Unde se opri nu era un loc de prospectare, ci o cursă. Se aflau şi acolo *seringaluri* şi bogăţii, dar oamenii lui Gomez aşteptau. Numai Dumnezeu ştia cât poate ţine răbdarea în pădure.

Aventurierii care puseseră stăpânire pe vechea proprietate socoteau că n-avea rost să se oprească la jumătatea drumului, Gomez fiind cunoscut pentru experienţa şi flerul cu care descoperea cele mai bogate locuri. Deci trebuiau să-l urmărească, să-l alunge definitiv şi să pună stăpânire pe toată averea lui.

De unde să ştie ei că Gomez, în noua sa reşedinţă, punea la cale lucruri care îi vor lăsa cu gura căscată şi mai rău chiar? Nu se mai cresta niciun copac. Oamenii străbăteau *selva* cu *maceta* în mână, unii târând după ei nişte recipiente, alţii furci, târnăcoape, lopeţi…

Într-o seară, Gomez le spuse oamenilor lui:

— Vrăjim pădurea!

***

Experienţa le arătase uzurpatorilor că nu erau pe măsura lui Gomez şi a oamenilor lui. Şi iar făcură apel la trupe. Gomez, însă, se alie cu indienii *ticunis* şi *huitotos,* aceştia devenindu-i cu atât mai uşor prieteni, cu cât ştiau că el era cel care îi apăra de invazia albilor. De fapt, faima lui Gomez se răspândise peste tot, pentru că nu avusese niciodată vreun sclav în întreprinderea lui.

Şi tobele *magare* anunţară, într-o zi, că vase pline cu soldaţi înarmaţi urcau iar pe Jurua. Gomez primi vestea cu un surâs crud, frecându-şi mâinile. Aştepta şi dorea de mult timp acest lucru. Să fi sunat, în sfârşit, ceasul revanşei? Şi oare numai atât? O răzbunare, o răzbunare abominabilă…

Până şi azi, între râurile Javari şi Jurua, se vorbeşte de această „pădure vrăjită” de oamenii lui Gomez, loc, de altfel, tabu. Nimeni nu îndrăzneşte să se aventureze acolo, nici chiar mayorunii şi

maiorubii indieni, cunoscuţi pentru marea lor instabilitate.

Primii cincizeci de oameni care se îndreptară spre colibele rezidenţei Gomez se mirară că nu sunt primiţi cu împuşcături. Pe semne că Gomez îşi dăduse seama că lupta era zadarnică. Când se apropiară de clădiri, izbucni, deodată, un incendiu, urmat de o mulţime de explozii. Câţiva soldaţi căzură răniţi de bârnele proiectate de explozii, dar nu prea grav.

A nimici acest cuib de rezistenţi furioşi se vădea, totuşi, a nu fi prea uşor. Debarcară şi ultimii soldaţi.

Oamenii lui Gomez fuseseră parcă imbecili, părând a fi amenajat ei, cu propriile lor mâini, debarcaderul, ca să faciliteze mersul operaţiilor. Ba, mai mult, ca şi cum ar fi vrut să înlesnească şi infiltrările în *selva* ale celor care ar fi pornit în urmărirea lor, făcuseră şi nişte cărări prin pădure, pe care ar fi putut merge în front deschis câte şase sau opt oameni!

— Să fugă! spuse căpitanul. Dar nu vor putea ajunge departe. Prea ne-au uşurat munca.

Pentru urmărire, aşteptară până a doua zi. Şi un prim detaşament urcă pe Jurua, ca să descopere locul unde Gomez îşi ascunsese vasele. Numai după o jumătate de leghe se auzi o explozie uriaşă, care zgudui pământul. Solul tremură sub picioare şi se crăpă, iar malurile râului, înalte şi abrupte în acest loc, se prăbuşiră cu zgomot, barând apa pe o mare distanţă şi dând naştere unui lac, al cărui nivel începu să crească vertiginos. Cei ce fuseseră cruţaţi de prăbuşire, fură zdrobiţi de căderea arborilor, iar alţii, care, luaţi de curent, încercaseră să înoate, căzură pradă peştilor carnivori…

Oamenii lui Gomez nu puteau fi departe! Aveau să-i prindă şi să le arate ce însemna un război cu brazilienii!

Un detaşament se angajă pe o cărare, al doilea pe alta, iar al treilea pe un culoar strâmt, dar

perfect practicabil.

Primului i se termină drumul într-o mlaştină, în care oamenii se împotmoliră până la genunchi. Dar ce importantă avea? Trebuiau să treacă, era un ordin! Şi trupa se angajă în mlaştină. Nu făcură nici douăzeci de paşi, când se auziră urlete de spaimă şi strigăte de disperare. Soldaţii zvârliră puştile şi ridicară braţele, încercând să se prindă de ceva nevăzut; unul câte unul se înecară în noroi.

— Zile-ntregi, îmi spuse Bismarck, am vânat şerpii *maca-macas* a căror muşcătură mortală ucide în câteva minute. Erau reptile de aproape un metru, unii albi, alţii negri, roşii sau galbeni, trăind în mlaştină.

Îi legasem cu bucăţi de sârmă la capătul cărora erau prinse pietre. Aceşti *maca-macas,* imobilizaţi pe la jumătatea trupului, puteau otrăvi şi cu gura şi cu vârful cozii, unde aveau un ghimpe veninos.

— Dar, Doamne, cum i-aţi putut prinde?

— Ne acoperisem braţele, gambele şi corpul cu o carapace de cauciuc natural, care ne apăra atât de muşcăturile, cât şi de înţepăturile lor. Îi strânsesem de prin mlaştină şi, pentru a-i imobiliza, îi băgasem în butoaie cu fund dublu. Pe sus le-am dat fum şi toţi au rămas ca paralizaţi o vreme. După aceea, prinşi cu sârmă, cum v-am spus, i-am slobozit din nou în mlaştină.

Furioşi şi slăbiţi, unii *maca-macas* au mai scăpat de sârma cu care fuseseră legaţi, dar s-au repezit asupra acelor soldaţi care ar mai fi putut ieşi din noroi. Şi n-a fost salvat niciun ostaş.

Al doilea detaşament, care se angajase pe cărarea din faţa colibelor distruse, înainta drept, fără a mai întâlni niciun obstacol. Nici din aceştia nu mai scăpă vreunul, dar fără să se mai audă vreun strigăt sau chemare disperată.

— Și ăstora ce capcană le-aţi pregătit? îl întrebai.

— *Curara, senor.* Croindu-le cărarea, am pus de-a lungul ei butaşi de *nopali* şi *organos,* cu spini

lungi, pe care apoi i-am otrăvit, la-nălţimea corpului, cu o soluţie de *curara.* Şi era de ajuns o singură zgârietură ca să-l dea gata pe oricine. Urma asfixierea prin paralizarea muşchilor respiratorii, fără ca măcar omul să-şi dea seama. Nu putea nici striga şi nici respira. Moarte curată.

— Şi al treilea detaşament?

— Din acesta s-a salvat, totuşi, o parte, iar restul, prins în cursă, s-a mai zbătut o zi şi o noapte.

— Şi ce capcană a fost?

— Gropi mari de prins fiare, adânci de doi metri şi camuflate cu bambuşi, iar pe fundul lor cu ţepuşe foarte ascuţite. Cădeai în ele, ajungeai în ţeapă şi mureai pe-ncetul, fără să mai poţi ieşi. Cei căzuţi au urlat mult, timp, *senor*... Şi ce-i mai plăceau strigătele acestea lui *senor* Gomez!

— Dar Gomez mai rămăsese acolo?

— Sigur că da, *senor,* şi eu la fel, pentru că instalasem nişte observatoare, bine camuflate, în uriaşii *caobas* de primprejur. Voiam doar să vedem… şi să ne răzbunăm până la capăt. De aceea, pe cei scăpaţi din gropi i-am ucis noi, împuşcându-i fără ca măcar să-şi dea seama de unde le venea moartea. Ah! ce amuzant a fost!

— Dar după câte mi-ai spus, Bismarck, parcă un alt detaşament o luase pe a treia cărare?

— Da, dar nici din ăştia n-au mai scăpat mulţi. A fost, acolo, mâna lui Arturo, fiul mai mare al lui Gomez. A aranjat pentru ei o serie de capcane, montate pe fire flexibile de bambus. Era de ajuns să atingi o frunză sau o rădăcină aproape invizibilă ca să ţâşnească, de undeva, ca dintr-un arc, sau dintr-o *sarbacană,* o săgeată otrăvită sau o *virote*... În cele din urmă, ceea ce mai rămăsese din trupă a trebuit să se reîmbarce. Nu mai erau mulţi şi căpitanul devenise mai verde la faţă decât cascheta pe care o purta, înjurând şi bătând din picior. N-a durat nici aceasta prea mult, pentru că *don* Cayetano l-a împuşcat în cap…

— Şi, după aceea, ce-aţi făcut?

— Am plecat pe râu. Pădurea era vrăjită şi putredă şi nimeni nu mai putea trece vreodată pe acolo… Am ajuns la Ucayali prin selv*a.*

Despre regiunea dintre Amelia şi Benjamin Constant se mai zice şi azi că e „pădurea vrăjită”. Nimeni nu vrea să intre, iar imprudenţii care s-au aventurat, totuşi, în ea n-au mai dat niciun semn de viaţă.

Sărac, epuizat şi înăcrit, Cayetano Gomez a revenit la Pucalipa. A cerut, mult timp după aceea, ajutorul armatei peruviene care i se promisese, dar în zadar. O vreme s-a mai ocupat cu tăiatul lemnului de trandafir. Dar era temut şi deci nu prea iubit. Aşa că, într-o zi, a plecat şi din Pucalipa, tot aşa de brusc ca din satul său natal. A mai fost văzut la Iquitos, dar şi de acolo a plecat pe neaşteptate, încât azi cine ştie unde se odihneşte bătrânul şi îndrăzneţul metis. Fără îndoială că l-o fi înghiţit şi pe el pădurea.

Walter mi-a lăsat vorbă la recepţia hotelului că mă aşteaptă la bar, la „ora vermutului”. Nu ne făcusem încă socotelile, dar am calculat cam ce-i datoram, conform convenţiei şi i-am pregătit un plic cu suma rotundă, în dolari.

A urmat o strângere de mână, s-a aşezat lângă mine şi a comandat un whisky.

— Am ceva grozav pentru dumneavoastră, începu el.

— Ceva grozav? Lasă, le am pe ale mele acum!

— Ascultaţi-mă. Am fost solicitat de un american entomolog-botanist, care vrea să meargă în ţinuturile triburilor huitotos pe un vas cu motor, confortabil. L-a şi închiriat şi va urca pe Napo până la Puerto Napo, în Ecuador. De la Puerto Napo mai sunt, apoi, vreo două ore cu taxiul, până la Tena, unde există un aeroport.

— Îl cunosc pe american. Are la hotel cameră vecină cu a mea. Am flecărit mult şi mi-a propus să-l însoţesc.

— Atunci s-a făcut? Veţi fi ghidul lui?

— Nu. Pentru o vreme n-am să fac decât turism. Am nevoie să mă pun pe picioare. Aşa că nu!

— E o înţeleaptă hotărâre din partea dumneavoastră, îmi zise. Trebuie să ştii când să te retragi!

— Ţine, îi spusei, întinzându-i plicul; asta-i pentru tine din partea mea.

Mă refuză.

— Nici vorbă de aşa ceva între noi.

Mi-au trebuit multe argumente şi forţă de convingere ca să-l fac să accepte. Până la urmă i-am vârât cu sila plicul în buzunar.

Am mai comandat alte pahare şi m-a întrebat:

— Când plecaţi?

— Cât mai iute cu putinţă. Mâine mă voi ocupa de întoarcerea la Lima. M-am săturat de climatul

ăsta şi am ajuns să detest Iquitosul.

— Pariez că nu va trece o săptămână şi o să vă cuprindă nostalgia. Nostalgia pădurii chiar. Eu ştiu ce-i aia, dar duceţi-vă!… Eu n-aş mai putea părăsi aceste locuri.

I-am propus să cinăm împreună, dar m-a refuzat, pentru că, a doua zi, dis de dimineaţă, avea să plece cu nişte nord-americani până la Santa Maria de Nanay.

Nu mai aveam ce ne spune sau, dimpotrivă, aveam prea mult… aşa că părăsirăm barul. În faţa uşii, mi-a întins ceva rotund.

— Am cules, azi dimineaţă, pentru dumneavoastră, această nucă de *oje.* Ştiţi, e un stimulent grozav pentru memorie. Peste câteva zile ronţăiţi-o; să vă gândiţi la mine. Călătorie plăcută… *Carajo!*

N-am avut timp nici să-i mulţumesc c-a şi dispărut. Mai bine, că începusem să ne emoţionăm.

Briza, care bătea de la vest, m-a trăsnit cu toate mirosurile puturoase ale pieţii. Şi, în depărtare, autocarele răspândeau o muzică asurzitoare, mecanică.

Am ridicat receptorul telefonului de palier şi am cerut compania „Faucet…” Minune în birou se afla o secretară.

— Pot avea pentru mâine un bilet până la Lima? Cum? Da? Perfect. Reţinut! Vin degrabă la birou şi cu paşaportul…

Când am revenit la hotel, ploaia tropicală începuse cu picăturile ei mari, calde, greoaie… Dinspre portul indigen, Belen, scânteiau pe fluviu lumini…

Să fi avut Walter dreptate? Era nostalgia? Şi inima mi se strânge la gândul că nu o să mai revin niciodată, niciodată, în junglă…

***

Un sfert de oră mai târziu, zburam peste Requenas. Timp de două ore nu aveam să mai văd decât spumegarea lânoasă a *selvei,* de la şase sute

de metri altitudine. Unde s-o afla omul în ea? Unde sunt fiara, insecta, capcana şi sălbaticul?

După aceea au urmat Anzii şi… Lima.

Nostalgie? Walter avea dreptate!

Sfârşit

Amazonia, decembrie 1961 –
Panama-Guatemala-Mexico-Vence, martie 1962

NOTE

În ceea ce priveşte flora extraordinară a pădurii, din care numai o infimă parte a fost studiată până azi, din pricina dificultăţilor uşor de înţeles, trebuie să semnalăm cercetările făcute la Lima de profesorul inginer Pizentski, rus de origine, în colaborare cu Dr. Luis Felipe Revorado. Aceşti doi savanţi au alcătuit un ierbar voluminos, în care, de pildă, se află iarba *antiri* cu această indicaţie „Plantă bună de măcinat şi de pus pe dinte sau o carie timp de cinci sau zece minute, pentru a putea face apoi o extracţie uşoară, fără durere, hemoragie, sau instrument.” Dar ierbarul mai cuprinde şi altele, cu fel de fel de proprietăţi miraculoase. De exemplu, speciile care au fost clasate în grupa V, formată din 80 de plante şi din 25 de subgrupe. Seva sau scoarţa acestora poate servi drept stupefiant şi antihemoragic. Există şi „vizualizante”, pentru vindecarea rănilor, împotriva sterilităţii, a impotenţei, pentru potolirea durerilor canceroase, leacuri pentru lepră, reumatism şi astm, frunze şi liane în stare să înmoaie sau să întărească oasele, seve care tonifică inima şi ficatul obosit, altele care spulberă neurastenia şi opresc căderea părului. Luis Felipe Revorado şi Pizentski au descoperit în pădure acel *shrizananco* al indienilor, care nu-i altceva decât *rauwolfia peruana* care scade tensiunea, ajută inima, vindecă reumatismul, constituind, în general, şi un puternic sedativ pentru inimă. După părerea lor, *rauwolfia* originală a fost, nu se ştie cum, transplantată în Africa şi în Indii. E clasată la nr. 1 din grupa 13, a ierbarului. Savanţii cred c-ar putea fi exploatată, dar raţional, ca să nu dispară. Până acum s-au extras din ea 14 alcaloizi. E curios de semnalat că această *rauwolfia* a fost citată încă din vechime în cartea a V-a a „Vedelor indice”.

Până-n prezent *canella moena (Larus einnamunum)* n-a fost întrebuinţată decât ca material de tâmplărie. Expediată pe apă îşi pierdea preţioasa sevă, fapt pentru care, mult timp, proprietăţile i-au rămas necunoscute. Scoarţa înlocuieşte foarte bine lemnul, dar s-au făcut cercetări pentru utilizarea sevei sale care, studiată ştiinţific, poate, foarte bine, zice-se, să prezinte şi alte proprietăţi. Se apreciază că un lujer de talie mijlocie poate furniza vreo zece litri de carburant asemănător cu petrolul.

O legendă jivaro spune că primul om care a utilizat *curara* şi care ar fi descoperitorul ei, n-ar fi folosit-o decât din gelozie împotriva unui rival, care-i sedusese nevasta. Ucigându-l n-a încetat să-şi perfecţioneze otrava, pentru a o înlătura şi pe necredincioasă.

Oricât de sălbatici, feroci şi cruzi ar fi indienii aguarunas, se bucură de un confort pe care celelalte triburi din Amazonia sunt departe de a-l cunoaşte. Au cele mai frumoase locuinţe, chiar cu un etaj, şi colibe care se închid cu uşi cu două batante. Camerele lor, numite *pueac,* sunt incomode prin prea marea supleţe a unui planşeu de bambus flexibil. Au paturi puse pe suporturi, la cincizeci de centimetri înălţime, făcute din cuverturi şi pături de *cana brava.*

Indienii aguarunas întreţin focuri *(patache)* toată noaptea. Întreaga familie se culcă în aceeaşi cameră, alături de doi câini credincioşi, îndrăgiţi de copii. Sunt folosiţi la urmărirea vânatului, pe care, dacă ajung să-l muşte, carnea lui nu va fi tăiată cu cuţitul, ci sfâşiată cu mâna. Aceşti indieni mănâncă oricând le vine bine şi după cum au hrană. Foamea e endemică, aşa că paradisul lor este, în primul rând, prevăzut cu mâncare; mortul găseşte acolo, zice-se, tot ce doreşte să mănânce şi să bea. Cel mai ciudat e comportamentul lor faţă de femei. Soţia face din bărbatul ei, temutul tăietor de capete, ce vrea. Femeia e, în general, de o

susceptibilitate extraordinară şi cea mai nevinovată judecată a vreunui gest al ei, cel mai mic reproş sunt în stare s-o determine să înghită o bucată de *barbasco,* otravă extrem de violentă. Şi cum femeile sunt rare, bărbatul e foarte grijuliu cu mustrările.

Pentru a lămuri descoperirea părintelui Clemente din *huaca de* la *selava,* e bine să ne amintim următoarele fapte. În 1559, vice regele Perului, Hurtado de Mendoza, a pus la cale o mare expediţie pe Amazonia, pentru a căuta ceea ce se numea regatul Paititi, a cărui capitală era Manoa, la vărsarea râului Parime (Perene). Se zicea că suveranul acestui regat se ungea cu praf de aur (de unde şi numele de *El Dorado)* când îşi făcea baia. Orellana şi Gonzalo Pizzaro, fratele cuceritorului, făcuseră şi ei cercetări în acest sens. În 1559, deci, pentru a înlătura mai ales elementele turbulente, primejdioase şi îndoielnice, care agitau Lima, Hurtado de Mendoza îl însărcină pe Pedro de Orsua, cuceritor al Cundimarcei, şi pe Lope de Aguirre să pună la cale această expediţie. Orsua îşi luă cu sine şi pe soţia sa, Ines de Atienza, frumoasă ca soarele, iar Aguirre pe fiica sa, Isabela *linda como la primera estrella de una noche amazonica* (frumoasă ca prima stea a nopţii amazoniene). Era o expediţie uriaşă, alcătuită din 300 de pedestraşi spanioli, din 1000 de sclavi şi servitori, 300 călăreţi şi 350 de archebuzieri. Se punea însă întrebarea ce aveau să facă acolo cele două femei răpitoare. De îndată ce intrară în selva apărură însă intrigile şi comploturile. Cu complicitatea secundului – Fernando de Guzman – Aguirre, care-şi luase şi numele de *Ira de Dios* (Mânia lui Dumnezeu), îl asasină pe Orsua pentru a-i lua femeia. Apoi, Guzman renegă autoritatea regelui Spaniei şi deveni amantul Izabelei. Aguirre îl asasină şi-şi schimbă numele, luându-l pe cel de „Prinţ al libertăţii şi al regatului de peste ocean şi al provinciei Chili“. Recunoscând inexistenţa

acelui *El Dorado,* decise să atace Lima şi, înaintă să pună stăpânire şi pe Panama. Dar aceşti oameni pe care-i numea *maranones,* sătui de crime şi de cruzimea lui, începură să dezerteze.

Cu cei mai credincioşi schimbă bateriile şi puse să i se construiască vase cu care hotărî să cucerească Venezuela. Ajuns la Valencia şi auzind că se organizase o expediţie împotriva lui, îi scrise regelui o scrisoare plină de injurii şi de insolenţe, apoi ocupă Barquisimiento, pe care-l prădă şi incendie… Patru luni mai târziu se ciocni cu trupele regale, cărora, câţiva dintre *maranones* i se predară, alţii dezertară şi fugiră în pădurea virgină. Numai doi dintre cei mai vechi partizani ai săi rămăseseră cu el şi-l asasinară, la 28 octombrie 1561. Se zice că diverse triburi amazoniene ar fi descendenţii faimoşilor *maranones,* ai trădătorului Aguirre.

R. G.

[1] Plajă. (N. T.)

[2] Lacuri. (N. A.)

[3] Bălţi, ochiuri de apă. (N. T.)

[4] Pământurile necunoscute. (N. T.)

[5] Străini, îndeosebi englezi sau americani din nord, numiţi astfel în sens peiorativ. (N. A.)

[6] Şefule. (N. T.)

[7] Bună seara. (N. T.)

[8] Ministerul Dezvoltării. (N. T.)

[9] La dispoziţia dumneavoastră. (N. T.)

[10] Monedă naţională peruviană. (N. T.)

[11] Închisoare. (N. T.)

[12] Domni aleşi. (N. T.)

[13] Creol. (N. T.)

[14] Negustor de cauciuc. (N. T.)

[15] Crocodili de Amazon. (N. T.)

[16] La revedere, prietene! (N.T.)

[17] Şterge-o, câine spurcat! (N.A.)

[18] Domnule locotenent! (N. T.)

[19]Bismarck avea să-mi explice mai târziu sensul acestor cuvinte. (N. A.)

[20] Zarzavagiu. (N. T.)

[21] Se pronunţă iochiadas. (N. A.)

[22] Pastramă. (N. T.)

[23] Soi de peşte cu pielea aspră. (N. T.)

[24] Băutură alcoolică peruană. (N. T.)

[25] Sărăcuţul! (N. T.)

[26] Specie de ţânţar. (N. T.)

[27] Capse. (N. T.)

[28] E vorba de frunzele din care se face cunoscuta băutură. (N. T.)

[29] Bună ziua. (N. T.)

[30] Carne de porc tăiată mărunt. (N. T.)

[31] Şef sau primar de comunitate. (N. T.)

[32] Limbă veche, precolumbiană. (N. T.)

[33] „Vizită fericită”, adică bun venit. (N. A.)

[34] Nume ştiinţific al laurului – trestie, folosit în Amazonia. (N. A.)

[35] Peşti carnivori, care curăţă un schelet în câteva minute. (N. T.)

[36] Prostule ! Dă-mi laba, prostuţule ! (N. T.)

[37] Unul dintre inventatorii telegrafului şi creator al liniei de acest fel, Paris-Lille. (N. T.)

[38] Podiş înalt, deşert, din sudul Perului. (N. A.)

[39] Fenomene telurice, foarte frecvente, care nu sunt propriu zis cutremure. (N. A.)

[40] La revedere, gata! (N. T.)

[41] Gustoasă, da, domnule, foarte gustoasă. (N. T.)

[42] Expresie indicând o dorinţă, iar în America – barbarism, însemnând „Şi totuşi...” (N. A.)

[43] Vă rog. (N. T.)

[44] Destul. (N. T.)

[45] Suficient pentru azi. (N. A.)

[46] Colibă forestieră din bambus şi palmier (N. A.)

[47] O curvă de animal. (N. T.)

[48] Societate secretă care, de altfel, n-a funcţionat niciodată. (N. A.)

[49][47] Hoţ. (N. T.)

[50] Ardei, foarte iute. (N. A.)

[51] Latex pentru chewing-gum. (N. T.)

[52] Şarpe veninos, din specia anaconda. (N. T.)

[53] Pui de porc sălbatic. (N. T.)

[54] O bucăţică de mistreţ, doamnă. (N. T.)

[55] Eu am văzut în Columbia o piele de anaconda de şaptesprezece metri. (N. A.)

[56] Am fost de mai multe ori martor la astfel de fenomene stranii, inexplicabile. Să presupunem că un ou a fost introdus, totuşi, printr-un orificiu atât de mic, deşi ouăle de libarcă sunt foarte mari, şi, admiţând că în urma unei incubaţii precipitate, fapt puţin probabil, ar fi avut loc o ieşire din ou, cum s-ar fi putut atunci ca până dimineaţa să crească gândacul atât de mare ? Dar nu numai *palleso* sunt cei ce pătrund astfel în cutiile cu lapte, ci şi alte specii, mai mari sau mai mici decât aceştia. Nişte bătrâni coloni din Africa mi-au spus, de altfel, că văzuseră şi ei aşa ceva, fără a-şi putea explica fenomenul. M. Imbert Nergal, membru al consiliului administrativ al Uniunii Raţionaliste, şi care nu poate fi bănuit că ar crede în

vrăjitorii de orice fel, mi-a spus că fiind în Togo şi trebuind să demonteze un cilindru din propria-i maşină – or, un cilindru e ermetic închis – a găsit în el o lăcustă mare – Egiptium acridium – adultă şi vie. Aşa că explicaţia acestor stranii prezenţe în astfel de locuri e greu de dat. (N. A.)

[57] Un soi de mazăre. (N. T.)

[58] Domnul vine de departe (N. T.)

[59] În limba *quechua*: Cel ce vine de sus. (N. A.)

[60] Demonul grădinilor, care pătrunde în sufletul animalelor. (N. A.)

[61] Trebuie, fără îndoială, să fi fost martor la anumite fapte – ca demenţa lui Smeyster – pentru a nu mai fi sceptic. Sunt însă necesare şi anumite precizări : acea *soga de muerte* aparţine familiei „piramidotoras", o specie de „maltighiaces“. Doctorul Anita Paradies, din Lama, a extras din această plantă un element numit „banisterină“. Cu alte cuvinte, alcaloidul cunoscut azi de savanţi sub numele de „tetrahydrohamifin“, care se utilizează în chirurgie, şi ale cărui proprietăţi sunt aproape identice cu cele ale penthotalului”. (N. A.)

[62] Ce se întâmplă domnule? Nu vă simţiţi bine? (N. A.)

[63]Domnule, ce beţie! (N. A.)

[64] Domnule, o clipă vă rog! (N. T.)

[65] Smintit. (N. T.)

[66] În traducere liberă „Bătu-v-ar sfântul !“ (N. T.)

[67] Departe, foarte departe! (N. A.)

[68] Nebunul. (N. A.)

[69] Căpetenii, şefi de triburi la indienii din America de Sud. (N. T.)

[70] Sat. (N. A.)

[71] Magazin universal. (N. T.)

[72] Aşa-i că-i faină? (N. T.)

[73] Centime. (N. T.)

[74] Literal: „Părintele ales”. (N. A.)

[75] Metaforă aluzivă la turmele mânate cu bâta şi însemnând: „Am venit să vă conduc.” (N. A.)

[76] Cumpărător (N. T.)

[77] Oricât de puţin obişnuit ar fi un indian, în ţinuta lui de şef, la bordul unui avion, faptul nu este atât de rar încât să stârnească mirarea, ci doar puţină curiozitate. (N. A.)

[78] Termen pe jumătate dispreţuitor, pe jumătate amical în cazul respectiv. (N. A.)

[79] Pământul necunoscut din est. (N. T.)

[80] Doamne! (N. T.)

[81] Băiat, tip. (N. T.)

[82] Pa! (N. T.)

[83] Fapt autentic, ca de altfel toată această povestire. (N. A)

[84] Se cunosc chiar şi de 450 de tone. (N. A.)

[85] Şi, aş adăuga eu, al unei civilizaţii mai mult mistică decât ştiinţifică şi cu cunoştinţe moderne mai degrabă succinte. (N. A.)

[86] Mamifer rozător, de mărimea unui purcel. (N. T.)

[87] „Copernicia cerifera". (N. A.)

[88] *Aguano* sau *caoba,* un fel de acaju („Swietena Mehogany"), un frumos arbore putând atinge înălţimea de 25 de metri. (N. A.)

[89] Prăvălie. (N. T.)

[90] Ulcică. (N. T.)

[91] Toate aceste amănunte sunt extrase din cartea părintelui Ozende. (N. A.)

[92] Cuvinte extrase dintr-o scrisoare a lui Bolivar. (N. A.)

[93] Dacă nu-i adevărat e bine găsit… – aluzie la caracterul fantezist al povestirii (N. T.)

[94] La naiba! (N. T.)

[95] Unii sunt atât de impresionaţi de atitudinea şi de starea acestor reptile încât rămân tulburaţi. De aceea, pentru anumiţi indivizi care-i văd, ca de altfel şi pentru locuitorii junglei, nu prea există diferenţă între *şuşupa* şi *surucucu. Surucucu* este o anaconda, şarpe uriaş de apă şi de uscat, în timp ce *şuşupa* este o *lachesi muta,* viperă de şanţ. Adică *surucucu* este un constrictor, care trebuie să-şi sfărâme victimele înainte de a le înghiţi, pe când cealaltă are colţi veninoşi cu care muşcă. Confuzia între cele două specii se face însă din pricina culorii şi a solzilor. (N. A.)

[96] Literal *mucca,* a lua; *intiyu,* capete; *arutuma,* vechime. (N. A.)

[97] Când m-am întors la Iquitos am putut să examinez aceste plante cu ajutorul botanistului american Boris Kenmer, care mi-a dat posibilitatea să cunosc precis compoziţia *curarei aguaiuna,* fapt pe care nici un alb nu l-a putut face. Iată-le în latină *strychnos castelnaci, S. Toxifera, Noth, S. hirsută Srp. S. rubiginosa spr.* (suc de scoarţă), *piper geniculatum, ficus atrox, Abuta ivaene*,

Conchocarpus rasiflorus, capsicum pendulum (ardei aji), suc de *Hura crepitans* (sau *catahua* numită şi lemnul tun) sevă de *eupliorbe cutunfolia,* fruct de *Caraipa angustifolia (tomacare),* rădăcină de *abuta candicans,* suc de flori de *petiveria aliacea* şi de *diej fenbuca seguine;* capete de şerpi, vipere, piele de *sapos* (broască) *raygale* şi *tarantule.* Triburile jivaros de pe malurile râului Huallaga fac o *curara* de calitate inferioară, eficace totuşi, deşi de o nocivitate şi durată mai mică. Se zice că otrava *machap* poate fi mortală chiar după doi ani de la preparare. (N. A.)

{98} Adio! (N. A.)

{99} Spălător de aur. (N. A.)

{100} 30 sau 40 de franci francezi. (N. A.)

Table of Contents

Table of Contents